ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము-౧౮.

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభాను చరిత్రము.

ఇది

తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి విరచితము.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్త్రికనుండి
పునర్ముద్రితము.

మొదటికూర్పు ౫౫౦ ప్రతులు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

బ్రిటిష్ మాడెల్ ముద్రాక్షరశాల
చెన్నపురము.

౧౯౨౨.

వెల, రు. ౧-౦-౦.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము-౧౮.

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభాను చరిత్రము.

ఇది

తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి విరచితము.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రికనుండి
పునర్ముద్రితము.

మొదటికూర్పు ౫౫౦ ప్రతులు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ ప్రకటింపఁబడినది.

బ్రిటిష్ మాడెల్ ముద్రాక్షరశాల
చెన్నపురము.

౧౯౨౨.

వెల, రు. ౧-౦-౦.

# విషయసూచిక.

# సవరణలు.

| పుట. | పంక్తి. | ఉన్నది. | దానిసవరణ. |
|---|---|---|---|
| 1 | 3 | దివ్యాకృతిక్ | దివ్యాకృతి |
| 2 | 15 | గర్భశోభన | గర్భశోధన |
| 17 | 5 | బొత్తులోఁ | బొత్తులలోఁ |
| 19 | 26 | దీపించియుఁ గువలయ | దీపించి కువలయా |
| 31 | 21 | క్రీళ్లు | క్రేళ్లు |
| 34 | 18 | యారగించె | యారగించి |
| 35 | 8 | యడఁచినారలు | నడఁచినారలు |
| 35 | 23 | సంయమిమీ | సంయమినీ |
| 36 | 16 | రాపకోరుఁడు | రాకొమరుఁడు |
| ,, | 26 | (మొదట) | సీ. |
| 37 | 12 | గురుఁడు | గురుఁడుఁ |
| ,, | 13 | కవియు | గవియు |
| ,, | 24 | శ్రుత | శ్రుతి |
| 38 | 2 | యొరఁగు | యొరగు |
| ,, | 20 | తనయుఁడధిక | తనయుఁడశ్చిక |
| ,, | 22 | కిసలయ | కిసలయ |
| 39 | 6 | కడుపలో | కడుపులో |
| ,, | 10 | స్థితి . . . చను | స్థితి... లేమిచను |
| 42 | 5 | యొరఁగంబడి | యొరగంబడి |
| ,, | 6 | బీటలసందు | బీఁటలసందు |
| 43 | 9 | తెర్థిక | త్రైర్థిక |
| ,, | 22 | స్థాణుల్ | స్థాణుల్ |
| 44 | 16 | మేపారలో | మేపారలా |
| ,, | 23 | పుండరికంబు | పుండరీకంబు |
| ,, | 29 | బ్రహ్మన | బ్రహ్మకైన |
| 45 | 12 | బోతె | వోతె |
| 47 | 3-4 | గంధవహుఁడుబె | గంధవహుఁడుజె |
| ,, | 14 | నెస్క్యాన | నెక్కొన |
| 48 | 25 | లించి | గిలించి |

| పుట. | పంక్తి. | ఉన్నది. | దానిసవరణ. |
|---|---|---|---|
| 51 | 28 | నోఁపనిలజ్జ | నోపనిలజ్జ |
| 52 | 3 | వెలిగంద | వెలఁగంద |
| ,, | 11 | గారులు | గాఱులు |
| 62 | 27 | మాలినిని | మాలిని |
| 67 | 27 | నభోవీధి | నభోవీథి |
| 70 | 16 | నేర్పుచుండె | నేర్పుచుండె |
| 76 | 16 | కేకినీ | కేకిని |
| 78 | 14 | నమ్మగద | నమ్ముగద |
| 79 | 18 | గాఁనేచెఁ | గానేచెఁ |
| 90 | 10 | చూపుబయట | చూపు బట్టబయట |
| 92 | 11 | దంష్ట్రాగ్ని | దంష్ట్రాగ్ని |
| 97 | 20 | భవద్రుచిం | భవద్రుచి |
| 98 | 11 | గడెయ్య | గవయ్య |
| 109 | 17 | తీర్థపరక్తుల | తీర్థపంక్తుల |
| 112 | 28 | మెట్టు | మెట్టి |
| 113 | 1 | యసదుదీవియ | యసదుఁదీవియ |
| ,, | 25 | నంతట | లంతట |
| 115 | 23 | తోఁ భాషించుట | తోభాషించుట |
| 117 | 16 | కృధావ్యగ్రా | క్రుధావ్యగ్రా |
| ,, | 18 | మరలెఁ | మరలెం |
| 126 | 10 | బ్రార్థితసాంగ | బ్రానీతసాంగ |
| 127 | 2 | దలచి | దలఁచి |
| 128 | 27 | చాఁటునక్ | చాటునక్ |
| ,, | 28 | సిగుసం | సిగ్గునం |
| 129 | 2 | గార్యగౌరవము | గార్యగౌరవము |
| 2 | 2 | దప్పసాటాప్తికిన్ | వీనికి గీటు క్రింది పాఠము లేవాఁడుట లెస్స. |
| 3 | 20 | 5 పారంబున | |
| 6 | 17 | గోత్రశేఖర | |

శ్రీరస్తు.

# పీ ఠి క.

చంద్రభానుచరిత్రమును రచించినకవి తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి. ఈతఁడాఱువేలశాఖలోని వాఁడు. మధ్వమతస్థుఁడు. వ్వతంత్రకపిసగోత్రుఁడు. తండ్రి నృసింహాఁడు. తల్లి తిప్పాంబ. జన్మస్థాన మేదియో తెలియదు గాని కృతి రచించుకాలమునఁ జంద్రగిరి నివాసముగా నున్నవాఁడు. తనకృతిని మాహూరపురమునందు వెలసిన దత్తాత్రేయదేవున కంకితము చేసెను. ఈదేశమం దిప్పుడాఱువేలవారి నాఱువేలనియోగు లనుట యాచార మై యున్నది. ఈశాఖవారు కొందఱు పూర్వము కర్ణాటదేశమునకు వెళ్లి యచ్చట రాజకీయాదిపదవుల సంపాదించి ప్రసిద్ధివడసిరి. వారిలోఁ గొందఱు మధ్వమత మవలంబించిరి. కావున వీరి నాఱువేలమాధ్వు లనవచ్చును. ఇట్టివా రిప్పుడును మైసూరు రాజ్యమునం దనేకులు గలరు. సుప్రసిద్ధు లగు దివాను పూర్ణయ్యగారి కుటుంబము కూడ నిట్టిదే. వీరు వేఱు నాఱువేలనియోగులు వేఱు నని గ్రహించునది.

కాలనిర్ణయము:— మల్లనకవి రాయనమంత్రి గను సీతని యన్నయగు దత్తనామాత్యుఁడు ప్రధాని (కార్యకర్త) గను గర్ణాటప్రభువగు వేంకటపతిరాయుల యాస్థానమందు నియుక్తు లయి యున్నట్లు గ్రంథమువలనఁ దెలియుచున్నది. ఈ వేంకటపతిరాయలు క్రీ. శ. ౧౫౮౬ మొదలుకొని ౧౬౧౪-వ సంవత్సరము వఱకు రాజ్యము చేసెను. ఈగ్రంథము ౧౬౦౦-వ సంవత్సరప్రాంతమున రచింపఁబడిన దని యూహింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాయలకు వీరవేంకటపతిరాయ లను పేరు గూడఁ గలదు. ఈతఁడు వసుచరిత్రకృతిపతి యగు తిరుమలరాయల చతుర్థపుత్రుఁడు. తిరుమలరాయలు కృష్ణదేవరాయని యల్లుఁ డయిన యళియరామరాజు తమ్ముఁడు. వీరికి వేంకటాద్రి యనునొకతమ్ముఁ డుండెడివాఁడు. వీరుముగ్గురును తుళువవంశపు రాజులలోఁ గడపటివాఁ డగు సదాశివదేవరాయలమంత్రులును గార్యకర్తలుగ నుండిరి. క్రీ. ౧౫౬౫-వ సంవత్సరములో జరగిన తాళికోట యుద్ధములో

రామరాజు మృతినొందెను. పిదపఁ దిరుమలరాయలు సదాశివదేవరాయని ముఖ్యమంత్రిగ నుండి క్రీ. ౧౫౭౦-వ సంవత్సరప్రాంతమందు సదాశివదేవ రాయలుమరణింపఁగాఁ దానారాజ్యము నాక్రమించుకొని రా జయ్యెను. క్రీ. ౧౫౭౨-వ సంవత్సరములోఁ దిరుమలరాయని ద్వితీయపుత్త్రుఁడు రా జయినట్లు శాసనములవలనఁ గనఁబడుచున్నది. కావునఁ దిరుమలరాయలు మూఁడుసంవత్స రములకంటె నెక్కువకాలము రాజ్యము చేసిన ట్లగపడదు. తాళికోటయుద్ధా నంతరము తురుష్కులు కర్ణాటరాజధాని యైనవిజయనగరముపై దండెత్తి వచ్చి యానగరమును బాడుచేసి యుండుటచేఁ దిరుమలరాయలు, అనంతపురమండ లములోని పెనుగొండను దనరాజధానిగాఁ జేసికొనియెను. తిరుమలరాయునికి రఘునాథరాయలు, శ్రీరంగరాయలు, రామరాయలు, వేంకటపతిరాయలు నని నలుగురు కొడుకు లుండిరి. రఘునాథరాయలును రామరాయలును రాజ్యము చేసినట్లు కనఁబడదు. తిరుమలరాయల పిదప శ్రీరంగరాయలును నాతనితరువాత వేంకటపతిరాయలును రాజు లయిరి. శ్రీరంగరాయల రాజ్య కాలములో విజాపురపుఁ దురుష్కరాజులు పెనుగొండ నాక్రమించుకొనుటచేఁ జిత్తూరుజిల్లాలోని చంద్రగిరి కర్ణాటరాజ్యరాజధాని యయ్యెను. వేంకటపతిరా యలు రాజ్యమునకు వచ్చినప్పటి కిదియే రాజధానిగా నుండెను గాని,

“తనకు వేలూరు వరరాజధానిగాఁగ, వీరవేంకటపతిరాయవిభుఁడు మిగుల

ధరణిఁ బాలించె ధర్మతత్పరతఁ జెలఁగి”

అనురామరాజీయ పద్యమును బట్టి యాతనికాలములో రాజధాని యుత్తరా ర్కాడు మండలములోని వేలూరునకు మార్పఁబడినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఈహేతువుచేతనే యీపట్టణమునకు రాయవేలూ రనుపేరు వచ్చినది.

వసుచరిత్రకాలమునకును జంద్రభానుచరిత్రకాలమునకు నంతర మెంత గలదో చూతము. క్రీ. ౧౫౭౨-వ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వమే తిరుమలరాయల రాజ్యకాలము ముగిసినందున నాతని కంకితము చేయఁబడిన వసుచరిత్రము క్రీ. శ. ౧౫౭౦-వ సంవత్సరప్రాంతమందుఁ బుట్టియుండె ననియు దీనిపిదప నించు మించుగా ముప్పదిసంవత్సరములకుఁ జంద్రభానుచరిత్రము పుట్టియుండు ననియు నూహించుట సమంజసముగాఁ దోఁచుచున్నది.

వసుచరిత్రములోని కృతిపతి వంశావతారవర్ణన పద్యములంబట్టి తిరుమల దేవరాయల రాజ్యకాలమందు శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగ నుండె ననియు,

రామరాయలు శ్రీరంగపట్టనరాజ్యమును వేంకటపతిరాయలు చంద్రగిరి రాజ్యమును బాలించుచుండి రనియుఁ గాన్పించుచున్నది. మఱియును శ్రుతి రంజని యను గీతగోవింద వ్యాఖ్యలో—

"జయతి తిరుమలేంద్ర స్తేషు విఖ్యాతకీర్తిః
నమదరిన్నృపమౌళిస్తోమనీరాజితాంఘ్రిః
సుగుణ సుతచతుష్క న్యస్తరాజ్యాతిభారః
కృతబుధవరవిద్యాగోష్ఠిగత్యూర్జితశ్రీః"

అనియున్నది. ఈపద్యముల నాధారము చేసికొని శ్రీరంగరాయలు రాజైన తరువాతఁ గూడఁ దిరుమలరాయలు కొంతకాలము జీవించియున్నాఁ డనియు వసుచరిత్రము క్రీ. ౧౫౭౮-వ సంవత్సరము తరువాతనే పుట్టిన దనియుఁ గొంద ఱూహించుచున్నారు. కాని, యిది యుక్తము కాదు. శ్రుతిరంజనీపద్యభావము తిరుమలరాయలు రాజుగా నుండియే రాజకార్యములఁ గొన్నిటిని గొడుకులచేఁ జేయించి తాను విద్యాగోష్ఠియం దెక్కువకాలము వినియోగపఱచుచుండె నని యే కాని రాజ్యమును వదలుకొన్నాఁ డని కాదు. "నమదరిన్నృప మౌళి స్తోమనీరాజితాంఘ్రిః" అనువిశేషణ మీయూహను బోధించుచున్నది. తిరుమలరాయలు రాజ్యము వదలుకొన్నమాటయే నిజమైనయెడల నారాజ్య మొక్కకొడుకునకె గాని నలుగురకు సంక్రమింపదు. వసుచరిత్రపద్యము లీయర్థమునే దృఢపఱచుచున్నవి. తిరుమలరాయలకాలములో శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగను రామరాయలు శ్రీరంగపట్టనరాజ్యాధికారిగను వేంకటపతిరాయలు చంద్రగిరి రాజ్యాధికారిగ నుండి రని యున్నది. వా రారాజకార్యములను దిరుమలరాయల యాజ్ఞానుసారముగనే నెఱవేర్చుచుండి రని నిర్ణయింపవలసి యున్నది. యువరాజు రాజగునా? కాఁబట్టి తిరుమలరాయలు క్రీ. ౧౫౭౮-వ సంవత్సరమునకు ముందే చనిపోయినాఁ డనియు వసుచరిత్ర మంతకుఁ బూర్వమే పుట్టిన దనియు సిద్ధాంతీకరింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాయల యాస్థానమం దనేకులు పండితులుఁ గవులు నుండిరి. తిరుమల తాతాచార్యులు, కందాళ అప్పలాచార్యులు నను వైష్ణవాచార్యులు వేంకటపతిరాయల మతగురువులుగా నుండిరి. సుప్రసిద్ధుఁ డగు నప్పయదీక్షితులు గూడ నీకాలపువాఁడే. ఈయన వేలూరుసామంతరాజైన చినబొమ్మనాయకుని యాస్థానవిద్వాంసుఁడుగా నుండి రాయలచేతఁ గూడ గౌరవింపఁబడుచుండెను.

ఈయన కువలయానంద మను నలంకారగ్రంథమును వేంకటపతిరాయల నియోగముచేత రచియించినట్లా గ్రంథమందలి

"అముం కువలయానంద మకరో దప్పదీక్షితః
నియోగా ద్వేంకటపతే ర్నిరుపాధికృపానిధేః"

అనుశ్లోకమువలనఁ దెలియుచున్నది. తెనాలి రామకృష్ణకవి, చిన్న నారనకవి, మట్లి అనంతభూపాలకవియు నీకాలమువారే.

కృతివిషయము:—శ్రీకృష్ణునకు సత్యభామయం దుదయించిన చంద్రభానుఁడు, రుక్మబాహునికూఁతు రగుకుముదిని యనుకన్యకను వివాహమైనకథ యిందు వర్ణింపఁబడినది. ఈకథకు మూల మేపురాణమం దున్నదో. జటప్రోలు సంస్థానాధిపతి యగు శ్రీసురభిమాధవరాయ లను కవిరాజు చంద్రికాపరిణయ మను నొకప్రబంధరాజమును రచియించెను. దానికిని జంద్రభానుచరిత్రమునకును బోలికలు విశేషముగా నుండుటచే మాధవరాయలగ్రంథమును జూచి మల్లన కవియో మల్లనకవిగ్రంథముం జూచి మాధవరాయలో నిర్మించి యుందు రని తోఁచకమానదు. కృతినామమునఁ జంద్రపదము రెంటను గలదు. చంద్రికాపరిణయము నందలి నాయకుఁడు సుచంద్రుఁడు. చంద్రభానుచరిత్రము నందలినాయకుఁడు చంద్రభానుఁడు. అందలినాయిక చంద్రిక, యిందలినాయిక కుముదిని. చంద్రిక పూర్వభవమునఁ జిత్రలేఖయనునచ్చర; వసంతుఁ డను మునివరు తపంబునకు భీతిలిన నలువ పంపునఁ దపోవిఘ్న మొనరింప నేగి పూనిన పని సేయఁ జాలక యామునిచే శప్తయై మానుషలోకంబున జనించినది. కుముదిని పూర్వజన్మమునఁ జంద్రకళ యనునచ్చర; భరద్వాజముని తపోభీతిచేఁ ద్రస్తుఁడగు సురరాజు నానతిని దపోంతరాయం బాపాదించి శపింపఁబడి నరలోకమునఁ జనియించినది. చిత్రరేఖకు శతసహస్రవర్షంబులు మాత్రమే మనుష్యజన్మమును బిదప దేవత్వమును ముని నిర్ణయించెను. చంద్రకళ కట్టు మనుష్యజన్మమోక్ష మనుగ్రహింపఁబడలేదు. కావుననే కుముదినికి వీణ నేర్ప సురరాజు తుంబురు నంపి దివ్యగానము నేర్పించుటయే గాక స్వర్గవాసవరఫల మగు పారిజాతతరువునకు నిలయ మగుసత్యభామకుఁ గోడలిఁగా ఘటియించెను. చంద్రభానుచరిత్రములోని నాయకుఁ డొకపరి మృగయావినోదంబు సలుపుచున్న తఱిఁ దుంబురునిస్నేహితుఁడు సిద్ధుఁ డొకఁ డేతెంచి మార్గమధ్యమం దున్న చంద్రభానునికిఁ దుంబురునియుఁ గుముదినియు వృత్తాంతముల వర్ణించి పోయెను. చంద్రికాపరిణయనాయకునకు శాండిల్యుఁ డనుమునిని దేశమ్మునఁ దపఃప్రాపుర

విఘాతమ్మున కేగుమార్గమునఁ గుముదుఁ డను శాపోపహతగంధర్వుఁడు చంద్రికారూపాతిశయమును వర్ణించుటయే కాక తాను ననుచరిత్రముం జదివిన వాఁడుం బోలెఁ దనతో రాజును జంద్రికకడకుఁ దోడ్కొనిపోయి నాయికానాయకులకుఁ బరస్పరానురాగము సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు లోకసామాన్యముగ విద్యార్థివేషమునఁ దుంబురుపరిచర్య సేయుచు నొకనాఁడు కార్యవశమున నేతెంచిన నాయికం జూచి మదనపరతంత్రుఁడై తుద కామె పాణి గ్రహించెను. సుచంద్రుఁ డట్లుగాక యకారణబాంధవుం డగు నాముని వాక్యములు విని నంతనె కామపరవశుఁ డై యెక్కడనో యున్న నాయికం జూడ వేడుకపడి వానివిమానమ్మున నాయికోద్యానముం జేరి తుదకుఁ దద్దర్శన లాభము ననుభవించెను.

చంద్రికాపరిణయమునందలి నాయికతండ్రి నైషధీయచరితముం జదివిన వాఁడుఁబోలెఁ దనకూఁతుమనంబు సుచంద్రులగ్న మయ్యె నని యెఱింగియు నాటికి స్వయంవరము చాటించెను. స్వయంవరకాలమునఁ జంద్రికకు భూపాలురప్రతాపాటోపాదికమును వర్ణింపఁ బార్వతిని నియోగించెను. పార్వతియు నైషధీయభారతిం బోలె భువనేశ్వరమంత్రమును సుచంద్రున కుపదేశించి యంతర్హితయయ్యె. చంద్రభానుచరిత్రములోని నాయికానాయకులు రుక్మిణీస్వయంవరము నెఱిఁగినవారు గనుక మాయవలన నేమి యేవిధముననైన నేమి సర్వావస్థలను వారినే యనుకరించిరి. రుక్మబాహుండును దనతనయను శిశుపాలుని తనయునకే యొసంగ నిశ్చయించి వియ్యమును రావించి యతనికి ద్వితీయపరాభవమును గూడ సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు కాదంబరీరసాస్వాదనపరవశునట్టులు తనకు సాత్యకితనూభవు నొకని దోడుచేసికొని యడవిలో మృగయావ్యాపారమునఁ జంద్రాపీడుఁడువలెఁ దాను గానవిద్యాభ్యాసమిషంబున స్వజనులఁ బాసి దుర్వాసశ్శాపగ్రస్తుఁడై యాతండు కిన్నరమిథునముం బట్టఁ బోయి, యేకాకియై గానపరవశయగు మహాశ్వేతం గాంచి తద్ద్వారమునఁ గాదంబరీలాభము నందినయట్టులు వనమయూరములం బట్టఁబోయి శాపవశమున నేకాకియై గానాచార్యుం దుంబురుం గని తన్నికటమున విద్యనభ్యసించుచుఁ గుముదినీలాభముం బొందెను. కాదంబరిలోని పుండరీకునట్లు నిందు విజయలోలుఁడు శాపతాపితుఁడై యొకవత్సర మెట్లో చరించి తుద కనుమాపకాంతాసమాగమమును బ్రధాననాయకునితో సమముగ నందెను.

ఇట్లీ రెండుగ్రంథములకు భిన్నభిన్నగ్రంథానుకరణములును సాధర్మ్య

వైధర్మ్యంబులును గలవు. కేవలసాధర్మ్యములనే యాలోచించినచో నీయిరువురు కవులలో నొకరి నొకరు తప్పక యనుకరించి రని స్ఫురింపకతీరదు. ఇరువురిలో నెవ్వరు ప్రాచీనులో వారినర్వాచీను లనుకరించి రనుట సమంజసము గదా! మల్లన పూర్వుఁ డనియు మాధవరాయఁ డర్వాచీనుఁ డనియు మా యభిప్రాయము.

ఎలకూచి బాలసరస్వతి తాను రచించిన యాంధ్రశబ్దచింతామణి భాష్యములోఁ దనవంశావతారము నీక్రిందిరీతి నిచ్చియున్నాఁడు:—

౧. తిప్పన, ౨. వల్లభసోమయాజి, ౩. తిప్పన, ౪. భైరవార్యుఁడు, ౫. తిరుమలార్యుఁడు (రామయ), ౬. భైరవుఁడు, ౭. కృష్ణకవి, ౮. బాలసరస్వతి. వీరిలో నైదవపురుషుఁ డగుతిరుమలార్యుఁడు "అళియరామావనీంద్ర దత్తయెడవిల్లిముఖ్యసద్గ్రామవిభుఁ" డని వర్ణింపఁబడియెను. ఈతిరుమలార్యుఁడు ౧౫౬౪ సంవత్సర ప్రాంతమున నున్నను నతనిమనుమని కొడుకగు బాలసరస్వతి మఱియిరువదిసంవత్సరముల పిదప, సరిగా ౧౬౧౪ ప్రాంతమునందుండి యుండవలయును. ఈబాలసరస్వతిచే మల్లభూపాలీయమును గృతిఁగొన్న పెద్దమల్లభూపాలుఁడు నాకాలమందే యుండునుగదా. చంద్రికాపరిణయకర్త యగు మాధవరాయఁ డీమల్లభూపాలుని కొడుకని కొందఱును మునిమనుమఁ డని కొందఱును జెప్పుదురు. కొడుకనుకొన్న నాతనికాలము క్రీ. ౧౬౪౪ సంవత్సరప్రాంత మగును. కావున నితఁడు తరిగొప్పుల మల్లనకంటె నర్వాచీనుఁడే.

## గ్రంథములపోలికలు.

### చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిద్దపుఁ జేఁటిగమిపీరజడలతో గంధవహుఁడుఁ
జెలువంపు మైకప్పుజిగిసురమా వింతవగ జగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ
జొక్కంపుఁ దుదితెక్క సోఁకుపుప్పొడి రేక పసుపుఁ బావడలతోఁ బక్షికులముఁ
దొగరువన్నియమావిచిగురుమొత్తంబుక్రొంబగలుపంజులతోడ మాధవుండుఁ
బ్రకటగతి వచ్చి యహమహమికల మాక
మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్ప
వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి
మునివరునిమీఁద సెల విచ్చి పనుపుటయును. 131

ఉ. చొక్కపుఁబువ్వుఁదోఁపములసొంపున త్రుమ్మెఁకులు విఱ్ఱవీఁగె నల్
దిక్కులసావితావి నెలదేఁటులపాటల నీటుసూపెఁ బ
ల్లుక్కులకాకలీకలకలధ్వని మీఱెఁ జకోరికోరికల్
నెక్కొనఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితవృత్తి నయ్యెడన్. 132

కం. కనుఁగవ మోడ్చి నిదిధ్యా
సనతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రసుధాసే
చనమునఁ దను దా నెఱుఁగని
మునిఁ గనుఁగొని యేము దాము ముం దని కడఁకన్. 133

సీ. ఉష్ణరాజు నిజనిశితోత్తాలకిరణసంఘము పేరి బలుచిచ్చు గడలఁ జిమ్మ
మధుఁడు శాఖాన్యోన్యసమ్మర్శనవిస్ఫుతజ్వాలకావళి పేరిజాలు ఉవ్వ
పవనుండు పేఱెంబువాఁకి గంధాయాతభృంగనిధ్యానంబు పేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్ప్రకటధ్వనుల పేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁ జూపి
క్లేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత
రాశగతమానిహృదయశుండాల మనశ
మగుట వెలి దార్పఁగాలేక హత్తి యిట్టు
లమితనిజశక్తిమీఱఁ బోరాడునపుడు. 134

చంద్రికాపరిణయము—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. అరిరాజచిత్తభీకరశరకాండప్రచండిమ మను రాజమండలంబుఁ
గ్రొందళంబులఁ జాలఁ గూర్చుక మారివితానములతో జైత్రసేనావిభుండుఁ
గన్నుల నెఱమంట గ్రక్కుచుఁ గలరుతుల్ బెరయ నానావనప్రియబలంబుఁ
గనకరజోరేఖ గనుపట్టు వరగంధపటిమ రాజిలు మహాబలకులంబుఁ
దోలుదోలుత దీప్రవిస్ఫూర్తి దొడరి నడువఁ
జిలుకమేల్పక్కిపై నెక్కి యలరువింటి
దంట యష్టానిగదిసె దుర్దాంతశారి
కాళి యాత్రైకబిరుదపద్యములు చదువ. 76

ఉ. అప్పుడు రణోత్సుకుం డగుసితాంబుజనాయకుకంటిసన్నఁ గీ
రపటలి చల్లగాఁడ్పు తోవరాయఁడు కోయిలపౌజుఁ జైత్రుఁ డ
చ్చపుఁదెలిఱెక్కపుల్గు లనిసల్పఁగఁ జాలుదు నేనె నేనె యం
చపరిమితాగ్రహస్ఫురణ సమ్మునిఁ జుట్టిరి సత్వరంబుగన్. 77

సీ. శైత్యవత్కరకుంభచటులధారారేఖ శమిసేత నాటించెఁ జలువమిన్న
తళుకుతళుక్కన వేగ జళిపించి మావిక్రొందళపుఁగత్తిని మారుని నఱికెసురభి
కడుఁ జంచరీకసంఘము ప్రోయ ఘనజాలకంబులయలిమొత్తె గడుసుగాడ్పు
కటురజోగ్నికణాళి గ్రమ్మఁ జెంచొవసుందు తిత్తుల ముని గప్పె హత్తి యంచ
యిట్టు లాదిట్ట లంపటుఁ జుట్టు ముట్టి, గట్టితన మట్టిపడ సురుతాంతికవచ
ధారి జడదారి నొప్పించి ధైర్యలీల, నడపలేకున్కిఁ గని మదనుం డప్పుడు గడఁగె.

చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము 168 పద్యము.

సీ. అరయ ననగ్నికుండాహుతిస్తోమమై బూదిఁగూడె సుమాస్త్రుపోఁడి మెల్లఁ
జర్చింప నూషరస్థాపితబీజమై ధూళిగూడె సమీరుహాళి యెల్లఁ
జింతింప వఱదఁగూర్చిన చింతపండయి నీటఁగూడె హిమాంశు నేర్పు లెల్లఁ
గనుఁగొన నడవిని గాచిన వెన్నెలై చెట్లఁగూడె వసంతుచెల్వ మెల్ల
నకట చక్రాంతిపైవాన యగుచుఁ జెదరి
పఱచె నలువంకలకుఁ బక్షిబలము లెల్ల
విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది
మన్మథులకైన వానిఁ దెమల్ప వశమె.

చంద్రికాపరిణయము—ద్వితీయాశ్వాసము 114 పద్యము.

సీ. తనక్రొందళములమన్నన చెట్లపాలుగాఁ జనియె నూనశ్రీల నెనసి మధువు
తనతనూగరిమ మెంతయు ధూళిపాలుగా నరిగె వడంకుచు నసదుగాడ్పు
తనమహఃస్ఫూర్తి తోడ్తనె యగ్నిపాలుగాఁ బఱచె వెల్వెలఁబోతి పద్మవైరి
తనపాత్రవృత్తి తోడ్తనె మింటిపాలుగా నడఁగెఁ గొమ్మలఁ బికాద్యభ్రగాళి
తనపురారాతిభీకరోదగ్రవిగ్ర, హస్ఫురణ భూతిపాలుగా నతనుఁ డేగెఁ
జాపశరజాతములు వనస్థలిని వైచి, యమ్మహోమాని కోపాప్తి నడరునపుడు.

చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. జాతరశిఖిశిఖాజాతధూమంబులచాడ్పున నల్లనిచాలు లెసఁగఁ
గ్రోధద్రుమాగ్రసంబాధపల్లవముల చెలువున నిక్కిన చెవులు దనర
సకలమృగానీకశాసనోద్ధతవేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగహ్వరరసనాహీంద్రవిమలతాచ్ఛటలునాఁ గఱకుమీసలు వడంక
నావులించుచు గబ్బున కడరునీఁగ
మూఁకఁ గమియుచు సెలవులు నాకికొనుచు

భూరిభీకరభాంకృతు ల్పొదలఁ గొన్ని
పొదల నడుచక్కి బెబ్బులి గదిసె నొకటి. 39

కం. ఆపులి నిజతురగదిదృ, క్షాపరత న్నిగుడ దాని ఘనపటునురుపా
చాపలతం దూపు భుజా, చాపలతం దొడిగి శౌరిసంభవుఁ డడిచెన్. 40

చంద్రికాపరిణయము.—ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. అఖిలజంతునిఖాదనాకాంక్షమైఁ బోలె నతివిస్తృతంబైన యాస్య ముదర
నాశేభములఁ జీర్పనట్టి సిబ్బితిఁబోలె నతిగన్ననఖరసంతతి వెలుఁగ [నర
స్వచ్ఛమృగహింసావిహారముఁగాంచురతిఁబోలెఁ దలపై నెగయు వాలదండ మొ
నిగుడుకోపాంకురనికరంబగుటఁబోలె సితకేసరములకెంజిగిఁ జిగుర్ప
వక్రదంష్ట్రలు శతకోటివాఁడుఁ గెలువ
వర్తులపుఁగన్నుఁగవ భానువాసిఁ గేర
ఘుటఘుటార్భటి ఘనకోటిపటిమఁ దెగడ
నొక్కసింగంబు వడిఁ బొదనుండి వెడలె. 27

కం. వెలలి జిష్ణుతూగౌరవ, కలనన్ లంఘించునృపతిఁ గన్గొని నిజని
స్తులచంద్రహాసధారం, దలద్రెవ్వఁగ నేసె నద్భుతంబుగ నంతన్. 28

ఇట్టిపోలిక లనేకములు గలవు గాని గ్రంథవిస్తరభీతి నిట నుదాహరింప లేదు. ఇట్లీయుభయగ్రంథములకు సాదృశ్యమున్నను వైసదృశ్యము గూడఁ జాలఁ గలదు. మల్లన తఱచుగా వర్ణనములందు మనుచరిత్రము ననుకరించి మృదులమృదులము లగుపదముల నేర్చి కూర్చువాఁడు. మాధవరాయఁ డన్ననో వసుచరిత్రానుకరణుఁడై శ్లేషాద్యలంకారముల గుప్పించుటకై కొంచెము క్లిష్టపదప్రయోగము గావించువాఁడు. మల్లనకవి యు శ్లేష నతిమాత్రముగ నుపయోగించెను. పదకాఠిన్యమున కంతగా సహించువాఁడు కాఁడు. మాధవరాయలు పదలాలిత్యము నాలోచింపక శ్లేషాద్యలంకారగరిమకే ప్రాధాన్య మిచ్చువాఁడు. మల్లనకుఁ గథాభాగమధికముగా నుండుటయుఁ గావ్యవిశేషమునఁ గొంచెము కొంచెము గా వర్ణనలఁ బెంచుటయు నభిమతము. మాధవరాయని గ్రంథమందుఁ గథాభాగ మత్యల్పమైనను వర్ణనలచే గ్రంథము పెంచఁబడినది. ఈయిరువురుకవులు నసాధారణపాండిత్యప్రకర్ష గలవారు. శాస్త్రమర్యాదలఁ జక్కఁగ నెఱింగినవా రనుటకు వారిప్రయోగములే ప్రమాణము. ఇతరగ్రంథములందుఁ గానరాని సంస్కృతపదములు వీరిగ్రంథములం దగపడును. మల్లన తఱచుగాఁ గర్ణాటాదీతరదేశ్యపదములను బ్రయోగింపవలవాటుపడినవాఁడు.

మాఘపరాయుబల్లొర్చినట్లు కానరాదు. రెం డుత్తమప్రబంధములం గొని తారతమ్యవిచారము చేయుట కష్టము. ప్రస్తుతచంద్రభానుచరిత్రమునకు వత్తము.

### కథావిమర్శనము.

చంద్రభానుచరిత్రమునఁ గథానిర్మాణము విచిత్రముగ నున్నది. ఈకవి క్రొత్తమార్గముం ద్రొక్కినాఁడు. ప్రప్రథమమున రుక్మిణీసైరంధ్రహాసూయచే సత్యభామకుఁ జంద్రభానూదయమును వర్ణించినాఁడు. పిదప నారదాగమనమున సంగీతాభ్యాసమను కథాబీజమును నాటెను. కలహాశనముని కుముదినీలాభమునకు మార్గదర్శకుఁ డయ్యెను. అడవిలో వేఁటాడుచున్న చంద్రభానునకుఁ దుంబురుని చెలికాఁ డొకసిద్ధుఁడు కుముదినీజన్మప్రకారంబును నామెకుఁ దుంబురుఁడు గానవిద్య నేర్పుటయుఁ దెలిపి కుముదిని యందుఁ జంద్రభానుని మనం బొకింత లగ్నమగునటులు వర్ణించి యంతర్హితుండయ్యె. చంద్రభాను చెలికాఁ డగువిజయలోలుని తోఁ గూడ వనమార్గమునం బోవుచు నొకచో బడలి నిద్రించుచుండ నొకజింకజంట వారిమెయి నాక నిద్రాభంగవ్యాకులమనస్కులై వారు హరిణపోతమ్ముల బెదరించిరి. ఈపనికై కోపించి దుర్వాసోముని వీరిరువురకు వియోగముగలుగ శపించెను. పిదపఁ గాఱడవి నొకయుద్ధసాధనసన్నద్ధమగు రథ మీయదుకుమారులకు గోచర మగుడు నీరథికమగు నాతేరు వా రధిగమించిరి. ఇంతలో నెక్కడనుండియో యకాండ జలదాగమంబుం బోలి యొక్కరక్కసుం డరుదేరఁ జంద్రభానుఁడు ఘోరముగఁ బోరి వాని నుక్కడించెను. ఈయుద్ధ వర్ణనము చదువుట కెంతయు మనోహరముగా నున్నయది. కూలిన యాదానవుండు శాపవిముక్తుఁడై కుముదినీలాభప్రధానసాధనం బగు మాయ నాయిరువురుబాలకుల కిచ్చి యథేచ్ఛం జనియె. పిదప శాపవశంబున వియుక్తుండైన విజయలోలుఁడు తిరుపతికిని జంద్రభానుఁడు కుండినమునకు నేగిరి. చంద్రభానుని చరిత్ర మింకఁ బై నంతవిశేషములు కలది గాదు. విజయలోలునికథ ముఖ్యమైనది. విజయలోలుని పాత్రము శేషశైలవర్ణనమునకును గడపట గుముదినీవేషముం దాల్చి ఫలమును సులభము సేయుటకునే కల్పింపఁబడినది. తిరుమలయం దాతనికిఁ గూడ ఫలప్రాప్త్యాశ యుదయించినది. కాని తుద కాతని ఫలప్రాప్తి ప్రధానము కానందునఁ గవి దాని నంతగా వర్ణింపక చంద్రభానుని వలె విజయలోలుఁ డనువిందుని కూఁతు వివాహమయ్యె నని తేల్చివేసినాఁడు. ఇది కొంతవిరసముగ నగపడుచున్నది కాని యిట్లు తేల్చివేయుట యుచితమే రామాయణమున రామపట్టాభిషేకము నట్లు విభీషణుని లేక సుగ్రీవుని పట్టాభిషేకములు వర్ణింపఁబడియెనా.

ఇందు గ్రంథాదిని నారదవృత్తాంతము వర్ణింపఁబడినది. ఇదియే ప్రబంధ మెల్లఁ గల్పించుట కనువుపడినది. కలహాశనుఁడు రుక్మిణీసత్యాకుమారులకుఁ గయ్యము పెంప నూహించి చంద్రభాను ననాదరించెను. దానిచే నాతఁడు నారదునిపైఁ గినిసి తుంబురునివలన విద్యనేర్చి రా నుద్యుక్తుఁడై యట కేఁగి గానవిద్యతోపాటు కుముదినింగూడ సంగ్రహించుకొని వచ్చెను. తుదకుఁ దా నభ్యసించివచ్చిన గానవిద్య హరికిని ప్రద్యుమ్నునకును వినిపించి మెప్పునందెను. గానవిద్యయే కుముదినీప్రాప్తిహేతు వగుటచే దానినే బీజస్థానముం దనువు పఱిచెను. విజయలోలుని పాత్ర మంతసార్థకముగ లేదు; మాయాకుముదినీ రూపముం దాల్చి వాస్తవకుముదినిం జంద్రభానునితోఁ బంపుట కుపకరించినది. అసురయుద్ధమున రథచోదనమున కనువుపడినది. కాని శేషశైలవిశేషములఁ దెల్పి తన్నుఁ దా సార్థకపఱిచికొన్నది. వనములో నసురుఁడు యుద్ధమును గుముదినీలాభమునకు సాధన మగు శాంబరీవిద్య నేర్చుటకై కల్పింపఁబడినది, యుద్ధము లేనిచో మహాకావ్యలక్షణానురోధ మని కల్పించిన నుండవచ్చును. విజయలోలునికొఱంత తీర్చుటకుమాత్రమే యనువిందునికూఁతురు కల్పింపఁ బడినది. ఇంకను వరళికాదిపాత్రములు యథోచితకార్యసాధనమునకై యౌచితి నాలోచించి కల్పింపఁబడినవి.

అందందుఁ గొన్ని నెరసు లగపడుచున్నయవి. రసలోలుపుల కవి పాటింపఁదగనివి. ఈయుత్తమగ్రంథ మెల్లర కవశ్యాదరణీయ మని నొడువుటయే శివము.

కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభానుచరిత్రము.

## ప్రథమాశ్వాసము.

— గ్రంథావతారిక. —

*శా. శ్రీలీలావిభవాప్తి కాశ్రితజను ల్చింతింపఁగాఁ జేరుచే
సౌలభ్యం బనుచు న్నిజాగమనసంజాతస్మృతిం బొల్చుభ
క్తాలిం గోర్కు లొసంగి ప్రోచుటకు దత్తాత్రేయదివ్యాకృతిన్
శ్రీలాలిత్యము గన్ననిత్యకరుణాసింధున్ హరిం గొల్చెదన్. 1

సీ. తొడవులఁ దనరారు దోఁప సేవాసన్నకాంతాంతరమనీష [1]గవ్వకరణి
జగదంబ గాన భూజనుల కవ్యయసౌఖ్యవిభవంబు లిమ్మని వేఁడుకరణి
బలిబంధవేళ సంధిలు[2]ననంతాచంక్రమణభూరివిశ్రాంతి మడఁపుకరణి
నన్యాబ్జములు మాని యమృతకరప్రకాశోన్నతాబ్జములు గైకొన్నకరణి
నభినవదుకూలచేలాంకితాంకపాళి
నంబుజోదరుపదపల్లవంబు లుంచి
యెలమి సంవాహ మొనరించు కలిమిచెలువ
చిరతరైశ్వర్యములు మాకుఁ [3]జేయుఁగాత. 2

చ. కమలదళాక్షుభక్తుల కగాధభవార్ణవ మింతబంటి యు
స్రమణఁ గటిస్థలంబునఁ గరం బిడి రాముఁడె సర్వదైవతో
త్తముఁ డని చాటుచుండెడి విధంబున దక్షిణపాణి నెత్తి ని
త్యమును బ్రతాపముద్ర నలరారు సమీరకుమారుఁ గొల్చెదన్. 3

మ. పరమప్రౌఢి నశేషవర్ణరచనాపారీణుఁడౌ భర్తృహ
త్సరణిం డాయుదు నేన యేన యనునోజన్ వర్ణసంధానభా

---

క-పరిషత్పుస్తకభాండాగారములోని 14 సంఖ్యగల తాళపత్ర పుస్తకము.
చ-రాజకీయప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని 12-7-8 సంఖ్యగల పుస్తకము. (తాళ)
ట-రాజకీయప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని 14-4-4 సంఖ్యగలపుస్తకము. (కాగిత)
* ఇది మొదలు 15 పద్యములకడదాఁక క-ప్రతిలోఁ బత్రములు విఱిగిపోయినవి.
1. చ-గలపుకరణి, 2. చ-ననంతాధ్వసంక్రమణ భూరిశ్రాంతి కలుపుకరణి, 3. చ-జేర్చుఁగాత.

స్వరవృత్తి స్సమమూర్తులై యొరయు నాసంగీతసాహిత్యబం
ధురవక్షోజము లూను తల్లిని భజింతుం [1]దత్ప్రసాదాప్తికిన్. 4

సీ. శారదోత్సేకంబు జగతి సంధించియుఁ బరమ[2]నారదమైత్రిఁ బరఁగుసుకృతి
నుపమైక ధన్యుఁడై యొనరియు ననుపమప్రఖ్యాతిఁ గాంచినభవ్యచరితు
ననమబాణాంకత నలరారియు నలికనేత్రు మెప్పించిన నిర్మలాత్ము
ఘనశబ్దవిస్ఫూర్తిఁ దనరియు హంసనమాగమశ్రీఁ గాంచు ననఘశీలు
మఱియు నగణితసుమనస్సమాజమునకు
నతిరామృతధారారసార్పణమున
నామెతల నిచ్చలు నొనర్చు నలఘుమహిమ
నెఱపినవిచిత్రసత్కళానిధులఁ దలఁతు. 5

గీ. ఏమహాత్ములుమువ్వురునిలఁద్రిమూర్త్యులట్లగుఱినైమైత్రిలింగభాషావ్యాయముయ
థార్థమొనరించియలరించిరట్టిశబ్ద,శాసనునిదిక్కమఖిశంభుదాసుఁదలఁతు. 6

చ. సరసవిశుద్ధవర్ణగుణసంపదయు న్శుచి[3]వృత్తి భావభా
స్వరగరిమంబుఁ బూనని యసారవుమిన్కుఁగరల్లు సాహితీ
శరనిధిగర్భశోభన[4]కళావిముఖు ల్పచరింప వాని నె
ల్లరుఁ జెవిఁబెట్ట రింతయు నలంకృతివైభవధన్యతానిధుల్. 7

వ. అనియిష్టదేవతాపదాంభోజపూజనంబును సుకవినభాసభాజనంబును గుకవిఁ
నోద్వేజనంబునుం గావించి విరించిగురుకరాంచలసంచాలితామందమందరవ
ధ్యమానదుగ్ధాంభోనిధానసంజాయమాన నవీనతర సుధారసమధురతాబ
ధురనవరసభావానుబంధంబును జతురజనశ్లాఘనీయచంద్రభానుచరిత్ర[5]విఁ
త్రానల్పచమత్కృతియానిబంధంబును నగు[6]నొక్కప్రబంధంబు నిర్మింపంబూ
నుసమయంబున.

ఉ. కావ్యము సత్కవిప్రకరకర్ణసుధా[7]పరిపూరణక్రియా
భవ్యముగా నొనర్చుట తపఃఫల మున్విఁ దలంప నట్టిస
త్కావ్య[8]ము నిష్టదైవతవతంసున కిచ్చి కృతార్థుఁడైన యా
యవ్యయభాగ్యరాశిఁ గొనియాడఁ దరంబె జగత్త్రయంబునన్.

1. చ-దద్రసాదాప్తికిన్. 2. ట-సోదరమైత్రి. 3. చ-వృత్త. 4. చ-దశా. 5. చ-
చిత్రికరానల్ప. 6. చ-నొక్కమహాప్రబంధ. 7. చ-రస. 8. చ-మభీష్టదైవ.

మ. అని యూహించి మదిష్టదైవతము భక్తాభీప్సితార్థోపపా
దనకారుణ్యకటాక్షశాలియు రమా[1]ధామావతారాగ్రగ
ణ్యనవోన్మేషపవిత్రమూర్తియును దత్తాత్రేయుఁడే కాన నా
ఘను నస్మత్కృతినాథుఁ జేయఁగ నమోఘప్రీతితో నున్నెడన్. 10

సీ. ద్విజరాజకార్శ్యము ల్దీర్చు నీవిభుకీర్తి ద్విజరాజకార్శ్యము ల్దీర్చు టరుదె
యాజిభవస్ఫూర్తి నడరు నీనృపుశౌర్య మాజిభవస్ఫూర్తి నడరు టరుదె
యతిసురభిఖ్యాతి నలరునీఘనునీగి యతిసురభిఖ్యాతి నలరు టరుదె
చంద్రగోత్ర[2]శ్రీఁ బొసంగు నీపతికల్మి చంద్రగోత్ర[3]శ్రీఁ బొసంగు టరుదె
యనుచు బుధు లెన్నవెలయు రాజాధిరాజ,రాజపరమేశసకలకర్ణాటకాంధ్ర
రాజధారేయతిరుమలరాయతనయుఁడు,చంద్రుఁడగు వేంకటపతిక్షితీంద్రమణికి.

చ. అనుపమకార్యకర్తయును సగ్రజుఁడు న్మహనీయసత్కళా
ఖనియు నఖండకీర్తికళికాసురభీకృతసర్వదిఙ్ముఖుం
డును నగుదత్తనార్యుఁడు నను న్వినయాన్వితుఁ బార్శ్వవర్తిఁ గ
న్గొని పలికె న్సుధారసనిగుంభనజృంభితవాక్యవైఖరిన్. 12

మ. గురువిద్వచ్చరణారవిందభజనాంకూరన్మహోదారధీ
గరిమ న్నీ వొనరింపఁబూనుకృతికిం గైవల్యలక్ష్మీమనో
హరు నస్మత్కులదైవతోత్తముని దత్తాత్రేయయోగీశ్వరు
న్వరుఁ గావింపఁ దలంచి తెన్నఁ దరమే వత్సా భవద్భాగ్యముల్. 13

క. ఈపరమయత్న మఘని,ర్వాపణ[4]మనఘాస్మదీయవంశగురుతప
స్యా[5]పారంబున నీమది, దీపించెఁ బళి కులప్రదీపక యనినన్. 14

ఉ. సంతసమంది యేను బితృసన్నిభుఁడున్ హితదేశికుండు న
శ్రాంతశుభప్రదుండు నయి రంజిలు దత్తనమంత్రివాక్య మ
త్యంతవినీతిఁ గైకొని కృతార్థుఁడనై బహుపుణ్యగణ్యత
ల్గాంతు నటంచుఁ గౌతుక[6]విలాసవిభాసితమానసంబునన్. 15

క. శ్రీమద్దత్తాత్రేయమహామునిముద్రావిభూషితాత్మీయకృతి
శ్రీముఖభూషణముగ మత్స్వామిగుణస్తుతి యొనర్తు సమధికభక్తిన్. 16

---

1. క-ధారాప్రధారాగ్రగణ్యనగోన్మేష. 2-3. చ-శ్రీలొసంగు. 4. చ-ఘున మస్మదీయ. 5. చ-శాకంబున. 6. చ-వికాస.

సీ. కోరి కన్నులనొత్తికొనుఁ బలితాభోగి యెదనుంచు సకలకళేశ్వరుండు
శిరమునఁ దాల్చు భాషితదేవి యడుగెడఁబాయంగనీఁడు కల్పకగురుండు
పూను నుత్కటమైత్రి బుధకుంజరముముఖంబుననుండఁ జూపు సత్పుంగవుండు
కంఠభూషణముగాఁ గావించు సర్వజ్ఞుఁ డంకమొందించు శేషాంశజాతుఁ
డెట్టియక్షరవిఖ్యాతినెనసెనో య,ఖండజయ మూరురాయరగండబిరుద
వీరతిరుమలరాయపృథ్వీతలేంద్ర,తనయుఁ డగువేంకటక్ష్మాధవుని కీర్తి. 17

మ. క్షితి మత్తాత్మ సహాయశూన్యని గృహాచ్ఛిద్రంబువాని న్సమా
హతతారుం గికురించి వేంకటపతిక్ష్మాధీశ్వరుం డెందఁ ద
ద్గతరేణుల్ తదధిష్ఠితాంబువులుఁ దద్గంధానిలంబుం దదం
చితభూజంబులు గాంచి యుండుదురు విశ్లేషార్తి వారెప్పుడున్. 18

సీ. సర్వతోముఖవృత్తిఁ బర్వినౌర్వమహాగ్నియుదు టెల్ల సింధుదేశోద్భటంబు
దీర్ఘకాలస్ఫూర్తి దీపించువిలయాగ్నిబెడిద మెల్లను సమాపితశకంబు
భీమరోషోద్వృత్తిఁ బెనుపొందుఫాలాగ్నిపెం పెల్లను విదేహభీషణంబు
బహుసత్త్వభీకరప్రౌఢిఁ బొల్చుదవాగ్నితేజ మెల్లను విమర్దితవనాయు
వహహ యవి సింధుశకవిదేహకవనాయు,లాదిగాఁగలనిఖిలదేశాళినెల్ల
రాయిడించునె తిరుమలరాయవేంక,టావనీంద్రభుజప్రతాపాగ్నికరణి. 19

మ. రమణీయాత్మకరప్రరూఢవసుధారాలాభనందద్బుధో
త్తమనిత్యాన్నవితీర్ణి సర్వసుమనోదైన్యంబు వారింప భూ
రమణీధేనుగజేశ్వరాత్మకబహుశ్రీలిచ్చు శ్రీవేంకటే
శమహీవల్లభుసాటియే విధుఁడుఁ దజ్జన్మక్రియాకర్తయున్. 20

సీ. మిథ్యాభిమానసమ్మిళితుల వివరణకలితోత్తరంగులఁగా నొనర్చుఁ
గలనైన ధర్మకౌశలము నేమఱనివారలకు హేమాద్రిమార్గంబుఁ దెలుపు
నలినయజల్పాభిరతుల వీక్షించి చింతామణి హస్తగతంబుసేయుఁ
బ్రబలతంత్రవిచారపారీణులగువారి దొరసి ప్రాభాకరసరణిఁ జూపుఁ
దత్తదధికారులకు నిట్ల[1]తదుపయోగ,గతులఁగఱపెడుగురువై యఖండసమర
విజయవేంకటపతిరాయభుజకృపాణ,ముఖలదర్శనాద్భుతశక్తి నతిశయిల్లు. 21

ఉ. ధీరవతంసవేంకటపతిత్రుటితారిసితాతపత్రముల్
భూరిజవంబునం దిరుగుఁ బోరులఁ దజ్జయలక్ష్మికిం దిగం

1 చ-తదుపయోగ్య

భోరుహనేత్ర లెత్తు తెలిముత్తెపుటారతిపళ్లెరంబు లై
చారుతదీయ హేమకలశంబులు దీపము[1] లై వెలుంగఁగన్. 22

ఉ. వేంకటభూవరుం జెనకువీరులు తూఱఁగనైన గంటితోఁ
బంకరుహప్రతిబింబము విభాసిలు నాజి నసృఙ్ఝరంబులన్.
సంకులవృత్తిఁ దద్వరణసంభ్రమసంభ్రమదాదితేయతా
టంకవతీపదాంబుజహతచ్యుతనూపురరాజమోయన్. 23

క. ఆవేంకటపతినృపతి ద, యావీక్షాగౌరవమున నతిశాశ్వతల
క్ష్మీవైభవంబుఁ గాంచిన, నావంశం బభినుతింతు నవమధురోక్తిన్. 24

శా. శ్రీవిద్యావిభవాస్పదం బయిన యార్వేలాన్వవాయంబునం
బావిత్ర్యాభినుతస్వతంత్రకపిసన్మౌనీంద్రగోత్రుల్ ధరా
దేవోత్తంసులు మించి రందు బెడఁగొందెన్ భూజనశ్రేణి సం
భావింపం దరిగొప్పులాంకుఁ డగు శ్రీమల్లప్రధానుం డిలన్. 25

చ. విముఖతఁ బూను మిత్రునెడ వే ఘనులం గని డాఁగు శుద్ధప
క్షమున వసుచ్ఛటల్విడువఁజాలఁడు సారెఁ బ్రకాశితాంశుఁడై
తమి వెలయించుఁ గాని తనుదానమునం గడుఁ గుందు నేగతిం
గుముదహితుండు సాటి తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి కీగులన్. 26

[2]క. ఆతరిగొప్పుల మల్లను, ధీతిలకుఁడు గాంచె నరసధీనిధి నతిఖ
ద్యోతద్యుతి నతులితవి, ఖ్యాతతి నతిసుకృతి నాగమాంబికయందున్. 27

సీ. తననిశాతకృపాణియును బాణియును బతిశ్లాఘాధురానిరాసము ఘటింపఁ
దనకరుణాసారమును సారమును నరిశాసనస్మయవివాసనము చలుపఁ
దనసద్గుణనికాయమును గాయమును సుధాకిరణవిస్ఫురణ ధిక్కృతి యొనర్పఁ
దనమనీషాభోగమును భోగమును సుధాంధఃప్రధానావధూననము దెలుపఁ
దనప్రభావంబు భావంబు ధర ననంత
ధృతిసమాసాదనంబునఁ దేజరిల్ల
వఱలు నాశ్రితబాంధవావనపరుండు
మంత్రిమాత్రుండె నరసయామాత్యవరుఁడు. 28

చ. చతురాస్యాననపాళికన్మెలఁగు నంచత్పాండుపద్మాసన
స్థితి దీపించు వినిర్మలాంబరరుచిశ్రీ మించు హంసాళి న

1. చ-దీవియ. 2. ఇది మొదలు "యాదవాగ్రజు" నను పద్యముపఱకు ట-ప్రతిలో లేదు.

ప్రతిమానోన్నతిఁ [1]దోలియాడుఁ దిలకింప స్మృద్ధవర్ణాధిదే
వత గాదే నరసప్రధానమణిదీవ్యత్కీర్తి యశ్రాంతమున్. 29

చ. నరసామాన్యచరిత్రుఁడే ధర బుధానందప్రదానూనదా
నరసామాన్యయశోవిశోభితదిగంతశ్రేణి గంధర్వకి
న్నరసామాత్యభిరామశుద్ధతర[2]గాంధర్వైకసంస్తుత్యుఁ డా
నరసామాత్యవరుం డనంతపదచింతాపావనుం డెంతయున్. 30

గీ. వెలయు నాతని దేవేరి విజితభర్తృ
దేవతాజననికురుంబ తిప్పమాంబ
బహుమహాభోగముల నుంచుభర్తగుఁ దల
వంపు లొనరించినధరిత్రి పెంపుఁ దెగడి. 31

సీ. సకలసన్నుతచర్య సద్గురుపరిచర్య పావనయదువర్యపదసపర్య
యన్నదానఖ్యాతి యనఘసాధ్వీనీతి నియతార్యజనతాతిశయవినీతి
బంధురతపశ్శక్తి పరమధర్మాసక్తి నిత్యసూనృతయుక్తి నిర్మలోక్తి
యాశ్రితాశాపూర్తి యలఘుశీలస్ఫూర్తి బహుసతీముఖవర్తిభవ్యకీర్తి
యార్తసంరక్షణంబును నతులభాగ్య, లక్షణంబును గారుణ్యవీక్షణంబు
సహజసిద్ధంబు లీపుణ్యచరిత కని నుతింపఁబొగడొందు నరసయతిప్పమాంబ.

చ. గురుపరిభూతి లేనిసతి గోత్ర[3]ధరస్థితి లేనియుర్వి సో
దరపరిపాలనావిముఖధామవిహారము లేనికల్మిబి
త్తరి యని బాంధవాశ్రితవితానము సన్నుతి సేయఁ బొల్చు నా
నరసయతిప్పమాంబ భువనస్తవనీయగుణావలంబయై. 33

శా. అత్రిప్రాభవుఁ డానృసింహుఁ డనసూయాత్యంతసంస్తుత్యచా
రిత్రశ్రీసిధి తిప్పమాంబవలనం బ్రీతిన్ బుధానీకని
త్యత్రాణైకధురీణు నప్పవిభు నేత్రానందపూర్ణేందు ద
త్తాత్రేయాహ్వయు మల్లికార్జునుని నార్యాసక్తుఁ గాంచె న్మహిన్. 34

శా. తారారాజి గణించుఁ జులుకఁగఁ గళాధామాంశుమాద్యత్సుధా
పారావారతరంగరేఖలఁ దృణప్రాయంబుగా నెన్నుఁ దా
నౌరా యప్పయమంత్రిశేఖరుని సంఖ్యావత్త్వముద్రామహా
ధౌరంధర్యనిరూఢనిర్మలయశోధారాపరీవాహముల్. 35

---

1. చ-దోఁపనాడు. 2. క-గాంధర్వేశ. 3. చ-భర.

చ. అనవరతాన్నదానవిధి యానరసప్రభునప్ప నార్యునీ
డనఁ దగునే సుతా[1]పరిణయంబున వేల్పుల కొల్వునాఁడు భో
జన మతిశీతలం బిడినసాగరరాజుఁ బదింట నైదిటన్
ఘనరుచి దక్క నొక్క కవిగ్రాస మొసంగుతుషారభానుఁడున్. 36

సీ. తనదిక్కుఁ జేరుమిత్రునకుఁ దేజము మించఁ దగుసర్వమంగళోత్పాదకుండు
ఘనుల నానాదిగాగతులఁ గైకొని పూర్ణజీవనం బొసఁగులక్ష్మీగురుండు
వరధర్మమున గోత్రవర్గంబుఁ [2]దగుతావు లెనయించి నిలిపినపృథుసమాఖ్యుఁ
డాశ్రితద్విజనాయకావనుం డై తదిష్టైకసంపదఁ గూర్పులోకబంధుఁ
డరయఁగఁ బ్రధానమాత్రుఁడే యఖిలవినుత
మాధ్వదర్శనధౌరేయమాననీయుఁ
పరమహరిగురుచరణాబ్జభజనపరుఁడు
మంత్రినరసయ్యయప్పనామాత్యవరుఁడు. 37

చ. తదనుజరత్నమై వెలయు దత్తనమంత్రి మహావిపక్షదు
ర్మదబలమర్మదారణధురంధరసంగరచాతురీవిశా
రదుఁ డగువేంకటక్షితిపురందరునప్రతిమానరాజ్య సం
పదలు [3]ఫలింప నాకులిశుభవ్యగతిశ్రితపారిజాతమై. 38

సీ. వర్ణంబులనె కాదు వరవృత్తతాస్ఫూర్తి నన్నుతోభయవంశజనులయందుఁ
బత్రంబులనె కాదు పంక్తిశోభ సదాప్రదీయమానాన్నభుగ్ద్విజులయందు
వాచికోక్తినె కాదు సూచితార్థబహుత్వ మతులసత్కవిబుధాశ్రితులయందు
లిఖనక్రియనె కాదు లీలాశుభావసం బానతారాతిప్రధానులందుఁ
బొరయఁదిర్మలరాయేంద్రభూరిపుణ్య,రాశియగు వేంకటోర్వీశు వ్రాయసములు
వ్రాయుచాతుర్యమున నిజస్వామిహితవి,ధానసురమంత్రి నరసయదత్తమంత్రి.

మ. అరుదార స్వరపత్రవృత్త యయి దత్తాత్రేయసంస్పర్శనా
క్షరయోగోన్నతిఁ గన్న లేఖిని మహాగర్వాంధసామ్రాజ్యసం
హరణం బున్నతరాజ్యసంభృతియు ద్వీపాంతర్నృపాకర్షణ
స్ఫురణంబున్ బహుదేశవస్తుభరణంబుం గాంచు సంచద్గతిన్. 40

సీ. యాదవాగ్రజునిపటాటోప మెల్ల [4]గారివరసుగ్రీవభావ మెల్లఁ
గుముదాప్తమండలక్రమణచిహ్నం బెల్ల నుడుపరంపర నుండునునికి యెల్ల

1. క-పరిచయంబున. 2. చ-తనతావులెనయించినిలిపినఘనసమాఖ్యు. 3 క-భరింప. 4. చ-గారివిభు,

సిరిఁ గన్నతండ్రి యీయాంతర మెల్లఁ బలుకులకొమ్మయుఁ దలమెత్తికొనుట యెల్ల
శేషపన్నగమును స్మేషవైఖరి యెల్లఁ జదలు ద్రిమానికడిందిచాయ యెల్ల
నగి తెగడి మీఱి కేరి తృణంబొనర్చి, యడఁచి కారించి వారించి యడరు నేవి
వేకనిధికీర్తి యతఁ డొప్పు[1] వేంకటేంద్ర, దత్తసామ్రాజ్యవిభవుండు దత్తమంత్రి.

మ. ఘనగోత్రోద్ధరణం బసంఖ్యసుకవిగ్రామప్రదానైకసా
ధనసద్భావధురంధరత్వము మహోదర్పోద్ధతారిప్రధా
ననిరాసోద్భటపాటవంబు నిరవొందన్ దత్తనార్యుండు శ్రీ
దనరు న్వేంకట[2]రాయదక్షిణభుజాదండావిశేషస్థితిన్. 42

క. ఆదత్తమంత్రి యనుజుఁడ, శ్రీదత్తాత్రేయయోగిశేఖరసేవా
మోదితుఁడ సుధారసధా, మోదితుఁడ న్ధర్మమునిమతోద్ధారకుఁడన్. 43

[3]సీ. వరగంధచర్చిక ల్వాగ్విస్తరమచర్చికలు సూరిహృదయభాగములఁ గూర్చుఁ
గర్పూరమయపీటికవనాశుపదధాటికలు రసజ్ఞసుహృన్ముఖములఁ జేర్చు
నతిచిత్రనేత్రముల్ యమకాదిచిత్రము ల్మాన్యసత్కవిజనాత్మలఘటించు
మహితసువర్ణము ల్మధురసందర్భవర్ణములు ప్రాజ్ఞమహాశయముల నించు
గండభేరుండబిరుదవిఖ్యాతమతికి
రాయసము మల్లనికిఁ గవిరాయునికిని
మహిని గవిమానులును మంత్రిమాత్రులును స
మానమే యన వెలసినమానఘనుఁడ. 44

ఉ. నా కుపకర్త నాకుఁ జెలి నాకు సహాయుఁడు నాకుఁ బ్రాపిల
న్నాకు బహుప్రదుం డని మనంబున వేంకటరాట్సభాజనా
నీకము సంస్మరింప మహనీయగుణోన్నతిఁ గన్న యుత్తమ
శ్లోకుఁడ మల్లనాహ్వయుఁడ సువ్రతు మత్కృతినాథు నెన్నెదన్. 45

* సీ. నిజగర్భగతజగన్నిచయ మారయులీల నంతర్ముఖాపాంగుఁ డైనవాని
నలినజాండావృత్తి నాభివీథికి నేర్పురీతి నతుసరంబుఁ ద్రిప్పువాని
శ్రుతులాత్మయందు నిల్పుటఁ దెల్పుతెఱఁగున నవరుద్ధనిశ్వాసుఁ డైనవానిఁ
దనపూసినధరిత్రికి నలోలత ఘటించుపగిది [4]జటిలవృత్తిఁ బరఁగువాని
బ్రాక్తనస్వీయదామోదరత్వ మెఱుఁగఁ
జేయుగతి యోగ[5]పట్టికఁ జెలఁగువాని

1. ట-వేంకటాద్రి. 2. చ-ట-రాజ. 3. ఈసీసము ట-లో లేదు. * ఈ సీసము మొదలు, "ఏతాదృశ" యను షష్ఠ్యంతపద్యమువఱకు ట-లో లేదు. 4. చ-నిశ్చల. 5. చ పట్టియ.

యోగముద్రికసూచితాచ్యుతచరిత్రుఁ
దైనవాని దత్తాత్రేయమహానిఁ గొలుతు. 46

మ. యతిలీలాయితదత్తచిత్తుఁ డగుపద్మాక్షుండు విశ్వావన
స్థితికిన్ రాజు నొనర్చి యాత్మభుజహేతిన్ సర్వసౌభాగ్యయో
గ్యత లెల్లం గరుణించు నాఁగఁ గృతవీర్యాత్మోపసూతి న్నిరా
హతచక్రేశ్వరవృత్తి గా మనుచు దత్తాత్రేయుఁ గీర్తించెదన్. 47

మ. కమలాకాంతున కెంతసత్కృపయొ లోకశ్రేణిపై బ్రహ్మశ
క్రమహేశాదుల నమ్మ కీజగము యోగక్షేమముం గాంచు నె
య్యమునం దానె చరించు నెల్లెడల దత్తాత్రేయయోగీంద్రవే
షమునన్ దీనులఁ బ్రోచుచున్ ఖలులయుద్వ్యాయంబు వారించుచున్. 48

సీ. ఈముని మునివ్రేళ్ల నెనయు నక్షసరంబు పద్మాక్షవిస్ఫూర్తిఁ బరిఢవిల్లె
నీయతి యతిపుణ్యధృతిఁ గాంచుకుండిక తీర్థపదఖ్యాతిఁ దేజరిల్లె
నీయమి యమితసత్కృపఁ గన్న యజినంబు నీలవర్ణనిరూఢి నివ్వటిల్లె
నీశమి శమితాఘవృత్తి నూనినదండ మురుతరానంతవైఖరిఁ దనర్చెఁ
దనపరికరంబు లెల్ల ని ట్లనుపమాచ్యు
తప్రభావంబు లై మించఁ దా ధరిత్రి
నరుడె యోగీశ్వరేశ్వరుం డగుట యనఁగఁ
బొలుచు ధన్యు దత్తాత్రేయుఁ బొగడఁ దరమె. 49

మ. అను వొప్పం బరమాచలాత్తఘటితోద్యత్కుండలిస్ఫూర్తిచే
ఘనపంకాబ్ధి మథించి నిత్యతరయోగశ్రీనితాంతోపగూ
హనరోమాంచసమంచితాంగుఁ డగు దత్తాత్రేయనారాయణుం
డనవద్యామృతసారము న్విబుధలోకాధీనముం జేయఁడే. 50

— షష్ఠ్యంతములు. —

క. ఏతాదృశబహుచరితున, కాతారకనిత్యనిజశుభాచరితునకున్
శ్రీతనయాధూతనయా, [1]పాతనయాపితభవర్షి పరిచరితునకున్. 51

క. అస్మత్కులదేవత కన, ఘస్మరఘస్మరవిరించిఘటితచటుశ్లా
ఘాస్మేరున కస్మయపర, మస్మృతి[2]గోచరునకును నమత్ఖచరునకున్. 52

1. చ-పాతనయాభితభవర్షి ; ట-పాతనయాపీతపర్షి, 2. చ-రోచనునకును

[1]క. సద్యోజితతాపత్రయు, సద్యోజిత[2]భద్రమననచాతుర్యునకున్
విద్యోతితవిద్యోచిత, హృద్యోదితబోధితార్యహితచర్యునకున్. 53

క. మాహురపురకృతవసతి క, నీహనుతోన్నతికి నఖిలనిర్జరశుభసం
దోహదవరదోహదవర, దోహదయాశిశిరమతికి ధుతసంసృతికిన్. 54

క. తత్త్వాదృశవిత్త్వాభృశ, కృత్త్వాదృశరాగయోగికృతచిత్తమహో
దాత్తమతిధ్యేయునకును, దత్తాత్రేయునకు నాశ్రితవిధేయునకున్. 55

వ. [3]అంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనినచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధం
బునకుం బ్రారంభం బెట్టెదనిన. 56

—* ద్వారకాపురవర్ణనము *—

మ. సిరికిం బట్టయి యొప్పు ద్వారవతి యక్షీణాబ్జరాగోజ్జ్వల
ద్వరణాధిష్ఠితహీరకేసరికరద్వంద్వప్రభిన్నాభ్రసిం
ధురనిర్యన్నవమౌక్తికచ్ఛలసుమస్తోమంబులం గేతనో
త్కరము ల్నారెకు సాఁచి విష్ణుపద ముద్యల్లీలఁ బూజించుచున్. 57

మ. పరిఖావారిధి కూఁతు రైనసిరి కబ్జాతంపుటిం డ్లొక్కెడ
న్విరియు న్మోడ్చు నొకప్పు డంచు మది వానిం జాల నిందించి సు
స్థిరతం బన్నిన సంతతోన్మిషిత మా చెందమ్మిచందమ్మునం
బరఁగుం బంగరుకోట పేటఁ బయికొమ్మల్ జేసి మైలె మించఁగన్. 58

క. ప్రోల న్మత్యపుఁగొమ్మల, చాలింపగు నమృతపూరసంగతపరిఖా
వాలయుతకర్బురాహిత, సాలంబునఁ జెడనినఁటు జనియించె ననన్. 59

మ. వరణేంద్రోపలకాంతిశర్వరి నిజస్వర్ణంబు లెల్లం బయో
ధరముల్ ప్రుచ్చిలి మారుతత్వరఁ జనం దక్షేయవారాశి గో
పురకేతుచ్ఛలన న్మహోర్మినికరంబుల్ సాఁచి వేయున్ గళ
త్కరకాదంతములై భజించు నవి యుద్యన్నీరదాఖ్యానమున్. 60

క. నరవరమణిహర్మ్యవిభా, కరబంధురకనకవరణకైతవజాగ్ర
త్పరిధియుతమధ్యతలమై, పరిఖాపుష్కరము తేటపడు నవ్వీటన్. 61

ఉ. ఆపురి నిండువెన్నెలల నగ్రవిధూపలసంభవాంబుధా
రాపటలచ్ఛలామరతరంగిణి ఖేయపయోధిఁ గూడరాఁ

---

1. ఈపద్యమును దీనిక్రిందిపద్యమును ట-లోలేవు. 2. చ-మననభద్ర. 3. ట-సమర్పితంబుగా

ప్రాపుగ గచ్చునిచ్చెనలు వన్నినకై వడి గోపురావళుల్
కైపువహించె మెట్టుపలకల్వలె వాకిళు లుల్లసిల్లఁగన్. 62

ఉ. సారెకుసారెకున్ గవనిసందుల నప్పురి సొచ్చి యేగువాఁ
డై రజనీకళత్రుఁడు తదగ్రతలస్థితరక్షివర్గముం
జేరి మెయిన్ సికాగుటుతు చేకొనఁబోలును గాకయున్నచోఁ
జేరినవెన్నవంటిశశిబింబమున న్నెఱ[1]కందు దోఁచునే. 63

చ. కురుఁజులు సారె లచ్ఛమణికుట్టిమభాగము లింద్లు మధ్యగో
పురము పణంబుగా నిడినభూరిసువర్ణము[2]గాఁ జతుర్దిశా
సరసిజనేత్ర లర్థిఁ జవుసారెల నాడఁగ నుత్కటాక్షసం
చరణము మీఱఁ బూ న్పగడసాల యనం జవుపీథి చెల్వగున్. 64

చ. అలుగక దంపతు ల్గదిసి యర్ధసతీశ్వరుపెక్కుమూర్తు లై
యలరఁగఁ జూచి యాత్మవిశిఖావళు లొక్కెడ జైత్రకార్ముకం
బు లొకకడ న్మరుండు వెఱవ్రాని కలంగుచుఁ బాఱవైచె నా
నలరులు నిక్షుదండములు నప్పురవీథుల నొప్పె నెప్పుడున్. 65

ఉ. తోరణగండ్లవెంట వెలజోటులు వీథులఁదొప్పఁ జూచు నో
య్యారపుఁజూపు లింపెసఁగు హర్మ్యపతాకలు రాయిడింప బ్రం
దారకదీర్ఘికాంబుజవనంబులు పంపిన దూతు సెప్పఁగాఁ
గోరి పురాబ్జగేహకడకుం బఱతెంచునళివ్రజం బనన్. 66

మ. రయగచ్ఛత్కమలాప్తఘోటకఖురాగ్రక్షుణ్ణకేళీహిర
ణ్మయసౌధాగ్రగళత్పరాగములు గప్పట్టుం బురీనీరజా
లయ యత్యున్నతసంపద న్సురపురీలక్ష్మిం దుటారించి తా
జయముం గాంచిన మెచ్చి బ్రహ్మ కనకస్నానంబు గావించె నాన్. 67

చ. తళతళ మించు మాడువులఁ దాచినవజ్రపుఁజెకటండపుఁగీ
ల్గలజలయంత్రహేమమయకాండము లింద్రునివీటఁ బొల్చు, మే
డలు సురసౌధము ల్గెలిచి ఢాకగ నచ్చట గెల్పుఁగంబము
ల్నిలిపినరీతిఁ జై కెగయు నీరు యశోవిభవంబుఁ జూపఁగన్. 68

చ. చక్కనిమింట నేగునెఱచందురుజింక నవేందుకాంతపుం
జక్కటిఁ[4] దోఁచు రత్నమయసౌధములందుఁ గిరీటిపచ్చతా

---

1. చ - ట - కప్పు. 2. ఇక్కడనుండి "దానముగల్గి" యను పద్యమువఱకు క-లో లేదు.
3. బూనఁగడసాలె 4. ట-నున్న

మొక్కలడాలుపేరిసనిమొత్తము నిచ్చలుఁ జొచ్చి మేఁతకై
ద్రోకరనటంచుఁ బందిచోరఁదోలెఁ బురేందిర నాఁగ రాకలన్. 69

ఉ. ఆనినవేడ్క సారసవనౌఘవివర్ధనకృత్కరాగ్రసం
దానితనిర్మలామృతము నాకుల కిచ్చుచు నాత్మవల్లభుం
డై నకళాధినాయకునియట్ల మెలంగుఁ బురద్విజాళి రా
జానుమతంబు ధర్మ మనునర్థము డెందమునం దలంచుచున్. 70

చ. పురినరపాలనందనులభూరిభుజాభుజగాసిధారచే
నరిధరణీధవుల్ నిహతులై తనబింబముఁ దూఱిపోవఁగాఁ
దొరఁగినక్రొత్తనెత్తురులఁ దోఁగి సరోరుహిణీమనోహరుం
డరుణత పూని కాదె చరమాంబుధిఁ గ్రుంకెడు మాటిమాటికిన్. 71

చ. వెలయుఁ గిరాటకోటి గృహవీథుల మేటికిరీటిపచ్చరా
మలిగలకంబముల్ శుభరమారమణీయసమాగమంబునం
బొలుపుగ నిడ్డరంభ లన బోదెకుఁ గట్టినరత్నగుచ్ఛముల్
గెలలుగ నగ్రసంఘటితకేతనముల్ చిగురాకులై తగన్. 72

చ. అలవికి మీఱఁ బండి పురిహాలికవర్యులు వైచి కొల్చుతి
ప్పలతుదధాన్యము లెఱలనఁ బర్వవిభావసుహేతిఁ జిట్లి క్రే
వలఁ జెదరు న్వసుంధర నవగ్రహదోషహరాద్విరామముం
దెలుపఁగఁ జాలి సారె నలుదిక్కుల రాలునుడువ్రజం బనన్. 73

చ. తెలియక యావిమానములఁ దెచ్చి యమానము లంచు నెల్లరుం
బలుకుదు రింతెకా కవి సమానములై మహిమీఁద నెచ్చట
న్మెలఁగుట గాన మంచు నిజనేమిరవార్భటిఁ జాటిచెప్పుచు
న్వెలదభిజాతకేతుభుజవల్లరు లెత్తుఁ బురీశతాంగముల్. 74

ఉ. ఆనగరంబుకోట యిడునప్పుడు లోపలఁ జిక్కిపోవఁగా
లేనిఘనౌఘము ల్కరటిలీలఁ జరింపఁగఁబోలుఁ గానిచో
దానముగల్గి పుష్కరము దాల్చి ఘనాఘనతావిజృంభణం
బూని ప్రభిన్నపద్మకసముజ్జ్వలభావమున న్వసించునే. 75

ఉ. ఆశుగతాగ్రహం బెనయు నమ్ములఁ దెమ్మెరలున్ స్వవేగవి
ఖ్యాశుగతాగ్రహంబు లయి హత్తి నిజోభయపార్శ్వవర్తితా

కౌశలిఁ జామరగ్రహణకర్మములూన జనాత్మ లన్యథా
వేశమునం దముం బొగడ వీటిహారుల్ నెఱపు [1]న్సుధారలన్. 76

చ. అరుణుఁడు సైంహికేయునకు నల్కి మణీమయఖేటకాకృతిం
గరముల వాల నుగ్రతరఖడ్గమిషంబునఁ బట్టి తెచ్చి యా
సరసిజబంధుశాత్రవుని సారెకు నప్పరిమేటిజోదు ల
య్యిరువురఁ బంతమొప్పఁ గలయింతురు దండకుఁ [2]బూంచి సాములన్. 77

సీ. ఒకప్రొద్దుబిగిగూడియుండుచక్రము లెంతయొకవంకఁబొగడొందుశకులియెంత
యొకవేళఁగాంతిచే నొప్పువిద్రుమ మెంత యొకమూలఁదగుకుందనికర మెంత
యొకపూఁటనివసించునుడుసమూహం బెంతయొకచాయదీపించుముకుర మెంత
యొకతటి[*]సిరిగూడనొదవినసుధ యెంత యొక[†]పక్షమడరుచంద్రకళ యెంత
గరిమ వీరల గుబ్బలు కన్ను లధర
ములు రదంబులు నఖములుఁ దళుకుఁజెక్కు
లలఁతినగవులు[3] మొగములుఁ దలఁచు నెడల
ననఁగ వెలయుదు రచటిపణ్యాబ్జముఖులు. 78

సీ. లలితప్రవాళజాలపయోనిధానముల్ ధారిణీమృగమదద్రవరచనలు
నవ్యపతంగమండలనభస్స్థలములు రోదసీసురభి[4]ధూపోదయములు
నంవలచ్చపలాళిజలదసందోహంబు లలఘుపురాబ్జగేహాకచములు
చలదుదగ్రపలాశజాలతమిస్రముల్ హరిదేణనేత్రాసితాంశుకములు
కలితసుమధూళిసుమధూళి[5]వలయమలయ
నికటఘటమానపవమాననికరసుకర
చలితఘనసారఘనసారసహితమహిమఁ
దనరు నవ్వీట వాసనావనులు వనులు. 79

సీ. తావులు లేకున్నఁ దతరత్నశృంగచయంబులో లేమావు లరయు టెట్లు
వ్రేఁతలు లేకున్న ముగ్ధేందుకాంతమార్గములలో సెలయేళ్లు గనుట యెట్లు
చలువలు లేకున్న శాతమన్యవమణిస్థలులలోఁ గొలఁకులఁ దెలియు టెట్లు
మలయుట ల్లేకున్న మరకతోన్నతశిలాప్రతతిలో ననఁటు లేర్పఱుచు టెట్లు
జనము లన గొజ్జఁగుల[6]జాఱి చఱులదుమికి
దొనలఁ గ్రేళ్లుబ్బి కోనలఁదూఱి జంత్ర

1. క-చ-సువాలమున్ 2. ట-జూచి *క-గిరిగూడ. †క-ట-యాళన 3. చ-ట-మొగము
లు 4. ధూపోదయ 5. ట-వలయవలయ. 6 చ-జాఁది, ట-జాది.

ముల నిగిడి తుంపురుల్ చల్లు పూవునీటఁ
దనరువలిగొండ లనఁ గేళిధరము లచట. 80

ఉ. పచ్చనిరాజనంపుమడిపజ్జ బలాకలు చుట్టు నుండఁగా
నచ్చపుఁజెందొవ ల్వెలయు నాపురలక్ష్మికి భూతధాత్రి దా
నచ్చలపేరిహస్తముల నంచులముత్తెము లుంచి యెత్తుక్రొం
బచ్చలపళ్లెరంబునను మం దగునారతిదీవెలో యనన్. 81

సీ. తనసమీరణవృత్తి తథ్యంబు గావింప గణికావశీకారగరిమఁ బూని
తనగంధవహరూఢి తథ్యంబు గావింప నలసయానప్రౌఢి నలవరించి
తనజగత్ప్రాణత తథ్యంబు గావింప జనుల కామోదంబు సవదరించి
తనపృషదశ్వాహ్వ తథ్యంబు గావింపఁ జలువ లంతంతకు సంతరించి
తనమరున్నామకంబు తథ్యం బొనర్ప, నసమసాయక[1]సాయకాత్యంతకాంత
విగ్రహులమీఁదనవపుష్పవృష్టి గురిసి, యాపురంబున మెలఁగు[2]మందానిలంబు.

క. ఆనగర మేలు [3]దానవ,మానవతీకుచకురంగమదమకరీసం
తానతిరోధానవిధా,మానితతరవారి శౌరి మహిమోన్నతుఁడై. 83

క. ఆవనమాలికిఁ బట్టపు,దేవేరులు గలరు మదవతీమణు లెనమం
డ్రావెలఁదులలో మెఱుఁగుం,దీవెలవలెఁ దనరు రుక్మిణీసత్యలకున్. 84

గీ. శౌరి మిక్కిలి చనవిచ్చి సంతరించు, సవతు లందఱు లోఁగి యిచ్చక మొనర్తు
రందు రుక్మిణి గనియె ముకుందుకరుణఁ, జెఱకువిలుకాని సురలు జేజేలు వెట్ట. 85

ఉ. [4]ఇకరిగ ముజ్జగంబు నుతియింపఁగ బంధులు గారవింపఁగాఁ
జక్కనిముద్దులాని నెఱజాణని జక్కమెఱుంగుఁబచ్చవా
పక్కెరతేజి నెక్కు[5]నవపంచశరుం గని భోజకన్య య
మ్మక్క యనంగఁ జాలు విభవాతిశయంబున విఱ్ఱ[6]వీఁగుచున్ 86

ఉ. ఆచెలిఁ జూచిచూచి కడుపారఁగ ముద్దులపట్టిఁ గానఁగా
నోఁచనియింతిజన్మము గనుంగొన [7]రత్త యటంచు సత్యభా
మాచపలాయతాక్షి పలుమాఱును దాఁ దను దూఱుకొంచుఁ జిం
తాచలచిత్తయై యదవద న్మదిఁ గుందుచు[8]నుండ నత్తఱిన్. 87

---

1. (సంగరా), 2 ట-మందానిలుండు. 3. క-దుర్మదమానవతీ 4. చ-ఇక్కరణిం జగంబు 5. ట-నజభవ్యతరు చ-రతిభవ్యతరు. 6. చ-ట-వీఁగఁగన్. 7. ట-ఱంత 8. చ-నుండునయ్యెడన్.

—* శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామసౌధమున కేగుట. *—

క. ఒకనాఁడు నందకులనందనుఁ డాసత్యావధూటిధామంబున నా
హ్నికకృత్యంబులు దీరిచి, యకలంకామోదమానసాంభోరుహుఁడై. 88

సీ. ఒకకొంత యొరఁగినసికమీఁది ముడిపువ్వుఁబెత్తులదోరయుఁదా యెతులఁ జుట్టి
పన్నీటిచినుకులఁ బదనైననికరంపుఁ గస్తూరి వరతిలకంబుఁ దీర్చి
గంబూర మించి కదంబంబు చేసినపలుచనికుంకుమకలప మలఁది
చెక్కుటద్దములపైఁ జికిలివెన్నెలసోన లొలికెడుకట్టాణియొంట్లు దాల్చి
మెఱుఁగుఁజంద్రిక[1]గోణము చెఱఁగుడాలు
వలిపె[2]వలెవాటునుప్పటివలికిఁ గ్రమ్మ
మినుకురవకెంపుఁబావలు మెట్టి యొక్క
యతివకై దండ యొసఁగ నొయ్యార మెసఁగ. 89

చ. పవడపునిల్వుఁగంబములపై నెలకొన్నపసిండిబోదెలం
జివురుచుకెంపుడాల్మదనచేతులఁ దార్చినవేల్పురాచతా
నవరనికేలుఁదామరలచాయలు సోరణగండ్ల ధూపపుం
బొవలుగమించుకేళిగృహముం బ్రమదంబున డాసి యచ్చటన్. 90

చ. అలఁతిగ నంటినం బొలుచునారజపున్ జగజంతరీరొదల్
గులుకుమెఱుంగుఁగెంపుతఱిగోళ్లనమర్చిననాగవాసపుం
గొలుకుల జాళువాగొలుసుగోళ్లఁ దగుల్కొని వ్రేలుపచ్చతా
చిలుకలతూఁగుమంచమున శ్రీరమణుండు వసించునత్తఱిన్. 91

చ. చికిలికిరీటిపచ్చరపుచెక్కడపుంబని కీలుఁజిల్కతో
రక మగుపైఁడియాకుపదరంబున నుంచినపండుటాకులి
చ్చకపుటొయారము ల్వెలయ సత్య కరంబునఁ బూని వేడ్క నొ
క్కొకమడు పొయ్య నిచ్చుచు మృదూక్తుల నిట్లనియె న్మురారికిన్. 92

సీ. పినపినయుపరంజిబిరుదులయుడపంబు గట్టఁ బాండ్యతనూకాంతతనయ
కళ గలపచ్చకంకణములకాళాంజి దాల్పఁ గోసలమహీధవకుమారి
చకచక మించువజ్రంపుటీనెలకుంచె వీవఁ గర్ణాటభూవిభుతనూజ
తళతళ వెలుఁగు రేవెలుఁగుటానునుగిండి పూన మాళవధరాజానిపుత్రి

1. ట-గోణాము. 2. చ-దుప్పటిపలెవాటు.

యఖిలవైభవములమించినట్టినాకు, వాంఛిత మొకండులేదైన[1] వలయుఁ దెలుప
విన్నవింపఁగఁ [2]దగినట్టిచిన్న కోర్కె, మనవి గల దాలకింపుము మనుజనాథ.

క. అని పలికి తెప్పతుదల, న్మనుసిగ్గు దొలంకఁ దనుఁ గనుంగొనుసత్యా
వనితతలఁ బెట్టేఁగి చూడ్కు, ల, ననుపమ వాంఛితము లొదవ హరి కరుణించెన్.

క. జలజాతాక్షికి నంతట, నెల మసలెం జన్ను మొనల నీలిమ దోఁచెం
దెలు పెసఁగె మేనఁ గోర్కెలు, దలకుమెయ్యె న్నిదురమిగులఁ దావలమయ్యెన్.

క. నవలావణ్యాకర మగు, నవలానెన్నడుము బలిసె నడ జడనయ్యెన్
లవలీపల్లవలీలల, నవలీల జయించెఁ జెక్కు లవదాతరుచిన్. 96

ఉ. నిద్దపుసన్ననెన్నడుము నింగి పరిస్ఫుటవృత్తిఁ బూనె తే
నిద్దుర [3]పైకొనందొణఁగె నిర్మలలోచనవారిజాతముల్
గద్దఱిచన్నుజక్కవమొగంబులఁ గప్పు దొలంకసాగె న
మ్ముద్దియ చంద్రభాను నవమోహనసంపద మేనఁ దాల్పఁగాన్. 97

గీ. అంతరస్థితరాజహంసార్భకాప్తిఁ, గాంతమానస మత్కలికలు వహింప
[4]నౌర పద్మిని సరసాంతరంగసరసి, సరణి కాందోళనము గల్గె నరుదుమెఱయ.

గీ. చంద్రభానూదయము సమాసన్నమైనఁ
బ్రాచిఁ గనుపట్టుకాంతివైభవ మనంగఁ
జంద్రభానూదయము సమాసన్న[5]మైనఁ
బడఁతిమొగమునఁ గనుపట్టెఁ బాండిమంబు. 99

[6]శా. లోకప్రస్తుతచంద్రభానుకలితాలోకాత్మనాథానురా
గైకప్రౌఢిమఁ జంద్రభానుకమనీయాలోకసంపన్న యా
నాకల్యాణికి సత్యకు న్సరియె నిర్వ్యాజైకచంద్రప్రభా
సాకల్యంబును బూనలే కెసఁగునాశర్వాణియు న్వాణియున్. 100

మ. ఒకనాఁ డంతట యాదవేంద్రుహృదయం బుబ్బంగ సౌభాగ్యసూ
చకనిర్వక్రగతిన్ శుభగ్రహము లుచ్చస్థంబులై భానుచెం
తకుఁ బోకుండెడుసన్ముహూర్తమున నాతన్వంగి గాంచె న్సుతు
న్సుకుమారు న్సురలోకదుందుభిరవస్ఫూర్తుల్ విజృంభింపఁగన్. 101

మ. కమలాధీశ్వరుఁ డంత గర్గముని యుక్తప్రక్రియన్ జాతక
ర్మము గావింపఁగ నాత్మసూతి కఖిలప్రహ్లాదకాత్మీణధా

1. చ-స్వామికెపుడు. 2. చ-ట-తగినది 3. చ-ట-గైకొనం 4. ట-ఔరపరపద్మినీరసనాంత
రంగ, చ-ఔరపురపద్మినీ. 5. చ-ట-మగుట 6. ఈపద్యము ట-లో లేదు.

మముకల్మిం దగఁ జంద్రభానుశుభనామం బుంచె ధాత్రీసురో
త్తమమిత్రప్రియబంధువర్గహృదయోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. 102

కం. తలయంటి జలకమార్చి, కలకంఠీమణులు నుదుటఁ గాటుక నిడి పొ
త్తులలోన నుంచి కూరిమి, చెలఁగఁగ నానాఁటఁ బ్రోదిసేయుచుఁ బెనుపన్.

ఉ. భూరమణాత్మజుండు నునుఁబొత్తులలోఁ దలయెత్తి యాడుచున్
బోరగిలంగ నేర్చెఁ బువ్వుఁబోణులు జోలలువాడ వీనులం
జేరుప నేర్చె నెన్నొసలి చెక్కడపుంబనిరావిరేక చే
సారెఁ దెమల్ప నేర్చెఁ గనుసన్నల నవ్వఁగ నేర్చె నల్లనన్. 104

[1]చ. పొలఁతులు మోవి గుల్క కనుబొమ్మల నిక్కులు దోఁపఁ జూత్కృతుల్
చలిపి యుదల్చిన న్నగు నెలం జెయిసన్నలఁ బిల్వఁ దొట్లపైఁ
గొలఁదిగ వ్రేలురత్నమయగుచ్ఛముఁ దప్పక చూచు నక్కనం
గలపులిగోరు లాల దొలఁక న్వదనంబున నుంచు నెంతయున్. 105

శా. కేలం బట్టిన కెంపుటాగొలుసులం గించిచ్ఛలోరోజదో
ర్మూలచ్ఛాయలు కుందనంపురవగుంపు న్నింప బాలు న్వచో
లాలిత్యంబున నిద్రపొమ్మనుచుఁ దొట్లం బెట్టి జోకొట్టుచున్
లాలో లాలి యటంచు నూఁపుదురు జోలల్పాడి లీలావతుల్. 106

[2]మ. అలసత్స్వేదితుఁ డొయ్యనొయ్యఁ గమనీయావ్యాజవాగ్వైఖరుల్
చిలుకన్నేర్చె ధరాప్రసాధనములై చెన్నొందుపాదాంకని
ర్మలలీలం దగఁ జంద్రభానుఁడు చరింపన్నేర్చె సద్వర్ణితో
జ్జ్వలవృత్తిం గళలెల్ల నేర్చె విధుసంజ్ఞాతుండు సౌమ్యస్థితిన్. 107

శా. నానాఁటం బురిమెక్క నంగముల నందం బై యురఃపీఠి వి
ప్పానెం జేతులఁ గండెముల్ దిరిగె లో నూహించె శృంగారలీ
లానందంబుల మానసంబు నడ నొయ్యారంబు దీపించెఁ గ
న్గొనల్ వింతలు [3]పూనె రాసుతునకు న్నూనూఁగుఁబ్రాయంబునన్. 108

మ. కులుకుంజంద్రికపూరుమాలుకొనచుంగు ల్దూల బంగారుచి
లుకలగోణాముచెఱంగు మించుకటిసేలాదుప్పటిం గట్టి పొం

1. 2. ట-లోశేవు. 3. చ-ట-గోగ

గళుకు న్వజ్రపుఁగీలు చేసరపణిం గన్పట్ట నారామవీ
థులలోఁ దాళము పూని యాకొమరుఁ డొప్పు న్వేంటరాఁ ద్రిమ్మరున్.

[1]చ. ఉడిగపువారు చేసగతు లూనుచుఁ బజ్జలఁ జేరి పాద పా
వడెయలిరా గెనాంగద లెస్సామి యహా జతనయ్య యంచు నొం
బడిఁ బలుమాఱు నెచ్చరిక వల్కుచుఁ గుల్కుచు రా వ్యామాయిత
త్తడి దుమికించుచుం జను నతండు వయాళి హయాళి గొల్వఁగన్. 110

క. తనకూర్మిసఖుఁడు సాత్యకి, తనయుం డగువిజయులోలుఁ దగఁగూడి జగ
ద్వినుతుఁ డతఁ డట్లు మాధవు, నెనసినమకరాంకు[2]పగిది నింపొందుతఱిన్.

సీ. సర్వతోముఖమార్గసంచారియగు వాఁడు తన ప్రజల్ దనివొందఁ దలఁచువాఁడు
భూదారవిఖ్యాతి భూషితుం డగువాఁడు హితుని యక్కఱకునై యొసఁగువాఁడు
బలిగర్వసర్వస్వభంజనుం డగువాఁడు పూనిక దప్పని యూఢిఁ బొల్చువాఁడు
ధర్మాభి[3]వర్ధనతత్పరుం డగు వాఁడు పరుపీటెసిరు లేటఁబఱపువాఁడు
వినుతసర్వజ్ఞతాస్ఫూర్తి వెలయువాఁడు, హరిదువాళింప నేర్పరియైనవాఁడు
దనుజలోకాభియాతి సంతతవిభూతి, నవని యేలుచు నొకనాఁ డహర్ముఖమున.

మ. పలుమాఱు స్సముఖా యటంచుఁ బలుదబ్బ ల్వాని వేత్రాఱ ది
క్కులరాజన్యుల నెల్లఁ గంచుకులు వక్కాణింప సాత్రాజితీ
లలనాభర్త జగాహజారమున జాళ్వాసింహ[4]పీఠంబుపైఁ
గొలువుండెం గురు[5]పాండవప్రభులు కింకుర్వాణులై యుండఁగన్. 113

—* నారదాగమనము. *—

సీ. స్వర్గాపవర్గము ల్పవదరించినబిరుదము నాఁగ మహతి యంసమునఁ దనర
నమితతపోనిధానముఁ గాచుభుజగనాయకుఁడు నా యోగపట్టిక యొసంగఁ
దనుకాంతి వెడఁదహస్తమున వ్రాలినవిశానేత నా స్ఫటికకుండిక చెలంగఁ
గంజవిభ్రాంతిఁ జెంగట డాయుతేంట్లు నా వల కేల నలినాక్షువలయ మమర
నారదుఁడు గానఁ బెనఁగొన్న నవ్యచంచ, లాలతలకై వడిఁ జటాకలాప మొనఁగ
నపుడు దివినుండి యుట్టిపడ్డట్లు వచ్చె, దివిజసంయమి హరిసభాభవనమునకు.

క. ఈరీతి నరుగుదెంచిన, నారదునకు నెదురుగాఁగ నడతెంచి నమ
స్కార మొనరించి యుచితా, చారంబుల నతిథిపూజ సలుపుచు నంతన్.

1. ట-లో నీపద్యము లేదు. 2. చ-కరణి 3. చ-వర్తన. 4. చ-పీఠంబునన్ 5. చ. పాండవాధిపులు. ట-పాండవాదికులు.

గీ. స్వర్ణమయపీఠమున మునీశ్వరునినునిచి, యతనియనుమతిఁ దానునర్హాసనమును
నధివసించి కృతాంజలి యై మురారి, ప్రబలజలధరధీ[1]ర వాక్పటిమఁ బలికె.

సీ. మానిమార్తాండ నీమహితపాదనిషేవ మామకపంకసమ్మర్ద మడఁచె
యతిశక్ర నీదుకళ్యాణధామప్రసంగతి సుధర్మావాప్తిఁ గలిపె నాకు
వ్రతిలోకచంద్ర నీరాక మద్వీక్షణోత్పలముల కామోదములు ఘటించె
మునిసార్వభౌమ నీఘనహస్తలాలనం బసమదానసమృద్ధి నొసఁగె నాకుఁ
బారికాంక్షిహర్యక్ష నీభాసమాన, గుణసమున్నతి యున్నతకుంభినీశ
గర్వనిర్వాపణధురీణుఁగా నొనర్చె, [2]నన్ను భవదీయవైభవం బెన్నఁదరమె.

క. అన విని నారదుఁ డిట్లను, వనజోదర నీవు [3]నరుని వైఖరి నీచా
ప్పున నన్ను వినుతిసేయం, జనునే నినుఁ బొగడఁ గమలసంభవువశమే. 118

గీ. అఖిలసంయమివరులు బ్రహ్మాదిసురులు, ప్రస్తుతింపఁగ వసుమతీభార ముడుప
యాదవాన్వయమునఁ బుట్టినట్టి నీవు, మతిఁదలంచిన నారమాపతివి గావె. 119

[4]మ. స్తనపానం బొనరించుచో శిశువునోజం బూతనాక్షీరజీ
వనకీలాలవిషంబు లొక్కమొగి దుర్వారస్థితి న్నీవు గ్రో
లిన నేకార్థవిబోధకంబు లయి పొల్చెం గాదె తత్క్షీరజీ
వనకీలాలవిషంబు లన్నదము లవ్యాజప్రభావోదయా. 120

మ. సురలోకేంద్రనియుక్తకల్పజలదస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిం
గురియన్ ధేనులఁ బ్రోవ నెత్తునపు డాగోవర్ధనోద్యద్ధరా
ధర మింపొందదె నీభుజార్గళమునన్ ధారాధరప్రక్రియన్
[5]హరి నీవెప్పుడు నాదివర్ణము గురుఖ్యాతిం గటాక్షించుటన్. 121

ఉ. క్రుంగిన కాళియోరగము [6]కూఁకటి వేరు భుజార్గళంబు లు
త్తుంగతరప్రకాండములు తోరపునవ్వులు పూలు నర్తనా
సంగచలచ్ఛిరోజములు షట్పదపంక్తులుగా సురద్రుమీ
లం గమలాక్ష కోరినఫలంబు లొసంగవె [7]యెట్టివారికిన్. 122

[8]క. ఏపట్టునఁ గువలయపీడాపహృతి యొనర్తు ననుచు యదువంశమునన్
దీపించియుఁ గువలయపీడాపహృతి యొనర్పఁ జెల్లునయ్య మురారీ 123

---

1. క-ట-వాక్ఛటి. 2. ట-నన్న. 3. నరుని వైఖరియనుటలెస్స. 4. ఇదియు దీనిక్రిందిపద్యములు-టలో లేవు. 5. క. హరినీ వెప్పుడునాదివర్ణగురువిఖ్యాతిన్ 6. క. కొమ్మలునీడు. 7. చ. ట. తప్పిరియాళికిన్ 8. ట-లో నీపద్యములేదు.

క. అని విన్నవించి యతఁ డో,జనార్దనా యివ్వ డేను సవసవగా నే
ర్చినపాటి యొక్క-గీతము,వినిపించెద నంచుఁ జేతి[1]వీణె చెలంగన్. 12

క. సరిగమపధనిసమాఖ్య,స్వరసందర్భంబు మెఱయ సారెలమీఁదం
గరమిడి గమకము లేర్పడ,మొరయించుచుఁ గొన్నిగీతములు వలికింపన్.

సీ. ఒకలేమ యతనికి సుద్ది లేదని యిచ్చుకరము నా మడు పొందుకడకుసాఁ
గేయ మాఁ గాదన్న గెలువఁగొంగిచ్చెనాఁబావడయొకయింతిబయలొసం
నువిద యొక్క-తె మెచ్చి యొసఁగూనె నాఁజామరం బెత్తి వంచ నేరకవసించెఁ
బరులవిద్యలు బరాబరినేయు తెఱఁగు నా సుదతియొక్క-తె మోడ్పుసురటివిస
నిట్లు కొలువుననున్నపూర్ణేందుముఖులు, సమహితాశ్చర్యపరవశస్వాంత లై
హారియుఁ గన్నుల చెవులుగా నాలకించె,నాతపోధనుమహతీరవామృతంబు

శా. ఔరా మీటు బళీరె కంపిత మహో యాందోళితస్ఫూర్తి యో
హో రే మూర్ఛన బాపురే శ్రుతులు మే లుల్లాసితప్రౌఢి మ
ఝ్ఝారే లీనము చాఁగురే స్ఫురితముల్ శాబాసు ధా ళంచు న
త్యారూఢప్రమదోన్నతి న్సురహరుం డాలించి వర్ణించుచున్. 12

గీ. హృద్యతరతద్విపంచికావాద్యవిద్య,[2]నభ్యసింప మనశ్కుతూహలము పూని
తనదు చెంగట [3]నలరువై దర్భికూర్మి,సుతుని సత్యా[4]తనూభవుఁ జూపి పలికె.

క. ఓవాచంయమి కొన్నా,ళ్లీవిక్క-డ నధివసించి యీబాలకులం
దావకశిష్యులుగా దయఁ, బ్రోవు మన న్ముఖసరోజమున నగవొలుకన్.

శా. అంగీకార మొనర్చి [5]మానివరహర్యక్షుండు వా రిర్వురన్
సంగీతాభ్యసనైకతత్పరులఁ జెంతం జేరఁగాఁ బిల్చి త
న్మాంగళ్యాచరణం బొనర్చి కవవీణ ల్గూర్చి కౌతూహలా
భంగప్రౌఢి నుపక్రమించె శుభదప్రఖ్యాతలగ్నంబునన్. 13

సీ. సప్తస్వరములమూర్ఛనలు తప్పకయుండ గుఱుతుపట్టుటకునై కొన్నినాళ్లు
సూళాదితాళము ల్సాగియ నలంకారగుంఫనం [6]బొనఁగూర్పఁ గొన్నినాళ్లు
వాగ్గేయకారవిరచితగీతంబులు [7]గ్రుక్క-వట్టుటకునై కొన్నినాళ్లు
గౌళనాటవరాళికాముఖ్యరాగము ల్కొదలేక పలికింపఁ గొన్నినాళ్లు

---

1. చ. ట. వీణియచెలఁగన్ 2. చ. ట. అభ్యసింపఁగుతూహలమాత్మఁబూని. 3. చ. ట నడరు. 4. చ.ట. తనూజుని 5. చ. ట. యామునికులాధ్యక్షుండు 6. ట. బొనరింప
7. చ-ట-గొంకులేకవహింపఁగొన్నినాళ్లు.

వీన్నియప్రబంధములుమీఱఁ గొన్నినాళ్లఁ
[1]గౌరి గాయంబు లొదవింపఁ గొన్నినాళ్లఁ
గాఁగ వారల కాజగరాగతపసి
నిరుపమవిపంచికాప్రౌఢి నేర్పి[2]యపుడు. 131

శా. ఆలేఖ్యవ్రతి మున్ను రుక్మిణికి సత్యాతన్వికిం బూలకై
కైలాటంబులు దా నొనర్చుట మొదల్గా నెక్కుడౌ జారర
జ్వాలాశాంతి యొనర్పకున్కి. మిగుల న్నంతప్తుఁడై యప్పుడ
బ్బాలుర్ దత్సుతు తోట నెమ్మనమున న్భావించి సోత్కంఠుఁడై. 132

ఉ. ఆహరిసూను లిద్దఱు మహామతిమంతులు గాన సంతతో
త్సాహముతోడ నొండొరులచందము మెచ్చక వల్లకీకళా
దోహలులై చెలంగఁ గని తోడనె వారికి వాదువెట్టఁగా
నూహ యొనర్చి యందు మరు నొక్కనిఁ గైకొని వీణనేర్పుచున్. 133

—* నారదుని పక్షపాతము. *—

గీ. ఆకిటుకు గూటిపఱచి గయ్యాళితపసి,యెంతప్రియములు సెప్పిన నియ్యకొనక
చంద్రభానునిపేరన్న సైఁప కట్లు,పక్షపాతంబు మీఱ నుపేక్ష సేసె. 134

సీ. సారెలు వెళకినఁ జక్కఁజేయు మటన్న నిదెవత్తు నిలుమని నదికి నేగుఁ
దంత్రు లూడినయవి తగఁ గట్టి యిమ్మన్న జపవేళ యనుచు నిశ్చలతనొందు
శ్రుతు లెల్ల డిగ్గినచోఁ గూర్చి యిమ్మన్న దేవపూజావిధి దీర్చెద నను
నాలాపరక్తికి మేళవింపు మటన్న ధ్యానవేళ యొకింత తాళు మనును
మఱియు నేమాట యడిగిన మమత లేక,చెంగిచెంగి చరించునాచేష్ట లెల్ల
మానివరుపక్షపాతంబు గా నెఱింగి,చంద్రభానుఁ డసూయావిచారుఁడగుచు.

క. ఒకనాఁ డామునిసాగర,సికతాస్థలి నొంటి జపము సేయఁగఁ దనలోఁ
దుకతుకఁ దాళఁగలేక చ,టికి సత్యాత్మజుఁడు చని నొడివెను మృదూక్తిన్.

శా. అయ్యా నీవు లతాంతసాయకునిపట్టి వల్లకీవాద్యముల్
నెయ్యంబుం బ్రమదంబు నేరుపడ [3]నిర్ణిద్రస్థితిం దెల్పి స
న్నయ్యాటంబుల నిద్రవుచ్చితి రహస్యం బేమియుం దెల్పలే
దయ్యా యేనపకారినే తెలుపరాదా నాకు నాచందముల్. 137

1 ఈచరణము క-లో లేదు. 2. చ. ట. నేర్పి నేర్పి. 3. చ. ట. నిర్ణిద్రుండవై తెల్పి.

సీ. ఎదుటఁ బిమ్మట నైన నెప్పుడేనియు భక్తి సేయనే నన్నింత సేయనేల
యేయెడ నీ వానతిచ్చినదాస్యంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
[1]నిత్యకృత్యంబుగా నీపాదసంసేవ సేయనే నన్నింత సేయనేల
కలనైన నీమూర్తిఁ గనుఁగొన్న వినయంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
భావవాక్కాయకర్మము లీవశంబు, సేయనే నీవు నన్నింత సేయనేల
సవతిబిడ్డల కిట్లు మత్సరముఁ బెంచి, చివ్వ యొనరింప నింత సేసితివి గాక.

క. అని యిట్లు పలుకుపలుకు, ల్వీని తనయత్నంబు కడుఫలించె ననుచు న
మ్ముని యలరి రిత్తబొమముడి, గొని యప్పుడు తెచ్చికోలుకోపముతోడన్.

మ. తగు నయ్యా నను నిట్లు పల్కుటకు సత్యానందనా నీవు ము
న్నుగ నీవీణియ మీటి యాశ్రుతులసంధు ల్గూర్చి యాశుద్ధనా
ళగభేదంబు లెఱింగి యాసకలమేళప్రాప్తము [2]ల్నేర్చి యుం
టిగదా పెక్కులు పల్కనేల బళిరే నీశిష్యతల్ చేకుఱెన్. 140

[3]మ. మఱుఁ డెంతేనియుఁ దెల్పినం దెలియు నీమార్గంబు నీకంటె మా
సరవిన్ బొమ్మున నమ్మఁగట్టుకొని యాసాయంప్రభాతంబు ని
ద్దురయుం గూడును మాని తెల్పినను నీదుర్బుద్ధి యిట్లయ్యె నెం
తురె మానేరమి గాఁగ నిట్టి వకటా ధూర్తస్వభావంబునన్. 141

క. తగ వెఱుఁగలేక యిటువలెఁ, దెగువరివై పలుక నీకె తీరెనొ కుసుమా
శుగునకును నీకు నిపుడీ, జగడంబులు సేయఁగా నిచట నిల్చితినే. 142

సీ. చెల్లఁబో నీచేతివల్లకీరత్నదండము దాల్ప యోగదండంబె మాకు
[4]నయ్యయో నీచేతియసమవిపంచికగవిసెన ల్కాషాయకములె మాకు
నకటా నీచేతియలపరివాదినీ[5]తంత్రీలతలు జన్నిదములె మాకుఁ
గటకటా నీచేతికచ్ఛపీణియకాయ సలిలపూరితకమండలువె మాకు
బాపురే నీకు విద్య నేర్పంగవలసి, పడినపాటెల్ల నుగ్రతపంబె మాకు
హరిహరీ నిన్ను నిట్టిదుష్టాత్ముఁ డౌట, నెఱుఁగలేనైతి విడువు మిదేడగోడవ.

క. అనలినాత్ముఁడు నేర్పుము, గానమ్మని ప్రియము చెప్పఁగా [6]బాలుఁడుగా
పోనిమ్మని యే నిందుకుఁ, బూనినఫల మబ్బెఁ జాలుఁ బో పొమ్మనినన్. 144

---

1. చ. లో నీచరణము సాల్లపదిగా నున్నది. ట-లో నీచరణమునకు మాఱు 'పోరామి చెడకుండ గారాముతో భక్తిసేయనే నన్నింతసేయనేల' అని కలదు. 2. చ. చూచి యుం. 3. క-లో నీపద్యము లేదు. 4. ట. నయ్యారో. 5. చ-తంత్రీక ల్వలుజన్ని దములె 6. ట. పొలిపోటన్.

ఉ. ఆయదురాజసూనుఁ డెకు రాఁడఁగ నులుకుచు విన్నఁబాటుతో
నాయెడ నుండఁగా నళికి యల్లన నైజనివాససీమకున్
డాయఁగ వచ్చి యాత్మనికటస్థితుఁ బ్రాణసఖాగ్రగణ్యు నై
నేయతనూజుఁ గాంచి మది నిండిన నెవ్వగతోడ నిట్లనున్ 145

ఉ. లోకమునందు నోవిజయలోల కటా యిటువంటిదిట్టప
ల్గాకి[1]మునీశ్వరు న్వెదకికంటిమె యే నిపు డేగి గానము
న్నా కొకయింత తెల్పు మనిన [2]న్మను జేసినపక్షపాతముం
గాక పొకాలు మంచుఁ గలఁకం బలికెం బనిలేనిపాటకున్. 146

మ. అరయ న్వీణెకుఁ దానె బ్రహ్మకొడుకే హంకారము ల్గాక తుం
బురు విశ్వావసు శంబళాశ్వతరు లుద్భూతప్రభావోన్నతు
ల్పరికింపం దనుఁ బోలలేరె యిఁక నేఁగా యీవితాజోలి యే
వెరనైనం గని కాంతు నిందొకరిచే వీణాప్రవీణత్వమున్. 147

క. అని సాత్యకితనయుఁడుఁ దా,నును దుంబురువలన నఖిలనుతవీణావా
దనవిద్య నభ్యసింపం,జనుటకు మార్గంబు[3]వెదకుసమయమునందున్. 148

సీ. కాసారతప్తోర్మికాసారపరిఖిన్నసారసం బున్నాళసారసంబు
భానవజ్వలనోగ్రభానవజ్వలనార్తకువలయం బామ్లానకువలయంబు
ఘనసారసౌరభఘనసారరతవల్లవీజనం బుద్భ్రాంతవీజనంబు
వారణాసైరిభావారణక్షుభితనీరాశయం బలసనీరాశయంబు
పాటలలతాంతమంజరీపాటలంబు,దారుణధరాపరాగసదారుణంబు
ధూమలలితాటవీవహ్నిధూమలం బు,దగ్రతపనాతపము మించె నాతపంబు.

[4]చ. పుడమి మహోగ్రతాపమునఁ బొక్కఁగఁ బాదము లూఁది త్రొక్కఁగా
జడియుచు భానుఁ డేగ దివసంబులు దీర్ఘము లయ్యె నర్థితో
నడరె మరీచికాచయము లయ్యును నార్తిసహింపలేక వే
యడుగులకు న్మడుంగు లెనయన్ దినలక్ష్మి యొనర్చెనో యనన్. 150

[5]క. బీరెండల జలజంతులు, దారిన యాదోవరుండు తహతహచే ని
ట్టూరుపు పుచ్చెనన సెగం,బేరినప్రత్యగ్దిశాసమీరము విసరెన్. 151

1. ట. తపస్విము న్వెదకి. 2. క. ట. న్మనిచేసిన. 3. చ. ట. నరయు. 4, 5. ట-లో నీపద్యములు లేవు.

క. మిటమిటనికటికిమెండం, [1]బటపటపటఁ బగిలి పాయువడినవెదురులం
బుటమెగయుచు ముత్తియము, ల్చిటిలినగతి నాడె శాల్మలీతూలంబుల్. 152

[2]చ. అనలుఁడు కేలినప్రమద మైనప్రభం [3]గెడగూడి యుండి వే
గ నతఁడు దారుణాశుగముఖంబుల వేఁడిమిచూప భీతిచేఁ
గనలుచు ధూమదామమిషఁ గైశికము ల్చెదరంగఁ గానకుం
జనియె వనం దనర్చెఁ దరుసంధుల దావహుతాశకీలముల్. 153

చ. సవితృమయూఖము ల్నెఱలసందులఁ దూఱుట యొప్పె దేహసం
భవ మగునట్టిడప్పి యడఁపన్ ధరఁ గల్గుమహానదీనదాం
బువు నెడఁగ్రోలియుం దనివిఁబొందక భానుఁడు ధారిణీతలం
బవిలిచి భోగవత్యుదక మానఁ గరంబులు సాఁచెనో యనన్. 154

[4]మ. తరణిగ్రాహహుతాశహేతి ఫణిఫూత్కారార్చిఁ గాంతారదు
స్తరవైశ్వానరకీలఁ దప్తపథికశ్వాసాగ్నినర్కాంశువి
స్ఫురణం గ్రూరతపంబు సైఁచి యచలాంభోజాక్షవాత్యావిసృ
త్వరధూళీపరిపాటి విష్ణుపద[5]పద్యం బొందె నందంబుగన్. 155

చ. వికచముఖాబ్జము ల్నాగుల వేణులు దూలఁగ నూర్మికాంచిహం
సకవితతు ల్దొలంగ రవిబారి నజీవనలై తరంగిణీ
ముకురకపోల లెల్లెడ సముద్గతతాపము సెందఁ గ్రమ్ముఘ
ర్మకణికలో యనంగఁ జెలమ ల్దగు నధ్వగకల్పితంబులై. 156

మ. ఘనతాపంబున జంతువు ల్నాగుల మేఘశ్రేణి [5]లే కెందునుం
జనునే వీనిమహార్తి యంచు విధి తత్సామగ్రిఁ గల్పించె నాఁ
దనరున్ దావమునం బొగ లవ్యజనబృందవ్యాప్తి వాతూలముల్
మనుజాంగంబుల ఘర్మతోయము లినాశ్మశ్రేణికం దేజమున్. 157

శా. ఆవర్తానిలముల్ పరిభ్రమణవిద్యాప్రౌఢి సన్మార్గమ
ధ్యావాసంబులు గాంచుట ల్తెలిసి యీర్ష్యాప్తి న్నుపరోర్వరువం
శావిర్భూతవిచిత్రభవ్యవనమం దావిద్య సాధింపఁగా
నావేశించినరీతి మందపవమానాంకూరముల్ ద్రిమ్మరున్. 158

1. చ. పటపటమని 2. ట-లో లేదు. 3. చ. జతగూడి. 4. 154, 155, 156, 157, 159, 160 పద్యములు ట-లో లేవు. 5. చ. గాకేమిటన్.

క. ధారాగారప్రతిమా,కారార్పితయంత్రవారికణములు దనరెం
బేరెండ నచేతనులశ,రీరములను జెమటజడి కురియుచుండానన్. 159

సీ. అతికాల సెగ సోఁకి చులుకనఁగాఁ జెట్లబడి త్రోవ నడిచిరి పథికు లెల్ల
బలుదప్పిచే నాలుకలు వెల్వడఁగఁజాఁచి దగదొట్టి పడియుండె మృగములెల్లఁ
బొదలలోఁ దలఁ దూర్చి యొదిఁగి సారెకు శీకరములుచిఁదెడుసింధురమ్ములెల్లఁ
దరుకోటరములలోఁ నుఱిఁగి కన్నఱమోడ్చి తలనికరు రవిఁజూచెఁబులుఁగులెల్ల
నుప్పరము లేచుకెంధూళిచప్పరములఁ
బాటలవిభావిభాసితాంబరము మెఱయ
నురిదిబలు గాడ్పు వేఁడినిట్టూర్పు లొలయ
శ్రాంతలై యుండి రపుడు దిక్కాంత లెల్ల. 160

ఉ. చక్కెరచింతపం డొడిని నందిట నేలకిచద్దిమాళిపైఁ
జెకిఁనకానుగాకు వలచే జలకుండిక వీజనంబు వే
ఱొక్కకరంబునందుఁ బదయుగ్మమునం బిగివాళ్లు గల్గి న
ల్దిక్కుల నధ్వగు ల్బడలి త్రిమ్మరి రట్టెకడిందియెండలన్. 161

చ. పరఁటులపేరిపెన్బడియపట్టుల నీరము లుంచి యచ్చటం
దరుణులపేరిదీమములు దార్చి తదీక్షణరాజిపేరిపే
రురులు ఘటించి పాంథమృగయూథము లోపఱుపం దలంచి క్రొ
వ్విరివిలుబోయ తావుకొను వేఁటపొలంబు లగుం బ్రపావళుల్. 162

చ. ఇరుగడఁ జిమ్ముధూమము పయిం దొలఁకం బుపునీరు పచ్చక
ప్పురమును మేళవించి మెయిఁ బూసి చలద్వ్యజనానిలచ్ఛటల్
నెరయఁగఁ గేళికృత్రిమధునీతటులం గలవట్టివేరుచ
ప్పరములఁ బవ్వళించి నరపాలురు నిద్దురఁ జెంది రయ్యెడన్. 163

శా. ఆవేళ న్స్మరవైరినందనుఁడు శైత్యాకాంక్ష నంభోధివే
లావిస్తీర్ణలవంగికాలవలికైలామాధవీకాయమా
నావాసాంగణసైకతస్థలములం దాలోలకల్లోలడో
లావిశ్రాంతమరుత్కిశోరజనితోల్లాసాప్తి నుండె న్రహిన్. 164

మ. ప్రణతాభవ్యవిదార దారకనకారజ్యత్పరీవార వా
రణసంరక్ష్యవతార తారధరధైర్యప్రౌఢిమాధార ధా

రణవన్మానససార సారససుహృద్రమోహ్యజ్జ్వలాంకార కా
రణశూన్యోక్తివిహార హారహరవిభ్రాజద్యశోవైభవా. 165

క. దహరాజితరాజితచిద్గ్రహరాజ హరాజనుత జరాజననరుజా
రహిత యజరహితయతిజనురహితల్ప యనల్పధృతిజితాబహిరహితా. 166

పృథ్వి. సదాశయ సదాశయాంబుగహనంస్ఫురతుండికా
మదచ్యుతిమదచ్యుతశ్రుతిశమప్రసన్నాత్మకా
పదానతపదానతత్పర యపారబోధోర్మికా
ముదాత్తసముదాత్తసత్త్వగుణ ముక్తికన్యాభికా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్ర చరణారవిందవందనసమాసాదిత
సర్గసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్యప్రణీతం బై
నచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభానుచరిత్రము.

## ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీమాహురనగరోన్నత, భూమీధరశిఖరనిలయ భూరిసుగుణ ల
క్ష్మీమహనీయాభ్యుదయ సు,ధామధురకథాభిధేయ దత్తాత్రేయా. 1

వ. అవధరింపు మాసమయంబున.

సీ. చిలుకంపపాదికిఁ దార్చిననెమ్మిపురిజల్లి చేనెక్కిడినచేగసెలసువిల్లు
గట్టిగా దట్టిగాఁ గట్టినపులితోలుఁ గుడివంక దోఁపినకుఱుచపిడెముఁ
¹బేరిదఁ జేర్చినపికిలిపూవులచేరుఁ గుడిసంది గురిగింజకట్టుదండ
జుంజుఱుసికమీఁదఁ జుట్టినతలముళ్లు దట్టిలోపల నఱపెట్టుచుట్ట
కోరమీసలుమిడిగ్రుడ్లుగునుకునడువు, బెదరుఁజూపులుఁగఱిమేనఁగదురుకంపు
వలుదయూరచ్చులునుగల్గివచ్చెనెఱుకు పాళెగాఁడొక్కఁడాచంద్రభానుకడకు.

గీ. వచ్చి సాష్టాంగ మొనరించి తెచ్చినట్టి, కానికలు మ్రోలనిల్పి దోగలుగనిలిచి
సారెనవి యెల్ల వేర్వేఱఁ బేరుగ్రుచ్చి, ఘనఘటాఘుర్ఘరధ్వానగరిమఁ బలికె.

సీ. ఈవచ్చిబదనిక లేపాటి నూపినఁ దఱుముసింగం బైన వెఱచి పోవు
నీవీలిగఱికోల లేపాటి కాఁడిన గజము లైనను జాఁపకట్టు గూలు
నీపాఁపతలకెంపు లేపాటి గన్నను గబ్బిబెబ్బులి యైనఁ గళవళించు
నీపెద్దవిలుమ్రోఁత లేపాటి విన్నను రొప్పకోలం బైనఁ దప్పనుఱుకు
దేవ యీతెఱఁగువానిలో నేవిపేరు, గ్రుచ్చినను జాలుఁజనుఁగలగుండువడుచు
గండభేరుండవాహరిగవయశరభ, ఖడ్గములు నాఁగఁ గలుగుమెకంబు లెల్ల.

శా. సామీ దేవరపేరు సెప్పికొని యీసంద్రంపుఁ బెన్గోనలో
గీముల్ గైకొని చుట్టపక్కములతోఁ గీడెన్నఁడు న్లేక మా
భూమిం గల్గినవేఁటతోడఁ గడుపు ల్బ్రారింతు మింతేనియుం
బూమె ల్మామదిలో నెఱుంగక దినంబుల్ ద్రోతు మిచ్ఛాగతిన్. 6

క. దేవరకు వేఁట వేడుక, గావలసిన నిపుడ రమ్ము కానలఁ దఱచై
యేవంకఁ జూచినను దగఁ, బోవఁగ లే కాడనాడఁ బొరలు మెకంబుల్. 7

---

1. ట. పిరిదండఁ జేర్చిన.

[1]ఉ. ఏమని చెప్పవచ్చు జగతీశ్వర యీశ్వరుఁడే యెఱుంగు న
య్యామనిఁ బంటచేల [2]డిగి హావళిసేయు మహామహీజముల్
భీమనిశాతదంష్ట్రికల బిట్టగలించుచు నేకలంబు లా
హా మనవచ్చునే యవి మహారభటిన్ సెలకొట్టి రొప్పినన్ 8

క. మిలమిలనిగోళ్లఁ జిలుపలు,గులగులలుగఁ గొట్టునచటిక్రోల్పులు గవిం
బొలవోలయ నెఱిఁగి యెలుకలు,పులిపులియన్నపుడకవిసిపులిపులిసేయున్.

ఉ. త్రెళ్లవు వాఁడిడొంకెనలఁ దీటవు చిల్కలకోరికోలలన్
డొల్లవు బల్లకోలల ముఱుఁగవు మేటికటారిపోటులం
జెల్లవు చిప్పకత్తుల నశింపవు వ్రేకవుబాఁకుతాఁకులన్
భల్లము లచ్చటన్ హృదయభల్లములై తగు భిల్లకోటికిన్. 10

[3]క. తఱిమి పయి నంటుకుక్కలఁ,గఱచు న్వడిఁ దిరిగి యెముకుగవిసినకుందే
ళ్లటకిముఱి నేమని చెప్పుదు,నెఱి నెఱియలనూఱునాఱునెలవై యుండున్.

గీ. చేత డేగఁబట్టి సెలకట్టగైకొని,ప్రొద్దుపోక పొలమువోయెనేని
దినము వలసినన్ని తేవచ్చుఁ బులుఁగుల,వానితఱచుఁ జెప్ప వశమె నాకు.

సీ. మోటుదప్పకయుండ మూఁకనిల్పినఁజాలుఁబలుతీవియలెయురు ల్పన్నఁగలవు
తెరువులఁ గుక్కల నిరవుకొల్పినఁ జాలు నెఱులె యోదంబులై నిలువఁగలవు
చెంతల దీము లుంచినఁ జాలు సుడిగాలి నెగయుదుమ్ములె తెర లెత్తఁగలవు
మొనసి మ్రాఱమ్ము లొడ్డినఁ జాలు నెండమావులెపోతనీరులై మలయఁగలవు
చో పిడినఁ జాలుఁగారగ్గిసోఁకికనలి,మిగులుకొయ్యలె వసులయి మించఁగలవు
నీవు వచ్చినఁ జాలు ధాత్రీవరేంద్ర, వేఁట తనుదానె వేఁటఁ గావింపఁగలదు.

## —చంద్రభానుఁడు వేఁటకేగుట—

క. అన వాని నరిదిరొయొసఁగుల,ననిపి గృహంబునకు వచ్చి హరికి మృగయపై
ననురక్తిఁ దెలిపి యాతని,యనుమతిఁ బ్రియసఖునిఁ గూడి యధికోత్కంఠన్.

సీ. సవరని కెంబట్టుచల్లడంబు ధరించి గట్టిగాఁ [4]బైసూపుదట్టి గట్టి
సరిగెక్రొంబనికందుసాలెయుంగియఁ బూని చలువచెంగావిపచ్ఛడము గప్పి
జిలిబిలిజల్లుపచ్చలప్రోఁగులు వహించి కమ్మఁగస్తురిఁ దిలకమ్ము దీర్చి
కుడివంకఁ బవడంపుఁబిడివంకి సవరించి యఱుతఁ గెంపులతాళి యలవరించి

1. ఈపద్యము ట-లో లేదు. 2. చ-ఁబడియావళి 3. ఇది ట-లో లేదు 4. క-బైనపుదట్టి.

జెళుకుడాల్ జాళువావ్రాఁతపేరోజంపుఁ
దళుకువన్నెకుళాయి యౌదల నమర్చి
వేత్రధరహుంకృతు లెలర్ప విజయశంఖ
వితతులు సెలంగ సదనంబు వెడలుటయును. 15

[1]సీ. అడుగంటఁ ద్రొక్కినయహితప్రతాపకీలములు నాఁ బసిఁడిలాళములు మెఱయ
జవభీతనిజమృగసంరక్షణకుఁ బొద మొందిన శశి యన నందె సెలఁగ
మహనీయగళదేవమణిపార్శ్వఘటితముక్తాపాళి యన గవ్వదండ దనర
ఘనతార్క్ష్యతాదృష్టకవికాహినిర్మోకఖండంబు లన ఫేనకణిక లొలుకఁ
బట్టుపల్లంబుఁ గేడెంబుఁ బట్టియంబుఁ, దరకనంబును సింగిణి సిరిమితఱటు
జిగిదొలఁకు లేవ పాలాసి మొగసరియును, బూని సాహిణి యొక కత్తలానిఁ దెచ్చె.

గీ. తెచ్చినఁ దదీయముఖసముత్థితనితాంత, భద్రసూచకహేషకుఁ బ్రమద మంది
ఫణిహారతురంగసుతుఁడు సాహిణులు సారె, [2]ధీరె యని నుస్తరింపఁగఁ దేజి నెక్కె.

క. అపు డెత్తిననవబర్హాతపత్ర మవతంసబింబితంబుగ నత్యా
ధిపతనయుఁడు బాల్యార్కల్పపరిస్ఫురితాత్మగురువిలాసముఁ దాల్చెన్. 18

గీ. త్రోపుత్రోపాడియతనికుర్వీపతనయు, లెలమిఁ గత్తులతోఁ జేతులెత్తి మ్రొక్కఁ
బసిఁడిపరుఁజులు కోటీరపటలిఁ బొల్చెఁ, దత్ప్రతాపంబు శిరములఁ దాల్చి రనఁగ.

గీ. సకలసేనలు గొల్వ నాచంద్రభానుఁ, డిట్లు వేఁటకుఁ జనుదేర నెఱిఁగి పురము
నలుగడలనంత వెడలిరి నల్లప్రజలు, గాఢమృగయామహోత్సాహకలకలమున.

చ. వలలు నురుల్ సిడుల్ పిసులు వంకరదుడ్డులు పందిపోట్లు దీ
ములు గొరక త్రెరల్ జిగురుమోకులు బోనులుఁ గాలియుర్లుఁ [3]బోఁ
గులు మిడివిండ్లు [4]బండగులుఁ గొమ్ములుఁ బాదులు వల్లెత్రాళ్లుఁ జి
వ్వలతడికెల్ ధరించి యిరువంకలఁ జేరిరి కొంద ఱుద్ధతిన్. 21

గీ. కొమ్ముటురులుఁ గాలిగుంజులు చిలుమోర, లఱుతగవ్వదండ లలఁతిగంట
లమర సారెఁ బెదవు లల్లార్చి గురగుర, మనుచు వేఁటయిట్లు లరుగుదెంచె.

చ. వెనుకరుమాలు లంసముల వ్రేలెడుకొంచెపుఁజల్దిచిక్కము
ల్పనుపయి కావిబొట్లుఁ బదిలంబుగఁ గట్టినదట్లు గొండ్లఁ జే

---

1. ఈ సీసము మొదలు "కొమ్ముటురు"లను పద్యము వఱకు ట-లో లేవు. 2. న-ధీయనుచు
ను స్తరింపఁగ 3. చ-బొంగులు 4. చ-బండకులు

గ్రిసతరిసిల్పు[1]దండలును జే నణుజు ల్లలడేగ వేఁటరుల్
గునుకుచు రాజుమ్రోల సెలగోలలు గైకొని వచ్చి రుబ్బునన్. 23

ఉ. జాతర పుట్టచెండు సెలజాణ గయాళి కరాళి దిట్ట చిం
బోతు తుపాకి జోగి సుకబోగి తుటారి తలారి మారి సం
గాతి లకోరికోల యనఁగాఁ జనుకుక్కలఁ గేలఁ బూని య
త్యాతతశృంఖలాఘులఘులార్భటి మించఁగ వచ్చి యుద్ధతిన్. 24

సీ. బోటుమాటలుగావు పాదరొప్పసింగంపుఁగోదమనైనను గూలఁగ్రుమ్మఁగలము
వట్టిమాటలు గావు పుట్టకూటికిడాయు నెలుఁగునైనను బట్టినిలుపఁగలము
పెక్కుమాటలు గావు గ్రక్కునఁ బైకొన్నపులినైనఁ జేయిచ్చిపొడువఁగలము
రిత్తమాటలుగావు హత్తికొమ్మునఁ జిమ్ముకిటినైనఁ జొరఁబాఱి కెడపఁగలము
వదరుమాటలుగావు దేవరపాలానఁ, గలుగుపులుఁగులనన్నింటిఁ బిలువఁగలము
చిత్తగింపుము మమ్ము సెలవిమ్ము, బలుకగొడ్డంబ్లఁ గలబోయపోఁజగొలువ.

క. రయలటహాపటహఢక్కా, జయకాహళభేరిపణవశంఖహుడుక్కా
భయదార్భటి దెసలద్రువం, బయనం బయి యేగి చంద్రభానుం [2]డంతన్.

సీ. ప్రబలగంధావేశభద్రభేదిమృగేశమసృణకేసరమంజుమంజరితము
కుపితోగ్రచిత్రాంగఘోషభీతకురంగపటల[3]చారుకుడుంగపంజరితము
ఘనఘనాఘనలీలగాఢకాంతిస్థూలకుధరశిలాజాలకుంజరితము
దంష్ట్రిదంష్ట్రాభోగదళితపృథ్వీభాగపృథువిచిత్రపరాగపింజరితము
చటులఝంఝూప్రభంజనజవవికీర్ణ, [4]శాల్మలీకుజపుంజసంజాతతూల
[5]చక్రపలితపరీణాహసంజరితము, నైన వార్ధితటారణ్య మచటఁ గాంచె. 27

క. కాంచి యలయటవిఁ జొచ్చిన, చెంచులు మునుగలుగ నచటు సేరి నలుగడం
బొంచి వెలివెడలుకడ లూహించి మృగౌఘముల నిగ్రహించుకడంకన్. 28

గీ. దుష్టమృగచయంబుఁ దూలించి వనసీమ, నాత్మవశము సేయ నాటవికులు
చుట్టుతోరణంబు గట్టినచందానఁ, బ్రమద మొదవఁ బ్రోవువారి రపుడు. 29

క. తమగజముల నచ్చటిసిం, గము లారడిపెట్టు ననుచుఁ గలుషించి విశా
సముదయము వనముఁ జుట్టిన, క్రమమునఁ దెర లడరె లుబ్ధకనిబద్ధములై. 30

1. గుండులు. 2. చ-ట. ఎదుటన్. 3. క-చార 4. క-శాల్మలికుజాత 5. చ-చక్రపరిచిత పరిణాహా.

గీ. నలుగడల నెత్తుకతెత్రాటివలలు సెలఁగ, నపుడుపటుపటహోర్భటిననదరిచుక్క
వెండిచీలలు రాలఁ బైనుండ కిలకు, డాసినసరంధ్రగగనఖండము లనంగ. 31

గీ. వనవరాహంబు లెదురుగా వని తలంచి, యాదికిటిపతిఁ బట్టుటకై కడంగి
తెరువు లెల్లెడఁ బలువుగఁ దీర్చిరనఁగ, రవ్వవేఁటరు లోదముల్ ద్రవ్విరపుడు.

వ. అత్తఱిఁ దండతండంబులై పండి రాలినచింతపండు మెసవినకతంబున మెండుకొనుకండక్రొవ్వులు దండిపేరెండలఁ గరంగి పడియఁ బడియపట్లకు వచ్చి యచ్చటనీరు గానక ఘోరఘుర్ఘురధ్వానంబులు గర్జితంబులును నెత్తురులోలుకుతత్తరంపుఁజూపులు దటిత్తులును నాస్యగళత్ఫేనఖండంబులు కరకలును గాఁ గఱకునెఱిమెఱుంగు దోరయునురవడి ధరియింపలేక ధరణివివరంబుఁ జొరఁబూను ఘనంబులగుఘనాఘనంబులకరణి ఖనిత్రక్రూరపోత్రకోటికల వీటికలు వడినవంచుపెల్ల లెగనెత్తి యుల్లన నూరుచిలుపచిలుపకలఁకనీట నాలుకలు తడుపు[1]నూకరనికరంబులకు నావాసదేశంబులగునెడ నలుదిక్కులఁజట్టువలలు గట్ట నియమించియు మఱియు, దట్టంబుగాఁ బుట్టిన పొట్టచిచ్చు మట్టుపెట్టుటకునై పుట్టలకుఁ జేరి దట్టంబు లగుఖరనఖర ధట్టంబుల నట్టిట్టు త్రవ్వి నెఱను లేఁజెదలింగున నభంగపూత్కారభీమగాభుజంగంబులఁ దివిచిపైచి మధుచ్ఛత్రాకావిభక్తంబులగు తదీయభక్తంబులు బుగ్గలకు నగ్గలంబుగా మెసవి బుసకొట్టుచు నుసురుకొనునన్నునఁ గన్నుఁగానక నిజనిలయనికుంజవలయంబుల నిదురించుతఱి సురసురఁ దిగుగు సురకరుపలిపరువులఁ దరువుల రవులు నెరగలిసెగలు దిగదిగనఁ దగుల గగనమణికిరణములనిగనిగలు వెనుదగుల గవుల వెలువడు బెడిదంపుటిరుల గుంపులన మొల్లంబులై వెళ్లఁబాఱు భల్లూకతల్లజంబులు క్రీళ్లుఱుకు దెసల వసులొడ్డనియమించియు, మఱియు నుజ్జృంభితగండప్రదేశనివేశంబులును నుదారదంతవిశంకటంబులు నునుతరపాద ప్రకాండంబులు నున్నతవంశ దండంబులుం దనర దవదహన దందహ్యమానతాపంబులఁ గోర్వలేక పర్జన్యదేవతకు నాక్రోశించు గిరిశంబు లనఁ బ్రచండంబు లగునెండల మెండున బెండువడి తుండంబు లెత్తి ఘోషించుచు నీరాశ నీరాశయంబులకుం గ్రమ్ము[2]కొమ్ముటేనుఁగు పదువులు మొదలుపదవ్వుల నోదంబులు ద్రవ్వ నియమించియు, సకలమృగపాళిణవా

1. చ-నేకచరానీకంబులను. 2. కొమ్మేనుఁగని యన్నిప్రతులలోను.

తూలంబులఁ గ్రోలఁ దివురు విషమవిషవిస్ఫుటస్ఫటావంతంబు లన వాలం
బులు దూల నఖర్వగర్వో త్తరంగంబు లగుతురంగంబులపైఁ జెంగున దాఁటి
వడింగెడపి మెడల వెడలునుడుకునెత్తురు కుత్తుకలబంటి గ్రోలి యఱిగొని
గిరిదరులఁ దరలకయుండి మఱునాఁడు పేరాఁకట నేకటంబడుచుఁ బ్రబలత
మతమోగుణరేఖావిమిశ్రితోదారసశరీర పీరరసంబులచందంబున మురుబొం
దులమెఱచి కఱచి పఱచు శార్దూలసంఘాతంబులసంకేతంబులఁ గ్రూరమ్ము
లగు మాఱిమ్ము లునుప నియమించియు మఱియుఁ గారుపోతు కణాఁతి మ
నుబోతు దుప్పి మొదలగు మృగంబులకుఁ దెరువు లగునిరవులఁ దత్తదుచిత
సాధనంబులు సవరింపంబంచియు, గాలి పరికించి యెగువదిక్కునకు నడిచి
యక్కడక్కడ మాటు గలపొదలచాఁటునఁ బోటరుల నెదురుపాటుగా గా
కుండ నిలిపి పార్శ్వంబుల జాగిలంబులతోడివాగురికుల నునిచి పటహాఢ
కాదివాద్యంబులు చెలఁగించియుఁ దుపాకి మొదలగు నగ్నియంత్రంబులు
ముట్టించియుఁ జోపుడువెట్టించి తాను దగుపట్ల నుచితక్రమంబుల నాఖేట
కార్యసాధనసన్నద్ధుండై విజయలోలుం గెడఁగూడి సంచరించుచుండె నట్టి
యెడ. 33

శా. త్రస్తైణంబు పతద్వలీముఖము నృత్యత్ఖడ్గ మత్యాహిత
గ్రస్తక్రోడము శోకమానశశ మాక్రందన్మృగేంద్రంబు వి
స్రస్తద్వీపి పలాయమానకరి నిర్యద్ద్వావహావిద్వేషి వ్య
త్యస్తక్రోష్టృక ముద్భ్రమద్గవయమై యకాన ఘూర్ణిల్లఁగన్. 34

[1]సీ. జాగిలాలవసింపఁజేసరిపెణ లూడలించి పట్టెడ లూడియుముడి గట్టువారుఁ
జాఁటునఁ గనుఁగొని మోటు తప్పకనిల్చి తెగనిండఁగా విండ్లు దిగుచువారుఁ
నదలించి బిరుదున నెదురేగి పందిపో ట్లుగ్గటంబులచాయ నొడ్డువారుఁ
దెరలకు డాయ నిబ్బరపుబొబ్బల వేఱువఱచి మోదములకుఁ దఱుముువారు
[2]నగుచు నానావిధమృగప్రహారఘోర
సన్నహనసావధానులై శబరభర్త

1. ఇదియు దీని తరువాయిపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-నగుచు నానావిధమృగవ్యా ప్యాసను లగుచు, విపినతల మెల్లఁ దామయై వెల్లివిఱిసి యొకనినొక్కని జీరుచు నోహటించి, యురుపరాక్రమయుక్తులై మెరసి రపుడు.

లధిప మముఁ జూడు మనుచు మహామృగవ్య
విపినతలమెల్లఁ దామయై వెలసి రపుడు. 35

సీ. పక్కునఁ జొరఁబాఱి పాలచేరులు వట్టి బలిమిమైఁ జదికిలఁ బడఁగఁదిగుచు
దిగుచుచోఁ గ్రక్కునఁదిరిగి కొమ్ములఁజిమ్మఁ దూలఁగియల్లంతనె నిలిచివదరు
వదరి పోవఁగనీక వచ్చి యడ్డముచేరి కెరలి [1]యల్లంతనె తెరువు గట్టిఁ
గట్టి యన్నియు మాలెగట్టిరొప్పకమున్నె కదుపులోఁజొరఁబడి చెదరఁద్రోలుఁ
ద్రోలిగుబ్బున వెనుకొనితోఁకఁగఱచుఁ,గఱచి వెనుద్రొక్కి పెడతలగంటిసేయుఁ
జేసియిటు లేకలంబులఁజిక్కువఱచు,శబరులారొరయనఁగొన్నిజాగిలములు.

గీ. దట్టికొంగు మెడకుఁ జుట్టి మెల్లన పొద,చాఁటుబడిన తెచ్చి శబరుఁడొకఁడు
బయలురొప్పపంది పైఁ గాటు మరిగిన,వేఁటకుక్క నంటవిడిచి పొడిచె. 37

క. వడి నొక్కఁ డేకలము వెం,బడిఁ జనుచో నెనుకఁ గవిసి పైఁ బడినపులిం
బెడమురలి కెరలి తనమొల,పిడియమ్మునఁ గడుపు చించి పెళపెళ నార్చెన్

[2]సీ. జారరశిఖిశిఖాజాతధూమంబులచాడ్పున నల్లనిచాఱ లెసఁగఁ
గ్రోధద్రుమాగ్రసంరూఢపల్లవముల చెలువున నిక్కునచెవులు దనర
సకలమృగానీకశాసనోద్ధత వేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగహ్వరరసనాహీంద్రవిమలతాచ్ఛటలు నాఁ గఱకుమీసలు వడంక
నావులించుచుఁ గబ్బునకడరునీఁగ,మూఁకఁగమియుచు సెలవులు నాకికొనుచు
భూరిభీకరభాంకృతు లొప్పదలఁగొన్ని,పొదలనడుచక్కి బెబ్బులిగదిసె [3]నొకటి.

క. ఆపులి నిజతురగదిద్య,త్తాపరతన్నిగుడ దానిఘనపరుషరుషా
చాపలతం దూపు భుజా,చాపలతం దొడిగి శౌరిసంభవుఁ [4]డడిచెన్. 40

క. శూలమ్మున నొకఁడు సరి,తూఁలమ్మున ఖడ్గి నేసి కో యని యార్చెన్
వాలమ్మున నొకచమరీ,వాలమ్మఱఁ జేసి యొకఁడు వడిఁ బొగడొందెన్. 41

గీ. కడిమిఁ గదియుకుక్కఁ బడఁగొట్టి యొకకిటి,మోటువెట్టి రొప్ప నోటినురువు
సెలవులందుఁ బొలిచెఁ దళుకుదంష్ట్రికలకు,నరవి నిడ్డబిరుదుజల్లులనఁగ. 42

గీ. ఒకఁడు పొదలుతూఱి యుఱికెదురుం దేటిఁ,గూడనేయ బల్లకోల దనరె
గలిమినుండి కృశతఁగడకేగె నిది యని,యలుకఁదఱుము చంద్రకళ యనంగ.

క. హరినుతుఁ డొకహరిణముపై,హరి నడ్డమునూఁకి యేయ నాశుగ మధిక
త్వరఁ బఱవఁజేసె దానిం,జరమాంగకమై నిజాఖ్య [5]సఫలతఁ బొందెన్. 44

1. చ-యంతంతనె, 2. దీనిఁ తోఁ గ్రింది 4 పద్యములు ట-లో లేవు. 3. చ-నొకఁడు. 4. చ-సేచెన్. 5. చ-సఫలముగాఁగన్.

[1]గీ. గాలివంక గాలు గని యీరములు చేరి, తారిలాఁగ లెల్ల మూరుకొనుచుఁ
గాలు ద్రవ్వియునికిఁగనికొమ్ముటుడుములఁగఁ గఱచితిగిచెఁగొన్ని మొఱనడములు.
గీ. యమునిగదనిడ్డలోహఖడ్గనువిధమునఁ, జేతఁదగుతోఁకచిగానికిఁ జెమటప్రాఁత
యొత్తుగా ముష్టినమరించియొకఁడు వైచెఁ, గట్టెఁబొదసోపి వెలిచెపైగ జ్జెగదల.
గీ. పొట్టిగుట్టులు గుట్టుగా [2]మట్టిమట్టి, గట్టిపట్టులు ముక్కునఁ గుట్టికుట్టి
యిట్టునట్టును రెట్టలఁ గొట్టికొట్టి, పట్టెఁ గుందేటి నపుడొక్క దిట్టలగుడు.
గీ. ఇట్లు తాము నిగ్రహించినమెకముల, నెల్లఁ దెచ్చి యెదుట నిడినఁ జూచి
చంద్రభానుఁ డపుడు చాల మెచ్చి పుళింద, వరుల కొసఁగె నుచితవస్తుసమితి.
క. అట్టియెడఁ గఱకుమేనులఁ, బుట్టినబడలికలతోడ బోయలు వేఁటల్
మట్టుపఱిచి యాచెంతల, పొట్టెము లగుపొదలఁ జేరిపొదలెడు వేడ్కన్. 49
సీ. కొందఱు మునుమున్న గూలినమెకములఁ గాల్చేనికర్పింపఁ గడఁగి రపుడు
కొందఱు మనుబిళ్లఁ గోసి కుప్పలువైచి పాలు దప్పకయుండఁ బంచి రపుడు
కొందఱు బలునెల్లికొయ్య నింగలములు గల్పించి కఱకుట్లు గాల్చి రపుడు
కొందఱు తేఁకుటాకుల దొప్పగమిలోనఁ బసగలనంజుడు ల్త్రావి రపుడు.
విపినతలమున నీరీతి వేఁటకాండ్రు
సముచితోత్సాహములు మించ శౌరిసుతుఁడు
కివిఁ బురినుండి బోనపుట్టికలురా ని
జాప్తపరిజనయుతుఁ డయి యారగించె. 50
చ. చలువలు చిందుకందువలఁ జంద్రశిలోపలసాంద్ర[1]వేదికన్
జలజలఁ జాలుగా సెలలు జాఱునొకానొకకోనలోనఁ బా
టలపటుకోరకోదరవిటంకనటత్పవమానకందళుల్
చెలఁగెడునొక్కపూపుఁబొదఁ జేరి సుఖంబున నుండె నయ్యెడన్. 51

—చంద్రభానునికడకు సిద్ధుఁడువచ్చుట.—

సీ. ముడివీడుకుఱుచకెంజడలతో నివ్వొందుకఱపట్టుకుచ్చులిగంతతోడ
వలచేతిజలకమండలువుతోఁ బేరెద నిట్టలం బగుయోగపట్టెతోడఁ
బెఱచేతిబెత్తముమురువుతోఁ గళమునఁ దాల్చినసింగినాదంబుతోడ
[4]మూలికెల్గలకకపాలతో సందిటఁ గదియు కేదారకంకణముతోడ

1. ఇదియుఁ గ్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-ముట్టిముట్టి 3. చ-ట-సీమలన్ 4. క-మాలికల్.

భసితచర్చికతో నిమ్మపంటిచాయ,దొరయునెమ్మేనితోడ సిద్ధుం డొకండు
మిగులవేడుకఁ జెట్టున దిగినయట్టు,వచ్చె గొబ్బున నయ్యదుపర్యుకడకు. 52

గీ. వచ్చుటయుఁగాంచి యెదురేగి తెచ్చి యొక్క-
సితకరోపలసీమ నాసీనుఁ జేసి
యర్ఘ్యపాద్యాదిసత్క్రియ లాచరించి
యతిలలితవాక్యముల సేమ మరసి పలికె. 53

సీ. తఱిమినారలు నిరంతరతమఃపటలంబు మస్తచంద్రప్రభామర్శనమున
యడఁచినారలుమహోదగ్రరజోరాశి విజ్ఞానధారాభివృష్టికతన
నాఁగినారలు సముద్యద్వాయువలనంబు లీలమైఁ గుండలి మేలుకొలిపి
తొలఁచినారలు తనూమిళితపంకచయంబు లనితరసాధ్యామృతౌఘమహిమ
గణుతికెక్క- తపస్స్ఫూర్తిఁ గాంచినార,లనఘతరశీలహంసు లీ రగుటఁజేసి
యట్టిమిముబోంట్ల వినుతిసేయంగఁ దరమె,భవునికైనను బద్మసంభవునికైన.

క. భూచక్రభరణమదకృత,నీచతచేఁ జాల నెఱగొనినమాదృశులక్
వాచంయమి మీరు కృపం,జూచినఁ గాకేల కలుగు శుభవైభవముల్.

1గీ. అనిన మందస్మితము కనుంగొనలఁ దొలఁక,సర్వసర్వంసహాభారసహనదక్ష
బాహుశాలికి నాసత్యభామసుతున,కనియె యతి మత్తకేసరిస్వనము మీఱ.

సీ. ప్రతిమానసాంభోజసతతవికాసశీలనవిచక్షణుఁ డెన్న నినుఁడు గాఁడె
యభ్యుపగతమత్తమోహాంధ్రక్రియావిదారణసమర్థుం డెన్న రాజు గాఁడె
జటిలాపదహిగర్వసర్వస్వవిదళనధుర్యుఁ డెన్నఁగ నరేంద్రుండు గాఁడె
శమిరాజనిర్వ్యాజసౌఖ్యవాసవిధాయకుం డెన్న నచలేశ్వరుండు గాఁడె
యఖిలయతిమానసోత్తరాశావలంబ,ముఖ్యుఁ డెంచిన సార్వభౌముండుగాఁడె
కాన మముబోంట్ల నీవును గారవింప,వలయు ననవిని యదువంశవల్లభుండు.

సీ. సంయమిమీకటాక్షమున నెచ్చోటతిసౌమ్యమై రమ్యమై గమ్య మయ్యె
మఱి నీసంస్థానమహిమ నెచ్చోటస్తదైన్యమై మాన్యమై ధన్య మయ్యె
యతి నీపదాబ్జసంగతుల నెచ్చోటు సత్సేవ్యమై దివ్యమై భవ్య మయ్యె
ప్రతి నీమనఃప్రసన్నతల నెచ్చోటు వరేణ్యమై పుణ్యమై గణ్య మయ్యె

1. ఈ పద్యము మొదలు "జాళువాగోణపుఁజేఱంగు" అనువఱకు క-లో లేదు.

జటిలశేఖర నీకృపాసక్తి నెచటు,పాత్రమై చిత్రమై యఘదాత్ర మయ్యె
నట్టినెలవులఁ గలవింత లానతిచ్చి,ననుఁ గృతార్థుని గాఁ జేయు మన నతండు.

ఉ. భూవర సర్వపుణ్యపురము ల్దిలకించుచుఁ గుండినంబునం
దేవలరూఢి నారదుని గెల్చినగద్దఱిఁ దుంబురుం గళా
కోవిదుఁ గాంచి యందు నొకకొన్నిదినంబులు నిల్చి రంగధా
త్రీవిభుఁ గొల్వఁ బోవుచు సుధీజనసేవిత నిన్నుఁ గాంచితిన్. 59

చ. అన హరిసూనుఁ డద్భుతమునంది మునీంద్ర సుధాశనాధినా
థుని నెఱమెచ్చుగాఁ దగుతుంబురుఁ డిత్తఱిఁ గుండినంబునం
దనిశము నుండ కేమికత మానతియి మ్మన సావధానత
న్విను మని పల్కె సంయమి నవీనవచోరచనాచమత్క్రియన్. 60

మ. కలఁ డున్నిద్రజయప్రయాణపటిమాగ్రగ్రాహ్యవాహ్యాళికో
త్కలికాభంగతరంగసంఘపటురింఖాపుంఖసంఘాతని
ర్దళితక్షోణిరజోవ్రజావిలసముద్రస్వర్ధునీవ్యక్తదో
ర్బలసన్నాహుఁడు రుక్మబాహుఁడు కుభృత్పర్జన్యవాహుం డిలన్. 61

క. అతనికి సుతుఁడును సుతయును,వితతయశుఁడు వీరసేనవిభుఁడుఁ గుముదినీ
సతియును గల రామకొరుఁడు,శతమఖముఖవినుతనిజభుజాబలుఁ డనఘా.

సీ. పుష్కరప్రౌఢిమ పొలఁతికేలన కాదు చెలువునెన్నడుమునఁ గలిగియుండు
నబ్జవిభ్రమము తన్వంగిగ్రీవన కాదు కలికినెమ్మొగమునఁ గలిగియుండు
విషధరప్రఖ్యాతి వెలఁదివేణిన కాదు మెలఁతలేయూరునఁ గలిగియుండుఁ
జక్రవిలాసంబు సతిగుబ్బలన కాదు ఘనజఘనంబునఁ గలిగియుండు
నలప్రవాళప్రభావంబు చెలియపాదములన కా దధరంబునఁ గలిగియుండు
ననుచు వినుతింపఁదనరునయ్యధిపుపుత్త్రి,దివ్యవనితావతారైకభవ్య గాన.

క. ఆరాజబింబవదన క,వారితసంగీతవైభవము సేర్ప సుధాం
ధోరాజు వనిచె వీణా,సారస్యధురంధరాగ్రసరుఁ దుంబురునిన్. 64

గీ. అనిన విని మహాత్మ యారుక్మబాహుభూ,కాంతమణికి నట్టి కన్య యయ్యె
సమురకాంతి యిది మహాద్భుతం బెట్టిఁగింప, వేయుటన్నసంయమిచంద్రుఁ డనియె.

వదరువట్టువహరివాణంబు గలమేటిబండికం జేయూరిపాటిబంట్లు
లిబ్బిరాచూలి నేలినచాన మొదలైనపడఁతుక లేయూరిపడుపుఁగొమ్మ

లెడకాఁపురము వానికడియయుఁగుందమ్మి తేనియ యేయూరి తేటచెలమ
జేజేలకోరికల్ చేఁపెడినిచ్చయామని గిడ్డి యేయూరిమందపసర
[1]మిచ్చమానిక మేయూరిరచ్చత్రాయి
పెట్టెఱుంగుబ్రమాఁకు లేయూరి పెరటిచెట్లు
లట్టిసుత[2]పురి యేలుచునమరపతి మ
హోన్నతైశ్వర్యధుర్యుఁడై యొక్కనాఁడు. 66

చ. సిరులఁ దనర్చుదివ్యసభఁ జేరఁగవచ్చి పరాకు జియ్య యె
చ్చరిక యహో యటంచు సరసధ్వనితో నిరువంకలన్ బరా
బరు లొనరించుచుం బసిఁడిబ్రద్దలవారలు దెల్ప వేలుపుల్
దొర లిరుగేలుఖడ్గములతో మకుటంబుల నుంచి [3]కొల్వఁగన్. 67

గీ. వచ్చి మించులు వెదచల్లునిచ్చమాని
కములగద్దియఁ గూర్చుండి యమరగురుఁడు
కవియుఁ బార్శ్వద్వయంబునఁ గదిసి బహుళ
యస్థితులు దెల్ప నాలించునవసరమున. 68

సీ. సేనాని చిత్రవాజివిహారములఁ జేరి వలమానహేతియై వహ్ని వచ్చెఁ
జండాంశుతనయుఁ డుద్దండవైఖరి డాసె ఘనతమస్స్ఫూర్తి డగ్గఱెఁ బలాశి
వాహినీశ్వరులతో వరుణుండు సనుదెంచెబహువాసనలగంధవహుఁడుగదిసెఁ
జెందె మహారాజసేవ్యుఁడై ధనపతి గౌరీశుఁ డేతెంచెఁ గళ దొలంక
వెండియును దక్కిన యశేషవిబుధవరులు, నిర్నిమేషప్రభావసందీప్తు లగుచు
సరుగుదెంచిరి సకలలోకాధిరాజ్య, రమ్యవిభవాభిరాము సుత్రాముఁ గొలువ.

సీ. బహులలక్షణానురూపప్రభావంబులఁ గనుపట్టుసుకవివాక్యములచేత
నరిదరకరమహిమాధాయకంబులై తనరెడుగురునిమంత్రములచేత
శాస్త్రాధికరణచర్చాభీతవిమతమై కొఱలునూతనబుధగోష్ఠిచేత
శ్రుతహితవర్ణవిస్ఫురణమాధురిఁ జాల సొగయువిద్యాధరస్తుతులచేత
నుబుసుపోవఁ బురందరుఁ డూర్వశీశ
శిప్రభాహారిణీఘృతాచీతిలోత్త
మాప్రధానాప్సరోగణనామములు గొలువ
నోసరి యొడ్డోలగంబయి యుండునపుడు. 70

1 ట-ఇచ్చమానిక. 2. ట-పురమేలుచు 3. మ్రొక్కఁగన్.

గీ. చారుఁ డొకఁడు వేగ సమ్ముఖమ్మునకు వచ్చి, నమ్రుఁ డగుచు నాననమునఁ గేలు
దోయి చేర్చి యొరఁగు డాయంగఁ జని నిక్కి, విన్నవించె నేమొ విబుధపతికి.

క. ఆమాట కులికిపడి యే, మేమీ యని తెలియ నడిగి యించుకవడి నె
మ్మోము మఱవంచి సశంకము, గా మరుదాచార్యు నెమ్మొగముఁ గనుఁగొనియెన్.

క. కనుఁగొనఁ దత్కార్యము తన, మనమున నూహించి దివిజమంత్రి సుధాంధో
వనితామణు లుండఁగ నీ, యనుతాపముఁ జెందనేల యమరాధీశా. 73

సీ. బతిమాలఁ జేయరే ప్రతిసృష్టి గల్పించి యడరువిశ్వామిత్రునంత వానిఁ
బనిబందఁ జేయరే పరమేష్ఠి నిష్ఠ చే నతకరించిన కణ్వునంత వానిఁ
బాలుమాలింపరే పంచేంద్రియోద్వృత్తి నడఁచిన శాండిల్యునంత వానిఁ
గక్కుర్తిపఱుపరే గాఢతపోరూఢుఁ డగుమందకర్ణునంతవాని
నితఁ డనఁగ నెంత యెంతటియతులకైన
వేరువిత్తులు గారె యీవిపులనయన
లీవెలందులలో నొక్కయిగురుఁబోణి
ననుపు మసమాస్త్రితోఁ గూర్చి యనిమిషేంద్ర. 74

చ. మఱచితె నీవు తొల్లి పురమర్దనుచిచ్చుఱకంటివెచ్చఁ బెం
పఱినమరుం దదీయకరుణామృతనూతనవర్షధారఁ గ్ర
మ్మఱ మొలపించి మామకసమంచితమంత్రబలాప్తి సాంగుఁడై
పరఁగఁగఁ జేసి మానిజనవంచన కుంచుట యెల్ల వాసవా. 75

క. అనుగురునివాక్యములు విని, యనిమిషపతి వనుప వేత్రహస్తుఁ డొకఁడు వే
చని యఖిలంబును దెలుపఁగ, వనధిసుతాతనయుఁ దధికవైఖరితోడన్.

సీ. వలెవాటు వైచినవలిపెదుప్పటి పసపంటి బంగరుప్రాఁత నతకరింప
నొరగుఁ జంద్రికయొంటిపొరగుడ్డ కెంబట్టు చెంగులుకినలయశ్రీల నేలఁ
జేరెద నందంద నూరుఘర్మకణాలి హారమౌక్తికముల నసదు నేయఁ
దనువున రవసందిదండయొత్తులతఱుల్ కస్తూరరేకులఁ బ్రస్తరింప
జాళువాగోణపుఁ జెఱంగు నేలఁ జీరఁ, దలిరుసమ్మాళిగెలు మెట్టి లలన యొర్తు
చేరి కైదండ యీ నిద్రఁ దేరుకన్నుఁ, గవ నలరుబంతి యొత్తుచుఁ గంతుఁ డంత.

గీ. చావడికి వచ్చి యొసపరిఠీవి మెఱయఁ, గొలువుసింగారమై వెంటఁ గొలిచి చైత్ర
కాబ్జమందానిలప్రముఖాప్తు లరుగుదేరఁ [1]జనుదేరలక్ష్మీకుమారుఁ జూచి.

---

1 క-దను జేరు.

ఉ. కట్టికవారు సారె సముఖా యన వామపదంబు కెంపురా
మట్టిక నిల్పి గద్దెపయి [1]మార్పడ వేఱొకజాను వూఁది యా
పట్టపువేల్పు గొంతమురిపంబున నించుక లేచి కంతుఁ జే
పట్టిటు రమ్మటంచుఁ దనపార్శ్వమున న్వసియింపఁ జేయుచున్. 79

చ. పరమకుతూహలం బడరఁ బల్కు సుఖస్థితి నీదిశాంతపా
లురు నితరామరుల్ కడుపలోపలిచల్ల దొలంకకుండ ని
ర్భరులయి దండి దాడి యనుపల్కు లెఱుంగక నీడపట్టులన్
దొరలయి యుందు రెల్ల హరిదోర్బలశక్తిన కాదె మన్మథా. 80

చ. అతనికిఁ బట్టి పీవగుట నాపద లీసురరాజ్యవైభవ
స్థితి కితరంబు లేమి చునుదెంచిన నన్నియు మాన్ప విక్రమా
ప్రతిహత నీకునుం బడినభారము గావున రూపవిభ్రమాం
చితసురచంచలాక్షులు భజింపఁగ నేగి కవేరజాతటిన్. 81

మ. వ్రతసంపత్తిఁ దపంబు సల్పెడు భరద్వాజాఖ్యమౌని న్భవ
చ్ఛితభల్లంబులపాలు సేసి లలనాశృంగారలీలాకళా
న్వితుఁ గావించి మదీయచిత్తజనితోద్వేగంబు మాయింపు మో
యతులప్రాభవ దేవకార్యఘటనాయత్తప్రయత్నంబునన్. 82

[2]క. విను మింక నేమునినఁ బ్రియం,బొనరించుట దోఁచు శక్తియుక్తుల నీయో
పినరీతిం బాటులుపడి,యనిమిష రాజ్యంబు నిలుపుమయ్య మనోజా. 83

గీ. అనుచు ననునయించి యగభేది రంభాది,దివిజవనజముఖులదిక్కు చూచి
వనితలార యిందు మునినాథువలపింపఁ,బడఁతి యొకతె యేఁగుపడుఁడటన్న.

క. వారలలో నతిలలితా,కారద్యుతిసాంద్రచంద్రకళ యనుసతి జం
భారాతియెదుట నిలిచి[3]యు,దారస్మితమాధురీసుధారస మొసఁగన్. 85

చ. పలుకుల కేమి దేవ బలభంజన నీకృపపెంపున న్మహో
జ్జ్వలగతిఁ [4]జేరఁబోయి యలసన్మతిశాలి మహర్షిధూర్జటిన్
సలలితనిష్కళంకరుచిసంపదఁ గైకొని ముజ్జగంబు "లీ
యలికులవేణి చంద్రకళ యౌ" నని మెచ్చ ఘటింతుఁ బంతముల్. 86

1. చ-మార్కొన జానువునూఁది యంతనా. 2. ట-లోనిది లేదు. 3. ట-దారస్థితి మధురమధుసుధారసమొసఁగన్. 4. చ-మమ్ముఁ బ్రోవనలసన్మతి.

గీ. సభ సహంకారములు పల్కఁజనదు కాక, విబుధవర్య భరద్వాజవిభ్రమంబుఁ
గోరి యిప్పుడె విటపాళిఁ గూర్పకున్న, ననువిలాసిని యనుచు నెన్నంగవలదు.

సీ. చవిచూచునే కదా సావిఁ గెంజిగురులు నాలేఁదొగరుమోవిఁ గ్రోలఁ డెట్లు
సరవి నుండునె కదా సైకతస్థలముల[1] నానితంబము డాయ మాను నెట్లు
తానమాడునె కదా తడయ కెప్పుడు నీట నాకమ్మఁజెమటల నానఁ డెట్లు
కలసియుండునె కదా వలపుఁబూఁదీవెల మత్తనూసంగతి మఱగఁ డెట్లు
ముట్టునే కద మెట్టతమ్ములు మదీయ, చరణసంవాహనము సేయ మఱగఁ డెట్లు
పలుకుపలుకు లాడ నేల మత్ప్రోషి నేఁడు, చిత్తగింపు మటన్న శచీవరుండు.

గీ. మలినజలజాతమేని నీలలితకరస, మృద్ధి నలరదె గడుసుతాలేని నిన్నుఁ
గాంచినఁ గరంగవే చంద్రకళ ధరిత్రి, వ్రతుల వలపించు టెంతభారంబు నీకు.

క. అని యనిమిషపతి తను దయఁ, గని తనచేఁ బసిఁడితట్టఁ గప్పురబాగా
లునుదొడవులొసఁగి యాసతిఁ,[2] బనిచినఁ దత్కార్యభారపరుఁడై మరుఁడున్.

ఉ. గ్రక్కున లేచి గద్దియ డిగన్ దివిజేంద్రుఁడు తోన డిగ్గి పే
రక్కున జేర్చి నాలుగయిదజ్జలు వెంటనె యేగుదెంచి నీ
వొక్కఁడ వుండ మేము సుఖముందుదు మెప్పుడు నేఁడు ప్రోవుమీ
దిక్కయి పంచబాణ యని దీవన లిచ్చిన సంతసంబునన్. 91

గీ. అమరనాథునివీడ్కొని యాలతాంగి, మొదలుగాఁగల తెఱగంటిముదితలుదిత
ధృతులయి భజింపఁబచ్చని తేజినెక్కి, వెడలెఁ గలకంఠకంఠ కాహళులు మొరయ

సీ. నిగనిగ మను గొప్పనిడుదయొంటులచాయ చెక్కుటద్దములపైఁ జీరువాఱఁ
జెమటచేఁ గరఁగి పూసినకదంబముచాయ యరచట్టలో నుండి పరిమళింపఁ
బలుకుఁగ్రపుఁదావి వలుచువీడెము కెంపు తేనెకెమ్మోవిపై నీనె చూపఁ
బరిజనంబులు వీచుసురటి తెమ్మెరల బంగరువ్రాఁతకుళ్ళాయి కళలు గదలఁ
జడిచెమట జిల్గుపావడఁ దుడిచికొనుచుఁ, గిరుదువాళినె పోనిచ్చ గెరలనీక
సంతరించుచు తన వాజినము తెఱింగి, యెక్కియాడుచుఁ జనియె నాచక్కనయ్య.

మ. విరిసొం బువ్వులు తేఁటిజోఁటిగమి యువ్విళ్లూర నందంద గా
ఢ్వరసెం దావులు చిల్వచెల్వ పదువ ఱ్ఱాడంగ లేవెన్నలల్

1. క-మన్నితంబము. 2. చ-బనిచెఁదత్క.

గురిసెం గోరికతోఁ జకోరమహిళల్ గ్రుక్కిళ్లు గ్రుంకగన్ ధను
ర్ధరుఁడై పంచశరుండు భూతలముఁ జేరన్ దిక్కులం దోఁకటోకా. 94

చ. తొలఁకులఁ దేలి పుష్పములఁ దూలి మరందముఁ గ్రోలి కన్నెతీ
వలవయి సోలి క్రొన్ననల వ్రాలి హిమంబుల నేలి వాసనల్
గలయఁగఁ జేయఁ జాలి చలిగాలి తగ న్విహరించు నాలిమీఁదటం
బొలసె మరుద్రథానికటభూరుహకేళిఁ జలాళిపాళినై. 95

ఉ. క్రేవఁ గవేరకన్య లహరీవిహరద్బహుసారసారసా
రావపిశేషమాన్య నళిరాజరథాంగకరాజరాజిరా
జీవకుటీరధన్యఁ బరిశీలితవారిభరాజరాజిరా
జీవకిశోరసైన్యఁ గని చిత్తజుఁ బల్కె వసంతుఁ డయ్యెడన్. 96

—* కావేరీవర్ణనము. *—

మ. సుడిరొమ్ముదమ్ములఁ దమ్మిపూఁబొదలు నాచున్బగ్గము ల్పూంచి న
ల్గడ సారంగపుదీము లుంచి దురితౌఘప్రౌఢ సారంగముల్
పడఁ దోడ్తోఁ దెరలెత్తి మ్రోయఁ దోఁణఁగెం బైపై శరప్రౌఢి చొ
ప్పడ నీసహ్యధరాధరప్రభవశుంభద్వాహినిం గంటివే. 97

చ. ఘనలహరీనినాదముఁలు గర్జితము ల్నవి భీతిఁబొంది పైఁ
జనుకలహంసమండలముజాడ గనుంగొను మంగజాత యీ
యనుపమపుణ్యసింధుమణి యచ్ఛజలంబుల మున్గి ధన్యులౌ
మనుజులఘోరపాతకసమాజము వెల్వడురీతిఁ దెల్పెడున్. 98

మ. తెర సంధించి ప్రఫుల్లహల్లకశిఖాదీపచ్ఛట ల్నించి లోఁ
గర మర్థిన్ జలమానుషీప్రతిమలం గైసేసి యీసింధుసుం
దరి గంగావతరప్రసంగకథానాట్యంబు సూప న్సురల్
సరవిన్ వైచునొసంగులో యనఁగ నంచల్ వ్రాలెడుం జూచితే. 99

సీ. కవులకు జీవనక్రమమొసంగినయట్టియీసరస్వతి నుతియింపఁదరమె
పరరాజహంసాళి భంగంబు నొందించునీవాహినీలీల లెన్నఁదరమె
యనిమిషప్రతతికి నమృతంబు లొనఁగూర్చు నీసింధువాళినూహింపఁదరమె
కాదంబపితతి నుత్కలికలఁ దేలించు నీప్రహ్లాదినిమహత్త్వ మెన్నఁదరమె

నూనసాయక తా మెంత సుడులఁబడిన,సాటినేయుంగఁ దగునెయసహ్యగోత్ర
జాత తానన్యనదుల నీసహ్యగోత్ర, జాతయననంతభువన విఖ్యాత కరయ.

గీ. తను విగాహించిహాతులై నజనులకొసఁగ,శంఖచక్రశతంబులీసహ్యతనయ
సంతరించినగతిఁ బొల్చె సరసశరక,నుంగొను వినిర్మలాంబుఝరభంగతతుల. 101

చ. కలమవనాళి పండి యొరఁగంబడి యెన్నుల నీరెడల్చుటల్
గలయఁగ వంకలైన మడికట్టల బీటలసందు దూఱఁగాఁ
జెలువు వహించె నెల్లెడలఁ జిత్రము పూవిలుకాఁడ వ్రేళ్లనుం
గొలుచుగఁ బండినట్లు కనుఁగొంటివె యీతటినీతటంబులన్. 102

శా. సారె న్నారికెడంపుబొండలము లీక్ష్మాఁ ద్రెళ్లి తో ప్రీలుటన్
నీ శైత్రె తొరఁగ స్వపర్ణపటలీ నిర్యన్నవస్త్రాలము
క్తారాజి న్నవబుద్బుదాళి నిలిపెం గాంతారకాంతారకాం
తారంబు ల్తిలకింపు మయ్య రతికాంతా రమ్యదేశంబులన్. 103

మ. ఫలభారావతనారికేళ వనరంభాపూగభూజావళీ
కలమారామచయంబుచే సతతరంగత్తుంగభంగాంబుని
ర్మలవాతంబులచేఁ దటస్థలకుఁ బ్రేమస్ఫూర్తియు న్మూర్తియుం
గలుగంజేసి తనర్చునీతటిని వర్ణింపఁగా శక్యమే. 104

సీ. సరసరాజీవాజిచలరాజిరాజినినాద భేదములు సంమోద మొసఁగ
సమసమాలీనాళిసుమధూళిపాళికారామసీమములు సంభ్రమమ్ముఁగూర్ప
దరవరాళీకేళివరబాలికాళీవిహార తీరములు నెయ్యమున ముంపఁ
దటతటాకానీకపటుసైకతాకరమంజుమంజరులు సమ్మదము దన్ప
సతతతతభంగపంగసంచారివారి, కరటిరటితాబ్దశబ్దసంఘాతభీత
సకలకలహంససంసత్ప్రచారసార, యమితమితవాతపోతంబు లందగింప. 105

క. శ్రీరంగభర్త యీనది, తీరంబున నున్నవాఁ డదె తదీయశుభా
గారంబుఁ జూడు మణిరుచి, పూరంబుల నకృతచిత్రములు గలదానిన్. 106

—* శ్రీరంగపురవర్ణనము. *—

సీ. ప్రాతరాశుగమిళత్ప్రబలగోపురగవాక్షధ్వాన లలల్యశంఖస్వనములు
రవిరథ్యఖురహతప్రాసాదనాదముల్ మధ్యాహ్నఘంటాసమక్వణములు

హర్మ్యవ్రతటీకులాయావిశత్కలరవపత్రార్భటులు సాంధ్యపటవారుతులుఁ
జంద్రద్రుతాశ్మాశ్మసౌధాంబునినదంబు లార్ధరాత్రికతమ్రతారవములుఁ
గలసి శ్రీరంగధామమంగళమహోత్సవాచరణమై భవంబుల నతిశయిల్లఁ
బౌరసంఘాతమతిలోకభావనాస్వమంచితాశ్చర్యగరిమ నాలించు నిచట. 107

లయగ్రాహి.

కాంచితివె పైబిరుదుపించెము లనం గబరు లించుకచలింపవసనాంచలపతాకల్
మించమణిఘంటలురహించఁగటిచక్రములుసంచలనమానఁగనుమించుటలుగుల్ది
పించఁగుచఖేటకములుంచిభ్రూమసింగిణులునించిజయమీవ్రుగననంచలరథంబుల్
పంచెమునుమున్నసురసంచయమనస్మిజసిరంచనఘనిందునతులించువిలుకాఁడా.

శా. వీరల్ తెర్థికవైష్ణవు ల్గనుము పూవీలాఁ డ సద్భక్తిఁ గా
వేరిం దాన మొనర్చి రంగవిభు సేవింపం దమిం గాంచి యు
న్నా రున్మస్తకయుక్కరాబ్జు లయి "భో నాగేంద్రశాయి న్నమ
స్తే రంగేశ" యటంచు దేహళుల నెంతే నిక్క వీక్షింపుచున్. 109

[1]ఉ. ముప్పిరి గొన్న వేడుకఁ దముం జనము ల్గన మోక్షచింత లోఁ
దప్పక చేతికంచుచిటితాళపుమ్రోఁతలఁ బాయ కెప్పుడుం
జప్పటులన్ బుధోత్తములు సందడి సేయుచు మూఁక గూడ రం
గప్పను బాడుచుం జనుమహాత్ములఁ జూడుము సూనసాయకా. 110

చ. మడవ ల్మార్చుచుఁ దీర్చుచు న్లతలకుం బాదు ల్దగం జేసి యుం
డెడ లాచోటుల నంట్లు నిల్పుచును నీరెత్తించుచుం గ్రొవ్విరుల్
దొడిమ ల్విచ్చి సరాలు గట్టుచును నెందుం దార మై పాటలం
బడుధన్యాత్ములఁ గంటివే మదన యీమాల్యార్పణాధీశులన్. 111

[2]శా. వీణావేణుమృదంగనాదముల కువ్విళ్లూరుచు న్మండప
స్థానంబుల్ ప్రాఁకియు మెట్టు లెక్కియును నచ్చోఁ గేళిక ల్సల్పున
య్యేణీనేత్రలఁ జుట్టువారుకొని కంటే కాంచుచున్నారు గ్రా
మీణుల్ నిశ్చలలోచనాబ్జులయి లక్ష్మీగర్భముక్తామణీ. 112

[3]మ. మునుముందాన మొనర్చి పుండ్రములు శ్రీముద్రాంకము ల్పూని నూ
ననికుంజావృతసైకతస్థలుల గంటల్ మ్రోయఁగాఁ గేళవా

1. ఇదియు దీని క్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. ఇది ట-లో లేదు. 3. ఇదియు దీనిక్రింది రెండు పద్యములును క-లో లేవు.

ర్పనముల్ చల్పి స్వపార్శ్వవర్తులకుఁ దీర్థం బిచ్చి సేవార్థమై
చనువారిం గనుఁగొంటివే మదన సాత్త్వికాద్యవైష్ణవమానీశులన్. 113

ఉ. త్రోవనె దృష్టి నిల్పి తడిదోవతి మూఁపునఁ దాల్చి స్తోత్రపా
ఠావళితాస్యులై శయచయంబులఁ జెంబులఁ బూని యేగునీ
కేవలపుణ్యమూర్తుల నకించనవృత్తుల రంగనాథస
ప్తావరణప్రదక్షిణపరాయణులం గనుఁగొంటె మన్మథా. 114

సీ. అగ్రహారముల మాన్యక్షేత్రములఁ బండుగరిసెలకోలు చరకాండ్రు నింప
సతతంబుఁ బైరుపచ్చలుఁ దోఁటదొడ్డులుఁ గావలు లరసి రక్షణ మొనర్పఁ
గీలార్లు పెరుఁగునుం బాలు మందలనుండి వడి జేపుమాపుఁగావడులఁ దేరఁ
బై వెచ్చమునకుఁ దప్పక రూకపాతికల్ ప్రియశిష్యతతి సమర్పించి మొనఁగ
నతిథిసంతర్పణంబె నిత్యవ్రతంబు,గాఁగ వ్యాఖ్యానమునఁ బ్రొద్దుఁ గడపి గేహ
దేవతార్చన మఱవక భావశుద్ధిఁ,దనరునచటిగృహస్థులఁ గను మనంగ.115

సీ. అక్కున వనమాలికాగతభృంగమో శ్రీవత్సమో విభజింపరాదు
జఘనసీమ సువర్ణశాటీద్యుతియొ నాభినలినపరాగమో తెలియరాదు
పదమున దేవతాపగవీచియో నఖరేందుమరీచియో యెఱుఁగరాదు
తనువున నర్చనాదత్తసూనంబులో పాఁపమేపొరలో యేర్పఱుపరాదు
కాంచితె మనోజ కించిదాకుంచితాంఘ్రి,యుగ మిలారమలోత్తఁగాన త్రిగిల్లి
కటినొకకరంబుసాఁచియొక్కటితలాడ,నమరఁబవళించియున్నరంగప్పనిపుడు.

క. ఈరీతిఁ జెలువు మెఱసిన,శ్రీరంగాధిపునినగరిచెంత మధురసా
సారససారసమున్నత,సారససారసరుతుల్ దిశాతతిఁ గప్పెన్. 117

—* భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము. *—

క. అదె కనుఁగొంటివె మదనా,మదనాగకిశోరవదనమంజులరదనా
రదనాళకమలసదనా,సదనాహతవారికరిణి శశిపుష్కరిణిన్. 118

సీ. దరసమ్మదదళసముద్గతనాళసితకంజగణములు పుండరీకంబు లనఁగ
నురుమీనమస్తరం భోర్మిత్థానధారానికాయంబులు ప్రకీర్ణకంబులనఁగ
రయశాలిమారుతప్రచలత్తరంగజాలము లుత్పతద్బహుహరు లనఁగ
నంబుపూరాంతరబింబితజలదదంబంబు ఘనాఘనౌఘం బనంగ
సమదకవిరాజహంసచక్రములుచేరి, సతతము భజింపఁ దీర్ఘరాజప్రసిద్ధి
నెఱపునీచంద్రపుష్కరిణీసరోవ,రంబు వినుతింప శక్యమే బ్రహ్మకైన. 119

క. నతిఁగనుసీసరసియదూ,రతరక్షితిఁ జూచి తే భరద్వాజమహా
ముతిభవనం బతిభువనం,బతినవనంబునకుఁ బాత్ర మై కనుపట్టెన్. 120

సీ. కలికాలవిప్రసంగతపలాశశ్రేణిఁ బటుశిలీముఖములపాలు సేసి
నిర్గళన్మధుమదోన్నిద్రపున్నాగాళి ధీరాశుగశ్రేణిఁ దెరలఁ జేసి
నిశితకంటకశరాన్వితమన్మథస్ఫూర్తి నమితమహాజిహ్మగముల నలమి
చటులశాఖాగదాసాంద్రశారికదళంబులఁ బత్రముఖసమాకలనఁ ద్రుంచి
చతురగుణయుక్తధర్మసంసక్తిఁబొదలి,బహుమహాహవసన్నాహభరితమగుచుఁ
గనుముచెలికాఁడమునితపోఽవనమొనర్పు,వలసినిలిచినగతిఁదపోవనముదనరె.

చ. అలయజుఁ డాకసంబునకు నాదరు వేమియు లేమిఁ బ్రాపుగా
నిలిపినకప్పగంబములనీటుల నధ్వరధూమము ల్దగు
న్మలినపదుండు మానులసమక్షమునన్ శుచి యాట నాతనిం
బొలయక పాసి పోయెడుతమోగుణపుంజము బోలె నిచ్చలున్. 122

సీ. పుండరీకముల పెంపునఁ బొల్చుసారంగ మూహింపఁగా నిది యోగ్య మనఁగ
నలరుపంచాననైకాప్తినాగశ్రేణి యరసికాంచిన నిది యర్హ మనఁగ
నకులానుబంధసంధానంబుఁ గను చక్రి దర్శింప నిది యుచితం బనంగఁ
బరఁగుఁ గౌశికయుక్తిఁ జిరజీవివర్గంబు తలఁచిచూచిన నిది తగు ననంగ
విషమసాయక యిచ్చటివిబుధవర్య,లలఘుతరశబ్దశక్తి నాత్మార్థగతవి
రోధములుమాన్చిమనుప నారూఢమైత్రి,యావహిల్లుటచిత్రమేయహరహంబు.

గీ. ప్రాదినీసక్తులై కరకాభిరాములై యనంతపదాధీనులై నితాంత
వారితాహంకృతులు నై నవారలిచటి,మునులు దపోసిచూచినఘనులుగారె.

చ. కళికలు చాలఁ జాలుకొనఁగాఁ దగుపాళెలఁ జాలుకీలకాం
చలములు నిండ ముత్తియపుజల్లుల మొల్లమి సూపఁ బూగముల్
చెలఁగెడుఁ గంటె శంబరవిజేతృకశాసనసుస్థితాత్ములై
యలరెడువానిరాజులమహాతపవారణరాజులో యనన్. 125

సీ. శ్యామలు సౌరభ్యశాలిమధూళిచేఁ దైర్థికావళికిఁ బాద్యము లొసంగఁ
గొమ్మలు పాకానుగుణఫలప్రతతిచే నభ్యాగతులకు నాహార మిడఁగ
లతకూన లనిలలోలప్రవాళములచే వైదేశికులకు వీవనలు విసర
మహిళలు కుసుమకోమలదళశ్రేణిచేఁ బాంథసంతతికిఁ దల్పములమర్ప

ఘనరసాశయపద్మినుల్ కలితభృంగ,ఘోషభాషల నతిథులకుశల మడుగ
నంగసంభవ నిర్భరు లగుచు నిచటఁ,దపము సలిపెడుతాపసోత్తములఁగంటె.

సీ. అజిరతోరణములకై యుంచితినిజుమీ యతివ నీవీచిగు ళ్లలమఁబోకు
మగ్రవేద్యర్చనకై యుంచితిన్నిజుమీ యబల నీ వీమొగ్గ లంటఁబోకు
మజ్జనాభసపర్యకై యుంచితినిజుమీ కొమ్మ నీ వీవిరులు గోయఁబోకు
మతిథిసంతర్పణకై యుంచితినిజుమీ తరుణి నీ వీపండ్లు దడవఁబోకు
మనుచు నొండొరుఁ బలుకుచు నలసగతులఁ
గొను లసియాడఁ గుచములు గదలఁ గురులు
చెదరఁ బనఁటులు మూఁపునఁ జేర్చి లతల
కర్థి నీరార్పుమౌనికన్యకలఁ గంటె. 127

వ. మఱియు నీవనంబు నీవనంబురోవర్ధితశంబరం బై శంబరప్రవాహంబులీల వి
హారమాణహంసం బై హంసబింబంబులాగున వశీకృతగోప్రచారం బై గోప్ర
చారంబుంబోలె నవలంబితవృషం బై వృషపట్టనంబుకై వడిఁ బూర్ణసుమనో
జాతి యై సుమనోజాతిచందంబునఁ బవిత్రితగోత్రం బై గోత్రధరుకారుణ్యం
బుకైవ దేవదత్తామృతం బై యమృతాకరంబుతీరున ననంతసముద్భూతో
త్కలికం బై యుత్కలికలు సుమధూళిపరంపరలఁ గురియ సుమధూళిపరం
పరలు కదళికల నెరయఁ గదళికలు విమలస్థలసారసవనంబుల మొరయ విమ
లస్థలసారసవనంబులు శిఖికలాపంబుల మురియ శిఖికలాపంబులు మరున్ని
కరంబుల నొరయ మరున్నికరంబులు పున్నాగవర్గంబులఁ బొరయఁ బున్నా
గవర్గంబులు కుసుమభారంబుల విరియ సిరి నెసంగెఁ గనుంగొను మనుంగుఁ
జెలీ! యన ననవిలుకాఁడు తత్తపోవనంబు సొత్తెంచి. 128

—* మదనసైన్యము భరద్వాజునిగదియుట. *—

సీ. సహకారసహకారసాంద్రలతావృతాభోగయాగగృహాళి పొసఁగుచోటఁ
గరకాంతకరకాంతరరసార్ద్రభూమిభూమానిమానితతరు ల్మలయుచోట
ఘనసారఘనసారకలితానిలాకులాళిందకుందరసంబు చిందుచోట
వనజాతవనజాతవలితాపగానుగానేకకోకధ్వను ల్నెరయుచోటఁ
గేళికాశాలికాయితోత్తాలసాల,పాలికాశాలికాసారపద్మసద్మ
ఘూలికామాలికామదోత్తుంగభృంగ,బాలికాడోలికారతు ల్పరఁగుచోట.

గీ. తొఁగరువన్నె గుజ్జుచిగురుమామిడినీడఁ, జేరి కేలఁ బూలకోరికోల
మెఱయఁద్రిప్పఁగొనుచుఁ బెఱ[1] కేలఁదియ్యవిల్లూఁతగాఁగనిలిచియుండుటయును.

సీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిద్దపుఁదేఁటిగమి పీరజడలతో గంధవహుఁడు
చెలువంపు మైకప్పుజిగిసురమావింతవగజగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ
జోకఱింపుఁదుదితెక్కసోఁకుపుప్పొడిరేకపసుపుఁబావడలతోఁ బక్షి[2]కులముఁ
దొఁగరువన్నియమావిచిగురుమొత్తంబుఁగ్రొంబగలుపంజులతోడమాధవుండుఁ
ప్రకటగతి వచ్చి యహమహమికల మాక
మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్ప
వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి
మునివరుని మీఁద సెలవిచ్చి పనుపుటయును. 131

ఉ. చొక్కపుఁబువ్వుఁజొంపములసొంపున గ్రమ్మఁకులు విఱ్ఱవీఁగె నల్
దిక్కుల సావితావి నెలదేఁటులపాటల నీటునూపెఁ బ
ల్పక్కుల కాకలీకలకలధ్వని మీఱెఁ జకోరికోరికల్
నెక్కొనఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితవృత్తి నయ్యెడన్. 132

క. కనుఁగవ మోడ్చి నిదిధ్యా, సనతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రసుధానే
చనమునఁదనుఁదానెఱుఁగని, మునిఁ గనుఁగొని యేముదామునుందనికడఁకన్.

సీ. ఉడురాజు నిజనిశితోత్తాలకిరణసంఘము పేరిబలుచివ్వఁగడలఁజిమ్మ
మధుఁడు శాఖాన్యోన్యమర్శననిస్ఫుతజ్వాలకావళి పేరి టాలఱువ్వ
పవనుండు పేఱెంబువాఱి గంధాయాత భృంగనిధ్వానంబు పేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్ప్రకటధ్వనులపేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁజూపి
కేళివపదాబ్జచింతారసాశయాంత, రాళగతమానిహృదయశుండాల మవశ
మగుటనెలిఁ దార్పఁగాలేక హత్తియిట్టులమితనిజశక్తిమీఱఁబోరాడునపుడు.

సీ. తమ్ముఁబైకొనుకన్నుఁ దమ్ములశ్రుతులవతంసాళిరుతిపేరఁ దఱచుదూఱఁ
గరకంజరమకుఁ గంకణములంతర్మణిస్వనముల పేర నెచ్చరికఁ దెలుప
ఘనతరస్తనభారమున కుల్కి లేఁగౌను మొలనూలిరొదపేర మొఱలుపెట్ట
నడుగుఁదామరలకు హంసకంబులు చిఱుగంటమ్రోఁతలపేర గతులు దెల్ప
నడరు చంద్రకళాభిధానాప్సరోల, లామ లావణ్యవైభవాలంక్రియాభి
రామ యామన్మథునియగ్రసీమ నిల్చి, చిత్తగింపుము నన్నని సెలవుఁ బూని.

1. చ-చేత. 2. చ-గములు-ట-బలము.

క. మానికడ కేగె నతఁడును, మానస మానంగ బలసమాగతివలనన్
ధ్యానంబు వదలఁ గాంచెన్, నానాదిక్కులను దక్షిణంబున నదియున్.

గీ. చెలులు సేవింప రత్నకాంచికలు మొఱయ, నల్లనల్లన[1] నతని డాయంగ నేగి
గరువమును నీటు మురిపంబుఁ గలికితనము, నారజంబును మెఱయఁ దదగ్రసరణి.

సీ. తరులకొయ్యన నిక్కి విరులందు నెపమున బాహుమూలద్యుతుల్ బయలువఱిచి
ముంజేతిచిలుకకు ముద్దిచ్చు నెపమునఁ దావి కెంజిగురాకుమోవి సూపి
చెమటలార్పమలంచి చెఱఁగూను నెపమున నిఱిగుబ్బచనుదోయి మఱుఁగుఁ బుచ్చి
యలులు మోమునఁ జేరమలఁగెడు నెపమునను నువాలుఁగొప్పు గన్గొనఁగఁ జేసి
కినుక నుడిగంపుఁజెలి నల్గి కను నెపమున
గొనబు నెలవంకబొమల జంకెనలు దెల్పి
యనుఁగుబోటులతోఁ గూడి యామ్యగాష్ఠ
సముచితవిలాసముల డాయు సమయమునను. 138

శా. కేలం బంగరుగచ్చుకోల లమరన్ గీర్వాణబాలామణుల్
శ్రీలీలావతిపట్టికట్టికల వారిం బోలి తజ్జైత్రవి
ద్యాలాలిత్యము లుగ్గడించి మృదులాలాపంబులం బాడుచుం
గోలాటంబులు వైచి రాయతి తనుం గూర్మిం గటాక్షింపఁగన్. 139

క. మలఁచి వలమూఁపుపైఁ గీ,ల్కొలిపిన పాదంబుమీఁదఁ గొమరగులికుచం
బలఘూన్నాళాంభోరుహా, తలకర్ణికఁ దెగడ నొకతె తాండవమాడెన్. 140

[2]గీ. పాంథమృగయుకుఁ జనుమారుపజ్జఁ ద్రిప్పు
భర్మమయదండబర్హాతపత్ర మనఁగ
మెఱుఁగుమొయిదీఁగ వలఁగొనఁ దుఱుము బొదలఁ
దెఱవయొక్కతె బిఱబిఱఁ దిరుపుగట్టె. 141

గీ. తముఁ గలసి యష్టభూతు లింతకును గొనరు
వేల్పు లని తెల్పుగతి బొటవ్రేల నెనయఁ
దర్జనిఁ జెఱంగుఁ లించి తక్కువ్రేల్లు
మించి నిక్కంగ దేశినటించె నొకతె. 142

1. క-మాని. 2. ఇదియుఁ గ్రిందిగీతమును ట-లో లేవు.

మ. ఉరుభోగోన్నతి మారుతాశనులు సొంపూనన్ శిలాదుల్రహిం
గరఁగ న్నిర్విటపాప్తి నిశ్చలతరు ల్లాఘానురాగాంకుర
స్ఫురణం బొందంగ హంసరాజిగతిచొప్పు ల్దప్పఁగా నొక్కనుం
దరి గీతంబులు పాడె నాత్మహృదయోత్సాహానుకూలంబుగన్. 143

చ. అరుదుగఁ జంద్రరేఖ యతి నప్పుడె కన్గొనినట్టు లందియల్
మొరయఁగ మేను సోలఁ గుచము ల్పొదల న్నెఱివేణి జాఱఁగా
సరభసవృత్తి నేగి యొకసంపఁగిక్రొవ్విరిమొగ్గ సిగ్గునం
గరకమలంబు సాఁచి కయికానుక గాఁగ నొసంగి యత్తఱిన్. 144

గీ. ప్రసవబాణుని నీయింటి బంటుగాఁగ, నిలువఁ జేసెద ననుచు నందియముదీఱ
నానయిడి చాల నమ్మింపఁబూనినట్టు, లమ్మునీంద్రునిపాదంబులంటి మ్రొక్కె.

ఉ. మందసమీరలోలలతమాడ్కి నొకింత వడంకు నూనుచున్
ముందఱ కేగి యాజటిలముఖ్యుని డాయఁగఁ గొంకి డెందమున్
డిందుపడంగఁ జేయుచు వడిం బులకొల్పఁగ బుజ్జగించుసూ
టిం దరళస్ఫురత్కుచతటీఘటితాంజలి యై నయంబునన్. 146

సీ. తొడుకుబాబాకొతుజడదాల్పువాడనిపూ వేలతాంగులపుట్టినిల్లు
జేజేలకఱవు మాన్చినవదాన్యునిగన్నవనధి యే లేమలజననసీమ
మున్నీటనిల్లటంబువసించు దొరయూరుకాండ మేకాంతలఁగన్నకడుపు
వెన్నుపొక్కిటితమ్మినున్న వేలుపుమానసం బేవెలందులజన్మభూమి
సలువతలకోరగల మేటినెలవు మొదలు, [1]గాఁగలపదంబు లేనీలకచలయునుకు
లట్టియచ్చరకులమునఁ బుట్టినట్టి, దాన ననుఁ జంద్రకళయండ్రు మౌనివర్య.

సీ. కమనీయతరగానగాంధర్వలాస్యతాండవకలారూఢిఁ బ్రౌఢ నగుదాన
సకలసౌఖ్యముల కాస్పదమైన దివి నేలు బలభేదిసవిధంబు కొలువుచెలువు
చిత్రరేఖా ఘృతాచీ ధాన్యమాలినీ రంభాదిసతులు నాప్రాణసఖులు
శ్రీరంగనాయకు సేవింప నిటకు నిచ్చలు రాకపోకలు సలుపుచుందు
నిన్ను సేవింపవచ్చితి నేఁడు దివ్య
మౌనివర తావకాలోకమహిమవలన
నలఘుసాత్త్వికభావంబు గలిగె నాకుఁ
దలఁపెఱిఁగి నన్నుఁ గరుణింపవలయు ననుడు. 148

1. చ-గాఁగనచలంబు.

క. కదలక మెదలక పైపైఁ, బొదలెడు గాంభీర్యధైర్యములతో యతి య
మ్మదవతిఁ దదనుచరుల న,య్యదనం గైకొనక యచలుఁడై యుండుటయున్.

సీ. చవిమెఱుంగవుగాక యపుడలచంద్రామృతంబుతో య్యలియధరంబుసరిమె
విన నెఱుంగవుగాక విశదనాదానుభావంబు పైఁదలిమణితంబుసరిమె
తగ వెఱుంగవుగాక యగణితాసననిబంధము లింతిసురతబంధములసరిమె
తలఁ పెఱుంగవుగాక దహరోద్గతారవిందమ్ము భామినివదనమ్ముసరిమె
కానఁ దనుయోగమునకు సమాన మగునె
కానఁ దనుయోగమునఁ జెందఁగలసుఖంబు
మదనుమత మింత తలపోసి మాని యింక
మదనుమత మాత్మ వదలక మనఁగదయ్య. 150

ఉ. తేరకుఁ దేరఁగా భవదదృష్టవశంబున నేఁడు చెంతకుం
జేరిన మమ్ము గారవముసేయ నెఱుంగవుగాక యాత్మలో
నారసిచూడు మేమిఫల మందుట కుంకువ లై తనర్చునో
ధారిణిఁ జేయుజన్మములు తాపసవృత్తులు వీరకృత్యముల్. 151

సీ. ఏడాకులనఁటుల నెనయుకట్రము గల్గ బూది నెమ్మెయినిండఁ బూయ నేల
వైణవహారాక్షికట్రాతమ్ము గలుగంగఁ బటికంపుఁబేరుఁ జేపట్ట నేల
పూచినగురివెందపాదరుటెంఁటలు గల్గఁ గాషాకుగుడిసెల దూఱ నేల
మృగనాభికాగళన్మృగనాభి కలుగంగ బిల్లవేలిమిబొట్టు వెట్ట నేల
[1]జడనుబూని కటా సదసద్వివేక,చాతురి మనోజ్ఞమునఁ బూనవైతిగాక
తెలియనేర్చిన నీకానఁగలిగినవియె,యరసిసుఖియింపఁగారాదె సరసులకును.

మ. అనుధావద్వరహంసమండలము మాయానంబు దాస్యావలం
బనసోత్కంఠవనప్రియప్రకరము ల్మాపాట లింతేల మా
యనుఁగుంబ ల్కనుభావమాణశుక మాహాయిట్టిమాబోంట్లకా
తనరిత్వారుచిధార క్రమమె భరద్వాజా నినుం బైకొనన్. 153

క. కిలికించితలీలాగతిఁ, దిలకింపవు మృదుమదీయదేహాసక్తిం
బులకింపవు లేనగవులఁ, జిలికింప వి దేమి బాఁతఁ జేసిరె నిన్నున్. 154

క. అని చంద్రరేఖ యీగతి,మునిపతిఁ గొసర నవ్వసంతముఖ్యలు గడిమిన్
మొనసి తమతమకతమకం,బునఁ గదియుచు మరున కిదియెపో నం దనినన్.

1. ఛ-ట-జడత

ఉ. కాయజుఁ డల్లిపూబొమిడికం బిడి గేదఁగిఱేకుబాఁకుదా
రా యమరించి కల్వలజిరావయి లేఁజిగురాకుచొక్కపుం
జాయల జాళువాకవురు చాల బిగించి ద్విజాళి మ్రోల జే
జే యన మందగంధవహశీతకరాదులు సందడింపఁగన్. 156

ఉ. తెక్కల తేజి నెక్కి నన జేకుమిటారపువంకి సూటిగాఁ
జెక్కి బళీ యనం దరటుసేసి ఘడాఘడి రెండువీథులం
జక్కఁగ నూఁకినం జెమట జాఱ నొకించుక వన్నె సోఁకినం
ద్రొక్కినచోట్లు ద్రొక్కనిమరుం గని పల్మఱు మస్తరించుడున్. 157

ఉ. తోడన నూఁకి మల్లెనవతూపులఁ గూడఁగ నేసి మర్మముల్
గాఁడఁగ మొల్లపూగొలికలం జుఱుకంటఁగ నొంచి తమ్మిపె
న్గేడెము చాఁటుచేసి తొవనేజముకొల్దికిఁ గ్రుమ్మి దిక్కు ల
ల్లాడఁగ జాజిప్రాసబళ మంది ఘనధ్వని మీఱ నార్చుచున్. 158

ఉ. పూవిలుకాఁడు కీరహయము న్మని నంటఁగఁ దోలి నిల్పి తాఁ
బావడ లూఁది త్రొక్కి పరిపాటిగ ముందఱ సాఁగి నిక్కి ముం
జేవడిఁ జూఁపి యాఘునునిచిత్తము లక్ష్యము చేసి వైచె గా
త్రావళి నిర్గళన్మధుపరంపర నెత్తురు వోలెఁ గ్రమ్మఁగన్. 159

క. మారుం డంతటఁ బోకన, దారుణగతి మించుమావితలిరాకుఁగటా
చూరిఁ గొని నఱకి పచ్చని, వారువముం డిగ్గి కదియ వచ్చి కడంకన్. 160

క. పేరెంబువాఱి హల్లక, కోరకకుంతంబుఁ గేలఁ గొని భీషణహుం
కారంబు మీఱ నదలిచి, క్రూరత నవ్వానిమది చుఱుకుఱనఁ బొడువన్.

గీ. అంబరాంచలభాగదృశ్యంబు లగుచుఁ
దనరుతత్కాంతపృథుపయోధరము లవుడు
లలితనవచంచలాలోకములఁ బెనంగి
పొదలి యాహాంసుఘనతమస్స్ఫురణ మడఁప. 162

సీ. అడరి జాళైనఘర్మాంబుపూరంబుచే వదలఁజాలనిధృతి వదలిపోయె
దట్టంబుగాఁ బర్వనిట్టూర్పుగాడ్పుచే నెడల నేరనిశీల మెగసిపోయెఁ
బెనఁగొని యుందంద యొనయుకంపంబుచేఁ జనలేనిమహార్ఘ్యంబుజాఱిపోయె
వడిఁ బట్టు లేక వెల్వడుపులకాళిచే విడువ నోఁపనిలజ్జ [1]విడిచిపోయె

1 చ.ట-పీటిపోయె.

సకట యంతటిలోనె యొండొకటి మీఱి
తత్తఱము మోహమును దిట్టతనము గాఁగ
సఖిలమానులు వెఱగంద నరుగుదెంచి
ధరణితలనాథ మునిఁ గఱకటి యొనర్చె. 163

క. అతనుశరవర్షధారా,హతి నిట్లు మహోజడాశయం బవిసిన నా
యతి యతులబోధసేతు,ప్రతినవయత్నమున నిల్పి పటువిస్మయుఁడై. 164

మ. తనవిజ్ఞాననిరీక్షణస్ఫురణ నత్యంతంబు నూహించి త
ద్వనితాసన్నిధిదోషరోషభరనృత్యద్భ్రూయుగాభీలుఁడై
ముని[1]కన్దోయి మిడుంగుఱు ల్గురియ సంభూతశ్రమాంభోనిగుం
భనగర్జాయుతహుంక్రియార్భటి జనింపం గంపమానోష్ఠుఁడై. 165

ఉ. త్రాస మొకింత లేక సవిధంబునఁ గారులు పల్కెఁ దేల యో
సోసి మదాంధురాల తలపోసి భవ[2]న్నుతజాతిగర్వరే
ఖాసముదగ్రవైభవవికారము లిష్ట యడంతు నంచుఁ జే
రీసువడి న్నపించె నల యింతి నరాంగన యై జనింపఁగన్. 166

క. ఈకరణి నమ్మహర్షివి, భాకరునెఱిమినుకుల న్సుబంధురకాంతి
శ్రీకామనీయకవిభూ, న్యాకృతి యై చంద్రరేఖ యడలుచుఁజనియెన్. 167

సీ. అరయ నసగ్నికుండాహుతిస్తోమమై బూదిఁ గూడె సుమాస్త్రుపోఁడిమెల్లఁ
జర్చింప నూషరస్థాపితబీజ మై ధూళిఁ గూడె సమీరుహాళి యెల్లఁ
జింతింప వఱదఁ గూర్చినచింతపం డయి నీటఁగూడె హిమాంశునేర్పులెల్లఁ
గనుఁగొన నడవినిగాచినవెన్నె లై చెట్లఁగూడె వసంతుచెల్వ మెల్ల
నకట చట్రాతిపై వాన యగుచుఁజెదరి,పఱచెనలువంకలకుఁబత్త్రిబలములెల్ల
విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది, మన్మథులకైనవానిదెమల్పవశమె. 168

క. ఆవేళ వాలుఁ బోవం, గావైచి లతాంతశరుఁడు కట్టా మునుము
న్నీవిధ మరయక [3]యిట్టులు, రావచ్చునె మనసుతావరంబుననుచున్. 169

క. వెనువెనుకకుఁ జని యొకపూ, చినసంపెఁగ కొమ్మ రెండుచేతుల నవలం
బనముగ నొనరిచి పదముల, నెనయించినదృష్టి మస్త మెత్తక తనలోన్.

1. క-కన్దోన. 2. చ-భవత్స్వరజాతి 3. చ-ట-నాకున్.

క. సమదగతినిగిడిచిన వ్యర్థములై శతధాసహస్రధా నానాళీ
కములెల్లన్ జనియెను దళి, తములై చట్రాయి వానితలఁపు కటకటా. 171

సీ. [1]వెలవెలఁ బాఱెడువేళఁ బెన్గట్టు క్రేవలఁ బట్టికుందెడువాని నమ్మి
వనములపాలయి మునుపున్నదళముల వదలి జాతికిఁ బాయువాని నమ్మి
తనరాకపోకలు గననీక మాయ మై వడఁకుచు వర్తించువాని నమ్మి
కొమ్మలలోఁ డాఁగి కొదికి లావులు డాఁచి వంచినతల లూఁచువానినమ్మి
కటకటా దేవసభలోనఁ గండక్రొవ్వ
మాటలాడితిఁ గాని యీపాటివారె
యాప్తులనియెంచలేనైతి [2]శపజయంబు
పాల్పడితి నంచుఁ జనియె నాభావభవుఁడు. 172

క. ఆచంద్రరేఖయును ద,ద్వాచంయమిశాప మెనసి వసుధ నవసుధా
రోచి యగురుక్మబాహు, క్ష్మాచక్రేశ్వరునకుం గుమారిక యయ్యెన్. 173

శా. ఆవృత్తాంత మశేషము న్విబుధలోకాధీశుఁ డేతద్వయ
స్యావాక్యంబుల నాలకించి సురకార్యాపన్న కావేలువుం
బూవుంబోణికి ధాత్రి నామరపురీభోగోన్నతు ల్గల్గఁ జే
తోవీథిం గరుణించి పంచె శుభగీతు ల్నేర్పఁగాఁ దుంబురున్. 174

శా. ఆగంధర్వుఁడు వచ్చి నాఁ టగోలె నత్యానందస్మయయుక్తుఁడై
రాగప్రౌఢిమ మీఱి గీతములు నేర్పన్వేడ్క నేనమ్మహా
భాగుం గన్గొన నేగి యిప్పు డతఁ డంపన్నహ్యాకన్యాతటీ
భాగావాసుని రంగనాయకుని సంప్రార్థింపఁగా నేగెదన్. 175

క. అని పలికి విజయలోలువ, చనముల నాచంద్రభానుచర్య సకలమున్
విని ముని సమ్మదయుతుఁడై, పనివినియెం బిదప సత్యభామాసుతుఁడున్.

మ. సకలక్ష్మాతల[3]పుణ్యగణ్యపురవీథీపాదక్షుఁ డైనట్టిమా
నికులోత్తంసము వాగ్విలాసములు వింటే నెచ్చెలీ యెందు ని
ట్టికృతార్థుం గనుఁగొంటిమే యితనిసాటిం బల్కనిద్ధాత్రిలో
నొకసిద్ధుండును లేఁడు పో యనుచు నత్యుత్కంఠితస్వాంతుఁడై. 177

---

1. ట-వెలవెలఁబాఱుచు వేగబెన్గట్టుక్రేవంబడి. 2. చ-ట-నపయశంబు. 3. ట-క్షత్ర
పుణ్యపుర.

క. చెలికానికేలునం గేల్, నిలిపి కొలిచి వచ్చుజనుల నిలునిలుఁ డ
బలుమాఱు మానిచర్యలు, పలుకుచు వేత్రోక్కఁ పుష్పఁబందిలి

శా, గాంభీర్యాంబుధిరాజ రాజధరవాక్ప్రాణేశవత్త్రిప్రభా
శుంభత్కీర్తిసమాజ మాజనకచక్షుర్వైఖరీవంచితా
హంభావామరభూజ భూజననికాయస్వాంతభృంగావళీ
సంభావ్యాంఘ్రిపయోజ యోజకవిధానప్రీణితారణ్యకా.

క. అక్షీణయోగశిక్షా,దక్ష జగత్త్రితయసాక్షితాదీక్షిత దు
ర్లక్షచిదక్షుహృదక్షను,దక్షవణక్షమధురావద క్షాంతినిధీ,

తరళము. స్వరధిరాజసదనరాజసఖముఖీజనాతిభా
స్వరశిరోజనవసరోజసరసమాజసంతతా
చరితపూజ సవితృతేజ జపితృయాజకచ్ఛటా
సురధరాజ శుచిధరాజశుభసభాజనోన్నతా.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయ యోగీంద్రచంద్రచరణారవింద వందన
తసరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర ప్రణీ
చంద్రభానుచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభానుచరిత్రము.

## తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీదత్తాత్రేయ సదా, మోదితసకలాదితేయ మునిగేయ చిదా
స్వాదాప్రమేయ యనసూ, యాదేవీశుక్తిమౌక్తికానఘకాయా. 1

వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2

గీ. అచట హితుఁ జూచి హరిసుతుం డనియె మనల
కిచట మ్రొక్కంగఁ జన దేవుఁ డెదురువచ్చె
మునివచనభంగి రెం డొకపనియ గాఁగఁ
[1]దెలిపెఁ గుండినమునకుఁ బోవలయు మనకు. 3

క. మనవీరసేనునకుఁ గుం, డినమునఁ దుంబురుఁడు వీణ నేర్పెడునఁట యా
తనియనుజ యొకతె కుముదిని, యనఁ గలదఁట కార్యసిద్ధి యగు మన కచటన్

[2]ఉ. కావునఁ బంచసాయకుఁడు గంజభవాత్మజచేతఁ గానవి
ద్యావిదుఁడై ప్రసిద్ధిఁ గనునంతకు మున్నుగ నేగి గేయలీ
లావిధు లెల్లఁ జాలఁ బదిలంబుగ నేరిచి యుట్టులైన నే
నావనజాక్షిఁ దెచ్చెద సఖా యట కీవును సంభ్రమంబునన్. 5

క. నా వెంటనె రమ్మిఁక మన, మీవిధము పురంబుఁ జేర నేగి హరికి స
త్యావనితకు నెఱిఁగించినఁ, [3]బోఁ గనీ రిదియ వెడలిపోఁ దఱి యనినన్ 6

చ. అతఁడును నట్లకాక యన నప్పుడు వారసహాయశూరులై
ప్రతిదివసప్రయాణములఁ బట్టనపక్కణదుర్గదుర్గమా
యతతటినీవనీగిరు లనంతము లొక్కటఁ దాఁటి పోయి రు
ద్ధతగతి నంత నిచ్చటఁ దదాప్తచమూనివహంబు లెంతయున్. 7

చ. క్రమమున నెల్లెడ న్వెదకి కానక క్రమ్మఱిపోయి యయ్యదూ
త్తమునకు విన్నవించుటయుఁ దత్ప్రమదాసుతబాంధవాప్తవ
ర్గము లడలొంది భావిశుభకార్యము నారదుచే నెఱింగి హృ
త్ప్రమదముఁ గాంచె నిచ్చట నృపాలకుమారవతంసు లొక్కెడన్. 8

---

1. చ - దెలిసి. 2. ట-లోలేదు. 3. చ - బోఁ గనె రిపుడ వెడలిపోవుద మనినన్.

క. కని రలదుర్వాసుతపో, వనము స్సతతోజ్జ్వలత్సవనముం బుణ్యా
వనము న్సంయమిపదపా, వనము౯ జనదుష్ప్రియానిసహాధ్యానసము౯. 9

క. కనుఁగొని యానందము నె, మ్మనమునఁ దళుకొత్త ధరణిమండలపతు ల
వ్వనమధ్యము దఱియఁగఁ జని, కనుఁగవలకు మోద[1]మిడునొకానొకచోట౯.

ఉ. మార్గాయాసము పో నికుంజపటలీమధ్యంబు సొత్తించి యం
తర్గేహంబునయందపోలె సుఖనిద్రం జెంది రుల్లోలసం
సర్గానర్గళభానుజానిలసదాసంఘృష్టరంభావనీ
వర్గోత్తాలపలాశవీజనముహుర్వ్యాధూతఘర్మంబుగ౯. 11

ఉ. ఆయెడ నాశ్రమైణయుగ మచ్చట నచ్చట లేఁతపచ్చికల్
మేయుచు సారె నొండొకటి మేనులు మూర్కొనుచు న్నయంబున౯
డాయఁగ వచ్చి యాధరణినాథుల [2]మౌనిజనభ్రమంబున౯
రాయిడిఁ జేసెఁ బైఁ బడి చిరంతనతాదృశవాసనారతి౯. 12

చ. అలయిక నిద్రవోవుతఱి నాగతి సారెకు రాయిడించిన౯
దెలిసి తటాన మేలుకని దిగ్గన లేచి యదూద్వహు ల్దముం
గలఁగుచుఁ జూచి చెంగునను గంతులు వేయుచుఁ బోవునట్టి జిం
కల బెదరించి జోడు దలఁగం గలగుండువడంగఁ దోలిన౯. 13

చ. మిగుల భయార్తి నొండొకటి మించఁగ రెండును రెండుదిక్కులై
తగ బుసకొట్టుచుం బొదలు దాఁటుచుఁ గ్రమ్మఱి చూచుచు న్పురం
బెగయుచు గాలిఁ దీవ చలియించినవైనఁ దొలంగిపోవుచు౯
దిగులున వచ్చి యమ్మునిపతిం గని యుల్కుచుఁ జెంత నిల్చిన౯. 14

శా. ఆదుర్వాసుఁడు వానిఁ జూచి యపు డత్యంతాగ్రహోపాంగవి
ఘోధామంబులు దిగ్విటంకముల నుల్కాజాలము న్నింప ను
ర్వ్యాదాలంఘునజాంఘికాగ్రహముతో నోరీ మదీ[illegible]
లాదాంపత్యముఁ బాపె నెవ్వఁ డని యుల్కా౯ ధ్యానసంస్థుఁ డై. 15

క. యదునాథనందనులఁ గా, మది నెఱిఁగి కటంబు లదర నుగ్రతఁ గటకటఁ
తుదమొదల తెలియఁగక మదమునఁ, జెదరిసమదనింత సేయఁ [illegible].

సీ. ఎఱుఁగరే దేవతాధీశుసంపద తెల్లఁ గడలిలోఁ గలిపినగబ్బితనము
మఱచిరే సత్యభామాముఖరాయుల బండి[3]గొట్టులఁ జేసినగొట్టతనము

1. చ - మొసఁగఁగా. 2. చ - మౌనిభ్రమంబునన్వడి౯. 3. చ - గోలుచేసినయట్టి.

తలఁపరే యరవింపధాముసిల్లోలి ధాత్రికిఁ గూల ద్రొబ్బినదిట్టతనము
చూడరే రోఁకటిచూలికై సాంబుతోఁ దము నెల్లఁ దిట్టినదంటతనము
పెక్కులేమిటి కరయరే భీషణాక్షి, వీక్షణాక్షుద్రరూక్షాశుశుక్షణిక్ష
ణోత్థితస్ఫులింగావలికలలోక మెక్క మొగిన, భస్మముగఁ జేయఁజాలినబంటుతనము.

క. అని శమము లోఁపోయన ముని, యనిశము లోఁ నడరురోష మగ్గల మగుచుం
గనికరము మాఁపఁ జుఱచుఱఁ, గని కరమున శాపజలముఁ గైకొనునంతన్.

సీ. బహుకాలసాధ్యతపస్స్వ మేటికి మంటిపాలు సేసెద వని పలికె నత్రి
యూచవాస్వయుఁటఁట యన్న యీతెగువ నీకనుచితం బనెఁ గర్దమాత్మజాత
సాంజలిగ్గైయుపాధ్యాయ యీయొకతప్పు సైరింపు మనియె శిష్యవ్రజంబు
అంతకు నెంత నీ పటువలెఁ గోపింప నది లక్ష్యమా యని రన్యమునులు
పలికియుఁ దలకొకమాటగా మౌనినాథ, తాళుమన సడ్డసేయక తపసి నిజమ్ము
గంబు లెట్లట్లు వారును గన దొఱంగి, కలఁగ నిమ్మని శాపోదకంబు విడిచె.

క. అట్టిమహారభసపుఁదఱిఁ, జెట్టును డిగినట్టు లగ్రసీమ మొలచిన
ట్లుట్టిపడినట్టు [1]మానుల, కట్టెదుట న్వ్యాసమౌని గనుఁగొనయ్యెన్. 20

సీ. సత్యవతీమానసము నొందుహంసేంద్రు ముడిపడునిడుదకెంజడలవాని
భరతగాథాస్వరూపోద్ధరణుఁ గైటునుసౌమ్య విరిదమ్మిపూసలసరమువాని
వాసిష్ఠవంశాబ్ధి వజ్రలుముక్తాగ్రణి పలుచనినిడుయోగపట్టెవాని
సకలభారతకథాకలితుఁ బ్రాసత్వతిఁ బలుత [2]పప్పళివన్నెచేలవాని
బ్రహ్మసూత్రవిభాగకర్తఁ బద్మధురీణుఁ, గేల మున్నీటిక్రొన్నీటిగిండివాని
నాగనాశరపుత్త్రు నవ్యాస్త్యశ్రోవ, గౌత్రతరసత్తుఁ గాంచి దుర్వాసుఁడపుడు.

క. పవనపవిసయమునుఁ బలుకుచు, నవసరగతిఁ దోడి తెచ్చి యాతిథ్యంబుల్
సవరించిన సమ్మునిపతి, యవి గైకొని కనిచెను భీషణార్భటి మెఱయన్. 22

ఉ. బాలుఁడు పుట్టుభోగులు నృపాలతనూభవు లెండకాఁకచేఁ
దూలినవారు నిద్రితముఁ దోఁగెడువారొకతప్పు సేసినం
దాళక యేల శాపమున స్ఫుపియించితి వోయి యిట్టినీ
కేల మునిత్వ మేల జప మేల జటాధర మేల నేమముల్. 23

[3] సీ. మునుమున్న యపక్షిజనియించినటయించునామీఁద భ్రూయుగం బొడమునుదుట
ముంగలఁదూలి పసమూహంబులుపొయించునామీఁదఁ బులకంబులంకురించుఁ

1. ప - తాపసుల. 2. ప - పుప్పొడి. 3. ట - లేదు.

దొలుదొల్త నఖిలవిద్యలును నీరై జాఱు నామీఁద ఘర్మాంబు వడరు మేన
మొదటనే తపము సమూలంబుఁ జలియించు నామీఁదఁ బెదవి బిట్టదరసాగుఁ
గాన నూఱక శపియింప మానిపతికిఁ, దీరునే యోయిమానిసిదిండితబిసి
విసపుఁ జెట్టున కూడలు [1]విడిచినట్లు, జడలుజనియించి చెఱిచె మస్తమున నీకు.

తే. ముని నని పేరువెట్టికొని ముక్కునఁ గోపముఁ దాల్చి యీగతిన్
జనుల శపింప దీన నొకసద్గతి గల్గునె మర్త్యమాత్రులే
వనజదళాక్షునందనులు వారలు వారలఁ జూడకున్న న
ద్దనుజవిభేదిఁ జూడవలదా ఖల దారుణ ధూర్తవర్తనా. 25

[2]క. అని యనితరసహ్యంబై, గనగనమనుచూడ్కిఁ గోపకళ క్రాలుకొనన్
ముని మునిసి యత్రితనయుం, గని కనికర ముడిగి పలికి కటకటఁ బడినన్.

క. రోషారుణాక్షివీక్షా, భీషణవదనంబుతోడఁ బెదవు లదర నా
దోషాకరానుజుఁడు కటు, భాషణముల వ్యాసుఁ జూచి పలికెను గలఁకన్.

ఉ. వంచన నావనంబునకు వచ్చి మదించి దయావిహీనులై
పెంచిన యేణశాబముల బి ట్టదలించినఁ జూచి నేను గో
పించి యథోచితంబుగ శపించితి నిందుల కీవు వచ్చి గ
ద్దించఁగ నేమికారణము దెల్పఁగదోయి భవత్ప్రతాపముల్. 28

[3]క. వాకిలి దెఱచినఁ జాలున్, సాకిరి బలికెద నటంచుఁ జనుదెంచి కడుం
జీకాకువడఁగ నాడిన, నీకు న్వైఱచెదమె తెలియనేరవు మమ్మున్. 29

చ. నను మునిమాత్రు నాడుగతి నాటఁగ నాడిన నేఁడు నీకు నే
ననునయభాషణంబులఁ బ్రియంబులు వల్కుదునే యమర్షసం
జనితనితాంతభీషణనిశాతకశాతరశేక్షణంబులం
గినుక నడంతుఁ గాక వెడగి[4]ర్పలు నాయెడ మాను మంచొగిన్. 30

స్రగ్ధర. క్రుద్ధుండై బల్విడిం బల్కుచు నపుడు దృఢాంకూరితాహంక్రియాసం
బద్ధద్వేషంబుతోడం బ్రళయశిఖిగతి న్మండుదుర్వాసు వ్యాసుం
డిద్ధామర్షంబుతో బి ట్టెగసి పలికె వా రిద్దఱుం దాళలే క
త్యౌద్ధత్యం బొప్ప నన్యోన్యము శపనవిధాయత్తులై యుండునంతన్. 31

---

1. చ - పీఁకినట్లు. 2. ట - లోఁ బద్యమునకుమాఱు "అనిన" అనుమాటమాత్రముగలదు.
3. ట - లో దీనితో నైదుపద్యములకు "ఆయిద్దఱుం బెద్దప్రొ ద్దద్దవిడిం బిఱుతివియక పోరునెడ నబ్బాలకద్వయంబు" అనువచనముమాత్రము గలదు. 4. చ-వెడకిర్దలు.

క. విఱిగె ధర జరిగె నుడుతతు, లొఱగె నభం బరిగె వార్ధు లూటాడె గిరుల్
వెఱచె జగ మఱచె దిశ ల, త్తఱి వారలరోషగద్గదధ్వానములన్. 32

ఉ. గ్రక్కున లేచి యంపసెలగల్ దగు పెన్పొదులూని సింగిణీ
లెక్కిడి చేత నాలుగయి దేర్చినతూపులు సంతరించి నల్
ప్రక్కలఁ జూచుచుం గలకలం బుదయించినత్రోవ నిల్చి యా
దిక్కునఁ బొఱుసంయములు దెల్ప నశేషము నాలకించుచున్. 33

మ. చని యుగ్రావని వారు గాంచిరి జటాసంఛన్న[1]సర్వాంగులన్
జనితేర్ష్యావశులన్ మిథశ్శపనదిత్సాప్రస్థలద్వాక్యులం
గనదాలోకవికీర్ణపావకుల హుంకారోర్జితాన్యోన్యనృత
ర్జనులన్ భ్రూకుటిభీకరాకృతులఁ బారాశర్యదుర్వాసులన్, 34

[2]క. కాంచి ప్రదక్షిణవిధు ల, త్యంచితగతి నాచరించి సాష్టాంగము ల
ర్పించి యలమునుల వారు ను, తించిరి గంభీరభారతీగుంభనలన్. 35

సీ. శౌరిపాదాబ్జసంసక్తాయ ముక్తాయ సోమచూడారత్నసోదరాయ
సకలపురాణప్రశంసాయ హంసాయ బలభేదిగర్వవిభంజనాయ
సత్యవతీగర్భజాతాయ పూతాయ కర్దమజానందకందలాయ
శ్రీవసిష్ఠకులప్రసిద్ధాయ శుద్ధాయ శాంభవతేజోంశసంభవాయ
సతిరమర్త్యనుతాయసుప్రతిహితాయ, నతిరవార్యనవార్యమద్యుతియుతాయ
నతి రతివివిక్తతనయాయ తతనయాయ, నతి రశేషవిశేషమత్యతిశయాయ.

క. అని యిరువురఁ బొగడిన నం, దనసూయసుతుండు శాంతుఁడై నిజశాపో
క్తినిశాతశూలకృతశా, తనుల యదూద్వహులఁ జూచి దయతోఁ బలికెన్.

ఉ. మీ రొకరేఁడు జో డెడసి మీఁదటఁ గుండిన[3]పట్టనేందిరా
గారములోన నొండొకని గన్గొని వాంఛితవైభవంబు చే
కూరిన నింపుసొం పెసఁగ గోపవధూపతితోడఁ గూడి మీ
ద్వారవతీపురంబునకు వత్తురుగాని తలంక నేటికిన్. 38

క. అని పలికిన దుర్వాసో, మునిచేఁ బనివిని దయాసమున్నతు వ్యాసుం
గని పునరవనతి సలిపిన, ననుపమవాత్సల్యగరిమ నతఁ డిట్లనియెన్. 39

---

1. క - దివ్యాంగులన్. 2. ట - లో దీనితోఁ బై మూఁడుపద్యములకు మాఱు "చూచి ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లర్పించి యున్నంజూచి యనసూయాసుతుండు దయార్ద్రచిత్తుండై" యను వచనముగలదు. 3. చ - పట్టనామరా.

చ. అభిమతకన్యకాపరిణయైకకుతూహలశాలు లై మహా
విభవవిశాలులై మనుజుడు విశ్వధరావలయంబు మెచ్చ నో
శుభమతులార యంచుఁ దముఁ జూచి యనుగ్రహ మాచరింప వా
రభినవధైర్యధుర్యహృదయాంబుజు లై చనుచు న్వనంబునన్. 40

[1]సీ. వనతరుల్మఱువైనఁ గనకపోదుమె యంచుఁ దమపరస్పరవదనములు గనుచు
గెడవాయఁ దెరువున నెడసిపోదుమొ యంచు నన్యోన్యహస్తములలమికొనుచు
ఘనఝిల్లికార్భటి వినకపోదుమొ యంచు సారె మిథోవాక్యసరణి వినుచు
మదగజాదినిరీక్ష మఱపువచ్చునొ యంచు నితరేతరవిమర్శ మీఱయకొనుచుఁ
దఱచు వంకల ననుచుమాధవులఁ బెనచు
జమళిమల్లియ లునుచు వాసనలఁ గొనుచుఁ
బొలయుగాడ్పుల నినుచుచల్వలనె మనుచుఁ
గలయఁ దేఁటులఁ బెనుచు మార్గములఁ జనుచు. 41

క. ఈఱములు గుబురుకొను నెడఁ, దాఱుచు వారేగు తెరువు దప్పి చెమట మై
నేఱులుగఁ గాకి దూఱని, కాఱడవిని బోవుచో నొకానొకచోటన్. 42

ఉ. అధ్వగదత్తతిలాక్షతగ్రహణసంకులమూషికారాజికూజితములు
శ్లథవప్రపాషాణసంధిజాతవటానసీరుహాలోలఝిల్లీరవములు
లూతాఘటితతంతుజాతాభిసృతదారుగోపానసీ[2]నటద్ఘుణరుతములు
ప్రశిథిలప్రాసాదభాగగేహాన్యోన్యసన్నిపద్భ్రమచ్ఛశీనిస్వనములు
జీర్ణప్రమునిమ్రోయఁ జెదరినచిత్తరువులఁ, బడినగోడలనొరగుకంబములఁబట్టు
వదలుగారలతోఁ గానవచ్చె బహుళి, శాలయుం బైనశూన్యశివాలయంబు.

మ. ఘనఘూళిం బెనఁగొన్నబల్లిపరరేఖాచంద్రుఁ డంగంబుఁ జెం
దినజీర్ణోరగకంచుకచ్ఛటలు తాన్పృగ్భూమ లందంద చిం
దునుసుల్ భూతిరజంబు నై తనర రుద్రుం డట్టిశూన్యాలయం
బునఁ గాఁపుండియుఁ గాంచుఁ బ్రొక్కనమహాభోగంబు తెల్లప్పుడున్. 44

గీ. ఆమిషభ్రాంతిచేఁ జించినట్టిజీర్ణ, చిత్రపటఖండములు పైనిఁ జెదరి రాలఁ
దాల్చి తగు నందు మూషికతతి గణాధి, పతికుథాలంకృతానేకపము లనంగ.

సీ. అన్యోన్యనాదకుప్యత్సింహహుంకృతి ఘోరనురోదఁ దలయేరు వాడమ
భుజగభీమాలయభూమిఁ బేర్చిన పిచ్చిఁగపిపంబున నోరు చేఁదుదాల్పఁ

1. ట - లో లేదు. 2. చ - నటద్ఘుణరుతములు.

జటులఝంఝూప్రభంజనమహోద్ధతిఁ గ్రమ్మురమంటఁగనుఁదమ్మిచుఱుకుఁ బూన
సమనవాహారివిషాణఘట్టనభీతి నిగుడుచున్నన మేనుసగము గాఁగ
సహాహాచర్రాతిసంటివాఁడగుటనచట, శంభుఁడొకయంచు కేనియుశంక లేక
నిలిచెఁ గాక మహేశ్వరుఁ దలఁచిరేని, తోలు నెమ్ములుఁ గనుపట్టఁ దూలరెట్లు.

చ. మును గజదైత్యు యం చడుగుముట్టఁగ నస్త్రము ద్రొబ్బి తో గజా
ననజనకత్వ మెంచియొ వనద్విరదమ్ములు దుమ్ముఁ గ్రణ్చా.
లనములఁ ద్రోఁచి హస్తసలిలంబున దాఁచి ఘటించుఁ బద్దినీ
ఘనవనయోగసంతతవికస్వరపుష్కరము ల్తదీశుపైన్. 47

[1]సీ. చీలలు చెవరి బచ్చైన చిట్టి వాసలఁ గూలుకొమ్మలతోడి గోపురములు
పాడుగూరిప్రజపాడుపాలము మేఁపుచు రేలమందలాఁగినభోగమండపములు
నుసిపట్టి సడి నుగ్గునూఁచంబులై బండికంప్లు దక్కఁగ నేలఁ గలియు తేరు
లెవలేక తఱచు త్రేలెడు జిబ్బటీలచే గబ్బులు వెదచల్లు గర్భగృహము
లోరఁగలుఁజాలువడి తానలూఁడిప్రాఁచి, బూరటిలినీరుగననీకపూరి మొలచు
బావులును గల్గునచట భూపాలసుతులు, చేరియొకచోట నలఁతవసించునంత.

క. భీషణతరహాయహేషా, ఘోషము వినవచ్చుటయును గుఱిఁగట వా ర
న్వేషించి కాంచి రస్త్రవి, శేషోజ్జ్వల మైనయొక్క చిత్రరథంబున్. 49

ఉ. కాంచి తదగ్రధీరతురగస్ఫురణంబుఁ దదీయలోహచ
క్రాంచలపాటవంబును దదస్త్రసమృద్ధియుఁ దత్పతాకికా
భ్యంచితకాంతియు స్నయునసవ్వముగాఁ జెలికాని సూతుఁ గా
వించి ముకుందనందనుఁడు వేడుకఁ దద్రథ మెక్కి తోలఁగన్. 50

సీ. పంకరకొంకరపలుదకోఱలు మించుపెలవులపాల కీఁగ లలమిమూఁగఁ
బెలుచ బీఱిసాలు పెనఁగొన్నముప్వంకబదసుగుత్తుకఁ బ్రేవుసరులు వ్రేల
నీచవోయినముట్టియూఁచపిఱుందుపైఁ గఱకుతోల్కట్టి పెన్నుఱికి వలన
నిఱుకటంబుగఁ గ్రుంగియొఱగువోయినగూడమూఁపుపైగ దమిన్నుముట్టి వెలుఁగఁ
గోఱవిరాసల గిజగానిగూఁడువోసి, నోర మానిసితలలు లేనారికెడపుఁ
బొంగ్లములనలెఁబిల్చుచు భువనభయద, కాయుఁడొకరక్కసుఁడువారిఁగదియవచ్చి.

[2]మహాస్రగ్ధర. కఠినోగ్రగ్రంథిసృక్వగ్రథితపిశితదుర్గంధసంబంధశశ్వ
చ్ఛ్వసనాసాదేశవాసిశ్వసనవిసరసంచారఘోరాననాయః

1. ట - లోనిదియు దీని క్రిందిదియు లేవు. 2. ట - లోలేదు.

పిఠరప్రవ్యక్తదంష్ట్రాపృథుమథనభవత్ఫేనసంతానకుల్యా
లుఠనార్ద్రోన్నిద్రజిహ్వాలుఠనభయదఫల్గుధ్వనిన్ రాజుఁ బల్కెన్. 52

ఉ. ఓరి వరాక నేఁడు మది నోడక మామక కాననాంతముం
జేరుట యెట్లు చేరి పయిచేటు గణింపక కండక్రొవ్వునం
దేరిది యెక్కుటెట్లు విధి ద్రిప్పకరాఁ బొలకై కడంగునా
బారికి నగ్గమైతి విదె [1]బల్విడి ద్రుంగెద నీక్షణంబునన్. 53

క. ఎచటికి నరిగెద వని రా, త్రిచరుం డాభీలశూలరేఖఁ [2]జదలఁ ద్రి
ప్పుచుఁ జటులహుంక్రియార్భటి, నచలము లూటాడ నతిరయంబున వైవన్.

[3]స్రగ్విణి. గాఢనక్తంచరగ్రామభస్మీకృతి, ప్రౌఢరుద్రేక్షణప్రాయశృంగత్రయా
లీఢఘంటారవాళీకరాళాంతకృ, ద్రూఢగర్జాప్రజారుంతుదధ్వాన మై 55

శా. అశూలం బసుదేరఁ గ్రూరతరబాహాగర్వదుర్వారుఁ డై
యాశాభూధరకూటకోటి వడి నూటాడంగ బిట్టార్చి ధా
త్రీశోత్తంసము విల్లువంచి గొనయం బెక్కించి చే మించి నా
నాశాతాశుగము ల్నిగుడ్ప నది సాంద్రజ్వాలికాభీల మై. 56

భుజంగప్రయాతము. కరాళాశుగౌఘంబుఁ గైకోక పైపై
నరాళాకృతి న్రా మహాబాహువీచీ
మరాళచ్ఛటాస్ఫూర్తిమద్వజ్రహేతి
త్వరాలక్ష్మిఁ దచ్చూలదండంబుఁ ద్రుంచెన్. 57

గీ. త్రుంచుటయు నఖర్వదుర్వారకోపుఁ డై, యసుర శక్తి వైవ హరినుతుండు
దానిఁ బటుకృతాంతదంష్ట్రాసితాంతశ్రీ, ఖాంతకాంతకుంతహతి నడంచె. 58

క. తనశక్తి యిట్లు వడనం, తన భక్తివహింప కసుర తత్సమరమునం
దనుశయముఁ దొఱఁగి క్రమ్మఱ, ననుశయమునలీలనొకమహాగదగొనుచున్.

[4]మత్తకోకిల. రాజరాజయకాంక్ష న న్నెదుర [5]న్నరుం డితఁ డెంత యా
రాజరాజసఖుండు నోపఁ డరాతిఘాతిధృతాసిధా
రాజరాజున కస్మదస్త్రపరంపరల్ జత జంభవి
రాజరాజముఖామరావళి నైన నే [6]నలయింపుదున్. 60

మాలిని. అని యనితరధార్యాహార్యశౌర్యాస్పదం బై
కనకన మని నిప్పు ల్గ్రక్కు నుద్యద్గదం గ్ర

---

1. చ - ట - బట్టిమెసంగెద. 2. చ - ట - జెదరఁ. 3. ట-లో లేదు. 4. ట-లో నీక్రింది నాలుగుపద్యములు లేవు. 5. చ - శరన్నరుఁడెంతయా. 6. బొలియించెదన్.

క్కనఁ గనలుచు రోషాయత్తచిత్తంబుతోఁ వాఁ
డని ననియతమార్గుం డౌచు రాచూలి వైచెన్. ౬౧

ఉ. వైచిన నమ్మహాగద యవార్యగతిం దను డాయ వచ్చినం
జూచి నృపాలుఁ డోరసిలి శూరతమైఁ బరిఘంబు సాఁచి రెం
డై చటులాకృతిం బడ రయంబునఁ ద్రుంచిన నన్నిశాచరుం
డేచినకిన్కతో నొకమహీరుహముం బెకలించి యార్చుచున్. ౬౨

క. బిరబిరనఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు, దురదుర నేతేర ధరణిధూర్వహుఁ డతనిం
బరిమార్పఁగరా దొండొక, తెరువున నని యనుసమరదృఢసంభ్రముఁడై.

వ. ఆసమయంబునఁ బగఱపోఁ గ్రిగుర నెగుచుతఱి సబలంబు లగుసబళంబు
లును విలిప్తహాటకంబు లగుఖేటకంబులును మునుమువిసమున నెసక మెసఁగుచి
లువపిలుకలఁ గలకల నగుతళతళనిచిలుకుములుకులును నవక్రరుచిక్రమా
క్రాంతదిశాచక్రంబు లగుచక్రంబులును బరరాజసమాజంబు నాజిం బరా
జయంబు నొందించు తేజంబులు గల నేజంబులును నిజకమణజనితవిస్ఫుటస్ఫు
లింగసంఘసంఘృష్టవియత్తలంబు లగునత్తలంబులు మొదలగు నానాయుధం
బులు గల్గ నాయోధనంబులం బ్రతిపీరపరదం బగునరదంబు నెఱపి నిప
పమప్రభాప్రభాతభానుం డగుచంద్రభానుం డాతత కేతనాకుంతఘంటాఘణ
ఘణాత్కారంబులును రంగత్తురంగగళకలితకింకిణీక్రేంకారంబులును సజ్జ్య
కోదండశింజినీటంకారంబులును సైంధవతోలనాలోలవిజయుల్లోలహుంకా
రంబులునుం గలసి యుద్వేగకలకలంబుఁ జిలుక నలుక సమిద్ధరయంబున
నెదురుపడి కదిసినఁ జుట్టుముట్టి రట్టడియై మట్టుమీఱి నెట్టుకొనిన దిట్టతనం
బునఁ బుట్టు నట్టహాసంబున ధరాధరఘట్టంబులు బిట్టవియ నొక్కట నా
రక్కసుం డుక్కుమిగిలి గ్రక్కున నక్కుమారశిరోమణి కిరీటపాటనత్వరా
పరాయణంబుగా (ముత్తాలసాలం బాభీలగతి గిరగిరం ద్రిప్పి వైచె వైచిన
నుఱక రాజు దాని నఱకె నఱికినం బిఱికిగొనక యయ్యసుర కుప్పించి
యెగసి మగతనంబున సారథి పేరురంబున బోరన ధారాళరక్తంబులు గురియ
సురియఁగొని పఱియలువడ నడిచినప్పు డప్పడమితేఁడు కడువడిం దోడరి
కడలూకొను కడిమిం బొడముసిడిముడిఁ దడఁబడక గడిసేసు నసురనిడుద
తొడలు నుడివడఁ దొడివడ నలుగడలు గడగడగడ వడంక జడిగొని
వెడలు వెడందవాలికడిందియంపఱ నింప నన్నిలింపారి తలఁపోఁటి కర

( ) ఈగ్రంథము చ - లో మాత్రమున్నది.

మానమానసుండై దరిసి మురిసియు) వివిధసవిధకుధరకూటఘాటంబులతో
నిరాఘాటపాటవంబున నుత్పాటించి మించిన క్రొవ్వున సప్పిరవరేఖ్యు నెడ
ఱువ్వి నవ్వుచు నార్చి కార్చిచ్చుపగిదిఁ బేర్చి వికటకటతటనికటదంష్ట్రాపుటం
బులు గిటకిట గీఁటుచుఁ గుటిలగతి నుడుమండలంబు సోఁక నేకజాంఘికత
లంఘించి మించినం గాంచి యమ్మించువెలుంగుకోలముదారి మెచ్చి యిచ్చో
భాగమున వ్యోదన గగనతలంబుననుండి మగిడి రథచక్రంబు లిరుసులకొలఁది
దిగఁబడ నొగలిమీఁదికి దుమికి కేలు కసరుండ సూతు నాతతకరచపేటా
స్ఫోటంబు పెల్లునఁ ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లంజేసి యుబ్బి బొబ్బ లిడు నబ్బలియుని
జూచి యద్దానవరిపుసూనుండు నిజనిశితకరకరవాలధార నురంబు చెఱుకు
చుఱుకనన నఱకినఁ బిఱికితనంబున వెఱచఱచి పిఱుతిరిగి యుఱికి పఱచు
టయుఁ దానును వానివెంట నంటి బంటుతనంబునఁ బ్రభుతరరథావతరణం
బొనర్చి యఖండకోదండపాండిత్యంబునఁ జెఱచుమెఱుంగులు గిఱికొను
మిఱుమిఱు మెఱయు నుఱిది గొఱక లురవడిం గెరలి సరిపెణంబఱపి నెఱయము
చుఁ దఱిమినఁ దెఱపి గనలేక నాకిద్వేషి కాలికొలందికి సరిగేయుఁ దిరిగి
మరలం బిరుదుమెఱసి తరుపరంపరల మాటుగొని సమీపశిలాశకలంబు
లదవదం బదంబుల నందికొని యనుపమానగతిఁ జిట్టుచిట్టున వైచుచు రా
చూలిం గదిసిన నతండు ఖేటంబు చాటుగా వెనుకనుండ నవరి తేరెక్కు నన
నెక్కుడుజవంబున నక్కఱకుఁబోలనుఁ దిండి గండుమీఱి యుండెడుంగికే
తదీయస్యందనంబు క్రిందికి మొరక్రొవ్వునఁ జొరం బాఱి మాలెచాఁవు గల
మాఁవుల నెత్తినేలఁ గూలంబడ నెట్టిన నట్టులు పీడి పుట్టు చెందు మొండున
మిక్కుటంబుగఁ బుటంబు తెగయు నిజేచ్ఛం జనుహయంబులు తొలిపటంబో
వుట చూచి రాచవారు రథికప్రమేయులు గాన బెగ్గిలి చనుయుగ్యంబులఁ
బట్టి యరదంబు మేఱవు మెఱసినచందంబున నందంబునూన మురల్చి యే
పున ససహ్యారంహాసింహనాదంబుగఁ గోదండంబు సారించి పేరించి యాశీవి
తాశి నాశీవిషసమాననానానూనబాణసంతానంబుల మానంబు దూలించి
కీలాలజాలంబులఁ దేలించిన నించుకవడి బెడఁకువడి యదవుకున నిడుమకొను
బడలిక నొకయనోకహంబునీడ నొఱంగి వెఱఁగుపడి పరికించుతఱి నసమీక
పొడమి రథచోదకుం డొదటఁ గ్రుద్ధుండై బిట్టువైరంబునఁ బ్రేంఖత్కంఖా
బాణపుంఖసంఘాతసంజాతజ్యాతలధూళీకాపాళియు నదభ్రభ్రమణవిభ్రమ
కృత్ప్రభవస్థలాతలకఠినలుఠదయోమయనేమిఘర్షణనిర్ఘోషంబును దక్కనొంటే

వ్వీయఁ గనవినఁబడకుండఁ బండిఁద్రోలినంత నంతకాకారుండై పంతంబుమెఱయ సంతమసవతీచరప్రవరుండును గరాళకరాలక్షితకంకాళుండై హుంకరించి యహంకారంబున నీవెందుఁ బోయెద వని యుదుటునం బొదలుమదంబున హత్తి మొత్తుటయుఁ గత్తలానులుం బెగ్గిలి మ్రొగ్గిన సోఁగవాగియలు సారథి నిజభుజాయుగంబునఁ గుదియంబట్టి బిట్టెత్తినం దత్తరంబున నుత్తేజకాశ్వరాజీముఖరనూపురపురశ్చరణఖరఖురశిఖరంబు లంబరంబున బయలు ప్రాఁక జోకఁ బిఱిందిపదంబులన కొంతదూరంబు తేరీడ్చికొని తమకంబునఁ ధుముకుగమకంబున వియచ్చరు లచ్చెరువడి చూడ నమ్మహీమండలాఖండలుండును నయ్యంతదురంతసాహసబాహాసాహాయ్యంబు నూహించి యహో యని సంతసించి పొంగి యతండు నిండుమనంబున ఘోటకబృందంబుకంఠంబులు ప్రోదిగ నప్పటప్పటి కప్పళించుచుఁ జెవులు నివిరి మొగంబులు దుడిచిన భూరిఫూత్కారభూషితతాలువుల డిండీరఖండంబులు తండతండంబులుగ నడఁగఁ గఱకఱఁ గళ్లెంబులు కొఱుకుచు జోడనల నవేలంబుగా మగుడుటయుఁ దోడన వెంబడిం బఱచి యురుతరశక్తి నన్నక్తంచరుండు పిఱిందికి వచ్చి భుజార్గళంబున నిఱుగడ నిరుసుకొన దివియంబట్టి జంగయిడి త్రుంగి కుతికిలంబడి సాఁగనీక కూఁకలిడ నారాకొమారుండు పెడమరలఁ దిరిగి యత్యాగ్రహంబునఁ బ్రత్యాలీఢపాదుండై వింట నొండొంట మంట లుమియుకుఱుగంటుములుకు లెదురు చిమ్మినకైవడిఁ గణుదురీఁగలు మూఁగిన తెఱంగున నాదారకుండా పాణిద్వయతలప్రతలంబులు నూటివడ నాట సవ్యసాచియై యేసి యీసు నులుకుఁ బుట్టించినం బట్టువదలి కళవళించి నిలువరింపలేక కదలి పఱచుటయు వెనుకనడ నడరి తేరెక్కి వెంట నంటి కవిసి మనుజపతి ప్రబలం బగుసబళంబు వక్షస్థలంబున గ్రుచ్చినఁ జచ్చినపోల్కి వెలికిలఁబడి పొలిసెఁ బొలిసెఁ బలాశి యనుతఱి నప్పొరలి వడి సడలక దిటంబున మచ్చెపుటంబు లెగయుచు బెగడునఁ గొన్నియడుగులు నిగిడి మగంటిమి మిగుల దగరతనంబున లేచి యాచేరువ గండోపలఖండంబుఁ గేలఁ గైకొనుతఱి సాత్రాజితీపుత్రుండు గోత్రనిభగాత్రుం డగునీసత్రాశనశత్రుండు శరమాత్రభేద్యుండు గాఁ డని యూహించి యానిశాచరవీరుపై సౌరాస్త్రంబుం బ్రయోగించుటయును. 64

క. గిరు లొరఁగఁ దరులు విఱుగ, న్శరనిధులు గలంగఁ దరణి చాయదొలంగన్
హరిదంతంబులు వగులఁగ, నురవడి నఱచుచు నిశాటుఁ డుగ్రుం గూలెన్.

ఉ. కూలినదైత్యుఁ జూచి సురకోటి యమందమరందబిందువుల్
జాలుగఁ గ్రొవ్విరుల్ గురిసె జంత్రపుబొమ్మలరీతి జక్కిణుల్
కేళిక చేసి రచ్చరలుఁ గిన్నరకన్యక లున్నతశ్రుతిన్
మేళముగూడి పాడి రెలమిన్ యదునన్దను సన్నుతించుచున్. 66

క. కనుపట్టె నగ్రసరణిన్, ఘనదనహతవేత్రభసితకనళనాళ్యముం
బున విశిఖదగ్ధదానవ, తనువున నొకయక్షరాజతనయుం డంతన్. 67

శా. ఆయక్షాగ్రణి విస్మితాత్ముఁ డగుచు న్త్యాసందనున్ భక్తితోఁ
డాయన్వచ్చి నతాంగుఁడై పటుకిరీటప్రోతరత్నాంశుధా
చ్ఛాయ ల్మ్రాని నలంకరింపఁగ నమస్కారంబు గావించి చే
చే యంచు న్వచియింప నాతఁ డనిమొం [illegible]ంబు రంజిల్లఁగన్. 68

[1] ఉ. ఎక్కడ నుండు దెవ్వఁడవు దేమికతంబున నిక్కనుండి వై
యిక్కడ సంచరించితివి యింతయుఁ దెల్పు మటన్నఁ గృష్ణుఁడున్
మ్రొక్కి యతండు హస్తములు మోడ్చి ఘనాఘనఘోషనిస్వన
న్యక్కరణైకతానవచనస్ఫురణంబు చెలంగ నిట్లనున్. 69

మ. వెలయుం గాంతిమతీపురంబున మనోవేగుండు నా యనుకరా
ట్కులనాథుండు తదగ్రసూనుఁడ నుతికోటీరకాల్యంబు[illegible]
జలజాతారికళాకిరీటుఁ గొలువ న్మంత్ర[illegible] నొక్క నాఁ
డలఘుప్రౌఢిమ మీఱి నింద్రపురిసీమోద్యానముల్ గొల్వఁగన్. 70

సీ. బిందుమాధవుఁ డుండు నెం దట్టి రిద్ధము ప్రకట [illegible]
నిందుమౌళి వసించు నెందుఁ గైలాసంబు [illegible]
విశ్వనాథు లోలార్కుఁ డెం [illegible]
మందాకిని తనర్చు నెందు మేటి [illegible]
నట్టికాశీపురంబున కరుగుదెంచి, [illegible]
బ్రహ్మాళిగీర్వాణవాహినీభ్రమదనభ్ర, శకలకట్టెడు [illegible] 71

శా. కంఠేకాలపదారవిందములపైఁ గైవ్రాలి లోలాంక[illegible]న్
ఢుంఢీశు న్వినుతించి భైరవుని మోదంబున్ గేలుతోఁ జూసి [illegible]
కుంతస్వామికిఁ జాఁగి మ్రొక్కి హిమవద్గోత్రాత్మజం జూచి యు
త్కంఠం దక్షిణ[illegible] బొగడి యంత[illegible]నంబునన్. 72

---

1. ఈపద్యము మొదలు 10 పద్యములు ట-లో లేవు. 2. ట - [illegible]. 3. ట - [illegible]

సీ. చికిలిచంద్రికపస్నెజీబులేఁగరకంచుపలిపెటుప్పటి వల్లెవాటు నైచి
రవసందిదండజీరల దోరవాటిన మెడ నింపఁ గస్తూరి మెదిచి మెత్తి
కఠినవక్షోజసంఘట్టనాంకితభుజాంతరమునఁ దుమ్మెద తాళిఁ జేర్చి
నవమాలికాప్రసూనకరంభితం బైనశిఖ సిండఁ దాయొత్తుచేరుఁ జుట్టి
పీట నెవ్వరిఁ గనుఁగొన్న వెకలిరీతి, నర్మసచివుని గనుగీఁటి నవ్వుకొనుచు
నారజము మీఱఁ దత్పురాభ్యంతరమున, నల్లనల్లన చనుదెంచు నవసరమున.

క. గంగ హిమగిరితటభూ, గంగం బరిఫుల్లమల్లికామోదితసా
రంగ న్విభురుచిరుచిరత, రంగం గనుతమి హృదంతరంబునఁ జెలఁగన్. 74

శా. ప్రేంఖచ్ఛందసగంధగంధవహనిర్నిద్రోచ్ఛలద్వీచికా
ప్రేంఖోళీస్మితఫేనఖండములకుం బెన్నుద్దులై సద్ధభూ
కంఖాణంబులు సంచరింపఁ దగుతద్గంగాస్రవంతీతటిన్
న్యంఖాసక్తకు గాలవాఖ్యమునిఁ గన్గొంటిం బ్రమోదంబునన్. 75

క. కనుఁగొని యుపహితమతి నై, వినయంబునఁ జాఁగి మ్రొక్కి వీక్షింప కతం
డనుపమమనువరనిశ్చల, మనస్కుఁడ వై యుండ నయసుమదమున నేనున్.

చ. తొడిఁబడ మాయచేత నతిధూర్తనిశాచరవేషధారి నై
యపరి ఘనాఘనాఘనిబిడారవభైరవహుంకృతంబుతో
నుడుపథముం గులాచలము లుర్వరయుం గకుబంతసీమలున్
జడనుపడంగ నార్చుచుఁ బ్రచండగతిం గనుగ్రుష్టి ద్రిప్పుచున్. 77

శా. కుప్పింతుం దటమానికోటి నెఱవేఁకు లూర్పున ఘోరాగ్భటిన్
నొప్పింతుం దిగధీశకర్ణములు కన్నుం గ్రేవల నిప్పుకల్
రప్పింతు న్వినువీథిఁ గ్రాలుకొన శూలం బుద్ధతిం ద్రిప్పుచున్
విప్పింతుం జనధైర్యసంపద హృషీకాద్వ్యాగ్రహగ్రంథినై. 78

క. ఈగతిఁ [1]దను వెఱపింపం, గా గాలవమౌని యపుడ కన్నుఁదెఱచి మా
యాగౌరవాధిగతరఁ, జోఁగాగ్రుని నను నెఱింగి క్రోధాన్వితుఁ డై. 79

[2]మహాస్రగ్ధర. అధరం బల్లాడఁగా బిట్టవుడుగఱచి సాహంక్రియామర్షభాషా
బధిరాశాభాగుఁ డై భ్రూభ్రమణపటునటద్భాలఘూర్ణంబు నిండన్
విఘూరనాంతంబుతో దృగ్వితతరుచి నభోవీథి రంజింపఁ జిత్తా
త్యధికాటోపంబునం బంతము పలుకుచు దుర్ధర్షవేషంబు మీఱన్. 80

1. చ - ట - కను. 2. ట - లో లేదు.

శా. ఓరీ సంపదఁ గన్నుఁగానక సఖీయుక్తుండ వై వచ్చి మ
మ్మారా యిట్లధికింపఁ జెల్లునె దురాత్మా యంచుఁ గోపించి నీ
వీరూపంబు వహించి కాన జనతాహింసాది కృత్యంబులన్
నోరారం బొల మేసి త్రుళ్లు మని నన్నుం జూచి శాపించినన్. 81

క. గజగజ వడఁకుచు నే నా, రజనీచరవేష ముడిగి ప్రతిపతిపాదాం
బుజములపై వ్రాలి భయా, ర్తిజదీనాలాపగద్గదిక ని ట్లంటిన్. 82

శా. చేతోవీథి భవన్మహామహిమముల్ చింతింపఁగా లేక యీ
రీతి న్నన్నను మిన్నుఁ గానక మదోద్రేకంబునం ద్రుళ్లితిన్
నాతప్పొక్కటి సైఁచి శాపవచనాంతంబుం గృపం దెల్పవే
యోతండ్రీ నను బ్రోవవే యనిన నాయోగీంద్రచంద్రుం డనున్. 83

శా. వత్సా మామకశాపవాక్యములు దుర్వారంబు లౌ నైన నే
తత్సంరంభము మాని నీ [1]వడల నార్ద్రం బయ్యె నాచిత్త మీ
క్షుత్సాపాత్రతనూవియోగ మగు నీ కున్మాన్యదివ్యాపగా
భృత్సద్మాంతరసీమ నొక్కనిశరార్చిం గొంత కాలంబునన్. 84

క. అనుమాట లోను వెలిగా, ఘనగర్జాతర్జనాదికస్ఫురణవచో
ధ్వని సెలఁగ రక్కసుఁడ నై, చనుదెంచితి నిటకు సకలజగములు బెగడన్,

ఉ. నాపిశితాశనత్వమును నాబహుపాతకహేతునిత్యహిం
సాపరతంత్రరోషపరుషత్వముఁ బాసితి వీక్షణంబునన్
భూపవతంస నీవలనఁ బూర్వ[2]శుభోన్నతి నొందఁ గాంచితిన్
నీపరమోపకారమహనీయత కేఁ బ్రతిసేయ నెట్టునే. 86

[3]క. ఐన నొకమేలొనర్తు మ, హీనాయక మాఱువలుక కియ్యకొనుము ప్ర
జ్ఞానిధులు సత్క్రియాలవ, మేనియును బహూకరింప రే మది నెందున్. 87

చ. అతులితశౌర్య నీతలఁచినప్పుడు వచ్చి సమిజ్జయంబు ల
ద్భుతముగఁ గూర్తు నీయరదముం దటితోడయి వచ్చు నాయదృ
శ్యతయును గామరూపతయు సంధిలఁ జేయుదుఁ గొమ్మటంచు నా
క్షితిపతి కిచ్చి యతఁ డరిగెం దదనుజ్ఞ నిధీశుపీటికిన్. 88

శా. ఆసత్యాసుతుఁడుం బ్రియాప్తసహితుం డై యాత్మసౌత్రాస్త్ర[4]వి
న్యాసోచ్ఛ్వాసితరాక్షసావయవయతాపాదితాత్యంతమై

1. ట - వలన. 2. చ - సుఖోన్నతి. 3. ట - లోఁ లేదు. 4. ట - విన్యాసోద్భాసిత.

శ్రీసంపత్తికి సంతసిల్లుచు సముద్వేలాజలీలాభపా
యోసం బోటుఁగ నొక్కనిర్మలసరఃప్రాంతంబునం జొప్పుచున్. ౮౯

క. దరవికచసరసిజాంతర, పరిఖేలచ్చంచరీకపక్షచలితపు
ష్పరజోసితాంతశీతల, మరుత్కిశోరములు నిండ మ్లాడిఁగొనఁగన్. ౯౦

క. తలిరిచి దట్టముగ్గై త, జ్జలజాకరశీతవాతసక్తిఁ బొదలి మొ
గ్గలఁ బూవులఁ బిందెలఁగా, యలఁబండులఁ దనరుతరుచయంబున నొకచోన్.

సీ. వాసంతికారసాస్వాదమత్తాంగి నై తెలిసిపల్లభుఁ జేరు తేఁటిలేమఁ
బ్రియకోపంబునఁ బఱచి నాథుఁడు మ్రొక్కఁ గేరడంబులు వల్కు కీరతరుణి
ననన్యానుషంగచిహ్నము లెల్లఁ బరికించి వరుని దూఱెడుగోరువంకజోటిఁ
దమిదోలంకఁగ సామ గమిచినచిగురాకుఁ జెలువునకిచ్చుకోయిల వెలందిఁ
గనుఁగొనుచు వచ్చి యొకదివ్యకాంతియుతవ
యోరయుగళంబుఁ గని పట్టనూహసేసి
తనునరణపరాయణత్వమున వార
లాత్మవిశ్లేషము గణింప కరిగి రపుడు. ౯౨

క. అందు హరిసుతుఁడు పులుఁగుబ, డిం దప్పక యరిగె యది వడిం బఱవ నిరా
సందుఁ డయి మరిగి తప్పక, విం దమ్ముసిఁ గానలేక వెదకుచు నార్తిన్. ౯౩

ఉ. అక్కట యున్కిఁ జెల్పు నను బాయ మనుజాగమువర్జితోర్వి నే
నిక్కడ నొంటి నైఁనఁగల నే కలనేనియుఁ బాయ లేనీ నీ
వెక్కడ క్రూరసత్త్వ దగవే తగ వేమఱుఁ బల్కరించు నన్
మక్కువ తోంగలింపఁ గనుమా కనుమాయలు వెట్ట నేటికిన్. ౯౪

గీ. అనుచు విపినవీథి [1]సరిగెడుగంధాంధ, కరులఁ గిరులఁ జేచకములఁ గీచ
కముల జటులఁ గిటుల ఘనదైన్యఘటితితోఁ, దనుజమార్గము డిగి యడిగియలసి.

చ. యతిపతిపఙ్క్తిలంఘన్య మని యాత్మ నెఱింగి నిజాంతరంగసం
గతధృతి నై యదూరవ్వహుఁడు కాననవాటము దాఁటి యధ్వగ
ప్రతతుల వెంట నేగి పరపట్టనగర్వవిఖండనంబు దృ
ప్యత్తుకదసౌధమండనముఁ గుండినముం గని యొంప్రియంబునన్. ౯౬

మ. కని తత్పట్టనకేళికాననలతాగారైకవాస్తవ్య భో
జన్యపాపత్స్వవిపంచికాభినవశిక్షానర్గళుల్ విశ్వరం

1. ట - నహరెడు.

జనగీతామృతతోషితద్విరదరాట్చర్మాంబరుం దుంబురున్
వినయప్రౌఢిమఁ జేరఁబోయి సతి గావించెం బ్రణామంబులన్. 97

చ. అపు డమరేంద్రగాయనుఁ డనన్యజనోదరభాసనూచనా
నిపుణతనూవిలాసు నతనిం గని మెచ్చటనుండి వచ్చి తే
నృపతనయుండ వేమికత మిచ్చటికిం జను దేర నంచు న
త్కృప నడుగ న్యదూద్వహుఁడు దీపితసూనృతసూక్తి నిట్లనున్. 98

సీ. కరగతచక్రుండు హరిబలాన్వితుఁడు సన్నహితవిక్రముఁడు మానాంకగుణుండు
ప్రాణేశకలితసురాగసంస్తుత్యసత్యాఖ్యాతగోత్ర నాయనుఁగుజనని
సరసధర్మధురీణుఁ డురుసుమనోమార్గణావలంబనుఁడు నాయగ్రజన్ముఁ
డక్రూరసుగుణోద్ధవాధారశూరసంతానశేఖరులు సువ్యంగ్యజనులు
పొదలురాలచ్చి యెపుడు మాయదుకులమున
మాకురత్నాకరంపురోత్తమము నివాస
మట్టినే నీకు నిచట శిష్యత వహించి
వీణ నేర్వంగ వచ్చితి విమలచరిత. 99

గీ. అనుచుఁ జతురోక్తిఁ దెలిపిన వినీతదీయ, నృత్తసుబలముఁ గనుగొని నెఱిఁగి తుంబు
రుం డతని గారవించి యాజానుబాహు, నృపతనూభవుతో వీణ నేర్పుచుండె.

ఉ. అంత దిగంతదంతురలతాంతనితాంతనితాంతకాంతస
న్యాంతికతాంతపాంథజనతాంతరసంతతకృంతనస్పృహా
త్యంతసమంతతస్స్ఫురదుదంతపరంతప కాంతిసంగతి
క్రాంతదురంతకుంతరతికాంతము వొల్చె వసంత మెంతయున్. 101

[1]క. వనలక్ష్మి మాధవాగతి, కనుఁ బ్రగఁ బూసీట జలకమాడుటకై ముం
దనువుగ నలుఁగిడఁగా ను, ర్లినచిక్కన మునఁగ ధరఁ బొరిఁగెఁ గారాకుల్.

ఉ. పూని వసంతపాలికుఁడు పొంగెడు రాగరసంబుచేఁ గడు
న్మానుజనాళిమానసపుసట్టులు దున్ని మనోజకందళిం
గానఁగఁ జేసి యంత నెగఁగట్టిన యట్టిపొలంబులో యనం
గా నెఱసెం బలాశకళికల్గనుమున్న వనాంతరంబులన్. 103

క. ఎలఁదీవె చెలులు వలిగా, డ్పులపైఁ దేనియపసంతములు చల్లఁగఁ దే
తులఁ బూనిన వేత్రపుఁ, దిత్తులు నాఁ దలిరాకుపానలఁ దోఁచె న్నాగల్. 104

1. టు - తోఁటేసు,

ఉ. ఆలమునక్ దిశ ల్గెలిచి యాడఁగఁ బోవ వియుక్తరక్తముల్
పాళి ననంటిపూవు పెర లన్బలుదో నెల నించి చిల్కతే
జీలకుఁ జూపఁబోలు ననసింగిణిజో దిటు గాక యున్నచో
నేల వహించుఁ గెంపుజిగి నీకదళీసుమకీరతుండముల్. 10౨

ఉ. మావుల మారు క్రొంజిలుకమావుల వేడెము దిద్ద గందపుం
దావులగాడ్పుసాహిణి లతాకళ పూని మిళిందయుక్త వా
లేవిరిగుత్తిగిల్కఁ గదలించుచు ఛే యని కూఁతవైచె నా
నావిధపల్లవాశనకనత్కలకంఠకుహూరవార్భటిన్. 10౩

సీ. శాపనివృత్తికై చనుదెంచు వెడవేల్పురాచత్రాఁ చన భృంగరాజి తనర
సంగడి శాస్త్రము ల్చదివెడుశిష్యుల చెలువునఁ గెలయుకో వెలలు సెలఁగ
విన్నందుటకు మనవికి డాయువింధ్యశృంగములు నాఁ బుప్పొడిగట్టు లెసఁగఁ
గట్టినకావికోకలచెఱంగులరీతి నెడనెడఁ దలిరాకు లెగసియాడ
నెలమిఁ దనుఁ గన్నద్విజపంక్తు లెదురుకొనఁగ
సారెఁ బెల్లుబ్బుయువజనశ్రమజలాబ్ధి
నిముడుకొన దక్షిణము వాసి యేగుదెంచెఁ
గొదలునడతోడఁ బవమానకుంభజుండు. 10౪

[1]ఉ. అంతట రుక్మబాహువసుధాధిపనందన యొక్కనాఁడు శు
ద్ధాంతగృహంబు వెల్వడి విహార[2]రతింజనుదెంచె నెచ్చెలుల్
చెంతలఁ గొల్వ గుంజదళిశింజితరంజితకుంజమంజుల
ప్రాంతగళత్ఫలాసవరతాంగజఘోటికిఁ బుష్పవాటికిన్. 10౫

క. ఏతెంచి చందనాచల, శీతలతనుగంధవహావశీకృతలవలీ
చూతైలావాసంతీ, జాతామోదములఁ దేలి సంతస మందన్. 10౬

సీ. [3]కమ్మనిపూనీటికాల్వ ప్రిలినచోటఁ గంబూరమున నంటఁ గట్టికట్టి
వలపుతోఁ గురువేరు వాడువాఱినచోటఁ బూనీరు కుండలఁ బోసిపోసి
చలిమావిరసముల జౌకులెత్తినచోటఁ గలువపుప్పొడినించి బలసిబలసి
పరువంపుమరువంబు పదను దప్పినచోట వలిమంచు గూడల వైచివైచి
సుమములకు మాఁగు తేఁటులఁ జోపిచోపి
యారముల రాలుతనిపండు లేఱియేఱి

1. ఈపద్యము ఆంధ్రకవుల చరిత్రములో ఎలకూచి బాలసరస్వతి గ్రంథములోని దని యున్నది. 2 చ - గతిన్. 3. పన్నీటికాలువ పజ్జఁబొర్లినచోట గరబూరమున నడ్డకట్టఁగట్టి.

గ్రక్కునపాటున రాజన్యకన్యఁ గాంచి
యపుడు వనపాలికలు రయవ్యగ్ర లగుచు. 110

క. ఒండొకతె మీఁటి నృపసుత, దండకు నేతెంచి మెట్టినమ్ములు విరిపూ
దండలుఁ గమ్మనిగొజ్జఁగి, చెండులుఁ గైకానికిచ్చి చేరి వ్యదుమూర్తిన్. 111

చ. అచట విలాసభూధరము లచ్చటఁ గ్రొన్నెలఱాలతిన్నె ల
ల్లచటఁ బరాగసైకతము లచ్చటఁ దేసియతోటనీటిజా
లచటఁ బయోరుహాకరము లచ్చటఁ బూచినకన్నెమావు ల
ల్లచట లతాకృతాలయము లంచుఁ గరంబులఁ జూప నారితోన్. 112

సీ. విందులు గైకొన్న యిందిందిరమ్ములు వాసంతికాప్రసూనాసవముల
దోమటి దాడుకునే ప్రేమఁ గోకిలములు పాటలసహకారపల్లవముల
బున్వంబు గుడుచునే ప్రోదిరాచిలుకలు పరిపక్వదాడిమీఫలనివములఁ
బొత్తారగించునే మత్తఖంజనములు చంపకప్రసవజసౌరభముల
సామెతలు సేయునే శారికాన్వయములు
గోస్తనీవల్లికా[1] ఫలగుచ్ఛకముల
నలరువలపులు గాంచునే తలిరుఁబోడలు
మలయగిరికందరాయాతమారుతముల. 113

చ. అనుచు లతాంగి పూవుఁబోడ లారసి పుష్పితపుష్ప లక్కుజం
దనవమరందవాహినుల దాఁటి సరస్తటసీమ మట్టి పూ
చినయెలమావిజొంపములఁ జేరి [2]మెలంగుచు నంతఁ జెంగటం
గనుఁగొనియె న్లవంగలతికాపరికల్పితకాయమానమున్. 114

క. కాంచి యచటం దదీయను, మాంచలసంచరణచంచదళిగానకళా
పంచనచుంచువిపంచీ, పంచమనాదంబు చెవులపండువు సేయన్. 115

[3]మ. ఇది నాయన్నవిపంచినాద మగుఁ జుమ్మీ నెచ్చెలీ యాలతా
సదనంబు ల్ప్రతినాదమానఁ దోఁ గెం బ్బంతిమ సోంపు ను
న్నదకాదంబరపానుకారివిచలన్మంజీరశింజారుతం
బౌనవం జేరి సహోదరుం గనియె నత్యుత్కంఠ సేవింపఁగన్. 116

క. సోనలుగాఁ గమ్మనిపూఁ, దేనియతుంపురులు చల్లుతీవలలో న
మ్మానవతి నిలిచి యున్నన్, గానరతుం గాంచి తదుపకంఠస్థితిన్. 117

1. ట - స్వచ్ఛ. 2. వ - తొలంగుచు. 3. ట - లో నను.

సీ. మేరుసంగతిగేయసారవాహినిమూఁడుతెగలాయెనసఁగఁదంత్రికలుమెఱయ
స్వరదేవతారోహసమునరోహశ్రేణిఁ గట్టు మెట్టికలు నా మెట్టు లమరఁ
గరివె ఫణంబుగా గానలోలత డాయుచిలువరా జన వెండియొళవు మీఱ
శ్రుతితంత్రికాబిసాహ్యాతికి నేతెంచినకవజక్కవలు నాఁగఁ గాయ ల్లోలయఁ
దనరువీణియఁ జేఁ బూని తంత్రి దీటి
బిరడలు బిగించి శ్రుతిఁ గూర్చి కరివె నివిరి
జాఱుగా మీటి సారెలు చక్కనొత్తి
సారెఁ బలికించుసత్యాకుమారుఁ గనియె. 118

క. కనుఱెప్ప లిడక యతనిం, గనుఁగొనియుం దనివిచనక కామిని యన్నం
గనునెపమునఁ బొద వెలువడి, [1]చని నిలిచె న్మాగుటు వాయుచంద్రకళ యనన్.

శా. ఆవేళం దుగఱెప్పల న్నిలిచి [2]నేత్రాంతత్రిభాగంబులన్
ద్రావై చెక్కుల జాఱి కర్ణవిచలత్తాటంకహీరప్రభన్
దీవ ల్సాఁగుచు నొయ్య రాకొనురుపై నిండారె రాజన్యక
న్యావీక్షాంకురముల్ స్మరప్రథనముక్తాస్త్రప్రతానం బనన్. 120

గీ. పూపగుబ్బతఁ గన సిగ్గు పొదలుచుండ
రాచకూఁతురు గాన సంకోచ మడర
నన్నసన్నిధి నున్కి భయంబు నిగుడఁ
గలికి గనుఁగొనఁ దలఁచు లోనులుకు నళుకు. 121

క. వనజాస్యకు మై నిండ, న్ననుపారెం బులక లపుడు నిఖిలాంగములం
గనుఁగవసాటికిఁ దారుం, గనఁగఁ గటాక్షాంకురములు గ్రమ్మించె ననన్.

[3]క. తమినేత్రచకోరకయు, గ్మమ్ము నరపతివదనచంద్రికల నఱు మ్రోవం
గమిచి యెదఁ బట్టుచాలము, నుమిసెనో యన నశ్రుబిందులాలికెం జెలికిన్.

ఉ. తత్తఱపాటుతోడఁ గనుఁదమ్ములడాలు దిగంతరంబులం
జిత్తరు నింప లేఁజెమటఁ జేల కుచంబులపొంత జాఱ నా
బిత్తరి ప్రేమనుపాటొదవఁ బిమ్మిటిఁ దా నొకకొంత గొంకి లోఁ
జిత్తము మట్టుపెట్టికొని చేరి సహోదరుదండ నిల్వఁగన్. 124

ఉ. అప్పుడు తేమపాదకటకారవము ల్నిజవల్లకీరుతిం
దప్పులు సూప వింతనినదం బిది యెక్కడిదంచు నెల్లెడం

---

1. చ - చనియె న్జలదంబుఁబాయు శశికళయనఁగన్. 2. ట - నేత్రాంచద్విభాగంబునన్.
3. ట - లోలేదు.

తప్పక చూచి కన్గొనియె దానవమానవిఘాతిసూతి యా
కప్పురగంధిఁ గంజముఖిఁ గాంతిమతిం గలకంఠిఁ గామినిన్. 126

క. అంతటఁ గాంతావితా, తాంతాత్ముని సతినిఁ దనదు దాయాది పగం
బంతంబునఁ గంతుఁడు విరి, కుంతంబుల పాలు సేసి కో యని యార్చెన్.

క. గొబ్బునఁ బొడమిన తమి యా, గుబ్బలు దేలంగ రాచకొమ్మకుఁ దపుడు లో
నబ్బురపడి యాచిటిపాటి, గుబ్బెతఁ గని చొక్కి వింతకోర్కులు నిగుడన్.

[1] సీ. బిరడలు బిగియించు కరణి నెమ్మొగ మెత్తి చొక్కుతోఁ గ్రీఁగంటఁ జూచి చూచి
శ్రుతి మీటి యాలకించు తెఱంగుతో ముద్దుదనరు మాటకుఁ జెవిఁ దార్చి తార్చి
ఘాలు నల్కిన మెచ్చులీలఁ దూపమునకు నుడివోని తమ్మిఁ దల యూఁచి యూఁచి
యలసతచే నూకుపులు వృచ్చు తీరునఁ గ్రొమ్మించు మేతావిఁ గ్రోలి క్రోలి
నిలువరింపఁగ రాని క్రొందలిరు వాలు
తళుకులకుఁ డెందమునఁ జాలఁ దలఁకియుఁ బ్రియ
సఖుఁడు చెంగట నున్కి నిశ్చలుని రీతిఁ
గొంత సైరించి [2] యాయమకుంజరుండు. 128

క. తనవీణఁ బ్రతిఫలించిన, వనజాననఁ జూచి సౌఖ్యవారిధిలోఁ దే
ప్పునఁ దేలి యాత్మగతమున, నొనరించె స్వినుతిఁ జిత్తముప్పిళ్లూరన్. 129

ఉ. పాలఁతుకవేణి కుల్కి నిశ పుష్పాలవేరిటి చుక్కపోఁజులం
జలదము వ్రాలిఁ జందిరపుఁజంచల నెప్పము గొల్చునట్లుగా
నిలుపుటఁ జేసి చామరము నిచ్చలు తా నె భజించె నన్నియుం
[3] దెలిసియకాదె సారెకు నుతింతు నవీను లనూనప్రౌఢకృతిన్. 130

ఉ. నలినభవుండు కన్నియ నొనర్పఁగఁ జిక్కనమించు లేతుడాం
బుల నిడి పుండరీకదళముల్ వియి నుంచి ఘటింపఁ దారకా
చ్ఛలమున లక్కముద్ర లనిశంబుఁ దనర్చెనె కాకయున్నఁ జా
పల మిడ్వషేనఁ దెల్పు కనుపాపల వేరిటి ముత్తుబొమ్మలన్. 131

క. శ్రీసన్నాత్రీ లింపలక్షం, గనయుతమిన్ సుముఖవిభుఁడు కాంతనిరీక్షా
ఘనళరుచికరము లెంతయు, నవిరళగతిఁ జాఁపఁగా వసంతస్ఫూర్తిన్. 132

ఉ. జలజదళాక్షి నాప నవచంపక వ్రా నటుగాక యున్నఁ జెం
తల నెలకొన్న చాదునయన భ్రమరద్విత్రయంబు చాల న

1. ట - క్రోలేను. 2. చ - యామస. 3. చ - దెలియుటు.

గ్గల మగుకాతరత్వమునఁ గ్రమ్ముకొని కోమలకర్ణపాళికా
కలితవతంసపద్మనవగంధవిశేషము లానఁ[1] బోవునే. 133
జగములు గెల్వఁగోరి సుమసాయకుఁ డెత్తుపసిండిటెక్కెముల్
మగువకపోలయుగ్మ మనుమానము లే దటుగాక యున్నచో
నగణితకర్ణకుండలసమగ్రమణిప్రతిబింబదర్పణం
బగుచుఁ జెలంగునే మకరికాంకితమై చెలువంబు సూపునే. 134
కమలసూతి సుధాకరుకందుఁగడపి, బింబమున దీనిమోముఁ గల్పింపనయ్యె
నలికమగ్రంబుపార్శ్వముల్తళుకుఁజెక్కు, లందుబింబాధరంబుబింబాధరంబు,
మంజుభాషిణికంఠసామ్యము[2] వహింప, నబ్జ ముత్తనుసూనునో ర్వాసమయ్యెఁగాక
వార్ధిజాతసజాతీయవస్తులుండ, నాదరము గాంచు టెట్లు తదాదరంబు. 136
మధుపసంగతవిటపసమాజములును, బల్లవాశ్లిష్టవల్లికాపాళికలును
నవతువచ్చునె యీసతిసకలభువన, వర్ణనీయభుజాకల్పవల్లరులకు. 137
మును పాకకృష్ణమూర్తి ఘనము ల్గురియన్ గిరినెత్తి గోవ
ర్ధన మొనరింప నత్తెఱఁగు ధా నది చిత్రమె యెంచుఁ గొమ్మయా
రనిమొదుకృష్ణమూర్తి మదనాశుగవృష్టిఁ దనర్ప గోవ
ర్ధన మొనరించెఁ దత్కుచధరాధరయుగ్మము నుబ్బ నెత్తుచున్. 138
సరసవయో[3]విభాతమున సారసగంధిగభీరనాభి తా
మరసకుటీరము న్వెడలు మంజులరోమలతాళిరాజి బం
ధురతరపక్షవాయువుల నూత్నతదీయపరాగమాలికల్
వరుసనె రాలి రేక లగునైఖరిఁ బొల్చు వళీవిభంగముల్. 139
సుప్రతీకోత్తమాంగ మీసుదతిపిఱుఁదు, గాకయున్న రత్నాకరకాంచికాప్ర
యుక్తిఁగనునే నితాంతవృత్తోరుసుకర, కాంతిపదపుష్కరస్ఫూర్తిఁగడలుకొనునె.
కలమగర్భంబు లబలజంఘల జయింప, మళ్లఁబడినిక్క కడపటఁబొల్లువోయి
తాలిపడికాతికంటకాక్రాంతివిరిసెఁ, బరఁగునెలివేకమిల జనప్రకృతులకు.
[5] తామేటి వెన్నుతీవి స, తిమణిప్రపదములు దనరె దివ్యోరుదిశా
సామజకరోపలికటీ, భూమండలి యందుమీఁదఁ బొలుపగుకతనన్. 1
క్రమపదంబులం దొరయఁ బంకజముల్ వనమధ్యసీమఁ జ
క్రముబుకు నింపుగాఁ దపముఁ గాంచుతఁజీ న్మధుపాళితోడఁ బా

1. ఛ - త్రోపునే. 2. ట - వహించి, రాజ్ఞ. 3. చ - విలాసమున, ట - విభాగమున.
4. టు - లోత్రేమ. 5. తామూవల వెన్నువిఱిచి.

యమి మలినత్వ మందియును హంసకసంగతిచేతఁ బాదసా
మ్యముఁ గని మించె నేరి కమలాత్మలసంగతి చిత్రవోవునే. 143

గీ. అలరె వారిజనేత్రాపదాంగుళీన, ఖాళి యావనవనసీమ నడరునవ్య
విద్రుమలతాగ్రకోరకవితతి నాఁగ, నగ్రలాక్షారసంబు సుమాసవముగ. 144

క. అనుమాన మేల నిజ మీ, ననఁబోఁడియె రుక్మబాహునందన యలనా
వినుకలియునుగనుకలియును, మనమునఁ [1]దలపోయ నైకమత్యముఁ గాంచెన్.

మ. అనుచో నాలలితాంగి నొక్కచెలి డాయన్వచ్చి యోనెచ్చెలీ
వనవాసంతికకు న్రసాలమునకు న్వైవాహికప్రక్రమం
బొనరింపం జనుదెమ్ము వేగ యన నమ్మోహ్యాధైవ మీపాటిమే
లును సైరింపఁగఁ జాలవంచు నుది నాలోలత్వముం జెందుచున్. 146

క. ఆపడఁతి యప్పు డవిరి, తూపులచే డీలుపడుట తోఁబుట్టునకున్
దీపింపకుండఁ జని పు, ష్పాపచయాసక్తిపై మనోంబుజ మడరన్. 147

సీ. కైలాగు జతన మీకలువరాచలువరాల్ జీరుకుల్ వారు [2]రాజీవనయన
పాదావధాన మీపరువంపుమునువంపుఁ గనిమలదాఁటుచోఁ గంబుకంఠి
[3]మేలుప్పరంబుతుమ్మెదమందరోద మందటిలుపొదల్ దూఱుచోఁ గలువకంటి
చిత్రేశు చూడు మీచిన్నారిపొన్నారి కేకినీలాస్యము లిక్కరవాణి [డుచు
యనుచుఁ దనప్రాణసఖులు నెయ్యంబు మీఱ, నెచ్చరికఁ దెల్పనిచ్చలోఁ జొచ్చన
వెచ్చనూర్పుచుఁ గలఁగుచు విన్ననగుచు, రామవిహరించెఁ బుష్పితారామసీమ.

[4]మ. అరుణాంఘ్రిద్యుతిసారసీకృతసుధీహార్యక్ష హార్యక్షదో
ర్ధరణార్ధాకృతితాభృతామరకదంబాధ్యక్ష బాధ్యక్షమా
హరణాస్తోకహృషీకచోరకనిరాసారక్ష సారక్షమా
శరకోటీపరిపాటితాంతరరిరంసల్లక్ష సల్లక్షణా. 149

క. సంసారదూరసరణరి, రంసాధిగతప్రశంసరాగహారిణవై
తంసికసంసన్మానస, హంస మహోహంస పరమహంసవతంసా. 150

స్రగ్విణి. ధ్యానకృత్సేవధీ దంభవిద్యానధీ, దానలక్ష్మీనిధీ దాంతహృత్సన్నిధీ
మానభూషావిధీ మంజుభాషానిధీ, జ్ఞానసంమోదధీ సత్త్వసామోదధీ. 151

గద్యము.—ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందవందనసమాసాది
తసరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్య ప్రణీతం
బైనచంద్రభానుచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

---

1. చ - ట - వివరింప. 2. రాజీవగంధి, 3. ట - మేలుప్పరంబీరసాలరసాలంబు పొదరిండ్లు దూఱుచో. 4. ట-లోఁలేదు,

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభానుచరిత్రము.

## చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీధర శుభావతార వ, సూధారాధారదృగ్విహార నతమున
శ్శోధన నయబోధన సి, ద్ధ్యాధనలక్ష్మీసహాయ దత్తాత్రేయా. 1

వ. అవధరింపు మానసమునంబున. 2

క. శుకీలిసంచరించుచు, నానామునిహారకేళీలాలసమతి యై
యారామ యంతఁ జెంగట, మారువిడారంబు లైనమావులదండన్. 3

చ. చలువలు చల్లుగొజ్జఁగులసందులఁ దుమ్మెదరెక్కసోఁకులన్
వలిపిరిసన్న తేనె లిరువంకల జారను చోట దట్టమై
బలితపుఁదావు లీనువిరిపందిరి క్రిందటఁ గ్రమ్ముతెమ్మెరల్
తొలఁకెడు కప్రపుంజవికెలో వసియించినఁ దోడిచెచ్చెలుల్. 4

క. వినయమున ననుసరించుచు, ననరునఁ జేపట్టికుముదినీకన్యకఁ దో
డ్కొని యొగి కేళీకానన, వినుతవిశేషములు [1]విన్నవించుచు వేడ్కన్. 5

చ. చిలుకలకొల్కి యాచివురుపెంగట మ్రోయుచుఁ దేఁటులు చుట్టిరా
నలఘుప్రపూర్ణ గ్రమ్ముజలయంత్రపుఁగంబములందుఁ బైపయిం
బాలయుచు బ్రాలుచు న్నిలుచుమి న్నగు నీపనలక్ష్మి గాజుచా
లులియుఁ బసుప్పుకేలఁ జెలువొందఁగ సమ్మనలాడుకైవడిన్. 6

చ. కనులనమాత్రసిద్ధివికాసతృణాకృతుల తిక్షువంశముల్
గనుపుల ముత్తెముల్ గురియఁగాఁ దృణరాజములై ఫలోన్నతిం
దనరిన పూగము ల్దనుయుగానతకుం దగఁ బెక్కుముత్తెము
ల్చినికిసరీతిఁ బొల్చెఁ గుమారిసిపత్రికాసహస్రముల్. 7

చ. మఱిఁ దనునాతు చిలుకమావులకు న్వెలి మానునట్లుగా
నురవడిఁ దీటిక్రొంబగల హారను కెంజగురాకు మావుల
న్నిరుసులదిక్కుఁజూపి నదపించినఁ ద్రొక్కుచు వచ్చి శంకతో
నిరుగడనిల్చె నంబరతపించులు మీఱ లతాంగి చూచితే. 8

---

1. చ - ట - విన్నవించిరి.

ఉ. ఈయెల నాఁగు లేమ పదమూనినమాత్ర నవీనరాగల
క్ష్మీయుతమై మరన్ద్రవులు సీధుకణంబుల వేరఁ జిల్కుచుం
బాయక భృంగగీతిఁ దనభాగ్యము మెచ్చుకొనం దొడంగెఁ బ
ద్మాయతనేత్ర చూడు మిది యద్భుతము కాదె యశోకసంజ్ఞకున్.

చ. మదిత యొకర్తు తేఁకులు తను మూఁగిన నెచ్చెలిఁ [1]గాన కార్తయై
కుసుమరమెఱుంగునిబ్బరపుగుబ్బలనొత్తినఁ దత్స్వయంగ్రహా
ఖ్యాదితరసానుభూతిఁ జెలువొందుచుఁ గ్రోవి తదాప్తిహేతుమ
ట్టునరతతి కిచ్చు మెచ్చి నిజబంధురగంధరజోవిశేషముల్.

ఉ. సామజయాన యీచిఱుతసంపఁగిసొం పరుదయ్యె నంచుఁ దా
లీమణి మెచ్చరింప నొకలేమ ముఖాంబుజ మెత్తి చూడఁగా
నామహిజంబు పూనె సుమనోఽధికరాగసమృద్ధిఁ గాన నె
చ్చోఁ సుహితాళిసంగ్రహణశూన్యుల కిట్టి తెఱంగు చోద్యమే.

చ. రమణి యొకర్తు నవ్వుచు మరందముఁ బుక్కిట నించి బోటిపై
నుమియఁగ నేగె నమ్ముగద యొండొకచెంతకుఁ బోక కేసర
ద్రుమము మెఱుంగుఁ జేరె నది తోడన తన్ముఖసీధుసిక్తమై
యుమియక మానెనే యభినవోపగతప్రసవాసవంబులన్.

చ. వనిత యొకర్తు కేళివనవాటి గతాగతఖిన్నయై కరం
బునుపఁగఁ దత్కరాగ్రహమహోజ్జ్వలమై ముదితద్విజావళీ
ఘననినదంబు మీఱ [2]సహకారశిరోమణి వేల్చెఁ గంటె నూ
తనకిసలానలంబున నుదారమరుచ్ఛ్రుతనూనలాజముల్.

ఉ. ఏలకితీవయుయ్యెలపయిం జెలి[3]యూఁగ నొకర్తు లీలతో
నాలతి సేయఁగా విని ప్రియాళిమ పూవులవాన నించి యా
స్నాలిత సీధుబాష్ప మయి మెచ్చులఁ దేలఁ దదగ్రసీమ మ
త్తాళియుఁ బాడెడు న్విను మదాంధులచెయ్వులు హాసయోగ్యముల్.

చ. అసదృశధీరతాధికమదాప్తి సుదృఙ్జను లిద్ద ఱుల్లస
ద్రసకళికోపలబ్ధికయి రాయుచుఁ బల్క సమీరణోన్నమ
[4]త్ప్రసవితశాఖికాంచలకరంబున వాద మడంచె గొంగు వె
క్కస మగు ఱంతుసైఁ తురే [5]యసుగంధసువర్ణసమగ్రతానిధుల్.

1. ట - గాఢకార్త. 2. చ - ఘనసార. 3. చ - నూఁచుచునొర్తు. 4. ట - త్ప్ర
స్రశాఖికాంచల. 5. ట - సుగంధ.

చ. చెలువలుచల్లనీడల నిజశ్రమ మార్చిన మెచ్చి చూచుతో
య్యలి నలరించె వెండియు శుకాలపనాలఘులాలనోక్తిసం
కలనముతో మనోజ్ఞతిలకంబు మృదుచ్ఛదవీజనంబులన్
లలితమరందసేచనములన్ ఘనసారపరాగచర్చలన్. 16

ఉ. కేకిసకొట్టి యోర్తు గిలిగించిన నొక్కవిలోలనేత్ర లీ
[1]లాకలకంఠకూజితముల న్నగఁ జెంగట నున్నపొన్న లీ
లాకలకంఠకూజితముల న్నగుచు న్మనోవిజృంభితా
నేకవిలాసము న్దెలిపె నిట్టివివో పురుషానుభావముల్. 17

ఉ. సారెకుఁ బూల కోర్తు తను సన్నలఁ దిట్ట నొకింత వుచ్చుని
ట్టూరుపు ధూపము ల్మకపికోత్కరనాదము పంబమ్రోఁతయుం
గా రతిరాజు సేర నవగంధవహాకులసిందువారశా
ఖారుచిరాక్షి లోలదళికైశికయై సివమాడెఁ గంటివే. 18

క. అని పలికి కురులు బిగియం, బనుపఱచి చెఱంగుఁ జెక్కి పయ్యెద లొడిగా
నొనరిచి యొండొరు మీఱఁగ, వనజాక్షులు కుసుమహరణవాంఛాపర లై.

సీ. కొమ్మ యొక్కతె చేరి కొమ్మ వంచినఁ గోసె నలరుఁ గ్రొన్ననలొక్కయలరుఁబోఁడి
కలికి యొక్కతె తేఁటి కళికి గొందులు దూఱ నతివర్ణ్యగతి నవ్వె నతివ యోర్తు
బాల యొక్కతె పూవుఁబాళకై గీలించి యూన నొక్కతె దాని నానయిడియె
ముదితయై మొగడలుముదితయొక్కతె రాల్పఁ జెలువందఁగాఁ నేఱెఁ జెలువయోర్తు
వెలఁదిగురివెంతపొద లొక్కవెలఁదిసూప, రామణీయకనిధి యొక్కరామపఱచె
నిట్లు వనకేళిఁ దేలుచు నిందుముఖులు, సరసవాచావిలాసంబు నెరపు వేడ్క.

రగడ. నెలఁత [2]నెమ్మి నెమ్మిఁ జూపె నీకు నీకుజాళినీడ
నలయకమ్మ కమ్మఁ దావి నలరు నలరుబంతులాడఁ
గలయ నీడ నీడగాదు కదలి కదలికడకు రమ్ము
వెలఁది నన్ను నన్నువిరులు వేఁడి వేఁడిమాటచిమ్ము
వనిత రాదు రా దువాళి వలదు వల దుపవనసీమ
ననలు గోర గోరఁ జీర నాన నానవెట్టె లేమ
తమ్మికంటి కంటిఁ బొదలఁ దారుదారుచుండ ముందు
కొమ్మ మావి మావిననలు గోయఁ గోయుటంచు నిందు

1. చ - ట - లలోనీపాదమేలేదు. 2. చ - ట - నెమ్మినెమ్మిఁ జూపెనీకు నాకుజాలిండ.

కొలఁది గాదు గా దురాశ కొమ్మ కొమ్మనంచు జోకఁ,
గలఁకఁ దిట్ట దిట్టవైతి కన్నె కన్నెఱుంగ లేక
రమణి ననకు ననకుఁ జేర రాఁగ ఱాఁగ నగుచుఁ జేడి
నమరు తావి తావిదా గయాళి యాళి గొల్లలాడి
ముదిత మాలమాలఁ జాల ముడువు ముడువు నగల పూలఁ
బదరనేల నే లతాంగి పట్టుపట్టు జీనువాలఁ
గనిరి లలన లలనవామ్రకలిక కలికచ ల్గడంగఁ
గనలు కలికి కలికితేల కావికావికనఁ గడంగఁ
గొఱలి పీడపీడనేల గుట్టుగుట్టు నలుల మొనల
నెఱయ నింపునింపు నిచట నెలఁత నెలఁత తళుకునసలు
అతివ నట్టి నట్టివేరు నాడనాడ వైచె దేల,
సతులతరమె తరమెఱుంగ సరస సరసముడిగి బాల
సావి నిక్క నిక్కగాదు చాలుఁ జాలు [1]దఱుగుపళులు
తావినండ దండమాకుఁ దమకతమకమూనుపళులు
క్రొవ్వులేమి లేమిఁ జెలులు గుంద గుందరదనయులుఁకఁ
ద్రోవగట్టు గట్టుచాయ తోఁపుతోఁపుముక్కు చిలుక
నంగమలయ మలయపవనే మానిమానిని వడదేరెఁ
జెంగునీకు నీకు ముద్దుచిలుకఁ జిలుకఁబిలువుసారె
కింక మాను మానుషంబు గెంట గెంటసంబులేల
కొంక కేల కేలఁబూని కొంచె కొంచె పూవుఁబాల
జగడ మొల్లమొల్లకెట్టు చనవు చనవు బలిమితోన
నగిన మేల మేల యని పెనంగ నంగభవుని మూన. 21

## జలకేళీవర్ణనము.

క. అని చెలులు సుమాపచయం, బొనరించి మరందకణము లొలికెడుతల్లో
యనఁ దనువుల నునుజెమటలు, చినుకఁగ జలకేళిసక్తచిత్తాంబుజలై. 22

క. [2]వరసీధుమత్తమధుకర, దరశీర్ణనవీననళినదళమిళనకళా
చిరశీలితశరశీకర, భరశీతలసరసిఁ జఱిసి ప్రమదలు తమలోన్. 23

క. గరుపనిలాహతి సుమరజ, మిరుగడ రా నడుము భృంగ మెసఁగ న్సరసీం
దిర దాల్చు కమ్మబంగరు, సరిపెణఁ దగు తేఁటితాళిచాడ్పున సుదతీ. 24

1. చ-వగదువళులు ట-దరుగుడితులు. 2. ట-లో నీ సందుపద్యములు లేవు.

చ. చిఱునును జెండొవల్ చికిలిచంద్రిక పై పఱవు, ల్పరాగముల్
పఱచినపైఁడిగ్రాఁతవలిపంబులు, పాయని జంటజక్కవల్
కుఱుచతలాఁపుబిల్లలుగఁ, గోమలి యిచ్చటఁ గాననయ్యె నె
[1]త్తఱు లలరాజ[2]హంసవనితాతతి దూఁగెడుడోలలో యనన్. 25

క. [3]బలిసద్మద్వారేంద్రో, పలఫలకకవాట మనఁగఁ బరఁగె సరసి యూ
ష్ఠలు గండపట్టియలుగాఁ, జెలఁగు సరోజములు బిగువుచీలలు గాఁగన్. 26

క. అలిగర్భకుముదముకుళము, వలిజక్కవమేనుసోఁకి వడఁకుచు నంత
ర్జ్వలసితతత్రుటితనలరెన్, గొలంకుసిరిచంట నకినె కులికె ననంగన్. 27

క. సూనయుతనాళమానస, నూసం గ్రేంకార మొక్కహంస మొనర్చెన్
మానిను లట రా జలఖగ, సేనలకెఱిఁగింప సభిరిసేసె ననంగన్. 28

చ. అని కొనియాడి కొమ్మలు శయంబులఁ బూని సనర్మవాక్యముల్
పనుపడఁ గోక లూన్చి [4]కరపావడ లంట బిగించి సొమ్ములో
యున్న సడలించి యొండొరులయంసము లూఁతలు గొంచుఁ జొచ్చి రిం
పున సరసీ స్థలిం దొఱలు పుచ్చిన కత్తులఁబోలి బిత్తరుల్. 29

గీ. చెలువ లప్పుడు నెలకొన్నసిగ్గుచేత, వక్షముల్ జేర్చిరి కరస్వస్తికముల
నగసి చనుజక్కవలఁ గూడిపోగుననుచుఁ, బదరిచనుజక్కవలనంటఁబట్టిరనఁగ.

ఉ. కొండొకపాయపుంగొమరుగుబ్బెత మొత్తు కొలంకు డిగ్గుచో
నండకు వచ్చినట్టి చెలియంసము చేతులఁబట్టి త్రేలె లో
నిండినభీతి నాస్థకళ నేర్పుటకై వలరాచ మొజ్జ కో
దండము నావచెనాఁ దఱటుదార్క్యనుకైనడి వేణి తూలఁగన్. 31

క. చెలువలు సరసీజలముల, నిలిచిన లోఁ గన్నుఁగవలనీడలు దోఁచెం
బలిచెక్కుఁజందనములకై, తలఁకుచు సడుగంటు నచటితమ్ములరీతిన్. 32

గీ. చెలులు కొందఱు తమమీఁద జలముఁ జల్లి
మగువ లొకకొంద ఱవి కేల మగుడ నాని
రల్పుజఘనాభిఘాతార్తి సరుగుఁ డెంచు
సలిలములకిచ్చి రభయహస్తంబు లనఁగ.

చ. నెలఁత యొకర్తు నెమ్మొగముసీడ నవాంబుజమంచుఁ గైకొనం
దలఁచి కరంబుసాఁచుటయుఁ దక్కరముం బెఱతమ్మిరీతి నం

1. చ-తరగలు. 2. ట-హంసకవితానము. 3. ఇదియుఁ బైదియుఁ ట-లో లేవు
4. క-కపావడలు.

దలరిన నొండు రెం డగుట యద్భుతమం చొకప్రౌఢ నెచ్చెలిం
బిలిచి వెలుంగఁ బల్కె నది మేలమునం దనుఁ జేరి నవ్వఁగన్. 34

సీ. కల్లోలమున నన్నుఁ గదిసి యీఁదుటకు నోయుద్వేలకచజాల యోలయోల
నూటిఁగొమ్మాని నాసాటిఁ ద్రేయుటకు నోయుల్లోలకరనాళ యోలయోల
చేపట్టి నావెంటఁ జేరి పట్టుటకు నోయుద్దామశకటసీమ యోలయోల
పగలేక నాతోడఁ దడవుగ్రుంకుటకు నోయుజ్జృంభకుచకుంభ యోలయోల
యోయువిద యిందు రాకున్న నోలయోల
యోచెలియ యూఱకుండిన నోలయోల
యోసకియ యెందుఁబోయిన నోలయోల
యనుచు నుద్దులు గూడి పోరాడి రపుడు. 35

చ. తెరఁగల డాయుచున్ మొగడతమ్ములు గోయుచుఁ గేరి తేల్చుచుం
గరములు పట్టుచు న్మునిఁగి గ్రక్కునఁ దేలుచుఁ జాల సోలుచున్
దరులకుఁ జేరుచుం దఱుముచుంటల దూఱుచు నీట ఱువ్వుచున్
దొరకొని నవ్వుచుం జెలులు తోయవిహారనితాంతతాంతలై. 36

సీ. కరిహస్తసాదృశ్య మిరవుకొల్పుటఁ జేసి తొడ లాగ్రభాసంబుతోఁ జలింపఁ
గదళీచ్ఛదాపమ్య మొదవఁ జేయుటఁ జేసి నిలువున నుదరము ల్చిక్కఁ జూప
హైమదర్పణసామ్యమలవరించుటఁ జేసి మెఱుఁగుఁ జెక్కులు కెంపుమిసిమిఁ బూన
జలద[1]సాధర్మ్యంబు సవదరించుటఁ జేసి విప్పుగొప్పులు పయోవ్యాప్తి నెఱయ
హస్తికుంభోపమానంబు లగుటఁ జేసి
చన్నులు నఖాంకురాంకుశక్షతులఁ దెప్ప
నంబుకేళిక చాలించి యలసగతుల
సరసి వెలువడి తత్తీరధరణి నిలిచి. 37.

చ. చలువలుగట్టి తొంటి సుమసౌరభము ల్వలుచక్కఁ గ్రుమ్మఁగా
నలకలు చిక్కు[2]వుచ్చి తడియార్చి కొప్పులు పెట్టి పువ్వుపం
డలు గయిసేసి చాలమృగనాభి తనూలతలందుఁ బూసి సొ
మ్ములు ధరియించి లత్తుకలు మోవులఁ జేర్చి వయస్యలందఱున్. 38

క. [3]లీలావతి[4]జలవిహరణ, కేళీకృత్యంబు లెట్టకేలకుఁ గలఁకం
జాలించి యుచితరచనలఁ, గూలంబున నున్నయట్టికుముదినితోడన్. 39

1. చ-సౌందర్యంబు. 2. చ-దీర్చి. 3. ట-లో నీపద్యము లేదు. 4. చ-విహారములు.

## కుముదిన్యాదులు మన్మథపూజఁ గావించుట.

గీ. ఓలతాతన్వి యీవసంతోత్సవమునఁ
గోరి మదనుని బూజించుకువలయాక్షి
తనకు ననుకూలుఁడైనట్టి ధవునిఁ గూడి
చెలఁగి మనుఁగాన మనము పూజింత మనుచు. 40

సీ. వలగొన్నగొజ్జంగియెలదీవెమగులున కసదుమొగ్గలు[1] పిల్లనసులుగాఁగ
గొప్పకప్రపనంటిగుమురుటుప్పరిగెకుఁ బెనులునాకులు కేతనములుగాఁగఁ
బ్రబలినసురపొన్నభవనేశ్వరమునకు సుమపాంసువులు వితానములుగాఁగఁ
బొదలినగురివెందపూఁబొదచవికెకు సమదభృంగములు ఘోషములుగాఁగఁ
దనరు విరిదోఁటనగరిలోఁ దావిమావి, జగమజారంబునెడ ఘనసారవేది
కర్ణికాసింహపీఠిపైఁ గలువఱేకు, పట్టుజముకాళ మనునందఁ బఱచి యుండు.

గీ. చిగురుపటమునఁ బూఁదేనె మొగడకణికఁ
గొలువుమెఱసిన మరు వ్రాసి కోపులందు
రతివసంతుల వ్రాసి తత్ప్రాంతసీమ
భ్రమరకీరపికాదుల వ్రాసి నిలిపి. 42

క. ద్రాక్షామధురాధర లు, య్యిక్షుశరాసుం బ్రసూనహేతిదళితఫా
లాక్షు నుచితోపచారవి, చక్షణలై పూజసల్పి సమధికభక్తిన్. 43

ఉ. దండము నీకు సామిరచిత్ప్రసుదేశశరీర మోడ్పుఁగో
లండజరాజగామిహృదయంగమవిక్రమ సంసనంబు దో
ర్దండయశస్సమాశ్రయపితామహవక్త్ర జోహారు నూనకో
దండవిలాసవీక్షణవిధానధురీణసహస్రలోచనా. 44

ఉ. సాయుధుఁడై త్రిపురధరుఁడై నిటలాక్షుఁడు గాడ్పుసోఁకులం
బోరొడు నొండురెండు[2]పురము ల్దగ సేయు టిదేమివింత యే
యేయెడ నేకపుంత్రమువహించి సమస్తజగత్ప్రపంచముల్
మాయఁగఁజేయు నీయెదుట మన్మథ మానసతీభయంకరా. 45

గీ. చెలువమున నీకుఁ దమ్ముఁడై[3] చెలఁగువాని, ననఘవిక్రమహారిసూతి యైనవాని
గనుఁగవకుఁ జంద్రభానువైతనరువానిఁ, గుముదినికిభర్తఁగాఁ జేయుకుసుమవిశిఖ

క. అని ప్రార్థించుచుఁ గుముదినిఁ, గనుఁగొని మదనునికి వినతి గావింపుమనన్
మనమున లజ్జయు నలఁతయుఁ, బెనఁగొన నొకరీతి మ్రొక్కి చిత్తరికలఁకన్.

---

1. చ - ట - పిల్లిపసలు. 2. ట - పురములుగ సేయు. 3. చ - ట - యలరువాని.

## కుముదినీవిరహావర్ణనము.

చ. కలయఁగ మ్రోయుకోయిలల కాకలికాకలనాద మచ్చటన్
నిలిచి సహింపలేక బలునెవ్వఁగ నుల్లము తల్లడిల్లఁగా
నలసకటాక్షపాతముల నాళిజనంబులవంకఁ జూచుచున్
నిలయముఁ జేరి యేమియు[1] మనీషకు నింపమిఁ జింతఁ గుందుచున్. 48

చ. గోడఁగెడ్డపావురాలరొదఁగూడి ప్రతిధ్వను లిచ్చు కెంపుటా
గోడిగెల ప్రేలుబంగరపుగూఁడులఁ బల్కెడుచిల్కచాలుచే
నడరు పసిండియోవరులయంత్రపుబొమ్మలు మీటు కిన్నరల్
గడుసుతిఁ గూడి గమ్మునఁగాఁ దగు సౌధముఁ జేరి యచ్చటన్. 49

చ. చికిలిపసిండిచాయపని చిత్తరువన్నియు వెల్లబాఱఁగా
నకినెలకోళ్లతోఁ దళుకుఁజాయల గుజ్జరినేఁతపట్టుతోఁ
దళుకగు నిండుచంద్రిక కురాళముతోఁ హురుసుంజిపాన్పుతోఁ
జకచకలీను కప్పురపుఁ[2] జప్పరమంచమున న్వసించుచున్. 50

సీ. పలుమాఱు రాచూలిఁ దలపోసి వేడిచంపునిట్టూర్పుగాడ్పులు నిగుడఁ జేయు
నిట్టూర్పుగాడ్పుల నిగుడఁజేసి మెఱుంగుకన్నుల బాష్పము ల్గ్రమ్మఁ జేయుఁ
గన్నులబాష్పము ల్గ్రమ్మఁ జేసి యనంతకంతురాజ్యంబేలఁ జింత సేయుఁ
గంతురాజ్యంబేలఁ జింత సేసి మనోంబుజమునఁ గోర్కెలు కొనసాఁగఁ జేయు
నరవిప్రుఁ గోరుకులు గొనసాఁగఁ జేసి, కలయ వలవంతఁ జంతంతఁ గళవళించు
నిట్లు కుముదిని యానంగహేతిహాలహా, లార్చి నైరింపఁగాలేక యుమ్మలికలోన.

ఉ. ఆమెలమావితోపరుల నాసనమాధవికాలతాగృహ
చ్ఛాయల నాసితాభ్రకృతశయ్యల నాకమునీయదేవతా
నాయకరత్నకేళిసదనంబుల నా[3]విరిచప్పరంబులం
బాయక యాతనిం గదిసి భావజకేళి సుఖింపఁ గల్గునే. 52

సీ. పాదాబ్జములు తోట్రుపాటు సేయనవచ్చుఁ జెలిమిని గొబ్బునఁ జెంతఁ జేరనీక
నినుపారఁ బాఱుకన్నీటి సేయనవచ్చు నొంచెఁ గన్నార వీక్షించనీక
వడఁకొందు మై పరవశత సేయనవచ్చుఁ గవలించెఁ బలుకులు వినఁగనీక
[4]యుజ్జగింపఁగరాని లజ్జ సేయనవచ్చు నడచెఁ గేలునుగేలు నంటనీక

1. ట - యునునింపులుగామిని. 2. క - మంచమునుపైనువాన్నతిన్. 3. ట - వలి చప్పరంబులన్. 4. ట - బుజ్జగింపఁగరాని.

మనసెఱుంగని చెలియ నేమనఁగవచ్చుఁ, బలిచెమటికొంతతడవందునిలువనీక
యనితలంపఁగఁ జింతాలతాధిరూఢ,దర్పకదశాంకురమ్ములు దలముకొనియె.

చ. తనువున నిండి కాలుకొను[1] తాపముసోఁకు సహింపలేక జీ
వన మతిశైత్యకాంక్ష నిజవాసము వెల్వడి కర్ణకూపశీ
లనసరసప్రఫుల్లకమలద్వితయంబున విశ్రమింప వే
గనటకువచ్చెనో యనఁగఁ గన్నులఁ బ్రాణము నిల్చె[2] లేమకున్. 54

శా. ఆలజ్జావతి [3]నంత నొక్కచెలి డాయ న్వచ్చి యాశ్చర్యదో
లాలీలాలసచిత్తయై యకట యేలా వచ్చె నీ[4]వంత యీ
నాళీకాయతనేత్ర కంచు మదిఁ జింతం జెంది తద్దీనదీ
నాలాపంబులచే లతాంతశరబాహాప్రౌఢి నూహించుచున్. 55

చ. అలకలు గూడదిద్ది సరుల్లన చిక్కడలించి జాలుగా
నొలికెడు బొమ్మును ల్తుడిచి యొయ్యనఁ బయ్యెదకొంగుఁ జేర్చి సొ
మ్ములు సవరించి ఘర్మజలము ల్దొలఁగం దడియొత్తి యొత్తి తో
య్యలి నెదఁ జేర్చి చేర్చి కరుణాకులగద్గదనిస్వనంబునన్. 56

చ. చెలియ యిదేమి నేఁడు గడుఁజిత్రము నీదు తెఱంగుఁ జూచినం
దలఁపఁగరాని బెట్టిదపుఁదాపము రూపము వింతకోపమున్
నెలకొనినట్లు తోఁచె నిది నిక్కము దక్కలు పల్కనేల నీ
కలఁకకు నొందు కారణముఁ గానముగా మదిఁ జింతసేసినన్. 57

సీ. దగరతేఁటులకప్పుపగఱనీటులఁ గప్పు నలుదపెన్నెఱికొప్పు వదలెనేల
మెఱపునక్కులఁ జిక్కువఱపు చెక్కులసొక్కు లలఁతినిద్దపుఁజెక్కు లడలెనేల
చలువ[5]చాయలఁ జేర్పు కలువపూవుల నేర్పుఁ దెగడుకమ్మనియూర్పు దెరలెనేల
పసిమి తీవలబెంచు [6]మిసిమి తేనెలబెంచు వలపుమ్మెఁ గ్రమ్మించు వాడెనేల
మొగడతమ్ముల జిగినేలి పొగడఁజాలి, నిగుడుచన్నులఁ జెమటలు నిండెనేల
తళుకు బేడిసకవచాయఁ దఘుకుఁజేయు, నేర్పుకన్నులఁ గెంజాయ నిలిచెనేల.

ఉ. గోమగునీమొగంబు గనుఁగొన్నను గ్రొన్ననవింటిదంటచే
బాములు నోమినట్లు గనుపట్టెడు నిట్టియెడ న్మఱుంగు లిం
కేమిటికే మిటారి తలఁ పెల్లను దెల్లమి గాఁగఁ దెల్పవే
యామకరాంకు నైనను జయంతునినైనను దెత్తు నిత్తఱిన్. 59

1. చ - తాపము సైఁపఁగ లేకయంత. 2. ట - కొయ్యనన్. 3. ఉ - నొక్కనాఁడు.
4. చ - ట - చింత. 5. చ - పూవుల. ట - తావుల. 6. క - ట - నుసిమి.

చ. అన మది యుట్టు పెట్టికొని యున్న సఖీజనుఁ జేర్చి దిక్కులన్
వనములఁ జాల [1]జాలుకొని జాతిన నర్తులు గోరి మీరుచున్
వినతముఖాబ్జయై మిగుల ప్రేలిన కాఁ బోవక కేలఁ జిక్కి దు
ర్కని సెగఁజల్లు సూనములు ద్రవ్వఁ బడంగను జేల ద్రోయుచున్. 60

ఉ. ఏమిదియొక్కొ యీలుంగఁ జెలి యేమును గోరినంబులోన నా
యామని సొంపుఁ[2] జూపఁ జనినప్పటి నుండియు నంత మారునుం
బై మనసీని కాఁక కిటు వయ్యె నటన్న నొకింత నవ్వి దాం
గోమలి యిష్టగా మనసు కోరిక తెల్లము చేయుచు సంతసంబునన్. 61

[3]చ. అని చెలి వెంటయుం బలుకు నంబుజనేత్ర వనంబులోన నీ
కనుఁగొనినట్టి యాకుసుమకాంతి సమానము పెంపు సేయుచుం
జెనఁగొని యుండు నెచ్చెలిను మీరు దయ నేమి దు రాప్రత్యేక నీ
మనమున దీని కేల పలుమారును గుందెద నేను గ్లానిగన్. 62

చ. వనిత తలంపులోని వలపంతఁ దొలంగగ నవ్వి యుప్పు డేఁ
జని మనవీర సేను చెలి యప్పుడు నంతము నొంది చేయ న
ల్లను నవిశేషరీతిఁ బదింపుగ నాసని నవ్వు నంత నీ
వనిపినఁ జాలు సంపఁ గిసలాయన నోలి సెఁ బల్కె నవ్వుచున్. 63

—— సంధ్యాకాలవర్ణనము. ——

క. పగటిసెగ నవలి సవనుఁ, డిగిం ద్రసుగుపములు నడి ద్రిక్కుల ప్లై
నిగుడ నలవిష్టుపవనమున, దిగదిగయని [4]త్రేలు తూఁగువడిమి నొరలెన్. 64

చ. ఇనుఁ డపరాద్రియం దొలఁగ నేగుచుఁ బయింపుగా నవ్వుటలన్
[5]గనుఁగొనుఁ డంచు నున్నతవలంబుల నంపువఁ గొప్పురంబుగా
నునిచినయట్టి యాత్మబలమా యన భంగిగ నొప్పెఁ గినీనునుఁ
వనతరుశాఖలం [6]దొగరువన్నె యయెంపులు నిల్చె నయ్యెడన్. 65

మ. దినలక్ష్మిజనకాత్మజాపహారణోద్విగ్నస్థితిం బొల్చి న
స్తనగేంద్రకుణదాదశేశ్వరుని భాస్వన్మణిప్రాంశుంబు నా
తనతారావరకాలకీనవతి యాత్యంబుచే నుగ్గునం
గినుకం బర్వతవత్కి[7]రాగములమాన్కి విన్నంది సంధ్యాంశుమల్. 66

1. క - జాలుకొనఁ జాలెను. 2. ట - జూపఁ గాఁ జనినప్పటి. 3. ట - లోని సినద్య మునకు మాఱుగా "అనిన" యని పచసము గలదు. 4. చ - త్రేలుతూఁగుడివియు. 5. చ - తను గొనునంచు. 6. చ - ట - దొగరుపన్నియు. 7. ట - రాగములమాన్కి ని.

[2] సీ. పటీరతారసమస్త్రపాతనపరసగంబునఁ బుట్టిన ప్రవాళపుంజ మనఁగ
[3] విరహాగ్నిఁ బ్రజ్వల్లి తేఁగ రమ్మని యనుఁ బ్రార్థింపఁ జనుచక్రపంక్తి యనఁగఁ
దానలొచ్చి నిశుఁడు నేఁ డనుసరింపరా మ్రోలఁ బన్నిన కెంపుచప్పర మనంగ
నలఘుమహాతివాత్స్యాయనమునఁ బొడసూపు తరుణసౌదామనీధామ మనఁగ
విష్ణుపదస్థుఁడును దమోద్వేషియు నగు
హంసుఁ డలనాఁగకేస్పృష్టి నైనదోష
ముపేఁచ సంధ్యాధిలోఁ దాన మాడఁ జనుచు
పరిసిడి [1] ధాతుశాటినాఁ దనరె సంధ్య. 67

చ. [5] తనుముని సవ్యసాయుపటువర్ణము లై యళికైతవంబునం
దమముఁ గదియంగవచ్చి యుచితధ్వనితో నిజకర్ణికాకలా
పములను మూఁగఁ జిక్కులు బద్ధదళాంబుజముష్టిఁ బట్టెఁ దే
జములగు మేటిబోటులను వెస స్థలినాత్ముల నాఁపఁజాలరే. 68

సీ. సొముదస్తోక్ష కేసర మూను మదినిండి వెలిఁ బర్వుతాపాగ్నిఁ దెలుపుకరణిఁ
సమ్మిరంగట మ్రోవముఁ దావకాన్తజుఁ డిట్టు తూలించె మమునని దూఱుకరణి
నసజాంతరాళి ముక్కునఁ గ్రుచ్చు మైకాఁక నానఁజాలక విష మానుకరణి
నలినిఁ జేరు మనోర మొంగ దడా మరయుక్క నలరాజనలుఁగుపై వ్రాలుకరణి
సరసబిసిసీపలాశంబు చాటుఫ్రాని, నిలుచు నాసంగసాయకానీకహాతికి
లోఁగిఘం కాంతసంబునడాఁగుకరణిఁ, గాంతు నెడఁబాసియొక్కజక్కవ వెలంది.

సీ. ఘనపంచపది లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న హంసమండలము మున్నరుగు నెట్టు
గహనమాలిక లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న ఋక్షసంఘము సంచరించు నెట్టు
గంధేభఘట లివి గాఁబోలుఁ గాకున్నఁ జేచకంబులు విజృంభించు నెట్టు
గరళకూటము లివి గాఁబోలుఁ గాకున్న నార్తిఁ జక్రములెల్ల [6] నఱచు నెట్టు
లనఁగ సారంగనుహారతనుహరిహాయమణి, హరితహరిగుణహరిహావిరళనసరణి
సారిగఘనికళహాయరిపుహాలికవనస, మానసపటుమచిఁదిమిరములలముకొనియె.

చ. ఘనవనకాయమానమునఁ గ్రమ్మి తలిర్చు విభావరీవినూ
తన [7] తరుగోస్తనీలత యుదగ్రత మోదమయామదోహదం
బున సుదాగఁగాఁ బొడము భూరితరస్తబకంబులో యనం
దనరె నతిప్రశస్తసువిధానమున్ లై తగు తారకావళుల్. 71

1. ట-లో-లేదు. 2. చ-పటీరతారసమస్త్రపాతనగంబునఁబుట్టినట్టిప్రవాళపుంజమనఁగ.
3. చ-విరహాగ్ని. 4. గ-ధాతుశాటి. 5. క-తనుము ఏనవ్యసాయ. 6. ట-నఱలు. 7. క-వరగోస్తనీ.

చ. ఇనకరతాపతప్త యగునింద్రదిశాసతి కాఁక దీఱ మో
మున నిడునూతనామృతసముజ్జ్వల మా పటికంపుఁగిండి[1]లా
గున నెలదోఁచెఁ దోఁచెఁ బయిఁ గ్రొందొగ రప్పుడు నెమ్మితో [2]నిశా
వనిత నుఱుంగుపట్టిన రువారపుఁ జంద్రికపావడో యనన్. 72

మ. తొలుగెంప న్నలఁ గింపుమై నలఁది తోడ్తోఁ బ్రాగ్దిశాతన్వి క్రొ
న్నెలయన్ పాపని దానమార్ప మును గన్నీ రుబ్బనా నూత్నర
శ్ములు మించెం బిదప న్విరుద్ధసలిలంబు ల్వర్వెనా వెన్నెలల్
నలువొందెం బయి దృష్టిబొట్టనఁగఁ జిహ్నం బొప్పె నీలద్యుతిన్. 73

సీ. విధుఁడౌట లోకైకవేద్యంబు గావింప శ్రీవత్సచిహ్నంబుఁ జేర్చెననఁగ
సోమాభిధానంబు సువ్యక్తమొనరింప నఱుతఁ గప్పుధరించి వఱలెననఁగఁ
బద్మాసనుం డౌటఁ బ్రకటంబు గావింపఁ [3]గలహంసఁ జెంగట నిలిపెననఁగ
ద్విజరాజవిఖ్యాతి నిజముగా నొనరింప హోమపావకరక్ష నూనెననఁగ
నబ్జనామంబు సార్థమై యతిశయిల్ల, మత్తమధుపంబుఁ జెంత నమర్చెననఁగ
నంకసంయుక్తుఁడై చెలువందె నపుడు, కమల[4]గర్వవిదారి రాకావిహారి. 74

చ. నెలకొని రాజు తేజములు నించుచు రాఁ గుముద[5]ప్రచారముల్
దళములు విచ్చియుం బొగడుదాల్చె దళంబులు వేయి గూర్చియున్
విలసనమొంద వయ్యె నరవిందగణంబు లినుండు నిల్వమిం
దలఁపఁ బలప్రచారములు ధారిణి నీశ[6]గుణానురూపముల్. 75

చ. విరహులపైఁ గరాస్త్రముల వే నిగిడింపఁ గడంగి కందుచ
క్కెరవిలుకాఁడు వెక్కసపుఁ గిన్కఁ దొలంక మృగాంకబింబమున్
విరివిలుచుట్టుగాఁ దివియ వేమఱు రాలు తదీయసీధుశీ
కరములకైవడిం దొఱఁగె గాఢతుషారతుషారవారముల్. 76

సీ. కలువకొప్పెరలఁ జక్కవయూర్పు సెగఁ గ్రాఁగు నులివెచ్చ [7]పూఁదేనె జలకమాడి
తఱిసిందుజాబిల్లి తళుకుబొక్కసములోపల మించు వలిమంచు [8]వలువఁ బూని
విరిబొండుమల్లెపూబరణుల నెత్తావి జడియు పుప్పొడిగందవడి యలంది
[9]చిలుకునీరు దొలంకఁ దెలివొందు నెలచట్టుపళ్లెరంబుల మ్రోల బంతిసాఁగి
యలరుఁబొదరిండ్లముంగిళ్లవలఁపుకలన[10]నలయుజవరాండ్ర క్రొల్లన్ను చెలులఁ
పండు వెన్నెలచిలువాలపాయసంబు, లారగించెఁ జకోరరాజాన్వయంబు [గూడి

1. చ-ట-బాగున. 2. క-దిశావనిత. 3. చ-నలహంస. 4. చ-గర్వాపహారి. 5. చ-ట-ప్రతానముల్. 6. ట-రణానురూపముల్. 7. చ-ట-పూనీట. 8. చ-చలువలూని. 9. ట-చినుకునీరు. 10. చ-నలరు.

[1] సీ. బలిధామ మొనసినఁ బట్టి బంధింపదే చీఁకటి దళమేది చెదరెఁగాక
యసువులు బలసిన నడఁపదే నీశ ప్రకంపనాకులవృత్తిఁ గాంచెఁగాక
రాజు చేరినఁ గానరము మాన్పదె యంక మవినిశ్చితాకృతి యయ్యెఁగాక
దుర్గేశుఁ దాఁటినఁ దినుమదే యలకప్పు మదమేది కదలక యొదిఁగెఁగాక
రోదసీపూర్ణవిధుపాదరోచమాన, విపులధారావిశేషమై వెలయు దీని [చె.
మహిమ చేఁదూల వెయ శేషములిన గుణము, లనఁగ వెన్నెలజగమెల్ల నాక్రమిం

## వెన్నెలవచనము.

వ. వెండియుం బుండరీకభవాండంబునం దంపతండంబుగా నిండుపండువెన్నెల [2] విరుదుకస్తూరితోడఁ జుక్కలను జొక్కపుటరవిరులు వలగొన నునిచి తావి గట్టిన నిశాకాంతుఁ డనుదంతపుబరణి నిర వగు తెల్లగందవడిఁ బగలు గగనమణి నిగిడిచిన సెగలఁబొడమిన బడలిక నడలి బిసకుసుమరసమును జమరి పురరోదసియును చెలువ[3] చలువనెలకొన మైనెల్లఁ జల్లికొనిన మొల్లంబున నుల్లసిల్లి మఱియు నాత్మీయసూతనదశాసముచితంబుగా శీతలతరశీతకర శిలాతలంబులఁ బొంకి జీరుకలాడుచు మందపవమానకందళస్యందమానేందీవరమరందధారాసందోహంబులం దేలి యోలలాడుచు నెల్లెడ వెల్లివిరియు నుల్లోలతల్లజంబులఁ [4] బిల్లదీవు లాడుచు, నుత్ఫుల్లమల్లికామతల్లికావేల్లిత పల్లకీకుడుంగంబులఁ గడంగి డాఁగిలిమ్రుచ్చు లాడుచుం బిసాళించి మఱియు నలుకం గలయికలకుఁ దలపడని చెలువ [5] కీలితములు గిలుబందలంచు చెలువుగ జాలకంబుకన్నంబులఁ బ్రవేశించి తలిరుగుమురుల నిరవగు నిరులు విరియించు వెరవున నీరములసందులు దూఱి గగనావతరణశ్రమంబు నపనయించువడువునఁ జంద్రశాలావిహారలోలబాలాకపోలఫలకంబుల నధివసించి, కనయొడలి యుడుజక్కన చెలువలయూర్పు సెగల నొగిలి [6] సెగమాన్ప తెఱంగునఁ బుంభావసంభావనాపరిశ్రాంత కాంతాకుచాంత నిర్వాంతస్వేదంబులాని, మఱియు, సింద్రనీలమణిమయసౌధవిటంకంబులకు ధవళపారావతశ్రేణులై సాళిగల తీవగుంపులకుఁ బూవుజొంపంబై కాసారతీరంబులకు మించుగల యంచపిండై, బంగరుముంగిళ్లకు రంగవల్లికయై, మఱియుఁ గఱకుదారతెఱంగునఁ దమ్ముల నొగిలించుచు, దైత్యకునిపోలిక దెసలుఁగడచుచు భోగివడువునఁ గడివోనిచలువలు దాల్చుచు నారదుని[7] వడువున జగడాలు

1. ట-లో నీపద్యము లేదు. 2. చ-గుఱుతు. 3. చలువలలముకొన. 4. చ-బిల్లదిప్పాడుచు. 5. చ-నిశితములు నిలుపుండటంచు. 6. చ-జలమాను. 7. చ-రీతిని.

పచరించుచు నెఱుకు తెఱంగున నిన్న నుర్లఁద్రోయుచు నాసునిగోమునఁ గొమ్మల నలరించుచు మానిని [1]యనుపుష నుడువుల నాఁగుచుఁ [2]గాకములకు నఖిసారికానీకములకు నడలు వెంచుచుఁ దరంగవతీతీరంబులకుఁ గురంగేక్షణావారంబులకుఁ గలువసొంపులు [3]నింపుచు, మఱియు నొక్కయెడ లలితమణిమయసౌధతలంబులఁ బ్రసవశరకేళికై యుల్లాసమున నిజవల్లభు లల్లన పోఁకముడి [4]కేల సడలించినఁ బెగడువడి వెగ్గలంబుగ బిగ్గిలి డిగ్గనలేచి వాతాయనాయాతశీతకరకరాంకురంబులఁ దారి గనుఁబడకునికి మనంబునం బెనఁగొనిన నాన నానతవదనలై కెళవులు గనుఁగొను నవోఢాంగనల మెఱుంగుకన్నులచాయఁ దుఱంగలించుచు, మఱియు నెల్లెడఁ బాలవెల్లి వెల్లివిరిసినచందంబున సందంబు చూపు బయట చిట్టకంబులకుఁ [5]బట్టువడని ముగుదలఁ దదీయాంగంబులు బయలుపఱుపఁబూనిన తెరుచాప్పు చూపుతలంబులకుఁ దార్చి పేర్చినతెమిఁ గట్టువాదిట్టమగలు సలాగావకయ్యంబులఁ దేలించిన నెలవులఁ జెలువార నెరసిన హారమౌక్తికంబు లసి పొఁడ వెన్నెల తేఱం బోవునకియుల వికావికనవ్వు నవ్వెటీపిటులు నంతకాంతి ప్రకాశంబుల నంది చూపుచు, మునుపు ననుపుగల మగని మనునవ నసయము ననునయించి వెండియు నొండొకతె యందనుండఁ గని చేరి నారకు దూఱి మగిడి చను నెడ వెనుగదిసి ప్రియంబులు పలికి ఘనంబుల ప్రార్థించి ఘర్మంబుల నగనవ్వి మొగంబులు మగిడించి చేఁబట్టి సవరించి కరంబులు విదుచుచు జగజంత దగఱుసుగువల కంకణంబుల సంకీర్తంబులైన హారంబుల కాంచీపురంబుల నీరికలెత్తుచు ననుంగుఁజెలుల వచనంబులు విని యనాయాంగనాసంగం బారోపించి క్రించుఁదనంబు గల్పించుకొని ప్రొలయులకల కలఁకల నుసికి నిజప్రాణనాయకులు మగిడి చనిన నిగిడిన నెన్నగఁ బశ్చాత్తాపంబునుం బొందిజాఱు కన్నీరు సారెకు నీటునఁ బోవిడుచు నారసాలుల గోవుల కాంతితేరు చూపుచు, నొండొరువు లుద్దులుగా నుకొని తొలుతమగలు విడియఁ జెలువచెమటలు దోలఁక నలయికలు దలంపక గోడల నీడల నిజారోజకుంభ పరిమాణంబుఁ దెలుపువిధంబునఁ జెన్నగు వెన్నెలకుప్పలు వోసి యానయుటకుఁ గడువడినషరు నీమన్మకస్తూరిన లైనకప్పురగంధుల యురస్థలంబులఁ బింపిల్లు గురియు ముత్తియపుఁ బేరులడాలుతోఁ బొత్తు గలియుచుఁ బ్రకాశించి యు

---

1. బ-యొకుపున. 2. చ-గోరకములకు నఖిసారికానీకరములకు. 3. చ-నింపుచు విజృంభించి. 4. చ-దోడివి. 5. చ-మట్టువడని.

మృతప్రదం బగువిధుండు దయార్ద్రహృదయుండై యఖిలభువనంబు సత్త్వప్ర
ధానంబు గావించె నన మించి రోదసీవలయంబు కర్పూరఫలకకల్పితం
బనుశంక నంకురింపఁజేయుచు విజృంభించె నట్టిసమయంబున. 79

క. కంతునకుఁ దోడు రాకా, కాంతుఁడు కరకాండముల వెగడుపడఁజేయం
గాంతాలలామ కంతట, సంతంతకు మేనికాఁక యగ్గలమైనన్ 80

## మన్మథాద్యుపాలంభనము

క. నెచ్చెలి వెచ్చఁగ నూర్చుచు, విచ్చలవిడిఁ బెచ్చుపెరిఁగి వెగడుపడుచు నా
పచ్చవిలుకానిమైత్రము, రుచ్చంద్రుల ననియె నత్యరుంతుదఫణితిన్. 81

సీ. రాజమండల మూర్తివాజిసంభరణపాత్రము చేసె నేజగత్ప్రాణమూర్తి
బహువాహినీభర్తఁ బ్రబలార్థకేతుచయంబు మోయించె నేయసమశరుఁడు
దుర్గాధిపతిమౌళి దొరయించె నార్యపాదవిజృంభణంబు నేకువలయాప్తుఁ
డతిగంధతరులచే నాత్మానుగత్రేణిఁ బూనించె నేనుమనోని[1]ధానుఁ
డట్టివాతేశ్యాశాలియు నట్టియతనుఁ, డట్టినవ్యాగవర్తనుఁ డట్టిసురభి
కీర్తనుండును నీరీతిఁ గెరలిభీరు, మానసము నరింపఁ గడఁగి రేమనఁగఁగలదు.

సీ. అంధకప్రియసూతి నై విషపంకసంకలితాంకము వహించుఖలుఁడ వీవ
యసమయుష్మ నేత్రమ్ములనె మాటుకొని సత్ప్రధానత ల్చెలుచు నీమేనమామ
ధరణి నెల్లెడఁ బ్రసూనప్రసవఖ్యాతి వహియించి తిరుగు నీసహచరుండు
భానురద్రుపజాపాండుచ్ఛదాపకర్షణ చంచలుండు నీసహజమిత్రుఁ
డకట నప్పక నీవారు కృష్ణలకావ, కారవైరస్యమున ధర్మదూరులగుట
భీమవిజయాహితగుణాసభిజ్ఞన్పత్తి, నవని దుష్టచతుష్టయం బగుట యరుదె.

చ. కనుఁగలవిల్లు నంటకయు [2]ఖంగని మ్రోయుగుణంబు గంటిలే
కనె యిరుమేనఁ గాఁడివనుకాండములుం గలయట్టిమేటి జో
దున కతనుప్రభావము కెనర్పడ లక్ష్యముగాదు భీరువుల్
మనసిజ దోన మాఁడుకోల మానఁగదయ్య తలంచి మ్రొక్కెదన్. 84

సీ. ఒనఁగఁగాఁబోలుఁ గల్పోదగ్రహారమూర్తి పుష్పచాపము పేర భ్రుకుటిలతిక
దయ సేయఁగాఁబోలు లయకాలశిఖి యలిస్తోమశింజినిపేర ధూమరేఖ
సంఘటింపఁగఁబోలు సంవర్తసమవర్తి టంకారముల పేర హుంకృతములు
కరుణింపఁగాఁబోలుఁ గల్పాంతరవి హల్లకాస్త్రసంఘము పేర నంశువితతి

1. చ-నిధానమట్టి. 2. చ-ఖంగునవారియగంటిలేక గ్రక్కున.

యుపథ వెట్టఁగఁబోలు మహోగ్రకాళి, వాయురథ మనుపేర నిశ్వాసపంక్తి
కాకయుండిన వాఃపూరకయు వసింపఁ, నీ వెపుడు లోక మేర్చు వే భావజన్మ. 85

సీ. కోకస్తనియటంచుఁ గుందింపఁ జూచితే తరుణచకోరాక్షి యరయరాదె
యరవిందపద యంచుఁ బొరపొచ్చె మొందితే కువలయామోదక గానఁగరాదె
తిమిరకైశిక యంచుఁ దెగువమైఁ జూచితే కౌముదీసహాస కానరాదె,
యహిరోమలత యంచు నలయింపవచ్చితే తారకానఖ దయఁదలఁపరాదె
యహితగుణశాలినియటంచు నసహనమూర్తి, నివహాలిలాభిరామను మన్నింపరాదె
చాలఁ జెప్పెడి దేమి యీచంద్రవదనఁ, బ్రోవఁగారాదె పౌర్ణమాసీవిలాసి.

సీ. జింకపేరిటఁ గందఁజేసె నింతియకాని హరుఫాలశిఖి చాల నంటదయ్యె
మించుపేరిటఁ గరఁగించె నింతియకాని బాడబశిఖి క్రిందుపఱుపదయ్యెఁ
గాంతిపేరిట నీఱుగప్పె నింతియకాని రాహుదంష్ట్రాగ్ని హైమఁ బ్రాఁకదయ్యె
నుదయరాగము పేరఁ[1] బొదిగెనింతియకాని ప్రాగద్రిదవమూర్తిఁ బఱపదయ్యె
నకట నీవోషధీశుఁడ వగుటఁ జేసి, సంతరించితివో శిఖిస్తంభనంబుఁ
గాకయుండిన నవినిన్నుఁ గ్రాఁచకున్నె, పాంథసంతతిపుణ్యమా పాటి చంద్ర.

[2]సీ. మొదల మహాబిలంబునఁ దేజరిల్లుట కుండలాకృతిని నిండుండవగుట
విషముతోఁ గూడ నావిర్భావమందుట బహుపాదవిస్ఫూర్తిఁ బొందుకొనుట
నవలనీక శశంబుఁ గడిమిమైలోఁగొంట యాబాల్యకౌటిల్య మందుకొనుట
రాజితవీక్షణశ్రవణాంచితుఁడవౌట తరుణసముద్రాసనమున్నఁ గొనుట
నీవు పెనుబాఁపతేఁడవై నిలిచితరయఁ, గ్రూరభావంబు నీకసాధారణంబు
భయదవిషధారి తలక్రిందుపఱుపఁజాలఁ, డతఁడు నీలీల నీలకంఠావతంస. 88

చ. ఎలమి శుకాదికద్విజసమీహితదివ్యఫలప్రదుండ వై
యలరుచుఁ గాలకంఠనుతి కర్హుఁడవై సుమనోనురాగి వై
యలఘుమ[3]రుత్సమాశ్రయుఁడ వై తగుమాధవ నీవు నీసుదృ
క్కుల నలయింతువే మధుపకోటులఁ బంచి దయావిహీనతన్. 89

చ. అలులు మధువ్రతంబులు సుమాస్త్రుఁడసంగుఁడు పక్షపాతి చు
క్కలదొర కోకిలంబు బలికాకుల పెంపుడుగున్న ప్రోషిత
త్పలదళనం బొనర్చుశుకపంక్తి యివన్నియుఁ ద్రోఁచి పోవఁగాఁ
దలఁచిన నోసదాగతి సదాగతి వీవసుమీ లతాంగికిన్ 90

సీ. ప్రత్యగ్రవక్రదంష్ట్రా[4]శిఖాచయ మనుపట్టుకాఱుల సారెఁ బట్టిపట్టి
శ్వాసభాస్త్రికమరుద్వలమానవిషము లనెడి కుఱుమంటల సారెఁ గాఁచికాఁచి

---

1. చ-బొదలె. 2. చ-ట-లలోలేదు. 3. చ-మరుత్సఖా. 4. క-దంష్ట్రాహగ.

యాలోలసృక్వాగ్రలాలాప్రవం బనునలఁతినీరున సారె నద్దియద్ది
యత్యంతభయదజిహ్వాంచలం బనునాకుజూటిచే సారెకు రాచిరాచి [నతనుఁ
త్రాఁచు వాక్రొల్కి యుండుఁ గంబంపుఁ గొండ, యోజ నిన్నాశుగముఁ జేసియొసఁగె
చేయఁగాఁబోలుఁ బననశాదేని సకల, జీవనం బగునీవింత సేయు టెట్లు 91

చ. అని సుమబాణచైత్రపవనాబ్జుల నెచ్చెలి దూఱునంతలోఁ
దనువున హెచ్చినట్టి పరితాపము సైఁపఁగలేక యప్పు డ
వ్వనరుహపత్రనేత్ర నెఱవాడెడుక్రొల్గనుదోయి ఱెప్ప లో
య్యనఁ గదియించి సంజ్వరభరాలసయై పొరలాడునంతటన్. 92

చ. చెలి కలఁకం దలోదరికిఁ జెందినతాపముఁ [1]బాపు నేర్పునం
జెలువలు నింపఁగాఁ దలఁచి సారెఁ బటీరతుషారనీరముల్
తలిరులుఁ గప్రము ల్గుముదతామరసంబులు నించి యైందవో
పలకృతవేదికాతలముపై మృగలోచన నుంచి రొబ్బునన్. 93

క. విలువ యిడరాని చలువలు, చెలువకు నొనరించి [2]పయినుశీరవ్యజనో
చ్చలనజనితమందానిల, వలనంబునఁ గొంతకొంత వా డడలింపన్. 94

క. తనుపొంది యొయ్యనొయ్యన, కనుదమ్ములు విచ్చిచూచి క్రమ్మెడుకన్నీ
రనయము ఱెప్పలఁ గ్రుక్కుచు, ననియెం జెలితోడ ధైర్య మవలంబముగాన్.

సీ. చెలియ నేఁ బెంచిన యెలమావిమోకకు సేనంతికకుఁ బెండ్లి సేయవమ్మ
సుదతి నేసాఁకిన శుకశారికల దేవతామందిరములకుఁ దార్పవమ్మ
మగువ నేఁ బెంచిన మరువంపుమడికట్టు లప్పటప్పటికిఁ బెం పరయవమ్మ
[3]పడఁతి నేనడపిన బాలసారంగంబు ఋషినివాసముల కర్పింపవమ్మ
యబల నాతోడఁ గూడఁగూడి యాడునట్టి, నెచ్చెలుల నెల్ల నీవు మన్నింపవమ్మ
భావిజని నైన నాతఁడె భర్తయగుట, కింతి మరునకు మే నప్పగింతుఁ గాన.

చ. అనుచు నడిం గడంగి కుముదాప్తునికై యెదు రేగునంతలోఁ
ఘననిభవేణి ప్రేలుటయు గ్రక్కునఁ బువ్వులు రాలెఁ దో నురం
బునఁ బొరఁబాటినట్టి యలపూర్ణశశాంకమయూఖపంక్తి వె
న్నున నెసదుస్సి పాఱె నన నూత్నసరోరుహపత్రనేత్రకున్. 97

క. అత్తఱి సఖి దగ్గఱి యపూ, బిత్తరిఁ దనబాహులతల బిగియించి కడున్
మెత్తని మే చెమటలు వడి, నొత్తుచు విధుమణివితర్ది నునిచినయంతన్. 98

చ. కలఁక తలంక నేత్రములకాఁకఁ బెరల్పఁగఁ జేరవచ్చెనో
పలుమఱు నేత్రరాజ మునఁ బయ్యెదకొంగు మెఱుంగుఁగన్నులన్

---

1. చ-మాపు. 2. క-చెలులుశీత. 3. చ-పనిత.

నిలిపి లతాంగి యేడ్చె మది నెవ్వగతోఁ గురరీపరంపరా
కలితనవీనదీనతరకాకలికాకలనిస్స్వనంబునన్. 99

క. ఈరీతి నెమ్మనమ్మునఁ, గూరిన వగ నేడ్చునట్టి కుముదిని నెదస్సఁ
జేరిచి చెక్కుల డిగుక, న్నీరు కరాబ్జమునఁ దుడిచి నెచ్చెలి పలికెన్. 100

చ. వదలుదురమ్మ యాత్మకులవర్తన మీలువు దూలి సారెకున్
బదరుదురమ్మ లేఁదలిరుఁబ్రాయపుమేని పలంతురమ్మ యు
ట్లదరుదురమ్మ మండుశశికైనఁ దలంకక సందునెన్నెలన్
గదియుదురమ్మ యిత్తెఱఁగు కన్నెకుఁ జెల్లునటమ్మ నెచ్చెలీ. 101

మ. మెలఁతా నీవిఁకఁ జింతసేసెదవు సుమ్మీ వీరసేనుండు నీ
లలితోద్యానముఁ బాసి వచ్చి నిజలీలాగేహముం జేరె నా
చెలువుం డచ్చట నుండఁబోలు నిఁక నీచేకంకణం బిమ్ము నీ
నలకేళీవని కేగి యీక్షణమె నీప్రాణేశుతోఁ జెప్పెదన్. 102

సరళికచంద్రభానుకడ కేగుట.

క. అని తెలియఁబలికి యప్పుడా, వనితకుఁ గ్రమ్మఱఁగ శశిరసమ్మున వెల్లం
బనుపఱిచి యాకెవలయము, తనచేఁ గొని కూర్మిఁబోటి సరళిక యంతన్.

ఉ. చెంతఁదనర్చు కేళివనిఁ జేరి నికుంజము లెల్లఁ గాంచి య
త్యంతసుగంధబంధురలతాంతనితాంతవిలోలగుచ్ఛకా
క్రాంతసరస్మరందరససంగతభృంగతతారవాన్వితా
శాంతలతావితానకలికాలయ మొక్కటి డాయవచ్చినన్. 104

క. మును తావీణియమీటుచుఁ, గనుఁగొన్నలతాంగి సొంపు కన్నులఁ దోడుటన్
గనుపట్టఁ జంద్రభానుఁడు, మనసిజశరఘాయమానమానసుఁ డగుచున్.

ఉ. నీపవనీధునీకమలినీమకరందమిళన్నిలిందగ
ర్జాపటుఝంకృతుల్ సయిఁపఁజాలక నీలకచాకుచాంతరా
రోపితమైనచెందము మరుఁడ్లగిపింపఁగలేక చిక్కి లీ
లాపరికల్పితైందవశిలాతలశీతలవేదికాస్థలిన్. 106

క. పవళించి చందనాచల, పవమానకిశోర [1]చలితఫలగళితరసా
సవమత్త[2]కీరశారీ, రవములు బెట్టుగ హృదంతరం బెరియింపన్. 107

క. తలపోయుఁ దలఁకు సలుకుం, దలసంచుం దస్తరించుఁ సహాసహాసము లోఁ
దిలకించుం బులకించుం, బలికించు న్నట్టిబయల భామా యనుచున్. 108

1. చ-జనితఫల: 2. క-కీరశారికరవములు.

## చంద్రభానుని పరితాపము.

సీ. హృదయవాసిని యైనమదిరాక్షి లేనవ్వు లభినవపాండిమం బలవరింప
స్వాంతసంగత యైన కాంతలేఁజూపులు తనువునఁ జాంచల్య మనువుపఱుపఁ
జిత్తచారిణి యైనమత్తకాశినిమోవి కన్నులనెఱసంజ గడలుకొలుప
సంకల్పగత యైనపంకజాననకౌను తానవం బంతకంతకు నిగుడ్ప
మానసావాసయైనభూజానిపుత్రి, పిఱుఁదు కోర్కులకెంతయుఁ బెంపునెఱపఁ
బలవరించుచు నాచంద్రభానుఁ డపుడు, నిలుపరింపఁగలేక కన్నియఁదలంచి.

చ. మెఱుఁగుచుఱుక్కునం దనువు సోఁకెడు వెన్నెల కాలుకొల్పుచుం
జఱవఁగఁజొచ్చెఁ దెమ్మెరలు చక్కనిజోదు శరమ్ము లేయఁగాఁ
గఱకరియయ్యె నిట్టియెడఁ గౌఁగిట నన్దయఁజూడ కక్కటా
తెఱవ యొకింగితే నెగులు దీర్పఁగదే [1]తగవే కలంపఁగన్. 110

ఉ. కన్నుల దోరచాయ లలికంబున లేఁజెమ రుబ్బుగుబ్బలన్
గ్రొన్నెలపంకసొమ్ములఱగ్రొమ్ముడిజాఱినపూలు వాతెఱం
జిన్నిమెఱుంగుకెంపు లెదఁజిట్లిన గంధము గల్గునట్లుగాఁ
గన్నియ .... .... .... .... .... 111

ఉ. రాణమెఱుంగువెన్నెలఁ గరంగిన క్రొన్నెలఱాలమేడలం
బ్రాణసమా .... .... .... .... ....
వీణయమువ్వట్ల పంచమవిక్రమము ల్పచరించుగీతముల్
గానరసంబుబిరాజిఁ బలుకం గలభాగ్యము నాకుఁగల్గునే. 112

చ. పలుచనిమేను లేఁగొనరు [2]పల్కులు ముద్దులమూట చిన్నిగు
బ్బలు జనగూడు వెంట్రుకలు బంగరుచెక్కులు చేరెఁడేసిక
న్నులు నునుముత్తెలుల్ మినుమినుక్కనుకొను మెఱుంగు వెన్నెలల్
కులికెడు సన్నవెం [3]గులుకుకోమలి ని న్మదిఁ [4]జర్చచేసెదన్. 113

క. కలువా కనుఁగవ గోఱనెల, చెలువా సన్నొనలు కప్పుఁజిలువా జడ యో
చెలువా వదివే లైనను, విలువా నినుఁజూచి గారవిలువారలకున్. 114

క. తుహినకరవదన నీగతి, బహుభంగులఁ బలికి చంద్రభానుండు ముహు
ర్ముహురుపహితవిరహార్తిం, దహతహపడి యాత్మచర్యఁ దలఁచి కలంకన్. 115

1. ట - తగదే. 2. చ - పల్కులముద్దులమోము. 3. చ - ట - గలుగుకోమలి.
4. చ - ట - చింతసేసెదన్.

సీ. ఉన్నట్లు యుండి ప్రద్యుమ్నుతోఁ గలహించి సిద్ధార్థిసై యేల వెసలవలసె
వలసెఁబో త్రోవ దుర్వాసుశాపంబున విజయులోలుం జేల విడిచిపోవరాఁ
బోయెఁబో నేను నీ[1]పురిసొచ్చినది మొద లీ[2]కుముదినిరూపమేలవింటి
వింటిఁబో వనములో వీణవాయించుచో నేతెంచు నాకన్నె నేలకంటిఁ
గంటిఁబో యంతలోనసె కన్నువింట
గొనయ మెక్కించి మరుఁ డేలకూఁత సేసె
నకట శౌరికి సత్యకు నవతరించి
నట్టినాకును దైవమీ[3]యడలు దెచ్చె. 116

సీ. తరియింతు నెటువలెఁ బరవాది విరవాది నెఱవాదితావుల[4] మెఱయుగాడ్పు
భరియింతు నెటువలెఁ బరుసంపుమరువంపుగరువంపువిలునింపుశరచయంబు
మలఁగింతు నెటువలె నెలదీవియలదీవి సలదీవియలవిరాలుతలిరుడాలు నలు
దొలఁగింతు నెటువలెఁ బలుమాఱుఁ బొలివిరాలు బలుమారుబాబాలకలికిరో
సారిది నేత్రాబ్జములు విచ్చి చూతు నెట్లు
సాంద్రమోహాతమంబుతో సైఁతు నెట్లు
ప్రౌఢశశిమాంత్రికవికీర్ణపథికహాసన
భసితసితసాంద్రచంద్రికాపాటనంబు. 117

మ. అనిపల్కు న్వని యంత నాతరళికాబ్జామోద యత్యంతసం
జనితాశ్చర్యముతోడ న్నాత్మ నతని న్సత్యాసుతుం జంద్రభా
నునిగా నెన్నుచు నాకుమారకుపయి న్నాలోకన్న యాత్మీయన
ఖ్యనురాగం బుచితోపయుక్త మని యత్యానందముం జెందుచున్. 118

సీ. చంద్రభానుఁడు కాన సమధికంబై మించు వెల్లఁదసంబున వెలయువాని
కృష్ణపక్షంబున నెసఁగినరాజౌట సంతకంతకుఁ గార్శ్య మడరువాని
బ్రద్యుమ్నరుచిగాన భరియింపఁగారాని గాటంపుఁగాఁకచేఁ గరఁగువాని
నిత్యానిరుద్ధసుస్నేహదీపకుఁడౌట మలయానిలమునకుఁ దలఁకువాని
నరయ సత్యాత్మసంభవుఁ డైనకతన
నతనుశరవర్ధితాంగుఁడై యలరువాని
నాకుమారవరేణ్యు డాయంగ నరిగి
వినయవినమితవదనయై వనజగంధి. 119

1. చ-ట - పురిఁజేరినది. 2. క - కుముదినిరూపంబు గుఱుతువింటి. 3. చ - యడరు.
4. చ - నోరయుగాడ్పు.

### తరళిక చంద్రభానునకుఁ గంకణము నిచ్చుట.

గీ. దేవ [1]చిత్రేశు సాత్రాజితీతనూజ, కాంతకుసుమదిని నిజకరకంకణంబు
ననిపె దేవర కిదె దీని నవధరింపు, మనుచుఁ బ్రాంజలియైన నయ్యవనిభర్త.
క. వితతాశ్చర్యతరంగిత, మతియై యా లేమ చేతి మణిమయవలయం
బభిమానంబునఁ గైకొని, స్మితమంజులవాక్యసరణిచే నిట్లనియెన్. 121
శా. నాగాంకూరలతాలవాలమహో దౌర్భాగ్యాక్షరాక్షేపణో
ద్యోగాధిష్ఠితకుండలాకృతివో [2]హృద్యక్తాంగనాధైర్యసం
ధాగాధాంగజదత్తవాగురవో లేదా మత్తమో[3]రాహువుం
బ్రాగల్భ్యంబునఁ [4]ద్రుంచుచక్రమువో భామాకంకణగ్రామణీ. 122
క. మణిబంధబంధురస్థితి, మణిబంధనవాధివాసమహిమ మెఱయు నిం
ప్రణమించెద ననుఁ గన్యా, మణిబంధుం జేయవే సమంచితకరుణన్. 123
క. చెలువన మణి తెఱఁగు నాతోఁ, బలికి కలఁక నడఁతు ననుచుఁ బఱతెంచితివో
నాయమ్మ ప్రకోష్ఠవాసికి, [5]నలవడు నీమదికిఁ దెలియు నంతర్వార్తల్. 124
చ. అగణితమన్మథాశుగమహోజ్వలితానలమామకీనహృ
ద్విగుణితతాప మెంచదో మది స్వహిభృద్వరజాత యానమ
ద్గగనతలాప సింధుమణి గాని యెడన్ ఘనసారయుక్తిఁ జె
న్నగు విమలోర్మికం బనుచ కంపునె నిన్నొకకంకణాకృతిన్. 125
చ. తొలువలకాచకయ్యమునఁ దొయ్యలి నీవికి నెగ్గు వేఁ దమిం
పలఁచిన స్వర్గింపుకరతామరసంబునఁ గూడునిన్ను నే
నలఁతునమెట్టఁ గంకణము నమ్ము భవద్రుచిం గాంతయంగముం
దలియుఁగఁ జేయుమీలు మదినిల్పెదఁ గీ లెడలింప నొక్కెడన్. 126
మ. చెలిసంతోషముఁ గాంచునే సఖులకు స్నేహంబు సంధిల్లునే
ఖలనాథస్థితశారికాశుకమరాళంబు ల్సుఖం బుండునే
సెలుగు ల్సాపునె పంచసాయకుఁడు రాజీవాక్షిపై రత్నభా
సిలమం బొపలయంబు తెల్పు మని కన్నీరొడిక ల్గట్టఁగన్. 127
గీ. వినఁగఁ దైయున్న యమ్మహీవిభుని జేరి, శిశిరవస్తులచేఁ గొంత సేదఁదేర్చి
తలిరుకెంజాయసురటిచేనలవరించి, యొయ్యవిసరుచుఁదరళికాయువతి వలికె.

---

1. చ - ట - చిత్రేశ. 2. చ - హృద్యోపాదృఢీభావముద్రా గాఢోద్యదనంగపాశ
మవో. ట. హృద్యోపాదృఢభాగముద్రా గాఢోద్యమనంగపాశమవో. 3. చ - ట - వైఖరిన్.
4. చ - బాపుచక్రమవో. 5. చ-ట-నలవడు నేనిపుఁ దెలియునంతర్వార్తల్.

క. జననాథచంద్ర, యేమని, వినిపించెద మున్ను నిన్ను వీణారతునిం
గనుఁగొని కుముదినియట వో, యిన మొదలుం దాల్మి దూలి హెచ్చినకూర్మిన్.

సీ. మలయానిలంబు పైఁబొలసిననీభుజాపన్నగంబుల మది నెన్నునయ్య
కమలకాండములు పైఁగ్రమ్మిన నీయాననేందుమండలము నూహించునయ్య
మదరుతుమ్మెదలు పైఁ బ్రాల నీనాసికావికచచంపకము భావించునయ్య
రాయంచపదువు లాటడి వెట్ట నీకుంతలఘనాఘనములఁ దలంచునయ్య
భ్రమసి యూరక పనిలేనిపనికిఁ గూర్మి, చెలియఁ జేరెదనని నిన్నుఁ జీరునయ్య
చిత్రఫలకంబుపై నలచిత్తజాతు, వ్రాయఁదలఁపోసి నీరూపు వ్రాయునయ్య.

ఉ. చక్కెరబొమ్మ కొమ్మ యెలజవ్వని యచ్చట నిట్టు గుంద నీ
విక్కడ నుందువయ్య చెలి యీలువుదూలి మనోజుగాసిచేఁ
జిక్కఁగ దెయ్య యింతపనిసేయుదు రయ్య యిఁ కేమిసేయునో
చుక్కలరాజు వేఁడితలసూపెను రాగదవయ్య మ్రొక్కెదన్. 131

[1]మ. అని పల్కన్ విని చంద్రభానువసుధాధ్యక్షుండు సంతోషనీ
రనిధిం దేలుచు నోలతాంగి యిపు డేఁ బ్రచ్ఛన్నవేషంబుతో
నునికిం జేసి యథేచ్ఛఁ [2]జేర నది నీవూహించి యేవేళ నీ
కనుకూలం బగు నట్టివేళ నను డాయ న్వచ్చి పల్కించినన్. 132

క. హరి రుక్మిణిఁ బలె నేనుం, దరుణీమణిఁ గొంచు శత్రుదమనుఁడనై మా
పురికేగెద మది నీవొం, డరయక పరికింపు మట్టియవకాశంబున్. 133

చ. అని పతి వెండియుం బలుకు నంగన నాతెఱఁ గానుపూర్విగా
వనితకుఁ దెల్పు మేను దనవాఁడ సుమీ యనిపల్కు నావయిం
దనదయ యుండనిమ్ము మము దైవికమై యితరేతరంబు హె
చ్చినతమి నెట్టులైన దరిఁ జేర్చునదృష్ట మటంచుఁ జెప్పుమీ. 134

చ. తరళిక నీవు వచ్చి కడుఁ దానుసమాయ్యెను దమ్మికంటి లో
విరహదవానలంబు కడువెగ్గలమైన సహింప కేగతిం
బొరయుచునున్నదో మగడిపొ మ్మనియూర్మికఁ జేతికిచ్చినన్
దరుణి జొహారు దేవ యని తన్మణిముద్రికఁ గొంచు గొబ్బునన్. 135

శా. ఆలీలావనవాటిఁ బాసి తరుణీహర్మ్యంబు సొత్తెంచి యా
నాళీకాక్షికి లేమ తాఁ జనినచందం బంతయుం దన్మహీ

---

1. ట - లో నీపద్యమునకు మాఱుగ "అనినవిని" యని వచనముగలదు. 2. చ - రాఁజనదు.

పాలోదంతముఁ బంచసాయకునివోఃపాండిత్యముం దెల్పి కెం
గేల న్రంజిలు ముద్దుటుంగర మొసంగె న్మందహాసంబునన్. 136

చ. ఒనఁగినఁ బొంగి యచ్చెలువ యొయ్యన నేత్రయుగంబుఁ జేర్చి సం
తసమునఁ గేలఁదాల్చియుఁ బునఃపునరుక్తసఖీసనర్మ వా
గ్విసరరసంబు చిప్పిలుచు వీనులవిందులు సేయఁ గొంతచిం
తసడలి యున్నయంతటఁ గనం దగియె న్నిశి ధూసరచ్ఛవిన్. 137

గీ. భార్గవుఁడు గానఁ బరుసంపుఁ బస దలిర్ప
రాజజృంభణ మాత్మ నోర్వంగలేక
తవపకర్షంబుకొఱకు నభ్యుదయమందు
చొప్పుతోఁ దూరుపున వేగుఁజుక్కతోఁచె. 138

మ. కమలాప్తుం డిట బ్రహ్మయై యఖిలముం గల్పింపఁగా నిమ్ము హూ
ర్తము బ్రాహ్మంబనఁ బొల్చు నేతదనుసంధానంబు నించు న్హితా
ర్థములంచున్ జనకోటికిం దెలుపుచందంబొప్ప ఘోషించెఁ ద
త్సమయారాధనజాతవాఙ్మహిమమించం దామ్రచూడౌఘముల్. 139

చ. చెలియలి యిల్లు మందటిలఁ జేసిన దోషము సద్వసూత్కరం
బులు గిలుబాడనైనయఘమున్ బహుచక్రవిమర్దనంబునం
గలిగినదుష్కృతంబుఁ దొలఁగన్ భృగుపాతమొనర్చెనో యనన్
గలువలఱేఁడు వ్రాలెఁ దుదిగట్టుననుండి కళావిహీనతన్. 110

క. అర్కుఁ డపరాద్రి కేగుచో నతనికాంతిఁ
గొల్లగొని యాతఁ డేతేరఁ గొఱలుభీతి
నప్పగింపఁగ నెదురుగా నరిగి కాచి
యున్న శిఖియనఁ బ్రాచిఁ జెన్నొందెసంధ్య. 141

[1] ఉ. కాలపయోదమూర్తి పయిఁ గ్రమ్మి మహాబిలమండలంబు త
త్పాలకుఁడైన ఋషివరుబంధుయుతంబుగఁ గూల్చి తత్ప్రభు
త్వాలఘుకాంతిలక్ష్మిఁగొని యయ్యరుణద్యుతిరత్నరాజముం
జాలసముద్ధరించె హితచక్రముఖాబ్జము లుల్లసిల్లఁగన్. 142

[2] మ. మునుదానేగెడువేళఁ జీఁకటులఁ బైము క్కాఁకగాఁ బంచి వే
చను దేరం దము [3]గామినింబలె గుహాసద్మంబుల న్నావిలోఁ

1. ట - లో లేదు. 2. ట - లో లేదు. 3. చ - కానివింబలె.

గాని యుండఁగని తద్భిక్షాగ్రహణ మస్మత్కం బొక్కఁ గావించెనో
యనఁ జెప్పె నిగిడెం గరంబు లగకూటాభోగభాగంబులన్. 143

మ. సరవిం దామరబాసవార్కగుణ భాస్వద్రామపాదాప్తి ఖా
గ్యరమోత్కర్షము కల్గి గర్కశమహోగ్రానస్థితుం లోర్వ ముఖ
స్ఫురణల్దాల్చి సముజ్జ్వలావయవయై సొంపూనఁ బత్రాప్రశాప
స్తరశాపాటురపంక్తినా వెడలె నంతర్గగ్నరోలంబముల్. 144

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లలనగతులఁ
గడపి నెవ్వగఁ గుముదినీకాంతమూర్తి
నెలకొనిన తాప మొరులకుఁ దెలియనీక
విభుని వరియింప సమయంబు వెదకుచుండె. 145

మ. అలఘుజ్ఞానతరంగరంగదళికస్యందిత్రవేందుస్పృహా
చల[1]షట్కంజభుజంగ జంగమగుణాంచత్కాంచనోర్వీధరో
జ్జ్వలలక్ష్మీ[2]వశగాంగ గాంగఝుర[3]వైశద్యాస్పదాభంగని
ర్మలచిత్తోర్జితసంగ సంగరజయప్రాప్తిప్రహృష్టాస్తనా. 146

క. అత్రిమునిపూర్వపర్వత, మిత్ర జగన్మిత్రబల[4]సమిత్రస్వగుహా
చ్ఛాత్రోత్కృష్టపిత్రిహోత్రధ, పిత్ర యశస్తృణపవిత్ర వినయపవిత్రా. 147

[5]మాలిని. ఉదరదహరసద్మాభ్యర్హితోన్నిద్రపద్మా
పదయుగచిదమోఘాపాదివాక్యశ్రుతేఘా
విదితశయనయోగావిష్కృతోద్బోధనాగా
హృదయ[6]నిటలసీమాహిండితాఘుర్ఘధామా. 148

గద్య. ఇది శ్రీదత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందవందనసమాసాదిత సరసకవితారసోదాత్తవత్తనామాత్యసోదర్యమల్లనమంత్రిసర్యప్రణీతంబైన చంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

1. చ - షట్కాబ్జ. 2. చ - శుభ. 3. చ - వైషద్యాస్పదా. 4. చ - సమిత్ర్యస్తగురుచ్ఛాత్రోత్కృష్ట. 5. ఈపద్యము ట - లో లేదు. 6. చ - నికటసీమా.

శ్రీరస్తు.

# చంద్రభానుచరిత్రము.

## పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీయోగ [1] స్త్రీయోగప, ణాయితరోమాంచభూషణనిరీక్షణ యా
మ్నాయమయభాషణ కృతా, ధ్యాయస్మృతనామధేయ దత్తాత్రేయా. 1

వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2

సీ. పరవాహినీనిజృంభణము మానుచు మేటి నిర్ణిద్రశరసముత్సేవవేది
చనుదెంచు రాజహంసముల నేలెడు ఱేఁడు కువలయామోదానుకూలవృత్తి
కమలాధివాసస్థమై కనుపట్టు గుణశాలి మిత్రనిర్వ్యాజలక్ష్మీవిధాయి
సత్పరంపరకుఁ దేజంబు గూరుచు పెద్ద యతులవిధుప్రసాదైకపాత్ర
మఖిలభువనంబు పంకంబు లడఁచు సుకృతి, సకలఫలవైభవంబు లొసంగు దాత
చంచలారంభములు లేని చారుమూర్తి, జగతి మించె శరత్కాలచక్రవర్తి. 3

చ. సరసవనాంతరాళవికసద్విమలచ్ఛదధూళికాపరం
పరలు మరుత్ప్రచారములఁ బైపయి నంబరవీథిఁ బర్వి పాం
డరజలదప్రకాండము లనంగఁ గనుంగొనవయ్యెఁ గాని చో
గరిమ వహించునే యవి జగజ్జనమోహసితాభ్రసంజ్ఞలన్. 4

చ. సరసిజపాంసుసంవలితసైకతము ల్విలసిల్లు నేఱులన్
శరదృతుభర్త నీరమయశాటిఁ దెరల్చినఁ జంద్రకావియ
స్తరులమఱుంగులం దగు నితంబములో యనఁ బ్రాంతసీమఁ ద
త్కరనఖరాంకరేఖ లనఁగాఁ దెరతాఁకుడుజాడ లింపగున్. 5

మ. అకరు ల్నిష్ఫలు తావిపుష్పాడి సముద్యద్ధూపచూర్ణంబు కే
ళికరాళిప్రకరంబు ధూమము మరాళీపక్షము ల్వాలవృం
తకము ల్గాఁ దగు రాజహంసతతి చెంతం బద్మిను ల్పూనుధూ
పకరండంబులు వోలె సామిదళితాబ్జంబుల్ సరోవీథులన్. 6

క. శరములు గానుప మీఁద, న్నరువులు నెలకొల్పి సనఁగ సుతిఁగని హారిదం
తరములఁ బూచినకనుములు, వరఁగె న్వలరాజు జల్లిబల్లెము లనఁగన్. 7

---

1. చ-ట-శ్రీయోగ.

గీ. దళులవిచ్చి నకపురంపుఁదరులపొరల, సురలుగంబూరముల్ గాలిసువ్వరంబు
తెగయుఁద్రుంచు నెన్నుదుటి నీటికగుకళంక, లడఁచుపహానికి సుమగరలని వసనఁగ.
చ. అలయుటిమాత్రవృష్టిసమయంబున నెప్పటియట్లు ధాత్రిపైఁ
గలయఁగఁ బర్వలేక శశికాంతి సఖస్థలియందు వేఱి యా
జలదపువేళ నూపడిన స్వచ్ఛతనుచ్ఛట గానవచ్చె నా
నలరె శలస్థానంబులు సితాంబుజపాండునారదచ్ఛవిన్. 9
ఉ. బాహులు మీఁగతిన్ ధరణిభాగమున న్మెఱఁ జూపుచుండె నై
వాహికలగ్నయోగ్యశుభవాసరము ల్గనుగొంచిన స్సహో
త్సాహముతోడఁ జైత్ర్యవసుధాపతి యాత్మకుమారమౌళి కు
ద్వాహము సేయఁ బూనిక ముదంబు హృదంబుజసీమఁ దోఁచఁగన్. 10
[1]గీ. ఆప్తవర్గంబుతో రహస్యంబుగాఁగఁ, గొంత సేపు విచారించి కుంభినపుని
రుక్మబాహుప్రభునిపుత్త్రి రుక్మగాత్రి, కుముదినీకన్య యునికి భావమునఁ దెలిసి.
చ. తమకుఁ బురోహితుం డగుపితామహసన్నిభు గాలవాఖ్యసం
యమిఁ గదియంగఁ బిల్చి విమలాత్మ విదర్భధరిత్రి కేఁగి సం
భ్రమమున రుక్మబాహునరపాలశిఖామణిపుత్త్రి యైనయా
కుముదిని ధృష్టకేతువునకుం దగ వేఁడుము పొమ్ము గొబ్బునన్. 12
చ. అనవుడు నట్లకాక యని యమ్ముని కుండినరాజధానికిం
జని తనరాక భీమనృపచంద్రతనూభవుఁ డైనరుక్మబా
హునకు నెఱింగింప నాతఁడు సముత్సుకుఁడై యెదురేఁగి యగ్రపూ
జన మొనరించి తెచ్చి మణిసాంద్రహిరణ్మయపీఠి నుంచినన్. 13
గీ. కుశల మర్థించి యమ్మునికుంజరుండు, కుండినాధీశ నీపుత్త్రిఁ గుముదినీల
తాంగి శిశుపాలనృపతినిజాత్మజునకు, నడిగి రమ్మని నను బంపె నాదరమున.
[2]మ. జననాథాగ్రణి యేమి చెప్పుదు భుజాస్తంభోరుకుంభీనసా
భినవత్క్ష్వేళశిఖాయితాసిముఖనిర్భిన్నారియోధాకువహా
రుని [3]యౌదార్యము రూపు రేఖయును నోర్పు న్నేర్పుఁ గారుణ్యవ
ర్తనముం గీర్తనము న్బలంబు చలము న్బ్రోదట్టి రామాలికిన్. 15

1. టలో 11–12–13 పద్యములకుబదులుగా; వ. విచారించి రుక్మబాహునిపుత్త్రి యున్కిఁ దెలిసి నిజపురోహితుం డగుగాలవాఖ్యునిం బంచిన నతండునుం జని భీమనృపతనూభవుం డైనరుక్మబాహునిం గని. అనువచనము గలదు. 2. ట-లో నీపద్యము లేదు. 3. చ-యౌదార్యమువార్య ధైర్యమును.

క. కావున నీపుత్రికి ననుఁ, బావలయమునందు వాఁడె తగు వరుఁ డిఁక నీ
వేవిధమును దలఁపక నృ, పవల్లభ యతని కిమ్ము పే యేమిటికిన్. 16

చ. అనుటయు నుక్తిబాహువసుధాధిపుఁ డాప్తసుహృజ్జనంబుతోఁ
దనయవివాహకృత్య ముచితస్థితి నెంతయుఁ జెల్పి వారిచే
ననుమతుఁడై ప్రమోదమున నమ్మునినాథుని వెంటఁ జేదిరా
జునకు నిజాప్తమండలికి శోభనలేఖలు వన్ప నచ్చటన్. 17

[1]క. చేదిధరాధవుఁడును న, మ్మోదము రెట్టింప బంధుముఖ్యుల మగధే
శాదివసుధాధినాథుల, నాదరమునఁ బిలువనంపి [2]యతివేగమునన్. 18

గీ. శుభముహూర్తంబునం బాత్రసుతయుతముగ
భూరిభూసురమంత్రము ల్పొరఁటాంత్ర
ధవళముల నాదములును వాద్యములరవళి
బోరు కొని మ్రోయ నాత్మీయపురము వెడలి. 19

[3]సీ. పాటూత్కరకుంతపటలఘూర్ణాఘూతరథ కేతుమౌక్తికవ్రాతరజము
కుంభరఘూర్ణాత్యుగ్రవారణఘంటికాపద్మరాగనికాయధూళి
సవ్యకరాత్యఘూర్ణప్రోత్థహయగళార్పితధామమరకతశ్రేణివితతి
పల్యర్ణఘూర్ణాప్రస్ఫుటమాలిరత్నగోమేధికవ్రజపరాగ
[4]ములమూఁ జిత్రాకృతిఁ దనర్చునంబరంబు, తనకుదిక్పద్మనయన లెత్తిన మొఱుంగు
లవెనుముంజటిన న్నెయుల్లడయునంగఁ, దనరనొయ్యనఁ గుండినమునకుఁ జనియె.

తే. అంతకు మున్న భీమవసుధాధిపసూతి చమూసమేతుఁడై
యంతయు వేడ్కతోడ నెదురేగి రయంబునఁ దోడితెచ్చి గే
హాంతికకేళికాననమునందుఁ దగ న్విడియించి వారికిన్
సంతస ముప్పతిల్ల నుపచారవిధు ల్నెరపించుచుండఁగన్. 21

ఉ. ఆవిధ మెల్లఁ బ్రాణసఖు లారసి వచ్చి యెఱుంగఁబల్కఁ జిం
తావిలచిత్తయై కుపలయాధిపునందన కూర్మిబోటిచే
నావనజాతనూతకిఁ దదన్యకరగ్రహణాన వేఁడుయుం
గేవలమాహ్వానజకృత్యముఁ జేటగఁ జెల్పి పంచినన్. 22

గీ. జనన రేంద్రునియత్నంబు వినినితాంత, దుఃఖితుండయ్యు నతఁడు వధూవయస్య
వచనముల చేతఁ గొంతయాశ్వాసమంది, సైన్యబలసంకులారామసరణి వెడలి.

---

1. బ - లోనిపద్యము లేదు. 2. వ - యతిమోదమునన్. 3. ఈపద్యము బ - లో
లేదు. 4. బ - మాలవిత్రాకృతి.

క. ఆపృథ్వీరమణుండు పు, రోపాంతంబునకు వచ్చి యొకచక్కటి నం
తఃపద్మముఖీసద్మము, లోపల నున్నట్టివిజయలోలుని గనియెన్. 24

చ. కనుఁగొని బాష్పపూరకలికల్కనుఁదమ్ముల నిండ డాయఁగాఁ
జనుటయు నాతఁడుం గదిసి చాఁగిలి మ్రొక్కిన గ్రుచ్చియెత్తి స
న్మనమున హర్షచిత్రములు [1]మల్లడిగొట్టుచునుండ నొక్కచో
ననితరవాస మైనవిమలాననియుందు వసిం[2]చె నత్తఱిన్. 25

శా. శైనేయాత్మజుఁ డామురారినుతు సాశంకంబుగాఁ జూచి తామో
యీ నిట్టూరుపు లేల వెళ్ళడరె మే నేలా కృశంబయ్యెఁ గన్
గోనల్ కెంజిగిఁబూనె నేమిటికి నాకుం జూడ నీతీరు చిం
తైతే నేఁడిచ్చటఁ దోఁచె నీదువిధ మాద్యంతం బెఱింగింపుమా. 26

సీ. అనఁ జంద్రభానుఁ డిట్లని యె నాఁడు మదీయాగమములఁ బట్టుటకు మునుమును వనిఁ బని
గనవాసి యొండొరుఁ గానంగ లేక పోయిన నంతఁ జింత నే నిచటఁ జేరి
వీణారహస్యంబు వీరసేనునిగూడి తుంబురుచే విరితోఁటలోన
నభ్యసించుచునుండ నచటికిఁ గుముదిని యేతేరఁ గంటి నాయిందుముఖియు
ననువరించెద ననుచునుండఁగఁ దదీయ, జనకుఁ డాత్మీయ సూతికి సంభ్రమింప
వారు నేతెంచి యావనవాటి విడియు, నేనచటువాసి వచ్చితి నిటవయస్య.

గీ. అనుచు నాద్యంత మేర్పడఁ దన తెఱంగు, దెలుప నాశ్చర్య వారిధిఁ దెప్పఁ దేలి
యామురాంతకసుతునితో నాత్మచర్య, విజయలోలుండు పలుకు సవిస్తరముగ.

మ. అటు లాబ్ధార్ణము ల్బనం దదనుయాత్రారంభము ల్గాని యు
చ్చట నిన్నుం గనలేక ఖేదవళితస్వాంతంబుతోఁ గుంది యు
ద్భటహార్యక్షమృగాదనంబు లగుకాంతారంబుల న్దైవసం
ఘటనం బాంధులఁగూడి యొయ్యనఁ జనంగాఁ గొంతకాలంబునన్. 29

## సప్తకాలవర్ణనము.

శా. హంసోచ్చాటనమంత్ర మంగభవసాహాయ్యంబు కాదంబినీ
సంసద్వైశసనంబు భాస్కరతిరస్కారంబు ఘుర్ణచ్ఛటా
సంసారాపగమంబు పంకజతమిస్రావేళ విశ్వంభరా
పాంసుధ్వంసన మంబుదాగమము దీప్తంబయ్యె నుర్వీస్థలిన్. 30

---

1. చ - మల్లడిఁ బెట్టుచు. 2. ఛ - వసించు.

చ. ఘనఘనఘూర్ణి కాగణము శంబరవైరినివంబు లాఁగఁగా
ననుపమపుష్పశర్కీఁడు హరిచాపపుగోణముఁ దాల్చి మబ్బుజొం
పములను బెట్టిదంపుటురుమల్ జలియించుచు మ్రోలనిల్పెఁ బ్రా
భవమిఁక వయఃకఠోర్వనుధాతలవిస్ఫురదూష్మఘూపముల్. 31

[1] సీ. జలజీమూతకఠోరకుండు నవవర్షాత్రు ద్రిగంబాఱ గ
ర్జలువంభంబునఁ బోరువెట్ట గగనశ్రీధాత్రి గ్రొమ్మించుచే
ములచే నుగ్గిన నొల్కి తచ్ఛకలసందోహంబు వర్షోపల
చ్ఛలన మ్రోలనొ కానిచోఁ గరఁగునే సంతప్తభూసంగతిన్. 32

మ. స్తనితంబు ల్విని భీతినభ్రతటినీచక్రాంగము ల్బెంకికిం
జనుచోఁ దద్రయవాతజాతహతపర్జన్యావళీసంధులం
గనుఁగొన్నైన తదీయహేమమయపక్షచ్ఛాయలో నాఁగఁ బై
కొనియె న్దట్టముగాఁగ నెల్లకడలం గ్రొమ్మించు లక్కారునన్. 33

చ. తొలుకరి నంబుదాళి శరధారణి నింపుచు రాజహంసమం
డలముల నాక్రమించిన నడంకి ధరంగలరాజహంసమం
డలములు [2] క్రౌంచగర్భమునఁ డాఁగె ఘనార్తి జనించె నేన్నిసీ
మలకపరేగిగో నిజవిభుత్వతఁ జూడక యెట్టివారలున్. 34

చ. హరిహయుఁ డభ్రపీఠిఁ జెలువారెడు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరముగ నెత్తి తానసమకాండమహోన్నతిఁ జూప ధాత్రిపై
హరిహయుఁ డౌచుఁ బూనిన యనంగుఁడు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరముగ నెత్తి తానసమకాండమహోన్నతిఁ జూపె నీనునన్. 35

క. ఎచ్చటఁ జూచినఁ దటాకమై, పచ్చిక కప్పట్టె ధాత్రి బహుళాంబుదని
ర్యచ్చుటులజలమయంబున, నచ్చగు శైవాలరేఖ లడరె ననంగన్. 36

[3] చ. సముదితసత్త్రలీలల దిశాతతిస్ఫురముఖ ఫేనకందళం
బులమియుచు [4] సింధుపుప్పుటురవోద్ధతి మీఱి నవాగమాలికా
వనముకొమనర్పఁగా నపుడు ధాత్రి వహించెఁ గదంబనూతనో
న్మనకమనీయసూనకళికానికురుంబకశౌప్రకాండముల్. 37

చ. విమలనిపేలనము షటుల త్రేలఁగఁగట్టినరీతి వర్షముల్
జడిగొననానుచుం గుతికిలంబడి తెక్కలువిచ్చి పజ్జలన్

1. ఇదిమొదలు మూఁడుపద్యములును “ట” లో లేవు. 2. క - క్రౌంచపుగాగమున
3. ట - లో నీపద్యము లేదు. 4. చ - సింధుబాలలురవోద్ధతి.

నడఁకెడు పిల్లలం బోదివి [1]వత్తులుగట్టినయట్టిమేనఁ దా
ప్పడుగరుపాటుఁ గోటరపుఁబొంతల దాఁగెఁ బతంగసంఘముల్. 38

[2]సీ. అనటిలో డిగఁబడి విసికి వెల్వడలేక యొలుఁ[illegible]వారుఁ
గటియ రేవడిఁబదాగ్రములుజిట్టనజాఱఁ [illegible]వారు
నెదురువాసకుఁ దలయెత్తక యేగుచో [illegible]వారు
నొబ్బిన జల్లు పైకొన్నఁ జెట్లను జేరి [illegible]వారు
నయి ముదురుజంబుగూడలఁ బయి ధరించి
మొక మొకించుక గానరా మునుఁగు వెట్టి
కేలనోరచ్చు [3]మడత్రాళ్లుత్రేలుచుండ
నమ్రగతి నథ్వగులు త్రోవ నడచిరపుడు. 39

## తిరుమలయాత్రానర్ణనము.

గీ. వార్షికదినంబు లిట్లు దుర్వార లీల, ధర విజృంభించు నేళఁ [illegible]
సహితముగ నేను బెక్కుదేశములుగడచి, యంతఁ బోవంగ [illegible]బునందు.

[4]సీ. అనశనవ్రతముచే నతులకార్శ్యంబునఁ గనుపట్టు[illegible]వారు
మ్రొక్కుఁదీర్పుటకునై మూఁకమూఁకలుగూడి [illegible]వారుఁ
బ్రాణముల్ పిడికిటఁబట్టుకయిట్టట్టు [illegible] [5][illegible]వారు
దైహికాయాసంబు దలఁపక [illegible]వారు
నామటామటమ్రొక్కువార [illegible]
నదరి పన్నగసార్వభౌమాచలేంద్రుఁ, గొలువఁగో[illegible].

గీ. ఏను వారలతోఁ గూడి యొలమి దిగువ, [illegible]
దానములు సల్పి యుచితకృత్యములుదీర్చి, సంతోసం[illegible].

సీ. పైఁబొల్చు తోలుద్రాఁచు నడఁగయూఁదుపుఁ [illegible]ములు
ఘనతటాగ్రావభాగంబున [illegible] [గాఁగ
మలఁచి తలాడగా నిలిపినవల కేలి[illegible]
నోరగాఁ గుడిఛంక కొఱగు [illegible]
రాత్రిఁ బవలును జాగునేత్రస్వయంబు, [illegible]
[6]లోరుతలకుముదాబ్జథికాలిగాఁగ, [illegible]లిచి.

1. ఙ - వత్తులుపొత్తులుగట్టిమేన. 2. ట - లో [illegible]. 3. ఙ - [illegible].
4. ట - లో నిదిమొదలు 45 - వ పద్యముపఱకు లేదు. 5. ఙ - [illegible]వారు.
6. ళోరుతరకుమునదీకన్యకారిగాఁగ.

క. చకచకలు గలుగు నలిమే, చకకచ లిరుగడలఁ గలుగు సౌధశిఖావీ
థికలు గనుఁగొనుచుఁ దత్పుర, నికటోర్వికి వచ్చి యుపవనీభాగమునన్.

సీ. చేమాకు తాళముల్వ్రేలఁగఁ దొండములఁ జేతులుంచియుందఱు వెక్కిరించికొనుచుఁ
బజ్జఘూపమున దీపపుఁగోల రాఁజ హస్తము సాఁచి జేగంట చఱచికొనుచుఁ
దల వెూరగిలఁ గ్రుంగి తప్పెట గతికి వాయించి గంగెద్దు నాడించుకొనుచుఁ
దిరుపడిసానుల బెంసి గంటలు మ్రోయ బోడచప్పరముల నాడికొనుచుఁ
ద్రోసఁ గూర్చుండి [1]బొంతలు మ్రోలఁ బఱచి
ముదురుబెండల కోరగా మునుఁగుఁ జేర్చి
పట్టెవండలు మొఱయించి పాడుకొనుచు
నలరు దాసర్ల వీక్షించి యాక్షణమున. 45

గీ. పంకజేక్షణు మురవైరి భక్తసులభు, వేంకటస్వామి వీక్షించు వేడ్క హృదయ
పద్మమునఁ దొంగలింప సంభ్రమముమెఱసి, యామహీధరమెక్కిన యట్టి వేళ.

*సీ. చెక్కుల మకరికాచిత్రము ల్గరఁగంగఁ గలయనూర్చుచు సారె నిలిచినిలిచి
కటులభారమున వెన్కకువీఁగి యందంద [3]పతులయంసము లూఁతపట్టిపట్టి
తరులనీడలు చేరసరిగి నెచ్చెలివీచు సురటితెమ్మెరలకుఁ జొక్కిచొక్కి
పాదాబ్జములుతొట్రుపడఁగ జానువులూఁదితొక్కుడుదగ మెట్టు లెక్కియెక్కి
పలుదగుబ్బ్రౌఁ జెమటలు నడియఁబయట
లుబ్బనొత్తుచు నుస్సని యూర్చియూర్చి
యలఁతఁ దూలుచు వ్రాలుచు నలఘుహర్ష
జలధిఁ దేలుచు సోలుచు జలజముఖులు. 47

ఉ. మందలుగూడి యెక్కి రతిమంజులవంజులకుంజమంజరీ
బృందమరందబిందులహరీబహురీతిసగీతినందదిం
దిందిరనందితుందిలనుతి ప్రతికూజదళిందకందరా
మందసదుఘ్ఘరీఘుమఘుమధ్వనిజాలము శేషశైలమున్. 48

క. తళతళన వెలుఁగు నిండూ, పలఘలకవనీపతత్ప్రబలబహులహరీ
పలయఝరీవలయదరీ, నిలయసరీసృపఫణామణిద్యుతు లచటన్ 49

గీ. శబరకాంతాకుచాగ్రసంసక్తగైరి, కాంకసంబులుజనుల నక్షాంచు నచట
ధాతుకృత్యంబులౌట చిత్రంబె వాని, కతనుభావార్థకరణకృత్ప్రవృత్తి. 50

1. ప - బట్టలు. 2. ఉ - లో లేదు. 3. ప - పరులయంసము.

సీ. నాళీకకాసారకేళీకలితసారనాళీకసత్త్వనాళీకేళ
మాలీనమకరందధూళీనతమిళిందకేళీనవాసంపశాలిసుంద
మేలాలతాలోలదోలాలసమరాళబాలాలసుముదాలవాలనాల
మాలాపయుగనంగఖేలాపరనశాంగలీలాపరవిహంగజాలరంగ
మమరవరతనుకరతనుసమితసుమిత, మురిసికలరవకులరవముఖరశిఖర
తిలకసురుచిరతరుచరగళితలలిత, మధురసుఘనసపాళి యమునధరసాళి. 51

చ. ఉరుతరకందరానిపతితోత్పతదంబుఝరీలసంబులం
బరఁగు నుదగ్రఘోషమయి పాపవినాశన మానగంబు సొం
పరయఁగఁగోరి యేపతితుల్లైన జడాకృతు లేగు దెంచినన్
సరసత నూర్ధ్వలోకము లొసంగుదు నేనని తెల్పు కైవడిన్ 52

సీ. కమలాకరతఁ దాను యనుచు నింతియుకాని గ్రుంకువారికి సిరు లొసఁగలేమ
కువలయోద్ధతిఁ దాను కొలఁబు నింతియుకాని చేరువారికి ధరఁ జెప్పఁగలేమ
యుత్కళికలఁ దాను యొప్పు నింతియుకాని కనువారికి ముదంబు లనుపఁగలేమ
యమృతసంగతిఁ దానుయలరునింతియుకాని తలఁచువారికిముక్తిఁదార్పఁగలేమ
యితరతీర్థంబు లెందైన నీసరంబు
పగిది నని విశ్వభూజను లొగడ నన్న
గమునఁ [1]జెన్నొందు స్వామిపుష్కరిణియుచటఁ
దానమొనరించి యుచితకృత్యములఁ దీర్చి. 53

క. [2]వారాహమూర్తికి నమ, స్కారంబొనరించి సంతసంబునఁ బత్త్యా-
సారంబు వెడలి మురహరు, నారాధింపంగఁ దలఁచి యటఁ జను నెదుటన్.

సీ. ప్రాకారఖచితహీరప్రభాచయ దేవతాఘనసీమనబ్బపత్త్రాదికంబు
గోపురేంద్రోపలాంకూరవిభాజాలయుమునారంగారంగపహాస్యకంబు
కేతుగోమేధికద్యోతసరస్వతీప్రసాదినీశైవలప్రభ్రమము
శిఖరాబ్జరాగరోచిఃప్రతానహిరణ్యవాహోత్పలస్నిలవారిదంబు
భక్తలోకైకభరణంబు పరమపావని, కలుషసంతానవారణంబు ఘనవిభవజన
నిచయసంస్తుతితరణంబు నిస్తరశర, ణంబు వేంకటపతిశరణంబు జనరె. 55

గీ. అట్టిసురవైరినగరికి నరుగు దెంచి, వితతభక్తిఁ బ్రదక్షిణవిధు లొనర్చి
యావరణదేవతలనెల్ల ననుసరించి, గర్భగృహముననేగి యుత్కంఠ మెఱయ.

1. చ - చెలువొందు. 2. ట - లోనిపద్యము ప్రతులయందు లేదు.

సీ. ఇలఁ బూవుబంతిచేయి వెలినమ్మికసుదోయిఁ జెలఁగువానిఁ బయోధి మెలఁగువాని
వట్టిఁ జేర్చిన వంకి గట్టునిమ్మాఁవటిబొంకిఁ దనరువానిఁ బురారి నెనరువాని
నెసను పెందొడఁ గేలు నెడఁ జేరిచిన యాలు నెనఁగువాని శుభంబులొసఁగువాని
సింహంబుం గనపట్టు కొండవంచిన మెట్టు వెలయువాని శుకాత్త నోలయువాని
చికిలిఁజిగిసుట్టుకత్తి జేజేలుబత్తి, నెఱపువాని సురారులఁ బఱపువాని [గి.
వేంకటస్వామిఁ గనుఁగొని విసయవిసమి, తాంగవైఖరి మెఱయ సాష్టాంగమెఱఁ

శా. కాల స్వర్ణగజాలు వేఁడిచలువల్ గ్రమ్మించుకన్దాలు కెం
గేలం బట్టినచుట్టువాలు నెపచక్రిం గల్గిప్రాయాలు నేఁ
వేళల్ భక్తులఁ బ్రోచుమేలు తెలిదీవిం బొల్చు పెన్బ్రోలు ని
త్యేలం బాయనివేల్పుచాలు గలసామిన్ వెన్నునిం గొల్చెదన్. 58

శా. అత్యంత్రాణపరాయణాయ భువనైకాధారభూతాయ సం
మస్తాంభోనిధిమగ్నభూధరణకృద్వారాహరూపాయ దో
ర్వీర్యాభీతమహాసురాయ శిశుతావ్యాపారసత్యత్రృణా
సత్త్రస్తారనిశాచరాయ విబుధవంద్యాయ తుభ్యం నమః. 59

చ. అని కొనియాడి తత్ప్రియపుగాఙ్గపవిత్రితతీర్థవారి లోఁ
గొని గతకల్మషుండనయి కోనెలనెల్లెడ [1] బిల్వపాండవా
దినిఖిలతీర్థపంక్తుల క్షితిత్రిదశోదితరీతి భక్తి మ
జ్జనమొనరించి యథావిధి సల్పి క్రమంబున నేగి చెంగటన్. 60

సీ. గేరికన్యాతాల నూరిననీ గేడుపై తూఱ సీరికలైనచోటఁ
గ్రేళ్లుబ్బి నెలలు దాఁకినమున్గ నెత్తాల సలరు కానలఁ దారు తలిరుఁగత్తి
ఱేని [2] బాబా చేతచక్కపోఁకులసారెఁ దలఁకుసిరంబుల నోలుకు తెలిసి
రంబుతోఁ దనరనొందలుకన్నెక్రొన్నన తేనెసోనల నసలైన నేలఁ
వాలఁకుకొలఁకులఁ గొలఁకులఁ దపుకు గులుకు, నుస్నతిన్నెలఁ దరలకనూలుకొనిన
[3] కిన్నెరకలకలంబుల కేకికరుతు, లూనుచుండెడు తుంబురుకోనడాసి. 61

లయగ్రాహి.
కేవగలు శీపిగల తెసనసదీపిలియ కైవెఱచి పోవుటిరు తేపలనఁ బ్రోవం
[4] గేవలముకీవిఁగను కావియొలమావితలి రోవరుల సావిఁదగు లేవిరులలోనం

---

1. చ - ట - భిల్లపాండవవంది. 2. చ - బాబాచాలు. 3. చ - ట - కిన్నరీకలకలమూలకేకి
నాద, కోకరవములూను తుంబురు కోనలోన. 4. చ - ట - గేవలముకీవిగను.

దావలముగావదరుపూవిలుతుమావుల విరావముల[1] తావుల గుత్రిస్ఫురుచుఁ గ్రేవం
దావితావనబావిచలిరేపులసమీపమధుపావళివకావళుల చే నెలఁగుచుం ద్రిసన్.

క. [2]కంజరజఃపింజరతరు, కుంజరటదళిస్వనానుకూలనికుంజ
స్సంజీరపుంజరంజిత, మంజులసింజారవంబు మల్లడిగొనఁగన్. 63

శా. రావే యౌవనమాలికా పోవలు చేగంబోకు నీ మల్లికా
యేవే బంతులు పద్మినీ యిచట లేదే తేనె వాసంతికా
తీవల్గూటికి చంద్రికా యఱవిరుల్ద్రెమ్మందిరా యంచును
న్యావీథి న్విహరించు తోయ్యలుల వాక్యంబు ల్విసన్వచ్చినన్. 64

శా. ఆనాదంబు హృదంబుజాతమున కాహ్లాదంబుఁ గల్పింప నే
నానానూనవనికుంజపుంజములలోనం దూఱి యచ్ఛేటన
మ్లానామందమరందబిందునతిలీలాందోలబోలాళినీ
గానాధీననవీనసూనలతికాగారాంతరాళంబునన్. 65

శా. కర్ణాంతాయతనేత్రకోణరుచు లగ్రక్షోణిరాజింప సౌ
వర్ణాంభోజముఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు నటద్వక్షోజ బాలికా
తూర్ణాందోళితచోళికాంతరముసం దూఁగాడు చొక్కింతసౌ
ఖ్యార్ణోరాశిఁ జెలంగఁ గంటి నని యాత్మానందముం జెందుచున్. 66

క. ఏలాయతడోలాయిత, లీలానవనసంగసరసన నభుక్రాపాకొ
భాలాలసఖేలాలస, బాలాలసమాన దృష్టిపథమున నిలుపన్. 67

క. వనితాజనతావినుతా, ననతానవరసంబు మలఁచి నను నావలి భా
వినితాంతావనితాంతా, వనతాంతాపాంగకోణవనలఁ గనుమన్. 68

సీ. పలుచనిచెమటగుబ్బలసంటిమాఁపుసఁ [4]వాలఁకువయ్యెదఁజక్కద్రోచిత్రోచి
పిఱుఁదునూయెలలూఁచు తెఱపలకైఁ మాముసలఁదినిల్వుసుటం ముఁబలికిపలికి
చేరులంటఁగఁ బట్టిచికిలిపట్టులు మ్రోయనుర్వరనుశ్రీల్ల నూఁదియూఁది
కొను నిక్కఁగ నొండుకరమున వేసలిసవరించుచును దిగజాఱజాఱి [లు
తత్తఱంబునఁబదములుతడఁబడంగఁ, బిఱుఁదుక్రేఁగునఁజిఱువారాశ్యకదిశ
చెదరిచూచుచునాప్పులుచెదరఁగ్గి, యలరుటెలమావిపొదవంకఁగనిలిచి.

చ. అలరులతేనెఁ [5]గ్రోలి తమి నాడుచు తేఁటుల తెక్కనోఁగుచే
నలఁతిగఁ బాయ్తైన తలిరాకులసందులఁ దుత్పిజల్లుగాఁ

---

1. చ - తావులకు. 2. కంజరజఃపింజరతర. 3. ప - రాజిం. 4. ట - వాలఁగొ
నమ్మెన. 5. ప - గ్రోలుతమి.

బోలయుఁగ నాపయిం జిగురుఁబోఁడి కటాక్షచయంబు నించెఁ బూ
విలు గొని పంచసాయకుఁడు వెంటనె క్రొవ్విరితూపు లేయఁగన్. 70

క. మఱుపెట్టి చూచు నేత్ర, మ్మఱుఁ జూచినదాఁగుఁ జెంత[1] మగువలఁ గని నా
తెఱఁ గడుగు మగుడఁ గనున, త్తఱి నాకలకంఠి మన్మథవశాకృతి యై. 71

ఉ.[2] ఆయలివేణికిఁ దెలిసెఁగి యంతట నెచ్చెలి చేరి యక్కటా
యోరాయెలనాఁగ యింతతడ వొంటిమెయిం దరుణు ల్వనంబులో
నూరెలమాఁగు వేడుకల నుండుదురే మనవారలెల్ల న
ల్లారయుచు న్నున్నవారు పదమా యని పల్కఁగ నాక్షణంబునన్ 72

గీ. స్వామిసంవస్త్రశశిస్థయైనస్సైంహికేయు, నగ్రమునఁ బూనితనరు మహాబ్దమనఁగఁ
గ్రాంతవంతాని తాంతోగ్రకరముతోడఁ, గరము భీకరముగ[3] నొక్కగంధకరటి

[4] సీ. కటనిస్సృతమదాపగావీచికణములకరణిఁ దైవతభృంగగణము లడర
గాఢఘూత్కారవేగవిశీర్ణకుంభముక్తాళితి హస్తశీకరము లోలుక
సౌరధునీమహోత్కసంభిన్నయమునానుకారియై రదయుక్తకరము దనర
సకలజంతుత్[5]భయపంధాయిధూమకేతుస్ఫూర్తితో నెత్తుతోఁక యమర
నాగ్రహమ్మ శైలములఁ జెక్కులొరసి కొనుచుఁ
జేఁగఱచి నాలి నలుగుచు వేగ నరిగి
తనువు లగలించి యెత్తుచు దరిమోడుచుచుఁ
గ్రూరగతిఁ దద్వసత్యోశిఁ జేరుటయును. 74

సీ. తత్సన్నాఘనఘనోద్భటవిస్ఫూర్తికి హంసకప్రచయ మందంద తూల
నానుహారోదారసారంగంబురవళికిఁ గర్ణికాజాలంబు కంపమొందఁ
వద్దుస్తకుంభినీఘనమహాలిదుర్గదోగ్రతకు రత్నాకరరశన దలఁక
నాయుత్తమాతంగభీమవృత్తికి నగ్రహారనాయకమణు లవిసి చెదరఁ
గాను లసియాడ జఘనము ల్గదలఁ బాద
పద్మములు దొట్రుపడఁ [6] గచభరము లులియ
నూపురులు సంచడింపంగ నుత్పలాక్షు
[7] లెడ నెడన పాఱి పఱవ నయ్యిందుముఖియు. 75

1. చ - ట - మగువఁబిలిచి. 2. చ - ఆయెలనాఁగ. 3. ట - వచ్చెగంధకరటి.
4. ట - లో నీపద్యము లేదు. 5. చ - వేగకుఠరత్కుంభ. 6. చ - గచభరములు దలఁ
7. చ - ఎడ నెడఁ బఱవఁ సంత.

చ. ననుఁగని మున్ను కొంత నమినాటఁగఁ జూచుటఁ జేసి లాఁతివాఁ
డనక మృణాలనాళమృదుహస్తము లెంతయుఁ జాఁచి కౌఁగిట
న్నినిచి యొకింతయుం దెలుపనేరనితత్తఱపాటుతోడఁ గో
పనమదహస్తి హస్తి యని పల్కెఁ దలంకుదొలంకుపల్కులన్. 76

ఉ. ఆపువుఁబోఁడి యీగతి భయంబునఁ గౌఁగిటఁజొచ్చి పల్క నే
నేపరిపాటిమైనవగ నెంచక కేవలతన్మయానుమో
దోపచయంబుఁ గంటి మఱి యున్నదె ధాత్రి హఠాదవాప్తయో
షాపరిరంభసంభ్రమజసౌఖ్యముకంటెఁ బ్రమోద మేరికిన్. 77

క. అడ లెడలఁబలికి యప్పుడు, జడియకు మని సారె వెన్నుఁజఱచి యెలమి న
ప్పడఁతుక నెత్తికొని రయం, బడరఁగ నేనొక్కకడకు నరుగుచు నెదుటన్.

ఉ. వామనతీర్థతీర మనివారణవారణవారణక్షణో
చ్ఛామహితప్రచార మురుసారససారససారసంభ్రమో
ద్దామతరంగవారము సదానవదానవదానవర్జిత
శ్యామలమూర్త్యుదారము శుభావనభావనభావనారమున్. 79

క. కని యుత్కలికోజ్జ్వలమై, ఘనరససంభరితమై ప్రకంపనయుతమై
వనితామణిచిత్తముగతిఁ, దనరెడు నాసరసిఁ దఱిసి తత్తీరమునన్. 80

సీ. పయినాడుతుమ్మెదపదువు క్రొంబాగలతోఁ బౌటలకుసుమదీపములు వెలుఁగ
నానందనిభృతకీరాదిచిత్రములతోఁ బాయనిచిగురాకుపటము లెసఁగ
వ్రాలెడుగెలబోదెకీలుదామరలతో స్థూలరంభాతరుస్థూణ లలర
సకృదాగతార్కభాస్వర్ణశృంఖలలతో నలతెలిదీవయుయ్యేలలుదనర
నరుణకాంతాగ్నిపతితసితాభ్రధూపములు[1] వాచునొక్కపొదరింటలలనఁదార్చి
కురులెనయదువ్వి చెమటార్చి సరులుదీర్చి, బుజ్జగించిముదంబునఁబొదలునపుడు.

ఉ.[2] ఆగజరాజమన్యవిపినాంతవశావశచిత్తమై నిజే
చ్ఛాగతి నేగఁ దత్సఖులు చంద్రముఖి న్వెదకంగ వచ్చి త
ద్భాగమునందుఁ గన్గొని ముదంబునఁ దోడ్కొనిపోవ నావనా
భోగమునందు నిల్వ కెడఁబొక్కుచు నంగజుబారిఁ జిక్కుచున్. 82

సీ. తలిరుటాకులమీఁద నొలుకుతేనెలఁ జూచి పల్లవాధరి లేఁతపలుకుఁదలఁచి
మెట్టుతమ్ములమీఁద మొలఁగు తేఁటులఁ జూచి సరసిజవదన ముంగురులుదలఁచి

1. చ - నమరు. 2. చ - అగజరాజుమధ్యవిపినాంతవశావశచిత్తమై.

యసదసపేవియుమీఁద నలరుక్రొవ్విరిఁజూచి నతలతామధ్యమనాభిఁ దలఁచి
పువ్వుగుత్తులమీఁదఁ బొలయుపుప్పొడిఁజూచి గుచ్ఛవక్షోజపైకొంగుఁదలఁచి
తగులు నెగులును దిగులునుదత్తఱంబు, సలుకునులుకునుదలఁకును నాదరంబు
మనమునజనింపఁ దద్వనీమధ్యసీమ, నంగనామణి వెదకి కానంగలేక. 83

ఉ. వేగిరపాటుతో నపుడు వెల్వడి యొయ్యన శేషభూమిభృ
ద్భాగము డిగ్గి యాకులత దార్కొనుచిత్తముతోడఁ గుందుచున్
దోఁగెసఁగూడి యధ్వగులు దోడ్కొనివచ్చిననప్పుడేను ని
న్నీగుడిలోనఁ గాంచితిఁ జెలీ యని యంతయుఁ జెప్పి వెండియున్ 84

సీ. గాజుకుప్పెలవంటి గబ్బిగుబ్బలుగోర నంటిన ప్రీలుఁగా యనుచుఁ గొంకి
దిరిసెనపూవంటి తిన్ననిమెయి కేలనలమిన వాడుఁగా యనుచుఁ గొంకి
కంచుచక్కెరవంటి కమ్మనివాతెఱ నానినఁ గరఁగుఁగా యనుచుఁ గొంకి
చికిలియద్దమువంటి చిన్నినెమ్మోముమూర్పు లడరినఁ గందుఁగా యనుచుఁ గొంకి
తమకు సెలకూన లునుపక తనివితీఱఁ, గౌఁగిలింపక కెంపులు గలుగ నిడక
నలరుపలుపులు గ్రోలక నంటకనుచు, నూరకే మోసపోయితి నోవయస్య.

క. అని యావృత్తాంతం బెప్పఁగ, దనవృత్తాంతంబుఁ దెలుపఁ దమ్ముఁడుఁ దాన్
జననాథమౌళి యిట్లొండొరు, ననునయమునఁ గలఁకఁ దేఱునంతటి లోనన్.

## సాయంకాలవర్ణనము.

మ. కలయ న్నీడలు తూర్పునాఁగె సరసు ల్కంజాతముల్వాసెఁ గొం
దలమందెన్, కవజక్కవ ల్తరణికాంతశ్రేణి చల్లారె ని
మ్నులనేగం బులుఁగు ల్పకోరికల ఱంతు ల్గొంత దీపించె ను
ష్ణులము ల్వచ్చె నినుండు పశ్చిమకుభృద్భాగంబున న్నిల్వఁగన్. 87

క. జలరాశి యనెడుబోయల, తలవారి చరమాద్రిపేరి తడికమఱువునన్
నిలిచి కిరణంపుటురి గో, లలఁ దిగిచెఁ బతంగమండలంబు బవ్వేళన్. 88

సీ. తోలుదొడ్డినిసన న్నలఘుకోలాహలం బామీఁదఁదోఁచెవాద్యములరవళి
తమనాళనెత్తిఁజూపి దంతిఘీంకారంబు సంతతఁ దులకించె నశ్వహేష
పిస్సటఁ దలమయ్యెఁ బృథుకంచుకధ్వను లావెన్నఁ దనరెఁ దొయ్యలులపాట
పెట్టమ్రోసెను వారభీరునూపురరుతు లాపైనెగడె వయస్యానులాప
మప్పు డాయూపవాస్వయు లారవంబు, సారెనాలించి లగ్నమానస్సమైన
ధరణినాథుండుతనయునిందిరకుమ్రొక్క, ననిచెనోయనిభావింపనాక్షణమున.

కుముదిని లక్ష్మీమందిరమునకు వచ్చుట.

ఉ. ధరణీతలేంద్రనందనవిధంబు గనుంగొనఁగోరి మున్ను కి
న్నరవరుఁ డిచ్చినట్టిభువనస్తుతి హైనయదృశ్యవిద్య న
య్యిరువురు గుప్తమూర్తు లయి యంతనుపహారవరిమందిరంబునం
దరలక యుండి రట్టియెడఁ దన్వియుఁ జేరఁగవచ్చి యున్నెడన్. ౯౦

గీ. జనులఁ గంచుకినిచయంబు జడియ వేత్ర
ధరలతాంగులు కొండ ఱెచ్చరికఁ దెలుప
[1]బాల లిరుపంక్తిఁ గరములఁ బంజు లూనఁ
బాలఁతుకలు మ్రోలరాఁగ గోపురము సొచ్చి. ౯౧

ఉ. జలిబిలికమ్మఁ దేనియలు చిల్కఁగఁ బల్కెడుపంచవన్నెరా
చిలుకలపంజరాలఁ గమిచే సలతారెడు రంగమంటపం
బలసత నెక్కి కూర్చినబు లంపటు వెంటనెరాఁ గనంబునకా
నిలుఁడని యుద్దగించి తరుణీమణి గర్భగృహాంబులోనికిన్. ౯౨

సీ. సారెనియమురమాస్యపూజాద్యుపమున, నొంటికై తెంచినిజనన్నిధానమున కేఁజెలిని
తన్నమయ మగుతద్గృహాంతమునఁ జేర్చి, నలినగేహాను ... 
తే. ఈనళినగేహాంతనయుఁడు, కాన నను వలపంతేఁ గుండఁగాఁ జేసెఁ గాన
యోసీనతి కిందులక్కై, ప్రాణము ... ౯౩

సీ. భవదాత్మజశిలీముఖవిదళితం బని తలఁచక ... 
ద్వ్యక్తమాభవదృమత్కమ్మతి ... 
భవదపత్యశరసృష్టివిదారితం బని కనక ... 
ధ్వాత్కమ్మారాశుగధార్యాకులం బని తెలియక ... 
భవధరింపఁగదన్యాహికైకజనని, కనుఁగవయుగంబ ... 
[2]పార్థివాన్వయనముల ... , శ్రీలి ననుబ్రులు ... 
ఉ. అని యురిగాఁగేఁ బయ్యెద ... నిజకంఠసీమఁ జే
ర్చినఁ గరుణార్ద్రచిత్త యయి ... 
నను సనక్తిఁ జొల్పెడ నానర్పఁగఁ జూచితి ... 
లునఁ గదియంగఁ బట్టి మదిలోని తలం ... ౯౪

1. చ - బాలకీయుడిగ్గి ... . ట - ... .
2. క - పార్థివాన్వయవద ... .

శా. నాళీకాంబకు సారె దూఱుకొనుచు న్మాత్రాల కేతెంచి [1]నీ
లీలా గేల వహింప నేటి కకటా యోఁ జెల్ల నీసాహసం
బేలా పూనెద వన్న లాఁతి [2]వలె నీయిష్టంబుఁ జేకూర్చెదం
జాలుం జాలుఁ గలంక మాను మని యాసాత్రాజితి వీక్షించినన్. 97

క. గ్రన్నన సన్నుత చరిత్రుని, దన్నునితోఁ గూడివచ్చు తనసాయకునిన్
వన్నెవదలఁ దేలుచు, [3]సమ్ముద్రితను జూచి యనుచు తానన నైనన్. 98

ఉ. కోపము లీడు నెన్నసము కొక్క ఘుటిల్లఁ గడన్న భూవర
గ్రామణి నీమనోంబుజము కాంక్షిత మబ్బఁ గదయ్య యంచు ల
క్ష్మీన్యగనేత్ర యొండొరుల చిత్తము రంజిలఁబల్కి భక్తర
క్షామహనీయదృష్టి సలసాత్యకిపుత్రుని జూచి నెమ్మితోన్. 99

క. ఓవిజయములోల యిప్పుడ, తావకహృదయాబ్జవాంఛితము సేకుఱుఁ జం
ద్రావళిత సలవదని వ్రా, ల్వేసస్థితి నుండె నంబుజాలయ యంతన్. 100

చ. చతురతరాంతరంగుఁ డయి సాత్యకిసూనుఁడు వల్కి సన్న యీ
యతివయు నీవుఁ గిన్నరపరాత్తమనోజ్ఞరథంబుచేత సు
[4]స్థిరగతి నేగి పేరవి రుద్రగృహంబున నుండు మేఁ దద
ప్రతిసదనాలయ పంకజ వింపుల విస్తరి నై తభోన్నతిన్. 101

ఉ. పాలకి నెక్కి యేగెద న్నపాలనితాంతముఁ జేరఁ బోవుచోఁ
బాల నవ్యశశ్యవిశ్య మయి బాలనెఁ గ్రమ్మఱ మిమ్ముఁ జేరెదన్
శ్రీలలనాప్రసాదమునఁ జింతలు కార్యము సంఘటించె నిం
కేల విలంబ మంచు నలయిష్టర వీడ్కొని సంభ్రమంబునన్. 102

క. కాంతాకారముఁ గైకొని, యంతర్గేహంబు వెడలి యుల్లసచెలునల్
ప్రాంతమునఁ గొల్వఁ బాలకి, యెంతయు ముదమొప్ప నెక్కి యేగెడువేళన్.

విజయాలోలుఁడు పద్మినితోఁ భాషించుట.

సీ. అంత నవంతి దేశపతి యానను వింటిని పుత్త్రి పద్మినీ
కాంత తదంబుజాననకుఁ గాదిలి నెచ్చెలి గానఁ జెంగటన్
సంతసమొప్ప నేగుచుఁ బ్రసంగవశంబునఁ బల్కరించి యే
కాంతమున న్నృపాలసుత యంచు నె [5]సాత్యకిపట్టి కిట్లనున్. 104

1. చ - ట - నీలాగ్గార్తవహింప నేటికకటా యోఁగళ్ల. 2. చ - వలె. 3. చ - సమ్ముది
తను. 4. ఋనుపాసపతి. 5. చ - సాత్యకిసూను కిట్లనున్.

[1]చ. చెలియ వృథావిచారమునఁ జిత్తము నొంపఁగనేల యిట్టు లా
విలగతి నున్కి మేలె శుభవేళ మదిం గలవంత యేరికిన్
[2]దెలియక యుండు టొప్పదె సతీమణికి న్మతియెవ్వ రేని యుం
గలకల నవ్వకుందురటె కామిని నీచరితంబుఁ గాంచినన్. 105

చ. సరసిజపత్రనేత్ర వెతచందము మానుము నీదుకోరికల్
తరళిక తెల్ప వింటి నిది ధర్మమె కూరిమి తల్లిదండ్రులే
నరున కొసంగిన [3]న్నుతులు వాఁడె విభుం డని [4]భక్తియుక్తలై
పరిణయ మాటగాక తమభావమునం గలవాఁడు గల్గునే. 106

ఉ. ఇన్నియుఁ బల్కనేల వినవే నిను నొక్కతె దూఱనేటికిన్
మున్ను మదీయచిత్త మొకమోహనరూపవిలాసధన్యుపైఁ
గన్నువిరాళిఁ జిక్కి రతికాంతుని బారికి నగ్గమయ్యె నో
కిన్నరకంఠి నీకు నెఱిఁగించెద నత్తెఱఁ గాలకింపుమీ. 107

సీ. ఒక్కనాఁడే వార్షికోత్సవంబునఁ బొల్చు హరిఁగొల్చుటకు శేషగిరికి నేగి
యచటివినోదంబు లరయుచు నెచ్చెలుల్ గొలువఁగాఁ దుంబురుకోనఁ జేరి
[5]యొరపైన యాచెంత గురివెందపొదరిండ్ల లీల దోలాకేళిఁ దేలుచుండి
ప్రక్కన వత్తెఱిఁ గమ్మవిల్తునిగెల్వఁ జాలిన యొక్కరాచూలిఁ గాంచి
పరమసమ్మోదమును జెంది మరలియేగు
వేళ మదహస్తిఁ గనుఁగొని వెఱచి యతని
నలమికొని యుండఁగా బోటు [6]లంతవచ్చి
పిలుచుటయుఁ బాసి వచ్చితి నలరుఁబోఁడి. 108

గీ. నాఁటనుండియు నతని గానంగలేక
చింతఁ గుందెద నన మహీకాంతసుతుఁడు
బాపురే యగు నిదియ యా [7]పద్మనయన
యనుచుఁ గృతనిశ్చయుం డయి యబల కనియె. 109

క. ఆకాంతుఁ డిపుడు వచ్చినఁ, గైకొందువె యనినఁ దరుణి కనుఁగవ నశ్రుల్
వ్యాకీర్ణముగా గద్గది, కాకులనిస్వనముతోడ నలసాలసయై. 110

ఉ. అక్కట చాలు నన్ను నిఁక నాఱడివెట్టకు నమ్మ యాతనిం
జిక్కని కౌఁగిటన్ బిగియఁ జేర్పఁ బురాకృతపుణ్యవాసనం

1. ట - లో నీపద్యము లేదు. 2. చ - దెలుపక. 3. చ - ట - సతులు. 4. చ-ట-భక్తియుక్తిమై. 5. చ - ట - గుబురైన. 6. చ - ట - లరయవచ్చి. 7. చ - పద్మగంధి.

దక్కమ తేల కల్లునని సన్నని గాయఁగఁ బిల్చి మక్కువన్
గ్రక్కున భీరువేషముఁ దెరల్చి నిజాకృతిఁ[1] బూని యుల్లనన్. 111

గీ. పల్లకీగాలి చెఱఁగు లోపలకుఁ దిగిచి, సెలఁత నీకనుఁగొన్నట్టి నృపసుతుండు
నేనసు మ్మని గుఱుతు లె న్నేని నొడివి, తన తెఱంగుఁ గుముదినివిధమ్ముఁ దెలిపి.

క. ఆసనిత యు నచ్చటకుం, దానచ్చినవిధము దెల్పినఁ బ్రమోదమునన్
భూవల్లభుఁ డిక మనముం, బోవలయు నటంచుఁ బల్కెఁ బొదలినలజ్జన్.

[2]ఉ. లేనగ వొప్పఁ జేయునది లేక నతాననయైన నామహీ
జానియు నోలతాంగి మొగసాలను వెల్వడి నీవునిల్వు మే
లోనికి నేగి యొట్లయిన లోఁగక వెల్వడివత్తు నంచు డెం
దానఁ దొలంకు సంతసముసం జెలరేఁగుచుఁ బోయి యచ్చటన్. 114

[3]చ. మగఁటిమిమీఱ సాత్యకికుమారుఁ డదృశ్యతఁ బూని పాలకిం
డిగి మొగసాల వెల్వడి నడిం బ్రియుఁ దోడ్కొని నర్మదాతటిన్
నగతనయాధినాథభవనంబునకుం జని కాంచె నందుము
న్నగ రథమెక్కి తన్వరతనూజుఁ దెచ్చిన యన్న నయ్యెడన్. 115

మ. తరుణు లెల్వడి యిట్లు పోవుటయు సంతాపంబున న్నీమభూ
వరపుత్రుం డరయించి కానక కృధావ్యగ్రాత్ముఁడై యుండఁ ద
త్పరణిం గన్గొనియాంక్షణంబ దమఘోషక్షోణిభృత్పుత్రుఁడున్
మరలెఁ బుత్రునితోడ సైన్యములతో మాహిష్మతిం జేరఁగన్. 116

ఉ. అప్పుడు కిన్నరాద్రిశశితాంగలలామముసం గుతూహలం
బొప్పఁగ నెక్కి యయ్యుపతియుగ్మముతో యదువంశవల్లభుల్
చప్పుడు సేయ కేగి రతిసాంద్రవనీనిచయంబు లేర్లు బల్
తిప్పలు పక్కణంబు లనలీలల దాఁటి మనోరయంబునన్. 117

క. అత్తఱి నారల మనములఁ, దత్తఱము శమించురీతిఁ దమ మడఁగె మదిం
గ్రొత్తగ ననురాగము చిగు, రొత్తుగతిఁ బురోనురాగ ముజ్జ్వల మయ్యెన్.

చ. సకలజగన్నివాసుఁ డగుశౌరికుమారుని పెండ్లి యంచుఁ బ
ల్లికులరవంబు చే నెఱుఁగఁ జేసి కరస్ఫురణన్[4] ధరేశపం
క్తికి నయగాంకుచాంపుతతతిం దగ నీఁదొలుగట్టుటొజ్జ యై
రికమయపాత్ర మెత్తె నన తిక్కలగొంగ తనర్చెఁ దూర్పునన్. 119

---

1. చ - దెల్పియుల్లనన్. ట - బూనియిట్లనున్. 2. చ - ట - లో నీపద్యము లేదు.
3. చ - లో నీపద్యమును దీనితరువాతి పద్యమును లేవు. 4. చ - దిగీశపఙ్క్తికి.

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లర్హగతిని, నర్చి యాయాదుపేరసంపను లపుండ
రథరయంబున నలసినరాజముఖులు, నూఱడించుచు నేఁగుచో నొక్కచోట.

[1]సీ. ముదు గురంగములఁ గోసినరచ్చుచట్రాలఁ జేసిన పచ్చికసున్ని తినఁపుఁ
బులితోళ్లపై నారఁబోసిన రక్తార్ద్రకశిరోముక్తాళిఁ గనుఁగొంచు
వరుసతో ముంగిళ్ల గుఱుజిడ్డు వెన్నెలు గరఁగింపఁ బోవ మొనసి నఖోండావి
కళేవన్నె నెఱిజల్లికప్పుపందిళ్లపై నెండెడు నిప్పపూసింపుగుబ్బ
[2]సముదశబరప్రణీతసంకుసుదసార, చిక్కణంపై యునుసు నొక్కపక్కణంబుఁ
జేరి తదధీశుఁ డొసఁగు సత్కారములకు, నలరి యగుసుందిరంబున సధిగసించి.

ద్వారవతికిఁ జంద్రభానుఁడు శబరుని బంపుట.

ఉ. మంతనమాడి యాదవకుమారకు లచ్చట సుందరాని స
త్రాంతగతిప్రసిద్ధు నొక[3] శాబరునిం బిలిపించి యావృ
త్తాంతము తేటతెల్లముగ నంతయు వ్రాసిన విన్నపత్రముల్
సంతసమొప్పఁ జేతికి నొసంగి హరిం గనఁబొమ్ము నావుడున్. 122

[4]సీ. హృదయప్రమోదవారిధిబుద్బుదంబుల గతి మేనఁపుగ్గంబు[5]కళిక లొల్క
నతితీవ్రగతి కేన యని పెక్కె మొత్తు తెఱంగున నట్టహాసంగు నిగుడ
దృఢతరస్వితకు ధాత్రియొసంగు కావునా ననుగునఁ బోఁసునుపు లతికొయ్యల్లఁ
దనుఁగూడనచ్చు గంధవహంబు బంధించి గెలుతునన్నతి మస్తి...
పార్శ్వముల సారెనల్లాడు పంచెవన్నె, ... గలు వేగానుకూలఘుటిత
విపుల[6]పక్షద్వయస్ఫూర్తి వెలయుచుండ, రయసముద్ధతి నీఱి ద్వారవతిఁ జేరి.

మ. నడువీధి న్వెడిగాలఁ జూసరుగుచుండ న్విస్తయంబంది య
య్యెడఁ బౌరుల్గని యాడనాడఁ గుమ్మరై యేవార్త యేవార్తఁ యుం
చుమగం బల్లటు మేలునుద్ది యని [7]యత్యంతంబుగాఁ బల్కుచున్
వడిఁ బద్మాక్షుహజారముం గదియ నానందంబుతోఁ బోవుచున్. 124

సీ. కూచి సేయింపఁగాఁ జూచె నందమొ యేల వైద్యుఁ డెఱుంగఁడే శాఖలతిక
వెలిగుడారంబుల నిలిపె నందమొ యేల బాణుఁ డెఱుంగఁడే బంధురగద
దాడి వెట్టుటకునై తలఁచె నందమొ యేల నరకుఁ డెఱుంగఁడే సంవకంబు
గడిదుర్గములమీఁద విడిసె నందమొ యేల సాల్వుఁ డెఱుంగఁడే చక్రధార

1. ట - ఈపద్యము లేదు. 2. చ - సమరశబరీప్రణీత. 3. చ - శైబరునిం. 4. ఇది మొదలుగ మూఁడుపద్యములకు ట లో "వాఁడునుంజని" యనుపచనము గలదు. 5. చ - కళిక లమర. 6. చ - పక్షద్వయంబున. 7. చ - సువ్యక్తంబుగా.

యుం దొకటియైనఁ గానరాదేమొ కాని
పూనుకొని వేఱుదెల్పెడు వీనితెఱఁగు
లనుచుఁ దనుఁజూచి ముదిమంత్రు లాడుకొనఁగఁ
దనరుకక్ష్యాంతరంబుల దాఁటి యేగి. 125

## కృష్ణుఁడు చంద్రభానున కెదురుచనుట.

ఉ. కమలదళాయతాక్షుసముఖంబునకుం జని మ్రోల విన్నప
త్రము లిడఁ దత్కుమారలిఖితస్వశుభోత్తరవాచికంబులం
బ్రమదముగాంచి వానికి నపారధనంబు లొసంగి యారమా
రమణుఁడు పుత్రదర్శనపరత్వర నప్పుడ తేజి నెక్కినన్. 126

సీ. విడిగాల శౌరితత్తడి వెన్క నేతెంచె సగతులఁ జేఁబూని చారుచంద్రుఁ
డందంబుగాఁగ నైదాఱుగుఱ్ఱములతోఁ గదలె వేగమున సంకర్షణుండు
వడిఁ దెమ్ము తెమ్మని యడిదమ్ముఁ గైకొని పరువున నరిగె జాంబవతిపట్టి
పడివాగె హరిమ్రోలఁ బట్టి కీరపతాణి నెక్కి ముంగల నేగెఁ జక్కనయ్య
వెలుపటిహజారమున నుండి వెలిసె వెలిసె, చేత బెత్తంబుఁ గైకొని సేననెల్ల
వెడలు మనిచెప్పి పంపుచు వెన్నునెదుట, హరిగెనీడల నడచె [1]గదానుజుండు.

మ. హరి యిట్లేగినమాట వింట తడ వాత్మావాసము ల్వెల్వడం
ద్వరసాంద్రప్రాణుల స్వాదు లడ్డముగఁ ద్రోవం బట్టి రా నెక్కి యొం
డొరుల స్త్రీజు హుటాహుటిం గదలి రత్యుత్కంఠ నల్లుండ్రు సో
దరులుం బుత్రులు చేర నచ్యుతుని గోత్రాపాంసువుల్గమ్మఁగన్. 128

[2]సీ. ఎదురైనవారల నేత్రోవ హరియేగె నని సారె కడుగుచు నరుగువారు
గ్రక్కునవీథులఁగన్గొనికొలువుమ్రొక్కులుమ్రొక్కి వెనువెంట [3]వెలలువారుఁ
దమవారిఁ బొడఁగన్న దట్టికైదువులు గైకొని తెమ్మనుచుఁ గూడఁ [4]జనెడువారు
రాజేగెనేమొ రారా నీవు రమ్మని యొండొరుఁ బిలుచుచు నుఱుకువారుఁ
ద్రాళ్లువైవక దంతులఁ దఱుమువారు, సిడెము లెత్తక రథముల నడపువారుఁ
బల్లణింపక హయములఁ బఱపువారు, నైనబలములు తోఁకచాలగుచుఁ గదలి.

క. చనఁ జన నటఁ దోడ్తోవెను, కొని [5]కోట్లుం గొండలగుచుఁ గూడుచు నడచెన్
వనమాలి వెంట వాద్య, ధ్వనిఁ గులశైలములు వడఁక ధర యూటాడన్.

---

1. చ - బలానుజుండు. 2. ట - లో సీపద్యమును దీని క్రిందిపద్యమును లేవు.
3. చ - కూడువారు. 4. చ - గునుకువారు. 5. చ - కోటులు కొండలగుచు.

శా. శ్రీకాంతుం డిటు లేగుదెంచె నని సంప్రీతిం హితు ల్దెల్ప న
ల్లోకానందముతోడ నావిజయలోలుం గూడి సత్యాసుతుం
డాకంజాక్షు నెదుర్కొన [1] న్వెడలి డాయన్వచ్చెఁ దో శాంబరా
నీకంబు ల్చలువంకలం బలసి యున్నింద్రస్థితిం గొల్వఁగన్. 131

ఉ. వచ్చి వినీతితో దనుజవైరికిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి సీరికిం
బచ్చనివింటివానికి నమస్కరణం బొనరించి భక్తితో
నచ్చట నున్న పెద్దలపదాంబురుహంబుల వ్రాల సంబళుల్
మ్రుచ్చియుఁ గౌఁగిలించికొని కూరిమి దీవన లిచ్చి ర య్యెడన్. 132

మ. నతరత్నానిధిశౌరి పక్కణము చెంత న్వేలముల్ డించి యు
న్నతదివ్యాంబరమండపాంతరమున న్సద్బాంధవశ్రేణితో
నతులస్ఫూర్తి వసింపఁ దత్సకలవృత్తాంతంబు చారు ల్ప్రయో
ధ్ధతులై తెల్పిన రుక్మబాహుఁ డనువిందానీవుఁ డైచెచ్చెరన్. 133

క. ప్రియబాంధవవర్గముతోఁ, బయనం బై వచ్చి దనుజభంజను బలదే
వయుతుం బొడఁగని మ్రొక్కుచు, నయమంజులఫణితి నాజనార్దనుతోడన్.

ఉ. ఏమఖిలంబునుం దెలిసి యిచ్చటికిం జనుదెంచినార మిం
కేమియు నానతీవలవ దిప్పుడు మామన వాలకించి దే
వా మముఁ బ్రోవు పుత్రులవివాహ మొనర్పఁగ నేగుదెమ్ము గా
రామడర న్మదీయనగరంబున కేమిట లాఁతివారమే. 135

[2]క. అని [3]నయము నెనరు దొరలం, దనకును విన్నప మొనర్చు ధరణీశుల వ
న్ననఁ జూచియపుడు సాత్యకిఁ, [4]గనుఁగొని యాతండు నట్ల కాఁ బలుపుటయున్.

గీ. సకలసేనలు గొలువ నాశార్ఙ్గపాణి, రాజసంబునఁ గుండినరాజధాని
డాయవచ్చినమునుమున్న పోయిరుక్మ, బాహుఁడు బిడారములునులుపాలమర్చి.

[5]సీ. అపరంజివాకిళ్ల నడఁటులో యిడుపుల నెసఁగుపచ్చలడాలో యెఱుఁగరాదు
బంగారుటిండ్ల దీపంబులో గోడలవెలుఁగు కెంపులడాలో తెలియరాదు
జాళువాలోవలజల్లులో కొణిగెల నలరువజ్రపుడాలో యరయరాదు
పసిఁడిమోవరుల ధూపంబులో సోరణగండ్ల నీలపుడాలో కానరాదు
మేలిమిహజారముల వన్నె మేలుకట్లొ, చిత్రమణికాంతులో విభజింపరాదు
అనఁగఁ జనునొక్కనగరున [6]నపుడులీల, వనజనాభుని విడియించె మనుజభర్త.

1. చ-దలఁచి. 2. ట-లో నీపద్యమునకుమాఱుగ ''అనిన'' అను వచనము గలదు. 3. చ-ప్రియము. 4. చ-గనుఁగొననాతండునట్లకానిమ్మనిరొయ్. 5. ట-లో లేదు. 6. చ-నధిపులీల.

చ. కళగలజీవరత్నములు గంధపుఁబ్రోఁకులు పంచవన్నెచి
ల్కలు పలుగోవకస్తురి కళాచి పునుంగు జవాది చాఁదుప
ట్టెలు పలువన్నెకోకలు పటీరము నిండ మెఱుంగుజాళువా
పలకలు నిండియున్న యులుపా పొలుపారఁగ నాదరించుచున్. 139

[1]క. వసుమాలి యానృపులు వెను, కొనిరా మోదమునఁ గొలువుకూటంబునకుం
జని కూరుచుండి వారల, కనియె న్మందస్మితంబు లంకూరింపన్. 140

క. వైవాహికలగ్న మొకటి, యీవేళం గలుగునేమొ యిప్పుడ తెలియం
గావలయు ముహూర్తజ్ఞుల, రావింపుఁ డటన్న వారు రప్పించుటయున్. 141

క. బ్రాహ్మణులు కొంద ఱపుడా, జిహ్మగపర్యంకుని గదిసిరి "యోవైతాం
బ్రహ్మణ" యనుమంత్రమున న, జిహ్మాతమంత్రాక్షతములు శిరమున నిడుచున్.

క. వారలకున్ భక్తి నమ, స్కారం బొనరించి గరుడగమనుఁడు మీరీ
చేయున లగ్నమ్మొకటి వి, చారింపుఁ డటన్న వారు సంతసమొసఁగన్. 143

క. విని కొంతతడవు తమ నె, మ్మనముల నూహించి నేఁడు మా పౌకలగ్నం
బను నైనది గల దది యో, వనజేక్షణ దంపతులకు వాంఛిత మొసఁగున్.

క. అని తనకుఁ దెలుప విప్రులఁ, బనిచిన ననువిందరుక్మబాహులు హరిచే
ననుమతులై వేగమ తమ, తనయులఁ దోడ్కొనుచుఁ జనిరి తత్సమయమునన్.

## వైవాహికయత్నము.

సీ. ఘనసారపునీలాలగోడలమృగనాభికోదారచర్చ సహోక్తిఁ దెలుపఁ
గలువదాళ్లలకెంపునులిగెల మాల్యరక్తోత్పలంబులు విశేషోక్తిఁ దెలుప
వరుస సూత్రపురాల[2]వలలెత్తుసౌధవీథుల కేతుపటము లత్యుక్తిఁ దెలుపఁ
బుష్యరాగపుహర్మ్యములమీఁదికలశంపుటుదిరిచాయలు స్వభావోక్తిఁ దెలుప
నధికృతులు రుక్మబాహుని యాజ్ఞరాజ, ధానిఁ గైసేసి రప్పు డెంతయుఁ దదీయ
లక్ష్మి మీనఁ జతుర్విధాలంకృతులను, దానుహరిఁ గాంచు వేడుకఁ బూనెననఁగ.

ఉ. కంసవిరోధి యాసతిని గర్గమునిప్రముఖు "ల్తదేవల
గ్నం సుదినం తదేవ" యనఁగా శుభకాంచనపీఠనుంచి యు
త్తంసముఖాచ్ఛభూషణకదంబ మెసల్చి మృదంగకాహళీ
సంసదుదారనాదము లెసంగ సతుల్కవగూడి పాడఁగన్. 147

---

1. ట-లో ఈపద్యము లేదు.  2. చ - తెరలెత్తు.

మ. వలయవ్రాతము పైకిఁద్రోఁచి పదము ల్వాటంబుగా [1]నూఁది తే
జిలుఁగుం బయ్యెదకొంగుఁ జెక్కి యలఁతం జేమూర్చుచు న్నమ్రయై
బళుకుంగౌను గురు ల్చలింపఁగ సరుల్పొంపిల్లఁగూయం దమిం
దలయంటెం జెలి యోర్తు వేడ్కనఱగంటం జొక్కు రాచూలికిన్. 148

ఉ. కెలన నొకర్తు బంగరపు గిన్నియఁ జందన మూని నిల్వఁగాఁ
గలయఁగఁ బెన్నెఱు ల్విరిచి గంధము పైఁజిలికించి గోరుము
క్కుల దిగదువ్వి చేఁ బిడిచి కోమలి యోర్తు కరాంబుజద్వయీ
లలితసువర్ణకంకణకలధ్వని వీనులవిందు సేయఁగన్. 149

మ. తళుకున్బయ్యెద జాఱఁ జన్నుఁగవ చెంత న్నించు డాలీను కు
చ్చెల కొంగు ల్గుదియించి తంబుగలఁ జేచేఁ గొంద అందీ నొడల్
కలయ న్వేపథువూన నూర్పు లడరంగా వేడ్కతో నొక్కనె
చ్చెలి కంసాంతకసూతికిన్ జలకమార్చెన్ [2]గాంగతోయంబులన్. 150

కం. కడకొంగు ముడిచి తలపా, వడ యొకచెలి చుట్టె నొక్కవనిత తనువునం
దడియొత్తెఁ జలువదుప్పటి, పడఁతియొకతె యొసఁగె నానృపాలాగ్రణికిన్.

ఉ. ఒక్కలతాంగి కైయొసఁగె నొక్కవధూటి కిరీటిపచ్చఱా
ముక్కలిపీఁట వెట్టె నొకముద్దియ కుంచియ వైచె వెండ్రుకల్
చిక్కడలించె నొక్కకలశీకుచ తొయ్యలి యోర్తు జాళువా
చక్కని బెజ్జపున్బరణిసంపుల ధూపము గొల్పె మెల్పునన్. 152

సీ. కుఱుచకచంబులు గూడఁగూడఁగ దువ్వియొఱపుగా సిగవైచె నొకవధూటి
పలుదెఱంగులకదంబపుఁబూవుబెత్తులు చుట్టెఁ జుట్టుగ నొక్కసూనగంధి
జీవరత్నంబులు చెక్కినసంపెంగ [3]మొగ్గతాయెతు లొక్కముదిత చేర్చెఁ
బన్నీటఁ బదనైనపైఁగోవకస్తూరితిలక మొయ్యన నొక్కతెఱవ దీర్చెఁ
వెలఁది యొక్కతె కుంకుమకలప మలఁదెఁ
దరుణి యొక్కతె గొజ్జంగినురటి విసరె
మగువ యొక్కతె జిలుఁగుధూమ్రంబుఁ జిలికె
నువిద యొక్కతె సుసుసోఁగయొంటు లిడియె. 153

కం. చెలియొకతె పచ్చవట్టెల్, బలసిన బిదుపోళిసెసరి గెపనిపై తానీ
చలువయుఱచట్టఁ దొడిఁగెన్, సలలితగతి నొకతె కడకశలుముడివైచెన్. 154

---

1. క - పొట్టుచున్. 2. చ - గంధతోయంబు. 3. చ - తాయిత మొకతెవింతగనమర్చె.

గనపబంగరుశలాకను జాజునట్టించు పగిది నొక్కతె మేనఁ బసుపుఁబూసెఁ
నెలదీవెఁ బాఁదున నిలిపి నీరార్పులాగున నొక్కతె మజ్జన మొనర్చె
[1]నెలమిఁ గుముదిని నూఱార్చ వలసి జిలుఁగుఁ
జంద్రికలఁ జేర్చుగతి నొర్తు చలువ లొసఁగెఁ
గలికిపురి నెమ్మినిడుసోఁగ గఱులు నిపుడు
చెలువున నొకర్తు పెన్నెఱు ల్చిక్కువుచ్చె. 163

క. తెలిగను నెలపులుఁ గుంబిలు, కలుపొదలన్ మెతఁ[2]వూరపఁగా నడుమం గ్రొ
న్నెలమొలక నిలిపెనో యనఁ, దిలకము కపురమున నొకతె దీర్చెం జెలికిన్.

క. లీలావతి యొకతె శ్రుతి, శ్రీలు సుముఖవిధుని కెత్తఁ జేకొను నునుము
త్యాలారతులో యనఁగా, బాలికకు మెఱుంగుఁ గమ్మపంజులు చేర్చెన్. 165

క. మెలపున నిశ్శ్వాసమరు, త్కుల మధరామృతముఁ జేఁదికొనుటకు జాళ్వా
గొలుసులఁ దీర్చిన పటికపుఁ, గలశంబన నొకతె నాసికామణి యిడియెన్.

గీ. మెఱుఁగుఁదీఁగె తళుక్కన మించు కంధ
రాంచలంబున నుండి శైలాగ్రమునకు
జాఱు నాసారములు వోనిసరులు వైచె
నువిదయుఱుతఁ గుచంబుల నొరయ నొర్తు. 167

క. చెలిమో మనుకలువలచెలి, యుడుకావళిపేరి రజని నలుముకొనఁ గరం
బులు సాఁచెనో యనంగాఁ, గలికి యొకతె యునిచె బాసికపుఁబూదండల్.

గీ. ముదిత యొక్కతె విధుమణిముకుర మెదుట, నిలుపనచ్చటఁ దొయ్యలి నీడ యుదరి
విమలదుగ్ధపయోనిధి వెడలునట్టి, లచ్చిరూపంబు నచటఁ దలంపఁ జేసె.

క. ఈరీతిని ననువిందుకు, మారికఁ గైసేయఁ బనిచి మౌహూర్తికవా
క్ప్రేరితుఁడై వైదర్భము, హీరమణుఁడు వచ్చి లగ్నమెఱిఁగించుటయున్. 170

ఉ. అండజరాజవాహనసుతాగ్రణి పాండురవర్ణభద్రవే
దండము నెక్కి కల్పకలతాంతసరగ్రథితాతపత్రముల్
నిండిన తారకేందుతతి[3] నింగి ఘటింప మృదంగభేరికా
చండధణంధణధ్వని దిశాకుహరంబుల నాక్రమింపఁగన్. 171

సీ. గంధతైలాపూర్ణకరదీపకోటితో నరనాథమకుటరత్నములు వెలుఁగ
హైమరథోత్కీర్ణ యంత్రపుత్రికలతో వైమానికాంగనావళి నటింపఁ

1. చ - కుముదినీకాంతనలరింపఁగోరి. 2. చ - బెట్టఁగా. 3. చ - తారకేందురుచి.

ప్రసవతోరణరణద్భ్రమరగీతములతోఁ బుణ్యసాధ్వీగానములు సెలంగ
వందివైతాళికవ్రాతసన్నుతులతో యతికృతాశీర్వాదరుతు లెలర్ప
ననఘ శుభవస్తుపూరితకనకపాత్ర, పాలికలతో సువాసినుల్ తోల నడువ
నుద్ధవాక్రూరబలముఖ్యయుక్తుఁడగుచు,యదుకులాధీశ్వరుఁడు వెంటనరుగుదేర.

క. అలఘుతరశ్రీఁ గదిసిన, నెలమి నెదుర్కొని విదర్భనృపుఁ డతని పదం
బులు గడిగి భర్గమయుని, గ్గలపీఠిక నునిచి యొసఁగె మధుపర్కంబుల్. 173

చ. గవిసెనఁ బూనినట్టిరతికాంతునికార్ముకవల్లియో యనం
బవిరిముసుంగు వెట్టి నలువజ్జఁ జెలంగులు కూడఁబట్టుచుం
గువలయలోచన ల్చవికకుం గొనితెచ్చిరి వెంట నైదువల్
ధవళముఁ బాడ భోజనసుధావరరాజతనూజ నత్తఱిన్. 174

గీ. కుముదినీచంద్రభానుమధ్యమున నపుడు, తళుకువెన్నెలపగిది బాంధవచకోర
కోటియుప్పొంగ శ్యామానిగుంభనమున, దీపితంబైన వెలిపట్టు తెఱయొసంగె.

ఉ. సంవిదపారగౌరవవిచక్షణు లైనధరాసురేంద్రులే
వంవిధభద్రవేళ శుభవస్తులఁ బేర్కొనుచు "స్వధూవరా
భ్యాంవరదాభవం" తనుచు హర్షమునం బులకాంకురావళీ
సంవృతగాత్రుఁ డైననృపచంద్రున కెంతయు నెచ్చరించుడున్. 176

శా. శ్రీరామార్పణమాత్మజన్మునకు లక్ష్మీనందనాకారరే
ఖారమ్యోజ్జ్వలనామధేయునకుఁ దత్కన్యాశిరోరత్నముల్
ధారాపూర్వముగా నొసంగె నలవైదర్భుండు కంసారి కం
భోరాశీంద్రుఁడు లచ్చినిచ్చుపగిదిం బూర్ణానుమోదంబునన్. 177

శా. నారీరత్నము చారుహస్తకమలాంతఃకర్ణికా కేసరా
కారంబు ల్గుడజీరకంబు లిడియంగాఁబట్టి మంజీరముల్
గేరన్ గ్రక్కున నిక్కి భర్తతలపైఁ గేల్సాఁచి నిల్పెన్ "ధ్రువం
తేరాజావరుణో ధ్రువ" మ్మనుచు ధాత్రీనిర్జరు ల్పల్కఁగన్. 178

క. గాంగేయగాత్రిగళమున, మంగళసూత్రంబుఁ గట్టె మాధవసుతుఁ డా
నంగాధిరాజ్యమున కెనఁ, గంగట్టిన తోరణంబు క్రమము దలిర్పన్. 179

మ. చరణంబు ల్ధరనత్తమిల్లఁగ నుదంచన్మధ్యనీవీపరి
స్ఫురణ న్నాభి యొకింతదోఁపఁ గుచము ల్పొంగార దోర్మూలభ
ద్గరుచు ల్మించులమించ నించెఁదలఁబ్రా ల్రాజాస్య తత్తన్వనో
హరతాదర్శన నమ్రుఁడైన పతిపై యత్నానపేక్షంబుగన్. 180

శా. ప్రఖ్యాతాగమ[1]మంత్రరాజములు పైపైఁ గుంభినీదేవతా
ముఖ్యు ల్విన్న వరుండు తన్మృదుపదాంభోజాతసంస్పర్శభూ
సౌఖ్యశ్రీ నడిపించె సప్తపదము ల్సారంగశాబేక్షణ
"సఖ్యం సాప్తపదీన" మన్పలుకు డెందాన న్విచారించుచున్. 181

ఉ. రాజతనూజయుక్త యయి రంజిలి వేలిమి వేఁడివేల్పులో
లాజలు వేల్చె భోజసుత లాలితసాంధ్యగభస్తిఁ దారకా
రాజిఘటింప బాలదినరాజసమేతవిభాతలక్ష్మికిం
దాజతమై ప్రఫుల్లముఖతామరసస్ఫురణంబు మించఁగన్. 182

సీ. దివ్యసేవ్యారుంధతీవసిష్ఠాదిదంపతులు దీవన లిచ్చి రతులఫణితిఁ
బ్రార్థితసాంగవేదాఖిలక్షితిసురోత్తము లభీష్టముగాంచి రమితగరిమ
యదువిదర్భాన్వవాయవిధేయబంధువర్యులు వీళ్లుచదివించి రుచితవృత్తి
మహితోత్సవాయాతబహుదేశరాజచంద్రులు విందులుభుజించి రలఘులీలఁ
బ్రబలగాయకనర్తకపాత్రకాద్య, నేకవిద్యాధురీణు లీహితముఁ బడసి
రుర్వి లక్ష్మీశ్వరుఁడు సేయునుత్సవంబు, సకలభువనాద్భుతోన్మేషశాలి గాదె.

క. ఈమాడ్కిన యనువింద, క్ష్మామండలనాథునింట సాత్యకితనయ
గ్రామణిపాణిగ్రహణ మ, హామహితోత్సవము సాంగమై విలసిల్లెన్. 184

ఉ. ఆతఁడె రుక్మబాహువిభుఁ డాత్మసుతాకరపీడనోత్సవా
యాతసమస్తదేశవసుధాధిపచంద్రుల నంచె సత్క్రియా
జాతవినూతనప్రమదసాంద్రులఁ జేసి యనూనదానవి
ద్యోతితపంచశాఖి విజయోత్సవతేజితపంచశాఖియై. 185

సీ. మణిరాజధరవంశ్యమండనంబునకునీమణులు యోగ్యములంచుఁ బ్రణుతి సేయఁ
గరివరావనవిచక్షణసత్కులేంద్రున కర్హంబులీకరు లనిగణింపఁ
హరిమహోదయనూతనాసమహరికి నీహరు లుచితంబులం చభినుతింప
నగణితకాంతాప్రియకుమారమదనున కనుగాపలీకాంత లని తలంప
నసదృశామూల్యరత్నగంధాంధహస్తి
మల్లసామ్రాణికాశ్వరంభానిభాభి
రామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ
భానుసమభానునకుఁ జంద్రభానునకును. 186

1. చ - మంత్రనాపములు.

గీ. మఱియు బహువిధరత్నసంపద లొసంగి
యపుడు నిజకన్యఁ బ్రియునింటి కనుపఁదలచి
రాజమణి బుజ్జవమునఁ జేరంగఁబిలిచి
యాదరోదారమృదులవాక్యములఁ బలికె. 187

క. శ్రీభర్త మామ యలస, త్యాభినుతసమాఖ్యయత్తయఁట తన్నేవా
వైభవ మెప్పుడుఁ గలదఁట, నీభాగ్యం బేమిసెప్ప నీరజనయనా. 188

ఉ. చిన్నటనాఁట నీకరకుశేశయముంగని పెద్దలెల్ల లో
కోన్నతదివ్యజాతిమహిమోజ్జ్వలయౌ నని పల్కుపల్కు నేఁ
డెన్నికకెక్కె సర్వభువనేశ్వరుఁడైన యుపేంద్రు[1] కోడలై
కన్నియ పారిజాతకలికావహనార్హత నీవు గాంచుటన్. 189

గీ. ఇనవిముఖవృత్తి కలనైన నెనయకమ్మ, యెందుదోషాభిముఖ్యంబుఁ జెందకమ్మ
కన్నవారికి నతిచిత్రగరిమగలుగఁ, గుముదిని హితాళులకు విందుఁగూర్పవమ్మ.

క. అని పలికి నృపతి కన్నియ, ననుపమతరవైభవమున ననుపఁ బ్రియసుహృ
ద్వినుతహృదయారవిందుం, డనువిందుఁడు నట్లయనిచె నాత్మజనంతన్. 191

మ. ప్రసుదాయుక్తకుమారరత్నములతోఁ బ్రత్యగ్రగంధేభవా
హమహాస్యందనవస్తుసంపదలతో నానందసందీప్తబం
ధుమహీభృన్నివహంబుతోఁ గలిపయాదూర ప్రయాణంబులం
గమలానాథుఁడు వచ్చె ద్వారవతికిం గౌతూహలాన్వితుఁడై. 192

క. ఆవేళఁ జంద్రభానుని, దేవేరిం జూచువేడ్క దీపింపఁ బురీ
కేవలమధ్యలు మణిసం, భావితసౌధంబు లెక్కి పలికిరి తమలోన్. 193

చ. పొలఁతుకఁ జూడరమ్మ గడివోవనిచక్కఁదనంబుతెమ్మ చెం
గలువలకోరికాని కయికానిక ముద్దులగుమ్మ నిండుచు
క్కలదొరనిగ్గుతోఁ గదువుగట్టినపుత్తడిబొమ్మ వాసనల్
గలవిరికొమ్మ యిట్టినవలా నవలా యొకబాలపోలునే. 194

చ. తలవలచుట్టువచ్చుఁ గనుఁదమ్ములు తుమ్ములు గండుమీలకుం
జళతళవొల్చు నంగములతావులు తావులుకమ్మపూలకుం
గళతులకించు పెందుఱుముకప్పులు కప్పులుమబ్బురేలకున్
మొలఁతుకగుబ్బచన్నుఁగవమించులు మించులు బొమ్మరాలకున్. 195

---

1. క - కోడలైవై.

చ. కలువల నేలవే వెడఁదకన్నులు చన్నులు పైఁడికుండలం
గెలువఁగఁజాలవే చికిలికెంజిగి క్రొంజిగురాకు రేకుఁ లేఁ
దళుకులఁ దోలవే మృదుపదమ్ములు [1]దమ్ములునించు చొక్కపుఁ
వలపులఁబోలవే వదనవాసన లీసునయప్రచారికున్. 196

సీ. కోకముల్ శశిమ్రోలఁ గూడ లేవనుటెట్లు శశిమ్రోలనె కూడెఁ జక్క యుగము
చీఁకటు ల్రవిదీప్తిఁ జేరలే వనుటెట్లు రవిదీప్తినె చేరెఁ బ్రబలతమము
అళులు సంపెఁగలచెంతలఁ జేర వనుటెట్లు సంపెంగ నెడచేరె షట్పదములు
కమలము ల్కరికేలఁ గడునొప్ప వనుటెట్లు కరికేల నెడ యొప్పె సరసిజములు
నాననము చన్నుగవయు సీమంతమణియుఁ
దుఱుము నాసయుఁ గనుదోయి తొడలు చరణ
పల్లవంబులు ననుపేరఁ బరిఢవిల్లెఁ
జూడరే యింతు లిదియెంత చోద్య మరయ. 197

చ. అని పొగడ న్యదుప్రవరుఁ డాత్మకుమారుల నాసవాజ్ఞలో
చనల గృహప్రవేశశుభసంపదఁ బెంపువహింపఁ జేయు నా
తను గురుదేవతాభజనరూపమహోచరణం బొనర్చి సం
స్తుతరభద్రసూక్తుల సుఖస్థితిఁ గాంచి రంత నొక్కెడన్. 198

సీ. [2]వరుల నెంతయుఁ జెన్నువలఁ దేల్చు ప్రతిమలకురువిడూరజరుచుల్ [illegible]గాఁగఁ
జెలువలమ్రోల దేశినటించు ప్రతిమల [3]కరుణాశ్రీదీప్తిపార్శ్వగాఁగ
రమణులతో వసంతములాడు ప్రతిమల కలశముప్రక్కమురిచి కోలనుగాఁగఁ
గాంతులనవ్యసంగతికుల్క ప్రతిమల కింద్రనీలచ్ఛాయ లిడులుగాఁగ
నధిపుల వరించుప్రతిమల కమితహారిత
మణిగభస్తులు దూర్వాంకమాల్యములుగ
నొనరు కేళీగృహంబున నున్నయయ్యు
దూద్వహకుమారకుని యుల్ల ముల్లసిల్లె. 199

క. కడుఁ బ్రార్థింపఁగఁ దగుజను, లడుగడుగున కెత్తులిడఁగ నలఁతిదివియఁగా
వెడవిల్తు తేరు నడచిన, వడువున సతివచ్చెఁ గనకసౌనావృత ద్వా. 200

చ. వనితలచాటునన్ శుభనివాసముసొచ్చి మఱుంగుచేరిని
ల్చినయది గావునం దరల లేమి యధీశుని మ్రోల సిగునం

1. క - దేహమునిందుకాంతితో. 2. క - వరులచెన్నొలుకశిల్పాల దల్పు. 3. క - కరుణా[illegible]
బింభోష్ఠికళలుగాఁగ.

జనకుఁడటంచు నానయిడఁజాలమిఁ గన్యక కన్నుసన్నలం
బెనఁగఁగఁ గార్యగౌరవము పేరున నేగిరి బోటులవ్వేడన్. 201

సీ. రాజమండలజయప్రౌఢిఁ బెంపొందు నీవదనాబ్జ మున్నతిఁ బొదలఁదగదె
యతనుకళాపూర్తి నడరునీకనుదోయి నవదర్శనశ్రీ లొనర్పఁదగదె
సరసపారసరాగసంపత్తి నలరు నీనునుమోవి మినుకుల నునుపఁదగదె
పటుగిరీశఖ్యాతిఁ బరఁగునీకుచయుగ్మ మపగతాంబరవృత్తి నమరఁదగదె
మృదులతాలక్ష్మి నెసఁగునీ[1] మేనదియు
వాంఛితఫలార్పణంబున వఱలఁదగదె
యనుచు సతిమంజులోక్తుల ననునయించి
సమధికోత్కలికాంచితస్వాంతుఁ డగుచు. 202

చ. అనుగుణరాగసంఘటన మాఱడిచెందకయుండ శోభనాం
కనసుకరప్రవాళరుచిఁ గాసిలకుండ గ్రహించి యొయ్యనా
య్యనఁగలభాషిణిం దిగిచి యంకముసేర్చి ప్రవీణుఁ డాతఁడిం
పున సడలించెఁ గంచుకము బోరునమించె నలంక్రియారుచుల్. 203

శా. భావోజ్జృంభణము ప్రసాదయుపరీపాకంబు నవ్యధ్వని
శ్రీవిస్ఫూర్తియు మించె నాతిదృఢసంశ్లేషైకబంధాప్తితో
నానైసర్గి ప్రసన్నవృత్తి మృదుశయ్యం గూర్చి సా . త్యము
న్నావిర్భావధురీణుఁ డై యలరె సత్యానందనుం డింపయుక్. 204

సీ. రత్నహర్మ్యముల జంత్రపుబొమ్మలనుఁగు చెయ్వులొనర్పఁగాఁ బుట్టునొక్కకినుక
సనవసంబులఁ దీవలివురు కేల్సాఁచి శుకోక్తిఁ బిల్వఁగఁ బుట్టు నొక్కకినుక
కేళీగిరుల నభ్రపాళీతటిద్రేఖ లొఱపుచూపఁగఁ బుట్టు నొక్కకినుక
దీర్ఘికాంతములఁ బద్మినులు తుమ్మెదచూపు లొనరింపఁగాఁ బుట్టు నొక్కకినుక
తక్కఁ దక్కినకినుకలఁ జిక్కువడని
మమతలఁదలంపు లీడేర్చుకుముదినీవి
శాలలోచనఁ దాఁగూడి చంద్రభానుఁ
డనుపమానందసామ్రాజ్య మనుభవించె. 205

శా. ఈమాడ్కిం గుముదిన్యరాళగమనాహేలామహోల్లాసియై
భానూనందనుఁ డొక్కనాఁడు హరియుం బ్రద్యుమ్నుఁడు న్మెచ్చ వీ

---

1. చ - కనుపదభి.

గానామృతంబు బచరించి తుంబురునివల్లం గన్నగాంధర్వవి
ద్యామాహాత్మ్యముఁ జూపి [1]శౌరినుతుఁడై తాల్చెం గృతార్థత్వముల్. 206

మ. వితతధ్యానమదాలసాత్మనయనిర్విప్రాయవిప్రాయస
త్తతశంకాకరభక్తశోభనవిరాజన్మాయజన్మాయతి
ద్యుతికామప్రతిసంఘసంఘటితయోగోపాయ గోపాయనో
ద్ధతమూర్త్యాస్పదఖండభాగ్యసముదాయచ్ఛాయ యచ్ఛాయనా. 207

క. విశ్వనుతశశ్వదణిమా, ద్యైశ్వర్యవిశేషధుర్య యఘుసాహసహా
రశ్వధికవర్య సాహా, ద్విశ్వంభరతాకృతార్యవిస్మయచర్యా. 208

భుజంగప్రయాతము. భవాద్యాభిగద్యాత్మపద్యానవద్యా
నవాధ్యాత్మవిద్యానిషద్యాప్తవేద్యా
యవిద్యార్తిమాద్యాయవిద్యాయహృద్యా
భవోద్యానసద్యాభవద్యాంబుపద్యా.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందధ్యానసమాసాదిత సరసకవితాప్రసాదాత్త దత్తనామ్యసోదర్య [illegible] చంద్రభానుచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

మ-1.

1. వ - శర్మినుతుఁడై.